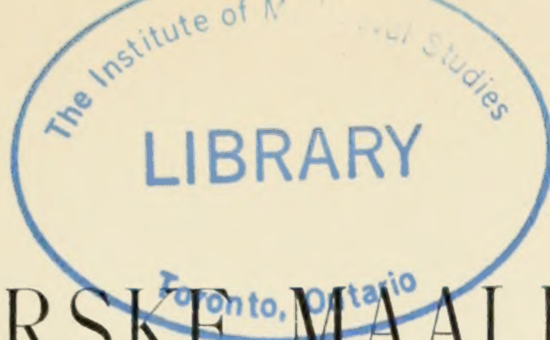

VESTNORSKE MAALFØRE

FYRE 1350.

I. NORDVESTLANDSK.

AV

MARIUS HÆGSTAD.

(Videnskabs-Selskabets Skrifter. II. Hist.-Filos. Klasse. 1907. No. 1.)

UDGIVET FOR FRIDTJOF NANSENS FOND.

CHRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS JACOB DYBWAD.

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI.

1907.

Fremlagt i Mødet den 18de Mai 1906.

I. Nordvestlandsk.

A. Nordvestlandske brev.

§ 1. Paa Vestlandet var der i millomalderen ikkje noko kulturmidpunkt med slik einka vyrdnad og magt vidt umkring seg som Nidaros var det i Trøndelag. Bergen var den staden som hadde mest aa segja; men ogso Stavanger var bispesæte, og klostri i Gulatinglag, serleg St. Albani kloster paa Selja i Nordfjord og Lysekloster i Sunnhordland maa ha vore vyrdande kulturstader[1]. Medan Nidaros med studnad i dei næmaste bygdemaali — helst nordetter fjorden, der maalføri den dag i dag er mykje like kvarandre — i det 12te og 13de hundradaaret syner fram mesta berre eitt heller stødt og sermerkelegt maalføre, var der paa Vestlandet med dei mange kultursæte meir rom for det sermerkelege i mange maalføre, men ogso mindre magt i kvart av deim, so dei laag lettare under for paaverknad, baade utanfraa, helst fraa det megtige kulturmidpunkt i Trøndelag, og fraa kvarandre innbyrdes. Me ser straks denne skilnaden, naar me held saman bergensbrevi, som er skrivne snart paa eit, snart paa eit anna maalføre, med dei einkyndte brevi fraa Nidaros. Noko serskilt bergensmaal i gamalnorsk tid synest vandt aa skilja ut.

§ 2. I fyrstningi av det 14de hundradaaret vart der, som det er upplyst i utgreidingi um maalet i kongebrevi (Kong. s. 8—10) nokon større einskap i maalformi i desse brevi. Dette umskifte byrja alt fyre 1300 og maa ha verka paa skrivemaaten vidt utyver, endaatil i Trøndelag, so me i dette kann finna ei forklaaring paa det, at dei trøndske diplomi etter 1325 fær ein annan svip enn fyrr (meir vestlandsk, sjaa G. Tr. § 15[4]).[2]

[1] Enno vert eit stort og vandt arbeid kalla „munkaverk" i Sunnhordland, „munkarbeid" paa Sunnmøre.

[2] Dette hadde eg ikkje sét, daa eg skreiv G. Tr. (1899).

§ 3. Av dei vestlandske brevi er der, naar me ikkje tek med kongebrevi, faa som er eldre enn fraa 1300. Fyrsta i det 14de hundr. vert brevmengdi noko større. Dei vestlandske brevi er soleis etter maaten mykje unge, og dei former me finn her, maa ha vakse fram etter ein lang paaverknad baade av det trøndske skriftmynster og av kvarandre innbyrdes. Diplommaalet er dessutan liksom noko for seg sjølv, med visse ord og ordelag som kjem att i brev etter brev; mange av brevi er avskrivne etter andre utan mykje sjølvstende hjaa uppsetjaren. Me maa difor ikkje vona i brevi alltid aa finna eit bilæte av maalføret i den bygdi dei er skrivne. Sum innverknad av bygdemaalet kann me fulla venta at der oftast er, men ikkje alltid sers mykje. Berre ender og daa hender det, at ein meir sjølvstendig brevskrivar sprengjer den vanlege skriftformi og skriv maalføret sitt. Slike typiske brev og so større skrifter eller bøker, der me jamnast finn meir sjølvstende hjaa skrivaren, er det daa, som samanhalde med dei maalføri me no hev, vert det vigtugaste grunnlaget for granskingi av det gamle maaltilstand.

§ 4. Til den nordvestlandske maalgreini i vaare dagar høyrer fyrst og fremst maali paa Sunnmøre og i Fjordarne (ɔ: Nordfjord og Sunnfjord); desse maalføri er mykje like kvarandre. Til same maalgreini høyrer ogso maalføri i prestegjeldi Hyllestad, Sulen, Gulen og Lavik (÷ Kyrkjebø sokn) i ytre Sogn, som lite skil seg ut fraa maalet i Fjordarne (sjaa § 11); desse sistnemnde maalføri vert kalla sognfjøremaal. Ogsaa maalet i Jostedalen, indre Sogn, høyrer hit.

Til nordvestlandsk reknar me ogso maalføret i Romsdalen, som skil seg ut ved nokre faa merke, som det hev saman med dei trøndske maalføre nordanfor (sjaa § 10 merkn.), men i det vigtugaste stend saman med fjordemaalet.

Det fremste kjennemerke i vaare dagar ved alle desse maalføri er at gn. *a* i utljod i ljodlinn staving hev vorte *e* (*ə*) baade etter gamall lang og stutt staving, t. d. infinitivi *kastə*, *farə* (gn. *kasta*, *fara*). Ved dette merke skil dei seg ut baade fraa maalføre nordanfor, som hev *kast* og *fara* (ell. *færa*, *fårå*), og fraa maali sunnanfor, som hev *kasta* og *fara*; dei hev difor ogso vorte kalla dei nordlege *e*-maal.

§ 5. Dei eldste brevi fraa sjølve Nordvestlandet — Sunnmøre, Nordfjord og Sunnfjord — er fraa 1ste helvti av det 14de hundr. Sunnmøre var det nørdste fylket i Gulatinglag, men i kyrkjeleg veg høyrde det til Nidaros bispedøme. — Fraa Sunnmøre er der 4 brev som vedkjem den tidi som her er emne for etterrøknad, tidi fyre 1350. Det eldste av desse brevi er fraa 1338, og er skrive paa Øyrar i Volden (D. N. V 124). Dei 3 andre er fraa Giske og mykje ulike kvarandre. — Fraa

Fjordarne er der 9 brev, og av desse er 7 eldre enn 1338; det eldste er fraa 1313 (D. N. IV 104). Fraa dei ovannemnde bygder i ytre Sogn og fraa Jostedalen hev me ikkje brev fraa tidi fyre 1350. Fraa Romsdalen er der 4 brev. Det er daa fraa Fjordarne at me hev dei fleste brevi, og desse vert difor det næmaste emne for etterrøknad.

Dei 4 brevi fraa Romsdalen vil det vera laglegast aa gjeva ei serleg umrøda (sjaa § 10).

§ 6. Millom brevi fraa Fjordarne er der eit fraa indre Hundeide i Eids prestegjeld i Nordfjord (Nfj.), skrive 1321 (D. N. III 122). Brevet inneheld ei kunngjerd um eit odelssøksmaal til øvre garden paa Hundeide, og fortel um dette fraa fyrst til sist. Alle som hev aa gjera med søksmaalet og brevet, synest vera folk fraa indre Nordfjord, og maalet i brevet skil seg ut ved ymse former som enno er sermerkelege for desse bygder. Her er ei avskrift som er teki etter upphavsbrevet i Det norske riksarkiv:

Ollum monno^{m} *se þet kunnıkt at a odru are rıkís vars vırdulegh*
h^{er}*ra magnusar noreghs kununghs hertoghs æırıghs*
sonar tysdagen nestan eptír paska
vıku / varom vít ȷ. hıa ıon ok hælgí símunar synír a ínra hundæıdí
ȷ nordfıordom / er om^{m}*undr a lote ferde fram ıardar*
soknt af holfu íngırıdar kono
sínnar mote æılífí plomo ok sonom hans gudlæıkí ok petre // a þen
haat at fyst nemfdí om^{m}*undr .ví. men*^{n} *skılrıka ȷ doom /*
ok krafde vmbodesmans æılıfs
ok suna hans at sætıa halfan doom vıdr sık // ok af þuí at huarke
var þær æılıfer synír hans eda þæıra vmbodes madr //
þa settí om^{m}*undr fullan tolf man*
na doom skılrıkan // ok at settom dome syndí om^{m}*undr forsagnar*
vítní sín þostæín ok æılíf / er sua vítnodu at vm vet^{r}*en*
nestan ader f^{irir} *ıoll hæírdu þæír*
a . er om^{m}*undr talade sua tıl æılıfs plomo // ek sægír þer æılıfer f*^{irir}
sua mykıllí ıordu sem þu aat . ȷ . ínra hundæıdí ȷ
o'fra tuní // gerer ek þer ste^{m}*nu tıl þæıra so //*
mu ıardar at koma . ȷ . vaar nest er ko'mer . tysdagen nestan eptír
paska vıku // þar þa at lyda odals vítnum íngırıdar
kono mínnar f^{irir} *dome ok vıdr auru*^{m}
at taka slıkum sem ıord mestz tıl eptır tolf skynsamra manna
metorde // þar nest synde om^{m}*undr f*^{irir} *dome adra*
forsagnar vatta loden ok sıgurd / er þa sua

vítnodu / at vm vet^{r}en nestan adr f^{irir} ıoll . hæyrdu þæír . a . er om^{m}undr talade sua tıl gudlæıks æılıfs sonar / ek sægír þer f^{irir} þæırrí ıordu er þu ok þer fædg

gar eígur j . o'fra tuní . j . ínra hundæıdí // gerer ek þer stemnu tıl þæırru somu ıardar at koma . j . vaar nest er ko'mer tysdagen nestan eptír paska vıku /

þar þa at lyda odals vítnum íngırıdar huspræíu mínnar f^{irir} dome ok vıdr aurum at taka slıkum sem íord mestz tıl / eptír tolf skynsamra manna vírdín // en syndí

om^{m}undr f^{irir} doms monno þrıdíu forsagnar vatta / sıgurd ok rognald er sua vítnodu . at vm vet^{r}en hín nesta ader f^{irir} ıoll hæírdu þæír . a . at om^{m}udr talade sua víd

peter æılıfs s^{on} // ek sægír þer pet^{re} f^{irir} so mykıllí ıordu sem þít fægdgar æıgur j ínra hundæıdí j . o'fra tuní / gere ek þer stemno tıl þessarar somu ıardar at koma

j . vaar nest er ko'mer tysdagen nestan eptír paska vıku // þær þa at lyda odalsvítnu^{m} íngırıdar kono mínnar / f^{irir} dome ok vıdr aurum at taka slıkum sem ıord

mestz tıl / ept^{ir} tolf skyínsamra manna mate / þar nest talde æırık^{er} sıgurdr s^{on} æt íngırıdar kono om^{m}undr ok langfædr fra haugí tıl ínra hundæıdes ok o'fra

tuns // sua at fyst^{er} aate o'fra tunn . j . ínra hundæıdí hærıolfer / annar abramer / þrıdí ofæıg^{er} / fıorde gamle / fímtí þordr [1] *níotar auga / sette sıgurdr . a . hæy //*

nesí // sıaundı þordr hyrdmadr / þordr hyrd madr aatte s^{on} er het ellíngger / var h^{a}n^{n} fadr kono om^{m}undr íngırídar // þar nest læıddí om^{m}undr fram þría

arofa / kolbæín gest olaf kætıls s^{on} saulmund pals s^{on} // er þa voru tuítugír er fæder þæırra andodustz / ok þær ero ínnan fylkıs odals borner / ok sua vıtnadu

at a sama haat sem æırık^{er} talde sıgurdr s^{on} æt íngırıdar kono om^{m}undr tıl o'fra tuns j ínra hundæıdí sua toldu fædr þæírra f^{irir} þæım / ok sua sogdu fæder

þæırra þæım at atta manada mata boll . j . o'fra tuní . j . ínra hundæıdí / ato samflæít víí langfædr f^{irir} nemfdír íngırıdr om^{m}undr kono bæde at æígn ok odle

en þ^{e}tta vítní arofanna sannado þæír kolbæín j . uık sıgualde hæ^{n}rek^{er} m^{ed} sornom æıdí a . book / ok at vm þessa sannan ættartolunnar baro þæír sogn fædra sínna

---

1 Millom *þordr* og *niota* er fyrst skrive . *a* . som sidan er yverstroken.

en enskíns mansz annarns / ok voro þæír þa aller ældrí en fímtan vetra er fader þæırra andadestz / ok þar aller odalborner ínnan fylkıs / sıdan

mato doms mennarner ıordena fím kyrlogum huart manada mata bool / let þa om^{m}*undr vega f*^{irir} *doms mon*^{n}*om tíu merk*^{er} *brændar ok ærtogh ok fím*

aura / en ı noronom^{m} *pæníngom tolf merk*^{er} *regnar . ı . ganghs pæníngu*^{m} */ mato doms menn huærıa mork brenda f*^{irir} *ííí kyrlogh / en tolf merk*^{er} *gans sylfers*

f^{irir} *vííí kyrlogh // soro tuæír af doms mon*^{n}*om þæír sem lutu bæde vırdíng ok aura / þema mon*^{n}*om hıauerandom æılıfí a hæynæsí / aslake ıons syní // ıone*

kop ok tıl sansz vítnısburdr settom vít okcor ínsıglí f^{irir} *þ*^{e}*tta bref er gort var a f*^{irir} *nemfdom degí ok are*

§ 7. Maalformi i dette brevet er i det heile slik som maalføret i indre Nordfjord i vaare dagar synest fyresetja, endaatil med umsyn paa dei demonstrative ordformer *þen*, *þet* og *þar* (sjaa nedanfor § 8, 5) og den merkelege uttalen av tviljoden *ey* (§ 8, 16 h α), so me her fær so mange merke som tilsaman høver paa desse bygderne og ikkje paa andre at eg trygt gjeng ut fraa, at me i Hundeidesbrevet (Hund.) hev eit typisk brev, ei god prøva paa maalet i indre Nordfjord i fyrstningi av det 14de hundradaaret.

§ 8[1]. I dette brevet legg me daa merke til:

1 a. Ljodbrigdet av *a* ved *u* er heilt gjenomført, ogso um *u* er halden i stavingi etter; den ljodbrigda vokalen vert jamnast skriven *o*: *holfu*$_{2}$ *odru*$_{1}$ *somu*$_{6}$ ofl. *sogdu*$_{19}$ *toldu*$_{19}$ *ommundr*$_{2}$ ofl. *ættartolunnar*$_{21}$ *ollum*$_{1}$ *monnom*$_{1}$ ofl. *rognald*$_{12}$; *au* i *saulmund*$_{18}$.

I *iordu*$_{6}$ (3 g) synest *io* staa i staden for *iǫ*, og daa vel ogso i *nordfiordom*$_{2}$.

Merkn. 1. Soleis ogso i desse brevi fraa Fjordarne (fyre 1350): D. N. IV 104 (Nfj. 1313) III 148 (Sfj. 1327—1328) I 229 (Sfj. 1334) XVII 14 (Alden i Nfj. umkr. 1340) V 185 (Sjf. 1346). — D. N. VIII 92 (Nfj. 1331) byrjar med *Allum monnum* og skriv *Tistamrum*$_{5}$ (sjaa § 14 merkn. 1) men gjenomfører elles ljodbrigdet; XIII 11 (Nfj. 1338) hev ogso dette ljodbrigdet, men skriv 1 gong *gangdaghum*. D. N. IV 173 (Selja 1327; upphavsm. Erlinger abboti) hev ogso gjenomført *u*-ljodbrigdet, men skil seg

[1] I denne utgreidingi vert *ı* og *í* i Hundeidesbrevet skrivne *i* (undt. i 10 a, b, c, d), med di baae teikni vert bruka um kvartanna i brevet. Heller ikkje er uppløysningarne her kursivera der som det ingi mistyding kann vera. I dei stendige tilvisningar vil lesaren hava kontrolmidel.

i andre maatar so sterkt ut fraa maalet i hine brevi at det ikkje kann verta medteke her, men skal faa serleg umrøda sidan (§ 9, merkn. 2).

Fraa det 14de hundr. hev me endaa 3 brev som er skrivne i desse bygderne D. N. I 360 (Sfj. 1358) III 465 (Nfj. 1386) I 546 (Nfj. 1394); alle hev gjenomført *u*-ljodbridge av *a*.

Ljodbrigdet er ogso gjenomført i D. N. V 124 (*a Oyrum* paa Sunnmøre 1338), so nær som i: *halfuu*$_{7 \cdot 9}$. *hafðo*$_{16}$. — Um dei 3 andre brevi fraa Sunnmøre II 279, II 306 og V 171, sjaa § 9 merkn. 2; dei vert ikkje medtekne her, med di dei syner fram andre maalføre, eller er for sterkt paaverka av andre.

Her er nokre døme paa dette slags ljodbrigde fraa indre Nordfjord i maalføret no: *ȯṇṇå* nsf. *gȫmȯl* nsf. (gn. *ǫnnur, gǫmul*), *blȫdå, bȯkka, dȫlå, gȯrå, hånda, låndå* (*i ūtlånda*), *stråndå, ȯḷḷa, mȯṇṇa* (gn. *blǫðum, bǫkkum, dǫlum, gǫrðum, hǫndum, lǫndum, strǫndum, ǫllum, mǫnnum*. Paa Sunnmøre er ljodbrigdet gjenomført paa lag som i Nordfjord; fleire døme derifraa: i *andskȫpå* (i andlitslaget) *stȫðå* (gn. *stǫðum*). Fraa Sunnfjord: *åṇṇå(r)* nsf. *gȫmȯl* nsf. (Jølster, elles *gamald'ə*) *åŋgəl, kåŋgəlvåg, låŋgə*; *håndå*; *ȯḷḷȯ* (gn. *ǫnnur, gǫmul, ǫngull, kǫngulváfuvefr, lǫngu* av; *hǫndum*; *ǫllum*), men *dāgå, dālå, gārå* ofl. for gn. *dǫgum, dǫlum, gǫrðum*.

I Sunnfjord er det daa noko mindre av dette ljodbrigde — like eins i ytre Sogn —, og soleis synest det ha vore lenge, so utjamningi til ikkje-ljodbrigda vokal, som stendigt gjeng for seg alle stader paa Nordvestlandet, kann ha byrja her i dei ytre bygder i Sunnfjord endaa i den siste gamalnorske tid.

Som dømi viser, hev den gamalnorske *ǫ* vorte til *ȯ*, som i alle desse bygder ogso svarar til gn. stutt *o*, t. d. gn. *folk* > *fȯlk* Nfj.; framfor *nd* hev *ȯ* vorte *å*, ofte ogsaa framfor gn. *nn*. Mange stader hev likevel den ljodbrigda vokalen saman med straks etterfylgjande *f(v), g,* og *ð* i nokre ord vorte *åu*: *håuə* (gn. *hǫfuð*) Sfj. (t. d. Førde; men regelrett *hȫvə* Jølster), ytre Sogn (t. d. Hyllestad; men regelrett *håvə* Gulen), *hauð, haud* Snm. Nfj.; gn. *ǫfunda* v. heiter *åuundə* Sfj. (jfr. *Ougind*, s. Chr. Jensøn; *ȯvundə* ell *åvundə* Snm. Sfj.); gn. *dǫgurðr* > *dåur* Snm. Sfj. (ogso Chr. Jensøn under *dag*); gn. *ǫgr* (Sebastes norvegicus) heiter *åu'ər* Snm. Sfj.[1]); gn. *ǫðrum* > *åurå* Snm. Sfj.; *vǫðvi*, m. > *våuvə, våuə* Sfj. (*vovdə* Snm. *vovje* Davik i Nfj.); — *måursætə* grdsn. i Stryn i Nfj. (matr. no. 47, no skrive Maursæter) av gnorsk *modrusætre* BK 9 b; *-ð* maa vera burtfallen fyre 1557 daa det vert skrive *Morrezetter* —. I Sunnfjord hev endaa gnorsk *o* framfor *f* (*v*) gjenge same vegen og vorte *au* i: *ståuə* (gn. *stofa*), som i Nfj. og Snm. heiter *stȫvə* (i Romsd. *ståuə*); sameleis *åuundr*, n. (stort under) Sfj. < **ofundr*[2]).

Framfor *ð* hev *ǫ* vorte *ø* i nokre ord, soleis *knøde* (og *knȫdə*) Nfj. Snm. (gn. *knoða*, f.); *lødə* Snm. (gn. *hlaða*); *løsæt* grdsn. i Jølster i Sfj. matr no. 62, no skrive Løsæter, av gn. (í) *lodu sætre* (jfr. BK 18 b); *støyl* Snm.

[1] Alle former av dette ord let seg forklaara av ei upphavleg rot *agur-*

[2] I desse tvo ord kann der vera samanheng millom *åu-* og ein eldre *a* (jfr. *stafu*, obl. G. Tr. s. 62, og *af-* for *of-*, t. d. i Hom.).

Nfj. — i indre Nfj. *stául* — av gn. *stoðul* hev vel nærmaste upphavet sitt fraa dativ *stoðli*, der *oð* hev vorte *øy* (jfr. gn. *veðr*, n. > *veir* Nfj. ofl.)

Gamalnorske kvendkynsord etter bøygningsmynstret *snara* — *snoru*, eller med lang fyrstestaving *stiarna* — *stiornu*, hev i desse maalføri kløyvt seg, so at sume (mest stuttstava) hev teke den ljodbrigda vokalen til stomnvokal, t. d. *stödə*, *tödə* (*töə* Sfj.) *tvögə*, *tvörə*, *öskə* (jfr. gn. *stoðu*, *toðu*, *þuogu*, *þuoru*, *osku*), medan andre hev teke den gamle nominativvokal: *gātə*, *hākə*, *skātə*, *snārə*; *fjære* Førde, Innviki ofl. „*Fieræ sire Fiære*" Chr. Jensøn, av gn. *fiara* (*fjørə* Snm. Gulen ofl. med vokal fra gn. *fioru*); *hānə* Nfj. *hainə* Snm. Sfj. *Haine*, Chr. Jensøn (gn. *haðna*), *kannə*, *stjennə* eller *stjærnə* (gn. *stiarna*) ofl.

Merkn. 2. *skulu* 3 pp. D. N. V 124_{13} og *skildi* 3 si III 148_{9} er dei einaste dømi i brevi fyre 1350 paa desse former. I I 338_{6} (Giske 1353) finn me *skolv mit*. *munu* finn me ikkje.

b. Til den trøndske verbalendingi i 3 pi *-aðo* (upph. *-ōðun*) svarar oftast *-odu*: *vitnodu*$_{5}$ (3 gg) *andodustz*$_{18}$, men tvo gonger finn me *a* for *o*: *vitnadu*$_{18}$ *sannado*$_{21}$ (austnorsk innverknad); *o* i *-odu* stend venteleg for *ǫ*, sidan endingi er *u*. Dat. pl. av præs. part. endar paa *-andom*: *hinuerandom*.

Merkn. 3. Dei andre brevi fraa Fjordarne og Sunnmøre hev ikkje døme paa slike former.

2. Der er merke etter ljodbrigde av *á* — etter *v* — ved halden *u* i *roro*$_{22}$ 3 pi = *roru*$_{18}$, men elles: *ato*$_{20}$ (ɔ: *atto*) *baro*$_{21}$ (av *bera*) *mato*$_{23 \cdot 24}$ (av *meta*) altsaman 3 pi; endaa *varom*$_{2}$ 1 pi.

Merkn. 4. I dei andre diplomi fraa Fjordarne er det sameleis *varom* D. N. IV 104_{3} (1313) III 148_{4} (1327—1328; ogso *saam*$_{5}$ 1 pi, *baro*$_{5}$ 3 pi, men *voro*$_{6}$ 3 pi) I 229_{3} (1334) XIII 11_{4} (1338; ogso *varo*$_{19}$ 3 pi) V 185_{3} (1346; og *sáám*$_{6}$); *varv mer*, *saam* i XVII 14 (1340). — Fraa Sunnmøre hev V 124_{6} (1338): *varom*, *saam*.

Fraa Sunnmøre nemner Ivar Aasen som eldre uttale i hans tid *bure* (u', ɔ: *bȗrə*) *guve*, *luse*, *sute*, *vure* (gn. *báro*, *gafo*, *láso*, *sáto*, *váro*), som kunde hava sitt upphav av *bǫ̊ro*, *gǫ̊vo* osl. med di open *o* (*ŏ*) paa desse kantar av landet ofte vil falla saman med open *u* (*ŭ*).

Merkn. 5. Av former som plar vera paaverka av *u*- eller *v*-ljodbrigde, er nemnande: *honom* I 229_{7}, *mykilli* dsf. (Hundeidesbrevet$_{13}$ ofl.) *mykkla* asf. V 124_{14}, *Bierghvin* (namn paa Bergens by) V 185_{9}. I maalføri no: *hånå* (*ånå*, *nå*) Snm. Nfj. Sfj. (Førde, Jølster ofl.) *håno* Hyllestad, Lavik; *hunnaa honnaa* Chr. Jensøn; *mykje* (aalment); og jfr. *Bjærg'a* (gard i ytre Holmedal, Sjf. no skrive *Bjergen* matr. 65).

Merkn. 6. Etterljodbrigde ved *u* i *so*$_{13}$ (av *sua*, som det oftast vert skrive, t. d. $_{12 \cdot 16}$); sameleis *so* V 124, VIII 92. I maalføre no allstad *sŏ*. — *Syia* gpl. III 148_{4} ofl. *Swya* V 124_{5} (Snm.).

3 a. Ljodbrigdet av *a* ved *i* vert oftast skrive *e*, t. d. *deghi*$_{26}$ *eptir*$_{1}$ (7 g) *gest*$_{18}$ *setti*$_{4}$ 3 si; stend det *m* eller *n* nett fyre eller nett etter *e*-ljoden, vert han mesta alltid skriven *e*, t. d. *menn*$_{3 \cdot 23 \cdot 24}$ *merker*$_{23 \cdot 24}$ *nemfdi*$_{3}$ *nemfdom*$_{26}$ *stemnu*$_{6}$ (undantak er berre *brændar*$_{23}$ *hæynæsi*$_{25}$, men *brenda*$_{24}$ *hæynesi*$_{16}$). Likevel finst det ogso ofte *æ*, t. d. *ældri*$_{22}$ *fædr fæder fædgar*$_{9 \cdot 15 \cdot 18}$, *kætils*$_{18}$ *pæningom* (*-um*)$_{24}$ *sægir*$_{6}$ (3 g) *sætia*$_{4}$. I det heile 31 gonger *e* og 16 gonger *æ*.

Merkn. 7. Ljodbrigdet af *a* vert alltid skrive *e* i desse brevi fraa Fjordarne: D. N. IV 173, III 148, VIII 92 (÷ *stæmft*$_{4}$, men *stefnu*$_{6}$); I 229, XIII 11 (med mange døme), XVII 14. Dei tvo brevi IV 104 og V 185 svagar millom *e* og *æ*. Sunnmørsbrevet V 124, som ogsaa hev mest *e*, skriv helst *æ* framfor *n* + kons. *brændo, gænger*.

Merkn. 8. Med *æ* vert i Hundeidesbrevet skrive *huæria*$_{24}$; V 124 hev *huær*$_{17}$ nsm, *huerium*$_{14}$ dsm. Dette pronomen heiter no: *kvār* Snm. *kvẹr* Nfj. Sjf.

b. Er *e*-ljoden upphavleg *ei*, vert han skriven *e* i: *enskins*$_{22}$ *þema*$_{25}$ (framfor nasalar), men *æ* i *hælgi*$_{2}$ *hænreker*$_{21}$.

Merkn. 9. Døme or andre brev er: *Endridi* IV, 104$_{4}$ ofl. (jfr. *Eindrida* XIII 11$_{7}$) *Hælgu* IV 104$_{4}$.

c. Upphavleg stutt *e* vert skriven *e*: *eda*$_{4}$ *ek*$_{6}$ ofl. *mestz*$_{8}$, 3 g (3 sp av *metast*) *sem*$_{6}$ ofl. *vega*$_{23}$ inf. *-uerandom*$_{25}$; undt. *pæningom* (*-um*)$_{24}$.

d. Lang *e* vert skriven *e*: *brer*$_{26}$ *het*$_{17}$ 3 si, *let*$_{23}$ 3 si.

Merkn. 10. Soleis ogso i dei andre brevi fraa Fjordarne, so nær som at det vert skrive *æda* IV 104, XIII 11, *æða* III 148, *æder* V 185; *mæðr*$_{6}$ (2 g; *með*$_{10}$) XVII 14. Sameleis *e* V 124). — *ek* heiter i maalføri no: *e* Snm. *eg, æg* Nfj. *æg* Sfj. *ek* Vevring, Jølster i Sfj. (utan ljodtrykk: *e*).

Merkn. 11. Der er for faa døme til aa kunna segja, kor det hev vore med etterljodbrigde ved *i*. I Hundeidesbrevet berre *iardar*$_{2 \cdot 10}$ ofl.; IV 104$_{5}$ skriv *Kolbiarnar*, XVII 14$_{10}$ hev *iafmnan*. Etterljodbrigde finn me berre i *iærdar* V 124 og *Bierghvin* V 185, som er nemnd ovanfor i merkn. 5. I maalføri no *jamn, jōr*, men fleirtal *jāre* ytre Sogn, og i sms. *jārbær, jārsētə* Snm.; dersom der er konsonant fyre *j*, er ljodbrigdet no gjenomført, t. d. *fjell, stjennə* Nfj.

4. Ljodbrigdet av *á* ved *i* vert skrive *æ*: *bæde*$_{20}$ (2 g) *æt*$_{15}$ *ættartolunnar*$_{21}$. Undantak er *nest*$_{7}$ *nesta*$_{12}$ *nestan*$_{1}$ (etter *n*).

Merkn. 12. Soleis ogso i dei andre brevi fraa Fjordarne og Sunnmøre; etter *n* vert skrive *e*: *nesta* V 185, *ner* og *nest* V 124; i VIII 92 er der 2 døme som baae hev *e*; *nesta*$_{3}$ *vrenter*$_{10}$ — fyre og etter *n*.

5. For dei vanlege former *þann*, *þat* og *þar* hev Hundeidesbrevet *þen*, *þet*, men oftast *þar* (6g; *pær*, 3g).

Merkn. 13. I brevi elles er dei nemnde dem. pron. sjeldsynte og hev formerne *þan* og *þat*, *þatt*; *þar*, som alltid vert skrive soleis, finst mange stader.

I maalføret no paa Sunnmøre vert sagt *denn dę dǣr*; i ytre Nordfjord *denn dā dār*; i Innviki i indre Nordfjord *denn dę dār* og *dǣr* med det same merkelege skifte av *ę* og *a* som i Hundeidesbrevet; i Sunnfjord *dan da dār*.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* — stutt og lang — vert skrive *œ*: *kœmer*$_7$ 3 sp, *ofra*$_6$ *noronom*.

Merkn. 14. *kœmer* hev ogso V 185 (Sfj.); sjaa 16 merkn. 42 her nedanfor.

7. Den privative partikel er *o-*: *ofæiger*$_{16}$.

Merkn. 15. Andre døme finn me berre i VIII 92, som hev *v-* (*vrenter*$_{10}$).

I maalføri no *o-*; men nokre stader i Sunnfjord og indre Nordfjord er det *u-*. Jfr. hjaa Chr. Jenson: *Ufælg uheppin U-snogg* ofl. men *Oret Otaalog*.

8. Halvljoden er *e* og vert ofte skriven: *ader*$_5$ (*adr*$_9$) *sylfers*$_{24}$ *abramer*$_{16}$ *ellinger*$_{17}$ *æilifer*$_6$ *fæder*$_{19}$ *kœmer*$_7$; ogso millom *ð* og *s* i *umbodesmans*$_3$. Stundom stend avstyttingsteikn ^{s} for *r* eller for halvljoden *e* + *r*, t. d. *ofæig*$^s_{16}$, og ofte den upphavlege form, t. d. *om*^{m}*undr*$_6$ *þordr hyrdmadr*$_{17}$. Men *-r* stend ogso sume stader for stavingi *er* og endaa for *ar*, t. d. *fadr*$_{17}$ = *fader*$_{22}$; *sigurdr*$_{15}$ *om*^{m}*undr*$_{15}$ (for *sigurðar ommundar*, gen. sing.).

Ein gong vert halvljoden skriven *-a*: *mennarner*$_{23}$ (innverknad fraa anna skriftmynster).

Merkn. 16. Ogsaa i andre brev vert halvljoden stundom skriven, og er daa *e*, t. d. *yðer* VIII 92$_2$ *Sigurder* V 124$_2$. I XIII 11 vert halvljoden ikkje skriven; naar der stend *Eilifur*$_2$, er *fu* berre ein skrivemaate for *f*, liksom i *Olafur*$_{17}$. I III 148$_2$ stend *Barðr* for *Bárðar*.

I maalføri no vert den gamle *r* i slike høve burtkasta, medan halvljoden stend att: *Knūt'ə, Sjūr'ə, ęn lång'ə båt'ə*; *han Åmond'ə æ minnig'ə* (gn. *Knútr, Sigurðr, (einn) langr bátr*; *hann Ámundr er minnigr*) Snm. Nfj. *ūd'ə han kjōm'ə* (gn. *áðr han kømr*) Snm. *snyk'ə* s. m. *rång'ə* adj. *finn'ə* 3 sp. (gn. *snykr, rangr, finnr*). Sfj. Burtfallet kann ha gjenge for seg eller i alle fall byrja i millomnorsk tid, jfr. *Fridheke* nom. for *Friðikr* D. N. I 824$_2$ (Snm. 1453).

9 a. Tviljodarne vert skrivne: *au*, t. d. *auga*$_{16}$ *aurum*$_7$; *æı, æí*, t. d. *þæırra*$_{18}$ *þæír*$_9$ (einaste undantak *eígur*$_{10}$ 2 pp, men *æıgur*$_{13}$); *æy*, t. d. i

hægnesí$_{16}$, men oftare den indre nordfjordske yvergang *æı* i dette brevet. t. d. *hæirdu*$_{5\cdot12}$ *huspræíu*$_{11}$ *samflæít*$_{20}$ (sjaa nedanfor 16 h, *α*).

Merkn. 17. *au* vert skriven so i alle brevi. For normal *ei* hev dei fleste brevi *ei*, soleis VIII 92 (1331) I 229 (1334) XIII 11 (1338) V 124 (1338); *ei* og *æi* hev IV 104 (1313), XVII 14 (1340) V 185 (1346); berre *æi* hev III 148 (1327—28). For normal *ey* hev dei fleste brevi *øy*, soleis VIII 92, I 229, XIII 11, V 124, V 185; *øy* og *ey* hev XVII 14; *øy* og *æy* III 148, berre *æy* IV 104.

Maalføri no hev *au* (*àu*, *öu*) *ei* (*ęi*) og *öy*; men i indre Nordfjord er tilstandet den dag idag det same som Hundeidesbrevet gjev eit bilæte av. Sjaa nedanfor merkn. 42.

b. Stigande tviljodar er *ia*, *io* (*ıǫ*, *ıó*) osfr. t. d. *iardar*$_{2}$ *hia*$_{2}$ præ[...] *ioll*$_{5}$ *iordu*$_{6}$.

Stigande tviljodar, som byrjar med konsonantisk *u*, vert skrivne *ua*, *ui* osfr. t. d. *sua*$_{6}$ *tuitugir*$_{18}$ *huæria*$_{24}$. Tviljodar er der i *tuæir*$_{25}$ *siaundi*$_{17}$.

Merkn. 18. Soleis ogso *ia* osfr. *ua* osfr. oftast i alle brevi fraa Fjordarne og i V 124; berre i III 148 vert det skrive *jolom*$_{7}$ (men ogso *incigle*$_{11}$) og i I 229 2 gonger *jorð* (men *sia*$_{1}$); *ea* for *ia* i *sea* V 124, XIII 11$_{1}$.

10. Ljodsamhøvet millom endingsvokalen og rotvokalen er i det heile gjenomført liksom i trøndsk (sjaa G. Tr. § 112).

a. Soleis stend *ı*, *í* i endingi etter:

ę, skriven *e* eller *æ*, ljodbrigde av *a*: *degí*$_{26}$ *eptír* (6 g) *ældrí*$_{22}$ *kætıls*$_{18}$ *nemfdír*$_{20}$ *nemfdí*$_{3}$ *hægnesí*$_{17}$.

i: *fímtí*$_{16}$ *ínsıglí*$_{26}$ *mykıllí*$_{6}$ (2 g) *þrıdí*$_{16}$ *vítní*$_{5}$ ofl.

í: *rıkís*$_{1}$ *æılífí*$_{3}$ (2 g).

u: *tuítugír*$_{18}$.

ú: *tuní*$_{6}$ ofl.

y: *fylkıs*$_{18\cdot22}$ *syní*$_{25}$ *synír*$_{2}$ (2 g).

ý: *syndí*$_{5}$ ofl.

au: *haugí*$_{15}$ *sıaundı*$_{17}$.

æi: *gudlæıkí*$_{3}$ *hundæıdí*$_{2}$ofl. *læıddí*$_{17}$ *þæırrí*$_{9}$: undantak er *hundæıdes*$_{15}$.

b. *e* stend etter:

a: *aller*$_{22}$ *andadestz*$_{22}$ *aslake*$_{25}$ *fader*$_{22}$ *gamle*$_{16}$ *krafde*$_{3}$ *talde*$_{15}$ofl. *talade*$_{6}$ ofl.

á: *are*$_{1}$ *mate*$_{15}$; *aate* (ɔ: *átte*)$_{16}$ *huarke*$_{4}$.

é: *petre*$_{3}$ *sette*$_{16}$.

o: *borner*$_{18}$ *fiorde*$_{16}$ *loden*$_{8}$ *metorde*$_{8}$ *noreghs*$_{1}$.
ó: *dome*$_{5}$ ofl. *jone*$_{25}$ *lote*$_{2}$ *mote*$_{3}$.
æ: *bæde*$_{20}$ (2 gg).
ø: *ferde*$_{2}$.

c. *o* stend i endingi etter:

á: *ato*$_{20}$ (ɔ: *atto*) *baro*$_{21}$ *mato*$_{23}$ (2 g) *varom*$_{2}$.
e: *hæriolfer*$_{16}$ *nemfdom*$_{26}$ *settom*$_{5}$ (2 g) *stemno*$_{13}$; undantak *stemnu*$_{6}$ (2 gg).
o: *kono*$_{2}$ ofl. *okcor*$_{26}$ *sonom*$_{3}$.
ó: *plomo*$_{3}$ (2 gg) *soro*$_{25}$ *sornom*$_{21}$.
ø: *noronom*$_{24}$.

d. *u* stend etter:

i: *pæningum*$_{24}$ (undt. -*om*$_{24}$), *slikum*$_{8}$ ofl. *þridíu*$_{12}$ *viku*$_{2}$ *vítnum*$_{7}$.
í: *tíu*$_{23}$.
u: *kununghs*$_{1}$ *lutu*$_{25}$ 3 pi.
ǫ: *holfu*$_{2}$ *vordu*$_{6}$ (3 g), *sogdu*$_{19}$ *somu*$_{6}$ ofl. *toldu*$_{19}$ *odru*$_{1}$ *ollum*$_{1}$ *om*^{m}*undr*$_{2}$ ofl. *kyrlogum*$_{23}$ *ættartolunnar*$_{21}$ *andodustz*$_{18}$ *vítnodu*$_{5}$ (3 g); undt. *monno*^{m}$_{1}$ (5 g) *nordfiordom*$_{2}$.
au: *aurum*$_{7}$ ofl.
æi: *æigur*$_{13}$ *eígur*$_{10}$ (*hæírdu*$_{5 \cdot 12}$) (*huspræíu*$_{11}$) *þæirru*$_{10}$.
æy: *hæyrdu*$_{9}$.

Det einaste eigenlege avvik i dette ljodsamhøvet fraa vanleg trøndsk er at der i brevet etter *e* (ɔ: *ę*, *i*-ljodbrigdet av *a*) stend 5 gonger *o* og berre 2 gonger *u*; her skulde me venta *u*, men dømi er for faa til aa byggja nokon regel paa.

Merkn. 19. Substantiv paa -*endi* finn me ikkje i noko av dei tidtnemnde brevi døme paa i eintalsformi; i dat. pl. er endingi -*um*: *lunnendum* IV 173$_{7}$.

Merkn. 20. Etter *e* av upphavleg *ei* fylgjer *i*: *enskins*$_{22}$ *hælgi*$_{2}$.

Merkn. 21. I former av *gera* er endingsvokalen *e*: *gere*$_{13}$ *gerer*$_{6}$.

Merkn. 22. Etter *a* i 2dre staving i tristavingsformer stend *o* i *sannado*$_{21}$ *hiauerandom*$_{25}$, men *vitnadu*$_{18}$. Uvisse er *voru*$_{18}$ = *voro*$_{22}$ 3 pi.

Merkn. 23. Med umsyn paa avleidingsendingar er aa merka:

a. Substantiv paa -*ing*, -*ung* odl. synest gaa inn under ljodsamhøvet, men elles er dømi for faa til aa gjeva trygg rettleiding. Døme fraa Hundeidesbrevet er: *ellingger*$_{17}$ *virding*$_{25}$ *pæningum*$_{24}$ *om*^{m}*undr*$_{2}$ ofl. (*simunar*$_{2}$ gen.). Um *kununghs*$_{1}$ sjaa nedanfor. — Døme fraa andre brev er: *almennyng* XIII 11$_{15}$ *fiordong*- ib. $_{16 \cdot 17}$ *Simun* XVII 14$_{2}$; *hæriolfer*$_{16}$ i Hundeidesbrevet og *Bryniolfr* I 229$_{4 \cdot 6}$ er uregelrette.

b. Endingi *-legr* gjeng ikkje inn under ljodsamhøvet, men er i regelen *-legr* (*-lega* adv.), kva slag vokal det stend i stavingi fyre, t. d. *virdulegh* Hund.$_1$ *vyrulegs* IV 104$_{13}$ *æfinlegrar* IV 173$_7$; undt. V 185 som hev *-læghs* og *-ligha*: *laghligha*$_{11}$ *vyrdulæghs*$_5$.

Merkn. 24. I maalføri no *-leg'ə* Snm. *-leg'ə* (ogso *-læg'e*) Nfj. *-læ* Sfj. (og *-leien* for *-legen*).

c. Den etterhengde artikel syner vokalen *e* i Hundeidesbrevet: *tysdagen*$_1$ (4 g) *vetren*$_5$ (3 g) *iordena*$_{23}$; andre bundne former er *mennarner*$_{23}$ *ættartolunnar*$_{21}$ gsg, *arofanna*$_{21}$ gpl. — I III 148: *dagen*$_3$ *stouonne*$_5$ dsg; VIII 92: *daghenn, abotans*; XIII 11: *konungdommenom, þinginu, krununni*; V 185: *daghen, hærthogoinnunar* gsg; V 124: *daghen, prestgarðenom*. Dømi er elles for faa til aa avgjera um artikelen hev gjort ljodsamhøvet med eller ikkje.

Dei bundne substantivformer i maalføri no peikar i det heile paa det same upphav og den same ljodvokster som dei trøndske maalføri. Serleg er merkande den bundne nemneformi i eintal av sterke kvendkynsord og i fleirtal av inkjekynsord som her liksom i Trøndelag endar paa *a*: *bōk'a*; *ōr'a*, (gtrøndsk: *bóken, orðen*). I staden for *ōr'a* vert i mange bygder sagt *ōr'å*, som fyreset ei eldre yvergangsform *ōr'an*. Um denne artikelen i gamaltrøndsk, sjaa G. Tr. § 18, 11.

Merkn. 25. *mik* D. N. VIII 92$_8$ *sik* Hund.$_4$. I maalføri no: *de, me, se* Snm. *dęg, dæg* osfr. Nfj. Sfj. *dek, mek, sek* Sfj. (Vefring, Jølster); jfr. *Decke* (ɔ: *dēk'ə*?) og *deg*, Chr. Jensøn.

Merkn. 26. I ljodsamhøvet hev me eit av dei beste skilmerke millom dei gamle maalføri. I dei andre brevi fraa Fjordarne er det trøndske ljodsamhøve gjenomført soleis:

IV 104: *gerom*$_3$ *settom*$_{11}$; elles regelrett.
III 148: *nefmdom*$_{12}$; elles regelrett (ogso *settum*$_{11}$).
VIII 92: *nemfdom*$_{13}$; elles regelrett (ogso *settu*$_{12}$).
I 229: *gerom*$_3$ *Holmudal*$_2$; elles regelrett.
XIII 11: *gerom*$_3$ *konungs*$_6$; elles regelrett (ogso *nemdum*$_{19}$ *settum*$_{22}$).
XVII 14: *sender*$_1$ *fyrnemfde*$_9$ *gerom*$_3$ *varr*$_3$ *Sellsberghum*$_6$; elles regelrett (ogso *fyrnemfdu*$_8$ *settum*$_9$).
V 185: *Eirike*$_{14}$ *Grathli* dsg. $_{7 \cdot 12}$ *gerom*$_2$ *konungs*$_6$ *mossu*$_{4 \cdot 10}$ *soghdom*$_{11}$; elles regelrett, ogso *settum*$_{15}$.

I Sunnmørs-brevet V 124 er ljodsamhøvet like eins gjenomført, ogso *næmdum*$_{10}$ *settum*$_{18}$, berre med undantak *brændo*$_{11}$ *hafðo*$_{16}$ *smørfui*$_{11}$. Det siste brevet med ljodsamhøve fraa Sunnmøre er D. N. III 463 (1385), fraa Fjordarne I 546 (1394) med mange undantak, fraa Romsdalen III 399 (1375). Sidan hev dei fleste brevi endingsvokalarne *e* og *o* (umfram *a*), men ofte med undantak. Det fyrste brevet med *e* og *o* fraa Sunnmøre er D. N. III 552 (1400), fraa Fjordarne XI 164 (1439), fraa Romsdalen III 490 (1390).

Merkn. 27. Nærskyld med ljodsamhøvet er ljodjamningi, som me kallar det naar endingsvokalen i eit tvostavingsord med stutt fyrstestaving — stundom ogso lang, men med stutt vokal — paaverkar og tiljamnar stomnvokalen.

Desse tvo ljodloger plar fylgjast i maalføri alt i gamall tid — sjaa G. Tr. § 86 — og endaa meir sidanetter. Ei form som *konungr* vert ved ljodsamhøvet til *konongr*, ved ljodjamning til *kunungr*. Me finn alle desse tri former — maalføreskilnad innanfor maalgreini — i brevi her, oftast *konongr* t. d. IV 104_{13} V 124_5, *kunun̦ghs* i Hund._1 og den samandregne formi *kungs* VIII, 92.

Det gamle ljodsamhøvet hev sett sterke merke etter seg i nynorske maalføre baade austanfjells og nordanfjells, og i dei maalføri hev me ogso den meste ljodjamning [1]. I dei nye maalføri paa Sunnmøre og i Fjordarne finn me derimot ikkje noko merke etter ljodsamhøvet, for her hev alle gamle vokalendingar i utljod: *a, e, i, o* og *u* — som det synest i dei fleste høve alt i det 15de hundr. — falle saman til slakk *e* (ə) t. d. *kastə, vītə*; *vi̇̄sə, vīkə, åuə*; *lïkə*; *hājə, vītə*; *ri̇̄kə* (gn. *kasta* v. *vita* v. *vísa* f. *vika* f. *auga* n. *líka* adv. *hagi* m. *viti* m. *ríki* n). Endaa dei gamle endingar *-er, -ir, -or, -ur* hev vorte *-ə*, t. d. i Nordfjord: *nålə, ti̇̄də*; *stövə, vi̇̄sə* (gn. *náler, tíðir, stofor, vísur*). Berre *a* og *o* (*u*) hev halde seg, naar dei i gnorsken hadde studnad i konsonant etter, *a* i *r*, og *o* i *m*, og endaa ikkje i alle høve.

Der er likevel nokre teikn til ljodjamning i Sunnm. og Fjordarne t. d. *vasal̦l̦eleen* (ɔ: vesalleled, handled) Snm. *nāda, nādafy`r, māda, ijånå*, Nfj. *j̦ūkəl, tikə* (Sunnm.), (gn. *neðan* adv. *neðanfyrir* adv. *meðan* konj. *ígegnum, j̦okull* m. *þykkia* v.; *Kiærald*, pl. *Kiorold* Chr. Jensøn.; fulla ogso: *imså* adv. (ymist; eig. *imsum* etter *imiss* for *ymiss*), *öl̦l̦övə* og *öl̦l̦öftə* (etter *ellifu* > *ellyfu* > *ellöre* > *öllörə?*).

11. Den adjektiviske artikel er hin_{12} asm. Døme paa den adjekt. art. i andre diplom finn me berre i III 148_4 som hev *ens virdulegs hærra*.

12. Den klanglause dentale spirant vert skriven *þ*, den klangføre *d*; t. d. *þordr*. I pronominale ord hev me grunn til aa tru at *þ* hev vore uttala *ð*; t. d. *þar, þæir* (no: *dar, dęi*).

Merkn. 28. Soleis i alle brevi med umsyn paa *þ*. Den klangføre spiranten vert skriven *d* i IV 104 (1313), XIII 11 (1338), og V 185 (1338); men i XVII 14 (1340) vert skrive *ð* etter vokal, og *d* etter *f* (*fyrnemfdu*$_8$); *d* og *ð* um kvart anna i III 148 (1327—28) VIII 92 (1331) I 229 (1334) V 124 (1338; dette brevet hev alltid *d*, so nær som i $eða_1$ og $hafðo_{16}$).

I desse maalføri no hev *þ* vorte *t* (i pron. ord *d*), og *ð* vorte *d* eller falle burt som vanleg i nynorske maalføre, so nær som paa søre Sunnmøre og i Nordfjord, der *d* held seg etter vokalar med ein uttale som er noko mindre spirantisk enn eng. *th* i *that*; etter *r* hev han falle burt; t. d. *en̦ breið'ə sleðə, han̦ būr pa stǡð'a* (*hann býr á Staðe* (eig. **Staðenom*) nest Stad); men allstad: *ōr, gār* (gn. *orð, garðr*). I ordet *bæðe* er *ð* i Gulen prg. (og annarstad?) vorte *gjj* etter paaverknad av den gamle genitivform *beggja*: *dei kam beggje trau* (um mann og kona), *baoe tvo* (um 2 menner) *baoa tvo* (um 2 konor).

[1] G. Tr. sid. 1. Norvegia (1902): Vokalharmoni i Stodmaalet.

Merkn. 29. Det siste brevet fraa Fjordarne med *þ* i pron. er fraa 1440 (XI 168); det næste fraa 1450 (XIII 120) skriv *th* (*thet*), og soleis vert skrive til 1505 (II 1023) daa me finn *d* (*ded* < *þet*). Burtfallet av *ð* etter *r* hev byrja i gnorsk tid (*vyrulegs* IV 104$_{12}$ Nfj. 1313); døme fraa seinare brev er: *Norfiordom* 1439 (XI 164), *Norfiordum* 1440 (XI 168). — Fraa Sunnmøre er det siste brevet med *þ* fraa 1429 (I 724), men alt i 1421 hev dei der teke til aa skriva *th*, som dei held fram med til dess me i eit (dansk) brev fraa 1495 (I 983) finn blanda *th* og *dh* (*dher* og *thette*$_{15}$).

13. For det vanlege normale *fn* vert skrive *mn* i *stemno*$_{13}$ *stemnu*$_{7}$ *stemnu*$_{10}$, *mf* framfor *d* i *nemfdí*$_{3}$ ofl.

Merkn. 30. Naar me tek undan *iafmnan* i XVII 14, finst dette ljodknippet berre framfor *d* og *t* i dei brevi det her er tale um, og vert daa skrive *mf*, *fm* eller *m*, t. d. *nefmdir* III 148$_{11 \cdot 12}$ *stæmft* VIII 92; *fyrrnemdum* XIII 11$_{19}$ *fyrnæmdum* V 124$_{10}$. Berre i VIII 92 finn me 2 gonger *stefnu*.

I maalføri no vert bruka: *mn* paa Sunnmøre og i Nordfjord. Sunnfjord hev baade *mn* og *vn* (*vn* mest i dei indre sudlege bygder) soleis: *ømne* (gn. *ęfni*), men *øvne* Førde, Holmedal; *Evne*, Chr. Jensøn.

14. Spirantisk *g* vert skriven *gh* i nokre ord fyrst og sist i brevet: *virduleg**h*$_{1}$ *kyrlogh*$_{24}$; *gh* finst ogso etter *n*: *kunungħs*$_{1}$; elles er *g* det vanlege.

Merkn. 31. Berre *g* vert skriven i IV 104 (1313) og I 229 (1334); elles *gh* i alle brevi (i III 148 sjeldan).

15. Hundeidesbrevet hev *pt* i *eptir* (6g), det einaste ordet av dette slaget i diplomet.

Merkn. 32. Av dei andre brevi hev desse *pt*: IV 104, XIII 11, V 124, XVII 14, medan desse hev *ft*: VIII 92, I 229, V 185.

Av maalføri no hev Sunnm. og Nordfj. alltid *ft*, medan Sunnfj. hev baade *pt* og *ft*: *löpt*, *skapt* Vefring, Førde: *sjiptə* Vefring, Jølster (gn. *skipta*); *töptå* dpl (gn. *þoptom*) Jølster, *töftå* Førde; jfr. *Hoft* (*Bøxe-Hoft*), *Toft* (tuft) *Tofte* (tofta f.) Chr. Jensøn.

Uttalen av *f* i *ft* kann i gnorsk tid i desse bygderne ha vore bilabial (liksom enno til deils i Innviki); i so fall vil *ft* og *pt* liggja mykje nær kvarandre i uttalen.

16. Former av ymist slag.

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e*—*i*. Ord som plar svaga millom *e* og *i*, og som høyrer hit, er der ikkje døme paa, korkje i Hundeidesbrevet eller i dei andre.

Merkn. 33. Fraa maalføri er merkande *snemmə* og *snæmə* adv. (snart) Snm. *snimmə* Sfj. (gn. *snemma* og *snimma*); *i tvîningå*, *i trîningå* Snm. (gn. *tvenning*, *þrining*).

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o-u*. Av ord som høyrer hit er: *kununghs*$_1$ (sjaa ovanfor, merkn. 27); *sonar*$_1$ gsg, *sonom*$_3$ *synir*$_2$ npl, *suna*$_4$ *syni*$_{25}$ dsg; *hertoghs*$_1$; *ærtogh*$_{23}$.

Merkn. 34. I dei andre diplomi finn me *kono(n)gs* D. N. IV 104_{13} III 148_4 I 229_{10} V 124_5; *konungs* V 185_6 XIII 11_6; *kungs* VIII 92_{14}; *son* nsg, *sonar* gsg, *sonom* dpl, *syni* dsg, i alle diplom som hev ordet; *hærthogoinnunar* gsg V 185_{12} (den andre *o* venteleg misskrift).

Av andre ord som ofte svingar millom *o* og *u* i stomnen hev XIII 11_{21}: *krununni* dsg.

I maalføri no *kong* og *konjə* (av *kung-*) aalm.; *sån, sån'ə* (ogso *sǻn'e* Nfj.), i pl. *sønə*, Nfj. Sf. (*sǣnə* Snm. etter *bolk, belkə*?); *krūnə*, i dsg: *krūninnə*. — *ór, úr* præp. vert no uttala *ū* (*utu*) NSnm. I Nfj. og Sfj. *ū* og *ō* (etter mine uppteikningar *ū*, men *ō* etter Aasen under *or*); Lavik og Sulen hev *ō, ōr*. Etter som maalføri nordanfor, fraa Romsdalen og nordetter, hev *ū, ūr*, og maalføri sunnanfor hev *ōr*, er nordvestlandsken i dette høve som i fleire andre eit yvergangs-rom millom nordanfjells former og sudvestlandske.

c. Ord som i fyrrnordisk hev havt *aiw* er der ikkje noko døme paa i brevet.

Merkn. 35. I D. N. XIII $11_{8\cdot15}$ (Breim i Nfj.) stend *siouar* (*sokn*), men i lina 17 i same brevet *sæuar* (*sok(n)*).

Maalføri no hev for det meste former som er framvaksne av *io* (av eldre *aiw*), men ogso sume som viser at dei hev vore yvergangsmaal millom maalføri nordanfor imot Trøndelag, som hadde *io* (G. Tr. 66), og maalføre sunnanfor som hev havt meir *æ* i slike ord. Døme er: *frød* Snm. (< gn. *frjó*), men *frē, frǣ* (< gn. *fræ*) Nfj. Sfj. Ytre Sogn. — *sjø*, m. Snm. Nfj. Sfj. *sjō* Ytre Sogn (< gn. *sjór*); *på sjō'nå* Snm. = *pao sjȳna* Ytre Sogn = gn. *á sjónum*; jfr. *Sæmige* Chr. Jensøn, no *sjømīje* (i Ryfylke enno *sæmi(g)je* (Holothurie). — *snjøv'ə* Snm. *snøv'ə* Nfj. *snø* Sfj. *snjō* Ytre Sogn (< gn. *snjór*). — *sløg'ə* adj. Nfj. Sfj. (Jølster), *sljæ'* Lavik; jfr. *sløgjast* v. Snm. (< gn. *sljór*); men Sulen i Ytre Sogn som høyrer til same maalvald, hev *sljō* (< gn. *sljór*) og *slǣ* (< gn. *slær*). I vaare dagar gjeng soleis ikkje same slag former i desse ordi like langt nord. Medan *fræ* raader yver heile Vestlandet til og med Nfj., so former av *frjó* fyrst byrjar paa Snm., raader formi *slær* yver Vestlandet berre til Ytre Sogn (Sulen), der det lyt tevla med *sljór*. Av det straks ovanfor nemnde brevet D. N. XIII 11 ser det ut som um formerne *sær* og *sjór* i fyrstningi av det 14de hundr. hev tevla i indre Nordfjord liksom *slǣ* og *sljō* i vaare dagar tevlar i Sulen.

I gnorsk er der endaa eit ord som høyrer hit: *mær, mjár* eller *mjór*, adj. I dette ordet hev formi med *já* sigra: *mjåg* Snm. *mjå'ə* Nfj. Sfj. *mjao* Ytre Sogn. *Miaat*, adj. n. Chr. Jensøn. Men far etter *mjór* er der i verbet *mjōnə* Snm. og eldre skrivemaatar som *Miösetter* NRJ. II 138, av grdsn. *Mjaasæter* (no utt. *Mjaasæt*) i Askvold prg. Sfj. (matr. no. 6).

d. *α.* Substantivendingi *-endi* eller *-yndi* er der ikkje døme paa i brevet.

Merkn. 36. I dei andre brevi finn me *lunnendum*, *sanenda* D. N. XVIII 14 *sanninda* XIII 11 *sannynda* V 124, 185. I 6 brev fraa Fjordarne millom 1358—1450 finn me *lunendum* (*-om*) 5 g. (t. d. I 360) og *sannenda* 4 g (t. d. XI 164) *sannyndæ* 1 g. og *sannindh* 1 g. Det synest soleis som endingi *-endi* hev havt yvertaket i desse maalføri.

I maalføri no: *lunnende, hārende* Snm. (gn. *harðendi*), *līkende* (*líkendi*) ofl. *sannendi* hev her som elles gjenge yver til *sanning* (sjaa G. Tr. s. 42, note).

β. Av adjektiv paa *-igr* hev brevet $kunnikt_1$; paa *-ugr*, *-ill*, *-ull* osfr. er der ikkje døme.

Merkn. 37. Ogso alle dei andre brevi hev *kunnikt* (oftast) eller *kunnigt* (t. d. XIII 11_3) eller *kunnight* V 185_3. Døme paa *-ugr* finst ikkje. — *heimola* adj. asf V 124_{14}.

Maalføri no hev *-ig'ə*: *vītig'ə, minnig'ə* Snm. Nfj. Sfj. Ytre Sogn; endingi *-ug'ə* skal likevel kunna skifta med *-ig'ə* i Borgund paa Snm. (t. d. *ōvītug'ə*), og Jostedalen, som ogsaa høyrer til dette maalvaldet, hev *-ug'ə*. Hjaa Chr. Jensøn: *Byrdog, Hyrog, Otaalog* ofl.

For den gnorske endingi *-óttr* hev desse maalføri no *-ett'ə -itt'ə*: *stẹinett'ə, krōkett'ə, bårett'ə* med ein høg *e*, som ofte vert *i*.

e. Ljodbroti ved *a* og *u* (*o*) er gjenomførde paa vanleg vis i brevet, men der er berre eit par døme: *iardar, iordu, nordfiordom.*

Merkn. 38. Medan Hundeidesbrevet hev $sigurdr_{16}$, hev D. N. I 229_5 og VIII 92_{11} den ljodbrotne formi *Siugurði* dsg. Av andre former som høyrer hit er nemnande: *bergh* asg XVIII 14_6 *Sellsberghum* dpl ib.$_6$. *Bierghvin* V 185_9 (byen Bergen). — *smørfui* dsg V 124_{11}.

I maalføri no: *sjūr* (< *siwrder* I 824_6 (Snm. 1453) < *sivurder* III 463_3 (Snm. 1385) < *siugurðr*), *berg*.

Merkelegt er *bjærg'a* f. i b. f. i dsg *bjærginnə*, grdsn. i Ytre Holmedal (matr. no. 65, no skrive *Bjergen*). *bjærg'a* — i 1667 skr. *Biergen* — peikar næmast paa ei form *Bierguin* av *Biarguin*; men *Biarg-* eller *Bierg-* kann i dette ord ikkje her vera mykje gamalt, med di ei form *Biarguin* i rein gamalnorsk tid vilde strida mot eit av dei vigtugaste grunndragi i desse maalføre, som krev ljodbrigde av *ia* framfor *u* i dilike høve. *Biarg-* eller *Bierg-* maa difor her ha kome upp av eit eldre *Biǫrg-* ved jamlaging etter andre ord, der *iǫ* og *ia* (seinare *ję*) skifter i bøygjingi, t. d. *bjǫrg*, f. i gsg *bjargar* (bergning) som i Sunnfjord no heiter *bjerg*, f. og soleis hev gjort nett same yvergangen som *Biǫrg* i gardsnamnet. Dei ikkje faae samansetningar med *biarg-* (*biarggengr, biargrifa, biargskora* ofl.) kann ha hjelpt til. Denne forklaaringi fær studnad ved di at me finn same gardsnamnet skrive *biorghuin* i BK. 26 a i upprekningi av Dalskirkiu jarder.

Um skrivemaaten *Bierghvin* i namnet paa byen Bergen i det ovanfor nemnde brevet D. N. V 185 er paaverka av den uttale gardsnamnet hadde i

Sfj. paa same tid (1346), kann yvergangen *biǫrg-* til *bierg-* ha byrja i sein gamalnorsk tid.

Same vegen som *Biǫrg-* hev ogso andre stadnamn gjenge; *Hiolmulande* dsg D. N. XVI 1, umkr. 1175, vert skrive *hialma lande* dsg i B. K. (1350), *Hjelmeland* 1563, no utt. *jælmələnd* (skr. Hjelmeland i Indre Holmedal, matr. no. 112); den eldste form me finn for gardsnamnet *jælməsæ̆t'ə* som me hev i Gloppen i Nfj. (matr. no. 54) er *hiolmusætr* (*Hiolmusætre* dsg D. N. XVI 1), anten no dette er namnet paa den nemnde garden eller paa ein annan.

f. Vokallengjing. Lang vokal vert ofte skriven tvifelt: *haat*$_3$ *doom*$_{3 \text{ofl.}}$ *book*$_{21}$. Vokallengjing framfor *l* + konsonant er der ikkje teikn til; endingarne *i* i *hælgi*$_2$ og *u* i *holfu*$_2$ syner at vokalarne *æ* og *o* i desse ordi er stutte, og at *o* i *holfu* er *ǫ*.

Merkn. 39. Sameleis i dei andre brevi: *Hælgu* D. N. IV 104$_4$ *haulfuu* V 185$_6$ (2 g). V 124 hev tvo gonger *halfuu*, men brevet hev elles *o* etter lang *a* i stavingi fyre (*varom ver*$_6$), so at *a* i *halfuu* truleg hev vore stutt.

Av vokallengjingar eller vokalyvergangar som er nærskylde med lengjing, er merkande i maalføri no:

a > *å* framfor *ng* og *nk*: *låŋg'ə* adj. *måŋgə* adj. *kråŋk'ə* Snm. Nfj. Sfj. Sulen, uttala *laoŋg'ə, maoŋgə, kraonk'ə* Hyllest. Lavik, Gulen (gn. *langr, margir, krankr*) *håŋkə*, m. (gn. *hanki*) Nfj. At yvergangen er fraa gnorsk tid syner skrivemaaten *laanggr* i D. N. IV 208$_2$ (Bergen 1333) som er skrive paa nordvestlandsk maal.

a > *å* framfor *rn* i *åŋŋə* eller *óŋŋə*? som i Eikefjorden i Ladvik er uttalen av det gamle mannsnamn *Arni* (*Árni*?). Annarstad paa Nordvestl. uttala *ārnə*, men i indre Sogn *aodnə*, og paa Sudvestlandet *aodne*. Jfr. Noreen[3] § 119 Anm. 4.

Merkn. 40. Aksentar vert bruka i D. N. V 185 (1346): *Bárder*$_2$ *Gráls*$_3$ *á* præp. $_{3 \text{ofl.}}$ *nád*$_5$ *sáám*$_6$ — gale sett i *arôm* dpl, *sónar*, og vel ogso i *át*$_{13}$ konj. Lang vokal vert ofte i brevi skriven dubbelt, t. d. *vaars* XIII 11$_5$.

g. Paa vokalstytting er der i brevet berre døme av vanlegt slag: *enskins*$_{22}$ *hœnrekr*$_{21}$ *þema*$_{25}$, der stomnvokalen er samandregen av tviljod.

Merkn. 41. *Bredemnis* XIII 11$_{14}$ maa vera misskrift for *Breidemnis*, som det ogso vert skrive ibid.$_8$. Uttalen no er *Breimn*, som peikar paa same upphav (*breiðr* adj. og *emni*, n.).

h. Ymse vokalhøve.

a. *koma* hev i notid eintal *kœmer*$_7$. — Lang *ø* hev vorte *e* i *ferde*$_2$ (for *fœrðe*). Denne yvergangen (*œ* > *e* ell. *æ*) finn me her og kvar i gamle heimenorske skrifter fraa mange stader av landet, liksom i nyn.

maalføre, naar der er lippe-konsonantar i nærleiken av vokalen[1] (jfr. desse former for namnet paa Sunnmøre i diplom fraa sjølve denne landsluten: *Sunnmære* III 552_{18} (1400) *Sunnmære* I 724_{8} (1429) *Sunnmere* V, 171, i ei paaskrift fraa reformationstidi).

œy (*ey*) hev vorte *æi* i: *hæirdu*$_5$ (2g) *huspræiu*$_{11}$ *samflæit*$_{20}$. Naar det stundom vert skrive *æy* i brevet, hev dette visst ikkje sin grunn i uttalen, men i paaverknad fraa den vanlege skrift.

Merkn. 42. Ogso D. N. V 185 (Sfj.) hev *kœmer*. No er uttalen *kjōm'ə* Snm. *kjēm'ə* og *kjæm'ə* Nfj. Sfj. At formi med *œ* hev vore meir udbreidt paa desse kantar i gamle dagar enn no er mykje rimelegt.

Gamall *ei* og *ey* fell saman i uttalen til ein ljod *æi* ell. *ài* i indre Nordfjord, liksom i Hundeidesbrevet: *hài, hàirə, glàimə, jàimdə* Innvik, Horndalen (gn. *hey, heyra, gleyma, geymdi*); *àista* (ell. *æista*) grdsn. skrive *Eistad*, matr. no. 53 i Innviki (for eldre *Øystad*); alt vert no her uttala med same *ài* som i *stàig, làik* (gn. *steig, leikr*). Denne uttalen av *øy* som *ài* er grunnen til skrivemaaten *Eid* (Nordfjordeide) som i gn. er skrive *Œyghi* D. N. VIII 92_{11} (1331) og *Æighi* III 130_5 (1322); skrivemaaten *Eid* er uppkomen i det 16de hundr.

Med *huspræiu* Hund.$_{11}$ jfr. *husprei* Sfj. (um tora, „frua til Tor"); i ljodlinn staving vil *øy* lettare gaa yver til *ei*, og *ei* for *øy* i dette ordet er difor mykje utbreidt. (Sjaa Aasen under *Husbreida*). Med *samflæit* i Hund. smlk. „*Samfløt i. e. Samdrectig*", Chr. Jensøn.

β. *i* framfor *lf* og *rð* hev gjenge yver til *y*: *sylfers*$_{24}$ *hyrdmadr*$_{17}$ (2g). Yvergangen hev truleg vore gjenomførd. Naar det vert skrive *virdulegh*$_1$ (framfor titelen *herra*) er dette fulla berre ein skrivemaate etter framandt mynster.

Merkn. 43. Døme fraa dei andre brevi: *Fyrði* < *firði* (no skrive *Førde*) III 148_5 *sylfri* V 124_{12} *vyrdizt* IV 104_7 *vyrdul*(*egs*) XIII 11_5 V 185_5; 3 brev hev *virð-* (*vird-*) i det sistnemnde ordet framfor titel.

I maalføri no *Fy̌rə* eller *Førə, sylv, vyrjə, vørjə* Nfj. Sfj.

γ. Præpositionen *fyrir* vert i brevet alltid skrive avstytt *f*ˢ, som utgjevarane av D. N. hev uppløyst *firir*.

Merkn. 44. I dei andre brevi alltid *firir*, t. d. IV 104_7 V 124_{14}, som kann vera utrygge uppløysningar. Av *skolu* finn me *skildi* 3si 1 gong i III 148_9; her hev daa *y* gjenge yver til *i* (i ljodlinn staving framfor *i* i næste staving).

Av maalføri no hev Snm. i sume ord som høyrer hit, *i*: *i̇miss, imså* (ogso Davik, Nfj.) *tikkjə, tiktə* (gn. *imiss, þikkia*); men elles hev maalføri *y*: *tykkjə* Nfj. Sfj. Lavik. *fẏrə* ell. *førə, ȳvə* ell. *ōvə* aalm.; *hērbẏrjə* Sulen, Lavik? For *skildi* vert i alle desse bygder no bruka *skuldə* eller *sku*.

---

[1] Sjeldan elles, t. d. *Raangselis* (ɔ: *rangsöles*, til *sól*) Chr. Jensøn.

δ. Døme paa yvergangen *a* til *e* i ljodlinn staving er der ikkje i Hundeidesbrevet.

Merkn. 45. For *a* i præs. part. stend *e* i *verande* dsm VIII 92_{10} (men *nittianda* dsn XIII 11_5, og *sidarra* komp. asm IV 104_{12}).

Det kann synast underlegt, at korkje Hundeidesbrevet eller dei andre diplomi fyre 1350 syner veikjing av *a* eller *u* (*o*) til *e* i endingar, som no er so sermerkelegt for desse maalføri. Grunnen er vel noko den at brevi er faa, og at det vanlege skriftbruk med sterk paaverknad fraa Nidaros og Bergen, der framskotet av *a* til *æ* ikkje høyrde heime, hev halde yvergangen ute fraa skrifti, endaa um han hev teke til i talen; men hovudgrunnen er vel, at denne vokstren enno ikkje hev skote so sterkt fram i maalføri, og at yvergangsvokalen hev vore ein ljod som enno hjaa dei fleste laag nærmare *a* enn *æ*. Det er trulegt, at alle desse maalføri paa den tid hev havt tvo slag *a*, liksom i alle fall maalføret i Nordfjord hev det enno. Den eine av desse *a*'ar i Nfj. er ein vanleg norsk *a* (= eng. *a* i *hard*), og vert bruka i ord som *tākə, hār* (gn. *taka, harðr*), men aldri i utljod. Den andre *a* (*ȧ*) er sterkt framskoten og liknar eng. *a* i *man* ell. svensk ljos *a*, og hev meir *a*-klang enn *a* i dsk. *gade*; han er den dag i dag den vokal som vert bruka i utljod der som maalføret no hev endingar paa *a*, t. d. *sāḱȧ, sīdȧ* (gn. *søkin, síðan*), ofte ogso i innljod t. d. *vānə, frȧmmandə*. Dei tvo *a*'ar er i Nfj. vel skilde fraa kvarandre i uttalen, og *ȧ* ligg i ytre Nfj. endaa so nær *æ*, at desse tvo ljodar i nokre ord er samanblanda, t. d. i Selje prg. *spǡnə* (gn. *speni*, m.) med same *ȧ* som i *vǡnə* (gn. *vani*, m.) *hǡrannə* for *hǣrannə* (gn. *herðarnar*). Det er difor ikkje umogelegt at det er denne klangskilnaden millom dei tvo *a*'ar i desse maalføri, som etter 1350 hev vakse seg so sterk at han hev sett tydelege merke etter seg i skrifti, og som er grunnen til at desse elles so reint vestnorske maalføre sidan hev fenge *ə* i endingarne allstad der gn. hadde *a* i utljod. I den ljodlinne stavingi kunde ein slik framskoten *a* lett gaa yver til den fargelause halvljod *ə*, som maalet elles hadde i slike stodor. Skal me døma etter dei høvi i brevi som me finn yvergangen i (millom 1350 og 1400), hev dei vanlege ljodloger — som i austnorsk — ogso her arbeidt med, soleis at *ȧ* hev vorte *æ* fyrst i ord med lang fyrste-staving og allerhelst naar rotvokalen var palatal, sidan i ord med stutt fyrste-staving, som soleis her tidleg maa ha fenge same sterke ljodtrykk paa fyrste staving som langstava ord. Døme er: *liggiæ* (I 379 Snm. 1363, I 380 Snm. 1363), *gangæ, lydæ* (II 377 Snm. 1363), *hyræ, sændæ* (III 463 Snm. 1385); *høyræ, sændæ*, men *taka* (III 465 Nfj. 1386), *talæ* (II 566 Snm. 1401).

ε. Yvergangen fraa *u* og *o* til *e* (*ə*) i endingar er der ikkje far etter i brevet.

Merkn. 46. Denne yvergangen synest fyrst ha fenge større framskot i det 15de hundr. t. d. *dotter* asg, *broder* gsg D. N. I 706 Snm. 1425, *lofuade* 3 pi V 633 Snm. 1433. *dottir* dsg, *brodir* gsg XI 164 Nfj. 1439. Lengst heldt vel *u* (*o*) seg i pl. av linne kvendkynsord som i Romsd. enno hev *o*: *klokko, vēko* (gn. *klokkor, vikur*). Jfr. *klokku* i Bang's: Hexeformu-

larer etc. s. 609. Yvergangen *á* > *æ* > *ə* hev venteleg skunda paa denne rørsla.

þæirru i Hund.$_6$ gsf for *þæirrar*, eller med burtkasta endings-*r* *þæirra* (som i lina 6) kann vera misskrift — straks etter stend *somu-*, men kunde vel ogso vera ei nyform etter jamlaging med komparativ, bøygde etter mynstret *spaka, spǫku* (jfr. *þill mæiro visso* X 166 Romsd. 1438).

ζ. Vokal-innskot. Etter *y* er innskoten ein *i* i *skyinsamra*$_{15}$, kanskje fordi *y* i uttale hev havt ein svip av *i*.

Merkn. 47. I dei andre brevi er der nokre merke etter ein innskóten *i* etter *e* i rotstavingi, naar det kjem *i* i stavingi baketter, t. d. *leigia* (for *leggia*) *seigir* (for *segir*) IV 104$_8$.

η. Vokal-burtfall. Vokalen *a* er utelaten millom *d* og *r* i *Ingeridr*$_{20}$ gsg, og *vitnisburdr*$_{26}$ gsg. Denne skrivemaaten hev visst ikkje havt nokon grunn i uttalen.

i. Konsonantyvergang.

α. *gm* > *mm* i *Ommundr*$_2$ ofl. for *Ogmundr*; jfr. D. N. III 124, der Hauk Erlendsson skriv namnet paa same mannen *Ogmvndr*.

Merkn. 48. D. N. IV 104$_2$ hev *Ommundr*, XIII 11$_1$ skriv *Ommundr*. I maalføri no synest namnet ha falle saman med gn. *Ámundi*, eit anna namn, som er mykje bruka i Fjordarne og vert uttala *åmund*, i indre Nfj. ogso *åmundə* (Gloppen).

rl > *ll* i *ellinger*$_{17}$ (no: *elliŋg(ə)*).
rs > *s(s)* i *fyst*$_3$ *fyster*$_{16}$ *postæin*$_5$ (no: *fysst, tåstein*).

β. *nr* > *nn* i *kolbæin*$_{21}$ nom.

γ. For klanglaus konsonant stend klangfør i *æirighs*$_1$ (yvergang berre for auga)[1].

δ. *v* hev halde seg i det personlege pronomen for dualis *vit*$_{2 \cdot 26}$.

Merkn. 49. *v* i dei pers. pron. *vit* (dualis) og *ver* (plur.) hev vorte *m* i D. N. XIII 11$_3$ (*mer*) og V 185 (*mit*). *m* er yverførd fraa endingi *m* i verbet straks fyre; XVIII 14 (Nfj.) hev soleis *ver gerom*$_3$ men *varv mer*$_3$, *settum mer*$_9$.

I maalføri no heiter 1ste pers. pronomen: *mið, mid, me* Snm. (Nfj. tildeils), *vi* Nfj. Sfj. *me* Lavik, Brekke, Hyllestad, Gulen, Sulen. — Paa Snm. finst ogso *óss* (*óss veit dæ*) i nokre bygder (Haram, Sykkelven). Sjaa nedanfor under 17.

---

1 Sameleis er det aa forstaa, naar Chr. Jensøn skriv *Mund-Gaads-Fugl* (eit namn paa ørnen), *Skodbog* ofl. for *Mungaats-fugl, Skotbog*; hjaa Jensøn er skrifti paaverka av dansk skrivemaate.

j. Konsonantburtfall.

α. Umfram det vanlege burtfall av *h* i framljod framfor *l*, *n* og *r* hev ogso *v* falle burt framfor *a* i *rognald*$_{12}$ (jfr. *sigualde*$_{21}$) *soro*$_{25}$ 3pi, *sornom*$_{21}$.

Merkn. 50. I tvo seinare brev finn me *hl*; soleis *hlvnendvm* D. N. I 546$_{11}$ Nfj. 1394, *hlutanom* I 724 Snm. 1429. Brevi hev elles vanlegt heimenorsk maal fraa den tid, so det maa vera nordmenner som hev skrive deim; men bruket av *hl* syner korleis islandsk skrivemaate hev vore baade kjent og etterlikna i Norig, endaa so seint som i det 15de hundr. — Paa Sunnmøre og sumstad i indre Nordfjord (Breimn) fell *h* burt ogso framfor vokalar i maalføri no, og i sume yvergangsbygder er difor noko skjepl i *h*-bruket. Av dette er der ikkje merke i brevi fyre 1350. I I 360$_{3}$ Sfj. 1358 stend *eitir* for *heitir* 3sp av *heita*, men i dette ordet er burtfallen *h* ikkje sjeldsynt fraa mest alle stader. I VIII 232 Snm. 1403 er nemnd ein *Hamondi Hamvndason*, som i ei avskrift av brevet fraa 1578, utferda paa Snm., vert kalla *Amund Amundszønn*; dette synest visa ustøda i *h*-bruket, men er ikkje noko paalitande provmerke, med di norsken kjenner baade *Hámund* og *Ámund* som personnamn. *h* framfor *j* (kons. *i*) er burtfallen allstad i maalvaldet, t. d. *jartə* (gn. *hjarta*); alt Chr. Jensøn skriv: *Jasse*, *Jaa* for gn. **hiasi* (hare), *hía* (præp.), og synest ikkje kunna skilja millom *hj* og *j*.

v i *Rǫgnvald* maa fyrst ha gjenge yver til konsonantisk *u*, og hev sidan falle burt, men den ljodbrigda vokalen *ǫ* held seg likevel: *Rǫgnvald* > *Rǫgnuald* > *Rǫgnald*. Mannsnamnet *Rognald* vert enno bruka i Sfj. i denne form (sjaa Ivar Aasens navnebog under *Ragnvald*). Same ferdi hev *v* i **Nesvin* fare som vanlegt i *vin*-namn; det hev vorte *Nesin* IV 104$_{2}$ (1313), i maalføret no *næsi* (Stryn, matr. no. 31).

I *suoro* VIII 92$_{7}$ XIII 11$_{11}$ ofl. hev *u* (*v*) kome innatt ved jamlaging.

β. Konsonant millom konsonantar er burtfallen i *gans*$_{24}$ for *gangs*.

γ. Konsonant-burtfall i utljod:

r hev falle burt i *þæira*$_{6}$ gsf for *þæirrar*, *manada mata boll*$_{20 \cdot 23}$ for *mánaðar matar ból*.

s hev falle burt i *virdulegh*$_{1}$ gsm framfor titelen *herra*.

Merkn. 51. D. N. XVIII 14$_{9}$ hev *fyrnemfde*, npm (for *fyrnemndir*). Etter *r* hev *d* falle burt i *vyrulegs* IV 104$_{13}$ Nfj. 1313.

I maalføri no er burtfallet av *r* etter upphavleg vokal i ljodlinn staving[1] heilt gjenomført: *matámun*, *hestá*, *bygdə*, *kastá*, *dømə*, *va*, *e*, (gn. **matarmunr*, *hestar*, *bygðir*, *kastar*, *dœmir*, *var*, *er*). Dette burtfallet, som mykje er grunnen til at vestlandsken er so vokalisk, er soleis ei gamall ovring i denne landsluten; i pron. pl. *þeir* m. og *þær* f. hev *r* halde seg i sume høve

---

[1] naar ikkje *r* vert halde uppe ved bøygningstvang, t. d. *faðer* (*feðra*).

i Sfj. endaa inn i 17de hundr., daa dei etter Chr. Jensøn hev sagt *deer* (ɔ: deir) um han av slaget, og *dær* um ho av slaget (um krøter), no *dei*. Gjenomført er ogsaa burtfallet av *d* etter *r*: *ōr, skūr, fǣr* (gn. *orð, skurðr, ferð*). Umfram dette hev i desse maalføre ogso *m, n* og *t* falle burt etter vokal i ljodlinn staving, t. d. *båtå, so*; *bygd'å, hūs'å* Snm. Nfj. (i Innviki og Breimn) og Ytre Sogn, eller *hūs'å* Nfj. (Gloppen, Hyen, Davik) Sfj. *vīså* Snm. og *vīså* Nfj. Sfj. Ytre Sogn; *hūs'ə, funnə, lītə* (gn. *bátom, som* (*sem*); *bygðin, húsin, vīsan*; *húsit, funnit, lítit*). Desse konsonantarne hev visst falle burt etter 1350, men brevi fraa Fjordarne og Sunnmøre gjev her ingi upplysning. Fraa Romsdalen, som høyrer til same maalvaldet, hev D. N. I 361_{11} 1358 *lege* for gn. *legit* (part. av *liggia*) og XI, 276_1 umkr. 1500 *breffwe* for gn. *bréfit*, og etter dette skulde daa *t* ha byrja falla burt i millomnorsk tid. At *m* hev falle burt fyre den nynorske tid syner skrivemaaten i N. R. J. II 140 (1520) *Axo* grdsn. i Hyllestad (matr. no. 68, no skrive *Axe*) gnorsk: i *Axaam* B. K. 28 b, i maalføret no uttala *Akså* dpl. (ogso nom. *Aksannə* er i bruk).

I stadnamn paa *-vin* hev *-n* halde seg i *ǿn*, venteleg av *ǫ-vin-* grdsn. (matr. no. 29 i Hyllestad, skrive *øns* gen. B. K. 28 b), der fyrste samansetningsleden hev enda paa vokal (*ǫ* = *á*, elv). I eit par namn hev *-vin* vorte (*ven* > *vã* >) *va*: *lækk'vå* (Hyllestad, matr. no. 49, skrive *Leikving* V. L. 16, *Lequarre* (!) 1603, *Leqva* 1667); *fål'vå* (Stryn, matr. no. 17, skrive *i folum* (ɔ: *fǫluin*) B. K. 11 a. *Foluenn* 1563. *Folue* 1603). I dei fleste namn hev likevel *-vin* (*-uin*) alt i gnorsk tid vorte *-yn, -in*, som sidan hev vorte *-a*, t. d. i: *grȳ'tå* (Gulen, matr. no. 18, skrive *i grytini* B. K. 56 b); *bjær'gå* (Hyllestad, sjaa merkn. 38); *lø'kjå* (Eid, matr. no. 19; skrive *Leghen* Sk. 22, *Løgenn* N. R. J. II 126); *skrypp'å* (Breim, matr. no. 7; skrive *i skryppine* B. K. 16 a); men i indre Nordfjord hev *-n* i dei fleste høvi, anten fyrstestavingi hev vore stutt eller lang, falle burt utan paaverknad paa vokalen *i* fyre: *lauk'i* (Innviki, matr. no. 32; skrive *i laukuin* B. K. 29 b, *i Laukin* B. K. 34 a; *må'ri* (Innviki, matr. no. 6, skrive *af maurini* A. B. 108, *Murj* 1603); *næ'si* (Stryn, matr. no. 31, skrive *a nesin* B. K. 10 b, 11 a; *Nesse* N. R. J. II 132 (1520), *Nesse* 1563, *Nessi* 1603); *rō'ti* (Eid, matr. no. 8, skrive *i rotyn* B. K. 18 a, *Rothi* 1603); *skåd'i* (Innviki matr. no. 47, skrive *i skodin* ib. 13 a; jfr. *skodyn* 14 a) ofl.; *stauri* (Stryn, matr. no. 42; skrive i *stauryn* B. K. 9 b). Det er merkelegt at me finn denne yvergangen nettupp i dei same bygder, som baade i gamall og ny tid merkjer seg ut ved itakisme. Det er likt til at den *y* (t. d. i grdsn. *rótyn*) som vart til *i* i desse bygder, hev halde vel uppe sin *i*-klang (*rótin*) og difor kom til aa gaa ein annan veg enn t. d. den siste vokal i *róten* (b. f. av *rót*, f.); *rótin* vart *rōt'i*, medan *róten* vart *rōt'a*[1].

Grdsn. *løk'å* (Eid, matr. no. 19) synest vera eit undantak; i formi *ītrønnə* (Hornindalen, matr. no. 11) hev me vel ei samandregi form for *ytrónnə* < *ytrhorne*, skrive *Ytterhorn* 1603, *i ytrum hornynium* B. K. 18 b.

[1] Smlk. Amund B. Larsen: Lydlæren i den solørske Dialekt. Vidensk. Selsk. Skrifter, Kristiania 1894; sid. 63.

Gnorsk *bundin*, n. (kornband) heiter no paa Snm. og i Nfj. *bundan*, som viser at *-n* ikkje alltid hev vorte burtkasta, um vokalen i fyrevegen vart nasalera. Dette kann kanskje forklaara, at gn. *húsin* sumstad i nordvestlandsk hev vorte *hūs'a* (< *hūs'ã*), og andre stader *hūs'å* (< *hūs'an*).

k. Konsonantinnskot.

g er innskoten framfor *d* i $fægdgar_{13}$ ($fædggar_{9}$). Dette tyder paa tiljamning i uttalen av *fædgar* til *fæggar* som no er uttalen i Set. og Tel. der ordet enno vert bruka.

n synest innskoten i $annarns_{22}$ gsm, som truleg hev sin grunn i ein uttale *annans*, ei nyform laga etter gnorsk akk. *annans*; jfr. nyn. *ansimyllå* (ɔ: *annars imillum*) Nfj.

r vert oftast skriven i $vidr_{4}$ ofl. (ogso vid_{12}). Skrivemaaten $soknt_{2}$ for *sokn* syner vel berre at *n* hev vore klanglaus etter klanglaus konsonant; jfr. skrivemaatarne *sokhn* V 185_{3} *vitkni* III 148_{6} *uithni* XIII 11_{19} *vithnisburd* ibid. $_{21}$.

Merkn. 52. *með* eller *med* vert skrive i alle brevi, undt. *meðer* VIII 92_{13} *mæðr* XVIII 14_{6} (*með* 14_{10}).

l. Konsonantlengd.

a. Framfor *d* held baade *l* og *n* seg stutt i brevet: $rognald_{12}$ $ældri_{22}$ $saulmund_{18}$ $andodustz_{18}$ $hundæidi_{19}$. Men elles stend det stundom lang konsonant for stutt etter lang vokal, t. d. $ioll_{5}$ ofl. (*iól*), *mata* $boll_{20}$ ($-bool_{23}$) $tunn_{16}$ (*tún*).

Merkn. 53. *l* framfor *d* er lengd i V 124 (Snm. $helldo_{7}$) XVIII 14 (Nf. $Allda_{2}$) I 229 (Sfj. $allda_{7}$), men elles ikkje i noko brev. *n* er ikkje i noko brev lengd framfor *d*. *ll* framfor *d* kunde vera trøndsk paaverknad i skrift (sjaa G. Tr. § 43, merkn. 2), men er vel heller ein vitnesburd um at Nordvestlandet til deils liksom Trøndelag hev havt palatal *l* framfor *d*. Derimot synest den stødige skrivemaaten *nd* visa, at Nordvestlandet ikkje hev havt palatal uttale av *n* framfor *d*. (Annarleis i trøndsk, sjaa G. Tr. § 44, merkn. 3). Um lengjingi sjaa Noreen[3] § 269,3.

I maalføri no vert korkje *l* eller *n* uttala palatalt framfor *d* fyrr me kjem nord til Romsdalen. Der hev *l* palatal uttale framfor *d* og *t*; men fyrst paa Nordmøre vert ogso *n* uttala palatalt framfor *d*. Grensa for denne uttalen synest soleis ha flutt seg nordetter etter den gamalnorske tid, men merkeleg er det at palatal *ld* baade i gamall og ny tid skal hava eit større vald sudetter enn palatal *nd*. (Sjaa Harp. s. 12).

ll og *nn* vert uttala palatalt (mouillera) yver heile maalvaldet, t. d. *kol̲l̲ə*, *fån̲n̲* (gn. *kolla, fǫnn*); Chr. Jensøn skriv *Koille, Foin*.

Fleire døme paa lengjing av stutt konsonant i dei andre brevi: *lett* (ɔ: *lét*) 3si VIII 92_{4} *vittni* ibid. $_{4}$ *kœyptti* IV 104_{5} *till* præp. XVIII 14_{8}.

β. For lang konsonant stend stutt, serleg etter lang *a*(*á*): *haat*$_3$ asg; *aat*$_6$ (*átt*) 2 sp av *eiga*; *æt*$_{15}$; *aate*$_{16}$ (*átte*) 3 si av *eiga*, *aato*$_{20}$ (*átto*) 3 pi av *eiga*.

Merkn. 54. Døme fraa hine brevi: *haat* asg. I 229$_5$ *þrat* V 185$_{13}$ *gek* ibid.$_{13}$ *satmale* dsg V 124$_{16}$.

m. Ymse konsonanthøve.

k vert skriven *k* baade framfor guttural og palatal vokal, t. d. *kono*$_{20}$ *fylkis*$_{22}$; lang *k* finst berre ein stad og vert der skriven *kc*: *okcor*$_{26}$.

Upphavleg *v* vert oftast skriven *v* (*voro*$_{22}$), men ogso *u* (*hiauerandom*$_{25}$). Upphavleg labial spirant vert skriven *f*, t. d. *æilifi*$_{25}$ *tolf*$_8$.

z i *sansz*$_{26}$.

Merkn. 55. I dei andre brevi vert lang *k* skriven *kk*, t. d. *ekki* VIII 92$_5$; *u* og *v* vert bruka mykje godt um kvarandre, t. d. *Uigleikr* V 124$_8$ *vndir* V 185$_8$. Labial spirant vert skriven *fu* i *Olafuer* V 185$_2$, *Eilifur*, *Olafur* XIII 11.

z = *s*: *sanz* IV 104$_{11}$; = *ds*: *Haralz* VIII 92$_{10}$.

17. Ordformer.

Substantiv. *hertoghs*$_1$ gsg syner yvergang til sterk bøygning.

Numeral. *tueimer* V 185$_{12}$.

Pronomen. Merkande er dei personlege pronominal-formerne *vit*$_{2\cdot26}$ og *þit*$_{13}$ for dualis. — *enskins*$_{22}$ gsm av *engi* (jfr. *annarns*).

Merkn. 56. Dualis og pluralis er vel skilde i dei personlege pronomen i gnorsk tid. Fyrsta i eit brev fraa 1394 (I 546 Nfj.) vert *vid* bruka um fleire enn tvo, og i eit brev fraa 1450 (XIII 120 Nfj.) vert *mith* og *vy* bruka um kvartanna for pluralis. Samanblandingi høyrer soleis til den millomnorske tid.

I maalføri no synest nominativ i 1ste pers. plur. *mið*, *me*, *me* og *vi* (sjaa ovanfor, merkn. 49) ha vakse fram av dei gnorske dualisformer *mit* og *vit*. For dette talar ogso ordi i den gamle folkebøn fraa Sunnmøre, fredagsbøni[1]: *Gud naate okke*, *mir hæve inkje fasta*, *so mir maa*, der *okke* er gn. *okkr*, og *r* i *mir* truleg berre ein hjelpelaus skrivemaate av *ð* (*mið*). Med dette høver ogso formerne for 2dre pers. i plur. nom.: *dið* Snm. Nfj., *di*, *de* aalm. og i dat. & akk.: *dökkə* Snm. Nfj. Sfj., *Docke* Chr. Jensøn, av gn. *þit*, (*þ*)*ykkr*; *dökkə* hev daa fenge *ö* for *y* etter jamlaging med *ökkə*, som maa ha vore i bruk lenge, men som hev vorte trengt undan af *öss*. Denne siste formi (*öss*) hev i sume bygder paa Sunnmøre endaa trengt seg inn i nominativ (sjaa merkn. 49).

[1] Dr. A. Chr. Bang: Norske Hexeformularer og magiske Opskrifter, trykt i Vidensk. skr. II. Hist. filos. kl. no. 1. Kristiania 1901—1902. S. 609.

Verb. I præsens hev formi for 3die pers. sing. fenge yvertaket yver 1ste pers. Soleis i 1ste pers. *sægir*$_6$ (3 g) *gerer*$_6$ (2 g) liksom *kømer*$_7$ (3 g) 3 sp. Naar det i lina 13 stend *gere* i 1ste pers., er det vel so rimelegt at dette stend i staden for *gerer* (med burtfallen *r* etter vokal i ljodlinn staving, sjaa ovanfor 16 j *γ*) som at det er den gamle formi for 1ste pers.

2dre pers. plur. endar paa *-r* for eldre *t*: *eigur*$_{10}$ (2 g). Refleksivformi endar paa *-stz*: *mestz*$_8$ 3 sp (2 g) *andodustz*$_{18}$.

Merkn. 57. Refleksivformer fraa diplomi: *vyrdizt* IV 104$_7$ *skiladezst* V 185$_3$.

§ 9. Etter dette kann me setja upp desse hovudmerki for nordvestlandsk i fyrste helvti av det 14de hundr.:

1. *u*-ljodbrigdet av *a* er heilt gjenomført, t. d. *sogdu, odru.* Til trøndsk *-aðu* 3 pi svarar *-odu* (og *-ado*).

2. *u*-ljodbrigdet av *á* er sjeldsynt: *voro*; oftast former som *báro, máto.*

3. Ljodbrigdet av *a* ved *i* vert oftast skrive *e*, allerhelst naar *n* (eller *m*) stend nett fyre eller etter: *menn, eptir.* — *e*-ljod av upphavleg *ei* vert helst skriven *e* framfor *m* og *n*, i andre høve helst *æ*: *enskins, þema, Endride, hælgi.* — Upphavleg *e* vert oftast skriven *e*: *ek, sem.* — Lang *e* (*é*) vert skriven *e* (eller *ee*): *bref, let* 3 si.

4. Etterljodbrigde ved *i* er sjeldsynt (*iærdar*). Ljodbrigdet av *á* ved *i* vert skrive *æ*; men er der *n* straks fyre eller etter, vert skrive *e*: *bæde, ætt*; *nest.*

5. *þan, þat, þar* hev i Nordfjord (og etter maalføret no aa døma ogso paa Sunnmøre) havt sideformerne *þen, þet* og (sjeldan) *þær.*

6. Ljodbrigdet av *o* — stutt og langt — vert skrive *œ*: *kœmer, norœnom*; sjeldan *e*: *ferde.*

7. Privativ partikel er *ó-* og *ú-*, truleg sume stader *ó-* og andre stader *ú-*, noko likt med tilstandet no.

8. Halvljoden er *e*: *kœmer* 3 sp, *Ellinger.*

9. Tviljodarne vert skrivne: *au, ei* (stundom *æi*) *œy* (sjeldan *ey, æy*). Stigande: *ia* (sjeldan *ea*) *io* (sjeldan *jo*) *iu* osfr. *ua, ue* osfr.

10. Ljodsamhøve millom endingsvokalarne *e* og *i*, *o* og *u* og rotvokalen liksom i trøndsk. Adjektivendingi *-legr.*

11. Adjektivartikelen finst i diplomi berre tvo gonger, 1 gong *hin*, og 1 gong *ens.*

12. Klanglaus dental spirant vert skriven *þ*, den klangføre *d* eller *ð*.

13. *mn* synest vanlegast i ord som *stemnu*, men *fn* finst ogso. Rimeleg noko likt med tilstandet no.

14. Spirantisk *g* vert skriven *gh* i dei fleste brevi, men denne skrivemaaten er ikkje gjenomførd i alle ord.

15. *pt* vert oftast skrive i ord som *eptir*; nokre brev hev *ft*. Der er grunn til aa tru at *f* i *ft* hev vore uttala bilabialt.

16. Av serskilde former er merkande:

son (sjeldan *sun*), *kruna*, *ærtogh*; *siouar* (og *sæuar*); *lun*(*n*)*endi*, *sannendi*; *kunnigt*; *sylfer*, *hyrdmadr*; *ganga*, *taka*, *verande* dsm; *skildi* 3si; *vit* (og *mit*) *þit* pron. dual. *ver* (og *mer*) pron. plur.; *Rognald*, *þæirra* gsf, *manada mata boll*; *vyrulegs*; *Allda* (*lld* sjeldan), *land* (alltid *nd*).

hertoghs gsg, *annarns* gsg, *sægir* 1 sp; *eigur* 2 pp; *andodustz* 3 pp.

Merkn. 1. Desse maali skil seg soleis ut fraa det gamle trøndermaal mest ved det gjenomførde *u*-ljodbrigde av *a* framfor halden *u*, ved *e* for *i*-ljodbrigde av *a*, diftongarne *ei* og *øy* for trøndsk *æi* og *æy*, og ved endingi *-endi* (trøndsk *-yndi*). I indre Nordfjord og Sunnfjord kjem dertil den privative part. *ú-*, og i Sunnfjord mykje *pt* og *fn* for *ft* og *mn*. I fleire maatar er maalføret eit yvergangsmaal millom trøndsk og vestlandsk.

Merkn. 2. Nokre brev som er skrivne paa Sunnmøre og i Fjordarne, og ikkje er medtekne i denne etterrøknaden, treng ei serleg umrøda.

D. N. V 171 (Giske 1344) hev ikkje gjenomført *u*-ljodbrigde av *a* framfor halden *u*, og skriv *-nð*(*r*): *Gudbranðr*$_2$, vanleg i trøndsk. —

II 279 (Giske 1347) er uregelrett med umsyn paa *e* og *i*, *o* og *u* i endingar, og skriv *villde*$_5$ *deghe*$_7$ *brefui*$_6$ *halldit*$_9$ *vlokit*$_5$ *vlokin*$_8$ (fyre kons. alltid *i*, so nær som i *gerer*$_2$) *stemfno*$_3$ *dottur*$_9$, mest *i* og *u*, som tyder paa eit maalføre lenger sud eller sterk paaverknad derifraa.

II 306 (Giske 1350) hev ogso uregelrett ljodsamhøve med berre *e* i endingar for *i*: *Eireks*$_2$ *rikes*$_4$ *keyfte*$_{11}$ (undant. *eptir*? og *firir*?), ofte ogso *o* for *u*: *heyrdom*$_3$ *gridom*$_9$, former som *giorom*$_2$ (for *gerom*) *nefndom*$_9$ og den bundne artikelen *en*; alt tyder paa eit maalføre med endingar *e* og *o* (Ryfylkemaal, sjaa G. Tr. § 132, merkn. 10). Endingi *e* er for vel gjenomførd til aa vera vanleg millomnorsk fraa denne tidi.

IV 173 (Selja? 1327? abbed Erling). Ogso i dette brevet er der ugreida med endingarne *e* og *i*, som vert bruka mot reglarne for ljodsamhøvet: *klaustre*$_4$ *syne*$_5$ (2 gg) *lidinne*$_7$ *abboti*$_2$ *brodir*$_4$ *bædi*$_7$ (i endingar fyre konsonant alltid *i*); *o* og *u* skifter regelrett, men der er heller ikkje meir enn eit døme paa *o*: *konongs*$_{10}$, alle dei andre hev *u*. Truleg same maalføre som II 279 (sjaa straks ovanfor).

§ 10. Fraa Romsdalen hev me 4 brev fraa tidi fyre 1350. Det eldste er fraa 1327 (D. N. III 147); det er paa same maalføre som D. N. II 306

(§ 9, merkn. 2) og høyrer soleis i maalvegen ikkje hit. Heller ikkje II 280 (1347) høyrer hit; det hev same maal som II 279 fraa Giske (sjaa merkn. 2 til fyrre §). I dei tvo andre, IX 105 Bagœy 1336, I 285 Veœy 1343, er det trøndske ljodsamhøvet gjenomført, like eins *u*-ljodbrigdet av *a* framfor halden *u*, naar *a* stend etter *m* (so nær som 1 gong *mannum* i IX 105) og ofte elles. Hev me rett til aa døma etter desse brevi, som ogso i andre maatar syner stor maalskyldskap med brevi fraa Fjordarne, er der etter det og etter maaltilstandet no grunn til aa rekna Romsdalsmaalet med til nordvestlandsk ogso i gnorsk tid.

Merkn. 1. Av serskilde former i Romsdalsbrevi er merkande: *Bernargarde* dsg I 285_6 (= *Biarna garde* dsg i II 280_6 med noko anna maalføre), *Norikx* gsg IX 105 (1336); dersom *ao* i *vaor* (I 285_{14}) er aa lesa som tviljod — som ikkje er urimelegt i so sein skrift — kann det visa at den diftongiske uttalen av *á* — enno aalmenn fraa Nordmøre og nordetter til og med Namdalen — i gamalnorsk tid ogso hev vore bruka i Romsdalen.
þ vert skriven siste gong i 1438 (D. N. X, 166_{12}: *þer þill* (!)); men alt i 1428 (VIII 282) tok sume til aa skriva *th*, som sidan vart aalment til umkr. 1500 (XI 276), daa me finn *th* og *d* blanda i pron. ord.

Maalføret i Romsdalen no er mykje likt sunnmørsk; største skilnaden er at dei allstad i Romsdalen hev *l̦* som i austnorsk, men berre for gamall *l*, ikkje for *rð*, t. d. *dāl̦*, *bl̦ā*. Denne ljoden er framand endaa for dei nørdste bygder (t. d. Skodje og Stordal) paa Sunnmøre. Der er i Romsdalen ikkje so lite itakisme.

§ 11. Som maaltilstandet er no, hev me ogso som fyrr nemnt i § 4, i Ytre Sogn nokre bygder, som me i maalvegen maa rekna med til den nordvestlandske maalgrein. Av desse bygderne hev nordluten av prestegjeldet Hyllestad fyrr høyrt til Sunnfjord og Sulen og Gulen høyrt til Hordaland (fyre 1773).

Skilnaden millom maalføri her, sognfjøremaalet, og i Fjordarne er hardla liten. I Hyllestad, Gulen og Lavik vert gamall *á* uttala som *ao* (liksom i Indre Sogn), t. d. *bàotanņə* Hyll. Gulen, Lavik[1]; *bàotadn* i Indre Sogn; like eins vert *ei* i Gulen og Lavik uttala *ai* som i Sogn; men bøygningsendingarne er som i Sunnfjord (merk: dativformer og typar som: *namn, tǫftə, ūgras*; *ai ònņòr bōk, ònņòrlais, òl̦l̦ sòmmò* (ɔ: alle saman) *ai gòmòl ek̦k̦ja* Gulen. — I Sulen vert gn. *á* uttala *å*, gn. *o* framfor einskild konsonant hev vorte *åa*, med ettertrykk paa *å*: *skå'at* (gn. *skot*); *au* hev vorte *å* framfor *m* og *n*: *dråm, rån* (gn. *draumr*[1], **raunn* = *reynir*); dativ er ikkje i bruk; mrk. *namn, tòftə, ūgras, herbýrjə*).

[1] Maaren paa nordsida og Sande paa sudsida av Sognefjorden er dei fyrste stader med sognemaal, naar ein fer innetter fjorden.

Maalføret i Jostedalen i Indre Sogn høyrer nærmast til nordfjordsk. Her vert gn. *á* uttala *å*; av ljodtypar er merkande *namn*, *tólftə*, *ūgras*, adj. paa *-ug'ə* (*vētug'ə*), *herbyrjə*, *den*, *dæ*, *dar*; dativ er ikkje i bruk[1]. Innverknad fraa Sogn eller samvokster i maalvegen viser den sterke bundne kvendkynsform paa i: *tī'i*, *skål'i*, ogso: *ei liti stóvə*; jfr. elles gardsnamni *Roti*, *Stauri* i indre Nordfjord.

§ 12. Det nordvestlandske maalvald med maalføri fraa og med Romsdalen sudetter til og med dei bygderne i Ytre Sogn som ligg utanfor Kyrkjebø, er avgrensa i vest ved havet, i nord og aust og sud ved høge fjellgardar og Jostedalsbreden. Berre ved Kyrkjebø i Sogn er det annarleis, men her hev vel heller ikkje grensa alltid vore den same.

B. Skrifter paa nordvestlandsk maal.

I. Munkelivs jordbokblad (Munk).

Grunnlag: Upphavsskrifti i g. k. s. 1347 qv. Kphmn. Faksimile i Pal. 11. Prenta (mykje aafaatt) i D. N. XVI, 1.

§ 13. Dette gamle skriftstykke, som utan tvil er den eldste minneskrift me hev paa vestlandsk maal, knapt yngre enn fraa umkring 1175, er serskilt umtala i Innleidingi sid. 9.

§ 14. I denne skrifti er merkande:

1. *u*-ljodbrigdet av *a* er gjenomført utan undantak: *Vpsolū*$_{5}$ *Ongulsvíc*$_{7}$ *Svaruastoþum*$_{10}$ *Biarhastoþlū*$_{15}$ *Hiolmusætre*$_{16}$ *Hiolmulande*$_{16 \cdot 24}$ *Stoþlū*$_{17}$ *Gotastoþū*$_{25}$ (fyrst skrive: *Gotastuþū*, men retta med same hand); *holf*$_{2}$.

2. Ljodbrigde av *á* ved *u* er der ikkje døme paa.

3[2]. *i*-ljodbrigdet av *a* vert skrive *e*: *Skettingr*$_{7}$ (eit slag mynt)$_{7}$ *Nese*$_{22}$ *stroumahverui*$_{21}$; sameleis *e* i *ertogar*$_{3}$; men *æ* framfor *r* + guttural: *mærcr*$_{22 \cdot 23}$ og *mærc*. (for *mærcr*)$_{25 \cdot 26}$. — Upphavleg *e* vert ogsaa skriven *e*: *þetta*$_{6}$ ofl., *er*$_{6}$ ofl. 3 sp, av *vera*; men framfor *r* + guttural stend *æ*: *Bærhe*$_{14}$.

---

[1] Jostedalen, som er skild fraa Nordfjord ved Jostedalsbreden, er etter folkesegni upatter-rudd og bygd av nordfjordingar, etter manndauden i midten av 14de hundr. hadde lagt bygdi i øyde. Sjaa Amund Helland's Nordre Bergenhus amt II sid. 20 („Norges land og folk").

[2] I denne rubrik er her og i det fylgjande medteke ljodbrigdet ved *-iR* og *-R*.

Etter dette synest upphavleg *e* og *ę* (*i*-ljodbrigdet av *a*) ha falle saman; ljodsamhøvet syner likevel at dei hev vore greidt skilde i uttalen, med di der alltid etter upph. *e* kjem *e* i næste staving, men elles etter regelen *i*. — Inkje etterljodbrigde ved *i*: *Biarhastoplū*$_{15}$.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ*: *Svinasætre*$_8$ dat. *Hiolmusætre*$_{16}$ dat.; men *vet*$_2$ (3 gg) for *vætt* (vegt).

5. Paa former av *þan*, *þar* osfr. er der ikkje døme.

6. Ljodbrigde av *o* finn me berre i tviljoden *øy*, sjaa 9 her nedanfor.

7. Ingi døme paa privativ partikel.

8. Halvljod vert ikkje skriven: *matr*$_1$ *halfr*$_{15}$ *mærcr*$_{23}$.

9. Tviljodarne er:

au: *aurar*$_1$ npl, *Straumi*$_3$ dat. *Haucase*$_{20}$; 1 gong stend *ou*: *stroumahverui*$_{21}$ (framfor *m*; jfr. § 11).

ei: *Steinavage*$_1$ *Heiz*$_2$ f. dsg, *-heimi*$_3$ *Dumbasteini*$_8$ dat., *Eiþi*$_{10}$.

øy: *Gloþaføyki*$_7$.

Av stigande tviljodar finn me: *ia*, *io* (= *iǫ* og *ió*), *iu*: *Biarhastoplū*$_{15}$ *miols*$_2$ *Biorvíc*$_{12}$ *Diupvíc*$_9$; konsonantisk *u* etter *h* og *s* vert skriven *v*: *stroumahverui*$_{21}$ *Svinasætre*$_8$ (sjaa merkn. 2 her nedanfor).

10. Ljodsamhøve i endingar er gjenomført som i trøndsk: *e* etter *a*, *á*, *e* (upphavleg), *o*, *æ* (upphavleg *e* og *æ'*), i fyrre staving, t. d. *Birkilande*$_{12}$ *manaþarmater*$_4$ npl, *Steinavage*$_1$ *Tistáme*$_9$ *Bærhe*$_{14}$ *fiorþe*$_{15}$ *Ose*$_4$ *Tohnenge*$_{14}$ *Svinasætre*$_8$; *i* etter *e* (*i*-ljodbrigda *a*), *i*, *y*, *au*, *ei*, *øy*: *Skettingr*$_7$ *-firþi*$_{11}$ *fyrir*$_6$ ofl. *Lyhrisfirþi*$_{27}$ *Straumi*$_3$ *Gloþaføyki*$_7$. Etter *ø*, *u* er der ingi døme. *o* stend etter *o*: *Hornom*$_{26}$, *u* etter *ǫ*: *Stoplū*$_{17}$. Einaste undantak: *Nese*$_{22}$.

11. Ingi døme paa artikelen.

12. Den dentale spirant vert alltid skriven *þ*: t. d. *þiouanese*$_4$ *norþan*$_6$ *staþ*$_6$ *Eiþi*$_{10}$.

13 og **15.** Ingi døme paa *fn* og *ft*.

14. Den gutturale spirant vert skriven *h*: *Bærhe*$_{14}$ *Tohnenge*$_{14}$ *Biarhastoplū*$_{15}$ *sohn*$_{18}$ *Lyhrisfirþi*$_{27}$; men intervokalisk *g*: *Steinavage*$_1$ *ertogar*$_3$.

16. Serskilde former: *sæ'*$_{18}$ asg, *Sævar ase*$_{19}$ *fyrir*$_{6 \cdot 18}$. *Miclabolstaþ*$_{13}$ *silfs* (ɔ: *silfrs*$_1$, *r* burtfallen millom 2 konsonantar) *-firþi*$_{11}$ *Birkilande*$_{12}$.

Merkn. 1. Aksent finn me yver *a*, *i* og *æ*: *Tistáme*$_9$ (dsg etter *af*; no utt. *tistam*, gen. *tistams*, grdsn. i Innviki i Nordfjord, matr. no. 83; skrivemaatarne *Tistamrum* D. N. VIII 92$_5$—1331 — *Tiisthamar* D. N. og *Tisthammer* i matrikulen no er vel folketymologi); *Ongulsvíc*$_7$ *sohn sæ'*$_{18}$.

Merkn. 2. Den bilabiale spirant vert i utljod skriven *f*, t. d. *af, holf*$_4$ *Colgrof*$_{17}$, i innljod *u*: *þiouanese*$_4$ *Svaruastoþū*$_{10}$ *stroumahverui*$_{21}$, medan upphavleg *v* vert skriven *v*: *Særvarase*$_{19}$ *Svaruastoþū*$_{10}$ *stroumahverui*$_{21}$ *Svinasætre*$_8$.

Merkn. 3. *k*-ljoden vert skriven *k* framfor palatal vokal, elles alltid *c*, t. d. *Skettingr*$_7$ *Rikisheimi*$_3$ *Gloþaføyki*$_7$ *Birkilande*$_{12}$, men *Diupvic*$_9$ *Haucase*$_{20}$ *Icornalande*$_{23}$ (no *īkelann*, matr. no. 80 i Alversund herad, skrive *Ikeland søndre*; av andre eldre skrivemaatar er merkande *Eckornnlandt* Sk. 25, *Ickornland* 1610, *Egeland* 1611)[1], *Scarþe*$_{25}$ *Colgrof*$_{17}$ *Coloase*$_{19}$ *Miclabolstaþ*$_{13}$. — Naar det stend *marce*$_{20}$, maa dette difor vera for *marcæ* npl av *marca* (latin).

Merkn. 4. *z* (= *ts*) i *Heiz*$_2$ f. (no *Hæis'a*, grdsn. paa Sunnmøre) *Brunzlande*$_{20}$ (no skrive Brunsland, Lindaas prg.) *malz*$_{22}$ gen. av *malt*.

§ 15. Etter desse merke, serleg 1 og 10, hev me i Munk. gamalt nordvestlandsk maal; men me kann ikkje sjaa kvarhelst det eig heima innanfor denne maalgreini, med di der ikkje er døme paa det slag former som her er skilmerke.

Merkn. Munk er fulla berre eit stykke av ei jordbok. Det er rimelegt at me hev heile jordboki att enno i ei avskrift i Add. 99 qv. i Univ. bibl. i Kbhvn. (paa pergament) pag. 1 til pag. 11$_4$ skrivi i det 15de hundr. Ho er prenta i Munkelivs brevbok sid. 193 oflg. og D. N. XII 257, der ho byrjar med lina 3 og sluttar paa sida 225$_{10}$. Med umsyn paa innehaldet er *manaþarmatr* i avskrifti allstad umbytt med *mamatabol*, og alle andre verdenemningar som *mærcr, ertogar, vet miols* strokne — eit par stader i fyrstningi hev ei hand fraa 16de hundr. tilsett nokre av desse (etter Munk). Den gamle skrivemaaten er i avskrifti jamnast umbytt med nyare, men skygger ofte igjenom, t. d. *Colgroff, Haucase, Scarde, Carlastodum,* men *Glodaføyke, Birkelande, Eikimo, Berhem* (ɔ: *Bærhe,* Munk) *Biorhvin* — eldste vestnorske skriftform for byen Bergen — *Oumum* (*ou* framfor *m*) ofl.

II. 4 fragment av den eldre Gulatingslog (Gfr. I).

Grunnlag: upphavsskrifti i Ra 1 B. Faks. av dei 3 fragm. i Ngl. plata XIII—XV. I utgreidingi her er sett prikkar yver *i*'arne, og *ū*-, *ō* er uppløyst til *-um -om*; *a* = sid. 1 paa 1ste fragm., *b* = sid. 2 paa 1ste fragm., *c* = sid. 1 paa 2dre fragm. osfr. 4de fragm. prenta Ngl. II 500$^{5-8}$.

§ 16. I denne handskrifti, som maa vera fraa tidi fyre 1200 (sjaa Innl. s. 9), er merkande:

1. *u*-ljodbrigde av *a* er gjenomført, ogso framfor halden *u*, t. d. *oll* e$_{26}$ *sonn* a$_7$ adj. nsf. *fioru* f$_7$ *golldrum* a$_2$ *i gognum* e$_{18}$ *iorðum* b$_{13}$

[1] I avtrykket i D. N. *Leornalande,* som ikkje er rett. Ogso i avskrifti fraa 1480—90 (sjaa nedanfor i merknaden til § 15) stend etter avtrykket i D. N. XII 257 *Leornalande.*

logum b_1 *ulogum* f_9 *lostum* d_5 *siolfum* $c_{7 \cdot 13}$ *ollum* d_{10} *oðrum* b_{13} (3 g). I *garðsmogol* e_1 adj. nsf til avleidingsendingi *-all* eller *-oll*.

Merkn. 1. Merkelegt er: *þa scal sa veita varð þvi barne* d_9; her stend *varð* for *vǫrð*, paaverka av verbet *varðveita* = *veita vǫrð*.

Merkn. 2. *scolo* (alltid) t. d. *scolom* a_{12} *scolo* e_1.

2. *u*-ljodbrigdet av *á* hev sett merke etter seg i *ambott* d_{14}, *nottom* b_2 dpl av *nátt*; men elles vert skrive: *varo* d_{10} *vattom* e_9, ogso *nattom* (for *náttom*) f_{26}.

Merkn. 3. *gęra* c_6 ofl. (*gera* f_8); *honom* pron. (alltid); *hon* a_4; *a millum* b_{12} (*milli* e_5); um avstyttingi for ordet *byskup* sjaa nedanfor under 16.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert skrive *e* og *ę*, um kvartanna ofte i same ordet, t. d. *ęftir* b_{23} (*eftir* f_4) *fęllr* e_{16} (*fellr* a_1) *gęngr* e_{10} (*gengr* e_3 ofl.) *hęfir* e_{17} (*hefir* f_{18}) *lęggia* c_1 (*leggia* f_1) *męrki* e_{22} (*merki* e_5) *vęckia* b_{17} (*veckia* b_{15}) *ęrfingi* a_5 *fręmia* b_{17} *kętil* a_9 *cręfia* e_7 *sętia* a_{10} *lengr* f_{24} *hende* a_{23} *kennt* a_2 *menn* f_{21}.

Merkn. 4. Fragmentet hev *hvęrr* e_{11} (*hverr* a_1) *hvęrvitna* f_5; *einhver* nsm d_5; *utlagr* b_8.

b. *e* av upphavleg *ei* vert skriven *ę* eller *e*: *engi* a_{20} *hęlgir* b_{24}.

c. Upphavleg *e* vert oftast skriven *e*: *drepa* e_{15} *er* pron. *etr* e_{10} 3 sp., *meta* e_4 *renna* e_{26} *rennr* f_1 3 sp, *þetta* b_{10}; men ofte ogso *ę*: *bęra* f_{22} verb. (*berae* $_8$) *męge* c_{15}, serleg etter *v*: *vęra* b_5 *vęret* e_{22} part., *vęrðr* c_8 3 sp (*verðr* a_7) *vęrc* a_{19} (*ilverca* b_{14}).

Lang *e* (*é*) vert skriven *e*: *her* f_{22} *rett* e_{13} *vel* f_6 s. f.; *fe* a_5 (men ogso *fęlag* c_1) *se* a_6 3 spk av *vera*.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* syner seg oftast som *ę*: *forręðe* b_{21} *lętr* f_{14} (3 sp av *láta*); *męla* c_6 *sętr* e_{24} *þęr* a_2 pron. (ɔ: *þær*); men ofte finn me *e* (helst naar der er *n* tett attmed): *frenconor* b_{20} *rena* b_{16} *þrell* d_7 *þrinest* d_1.

Merkn. 5. Alt i dette gamle fragment er der soleis i skrift skjepl med *e*-ljodarne. Der er likevel eit drag til aa skilja ut upphavleg *e* fraa *æ*-ljodarne og til aa skriva *e* framfor *n*. Ljodsamhøvet i denne handskrifti syner oss, at uttalen hev gjort mykje betre skilnad millom ljodarne enn skrivaren si skrift.

5. *þann* b_4 *þat* a_6 *þar* a_9 *þangat* f_{26} *þingat* f_4.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* og *ó* er *œ*: *kœmr* f_{27} *dœttr* b_{21}.

7. Priv. part. er alltid *ú-*: *udaða* a_{19} *ugilldr* e_{16}, *úillt* f_{24}.

8. Ingen halvljod: *garðr* e_{13} *felldr* e_{13} part., *gengr* e_{19} 3 sp. Um *liðis* f_{10} sjaa § 17.

9 a. Tviljodarne vert skrivne:

au (oftast), t. d. *þau* f_{27} *lauc* e_{21} 3si, *lausum* b_{24}; ogso *ou* (sjeldan): *trou* $c_{1.2}$.

ei og *ęi*: *þeirra* c_{8} (*þęirra* c_{6}) *beir* f_{10} *eigi* e_{23} *reisir* a_{16} *flęiri* f_{15} *vęiði* f_{6} *tvęim* c_{10} (*treim* f_{2}).

ey, *ęy*: *heyra* b_{3} (*hęyra* c_{15}) *huspreyur* a_{3} *deyr* c_{10} *ęyri* b_{13}; 1 gong *oy* i *heraðsflœyt* a_{7}.

b. Stigande tviljodar: *ia*, *io* (ɔ: *io* og *iǫ*) *iu*; kons. *u* etter konsonant vert skriven *v*, so nær som etter *q*, t. d. *hvarer* e_{5} *svęria* f_{19} *tvęggia* f_{3}, men *quio* e_{3}, *queðr* a_{8} *quiðiat* a_{12}.

10. Ljodsamhøve i endingar i det heile som i trøndsk, soleis at endingi er:

a. *e*, naar der i stavingi fyre er *a*, *á*, *e* (upphavleg, og alltid naar *n* + kons. fylgjer etter *e*) *o*, *ó*, *æ* *ø'*, t. d. *lande* b_{16} (2g) *smale* e_{10} *hvarge* e_{15} *rane* b_{19} *vęret* e_{22}, *hende* a_{23} *genget* f_{7} *kenner* a_{25}, *lokenn* e_{19} *hofe* e_{25} *goðgęfe* f_{7} *fœre* e_{23}.

b. *i*, naar der i stavingi fyre er *e* (ljodbrigda *a*) som ikkje er fylgt av *n* + konsonant, framleides naar der i stavingi fyre er *i*, *u*, *ú*, *y*, *ý*, *ei*, *ey*: *kętil* a_{9} *faðerni* d_{15} *firi* a_{17} (18g) *vitni* b_{4} (10g) *kunni* b_{6} *þrutir* e_{13} (npl av *þrutr* m. snute?) *husi* a_{11} *fylkiss* c_{16} *nytir* a_{24} *reisir* a_{16} *ęyri* b_{13} (2g); *Leysings* d_{1} *gęrðingar* e_{7} (andre døme med denne ending er det ikkje).

c. *o*, naar der i stavingi er *á*, *e* (upphavleg), *o*, *ó*, *æ*, t. d. *vattom* e_{14} *ero* a_{19} (5g) *utiseto* b_{15} *vetrom* c_{4} *forno* e_{22} (2g) *nottom* b_{2} *farsottom* d_{4} *frendom* b_{26}. — Undantak: *orðum* f_{22} (dpl av *orð* n).

d. *u*, naar der i stavingi fyre er: *e* (ljodbr. *a*) *i*, *í*, *u*, *y*, *ǫ*, *au*, *ei*, *ey*, t. d. *stēnu* (ɔ: *stemnu*) f_{9} *limu* e_{13} apl, *vitu* a_{3} 3pp (2g), *sinum* e_{16} *durum* b_{9} *þyfscu* b_{15} *siolfum* c_{7} *igognum* e_{18} præp. *golldrum* a_{2} *lausum* b_{24} *eigu* b_{21} 3pp (5g), *huspreyur* a_{3}.

Undantak: *somo* e_{23} *scolo* e_{1} (5g) *scolom* a_{12} *honom* a_{26} (13g) *quio* e_{3} *skęmrom* f_{26} (komp. av *skammr*). I dei fire fyrste undantak kunde me tenkja oss at den upphavlege *ǫ* i fyrste stavingi hadde gjenge yver til *o*, og at ordi synte fram tiljamningsformer; men dette er lite rimelegt i so gamall tid, og sét i samanheng med *quio* og *skęmrom* er det mest trulegt at det er former som eigenleg eig heim i rygsk og sume hordske bygdemaal lenger sud.

Merkn. 6. I ord med *e* av eldre *ei* er endingsvokalarne *i* og *u*: *engi* a_{20} (5g) *hęlgir* b_{24} *engum* e_{23}.

Merkn. 7. I former av *mega* er endingi *e*: *męge* c_{15}; av *gera i*: *gerir* a_{16} (3g) *gerði* b_{10} *gęrisc* b_{22}; *henne* a_{3} (2g).

11. Det ubundne pron. og adj. artik. er *hinn* d_{15} nsm (4g), *hinir* b_{25} *hitt* e_{13} (*hit* c_{13}). Etterhengd artikel er ikkje brukt i fragmenti, anna enn i: *ana* f_{12} asg av *á*.

12. *þ* og *ð* vert bruka som i trøndsk: *þann*, *eða* b_{15} *garð* e_9 *trygðar* b_{11} med samanskriven *ð* og *g*.

13. Fragmenti hev berre *mn*: *stęmna* a_{26} (*mn* 5g) *stęmndi* e_8.

14. Alltid *g* (ikkje *gh*).

15. Fragmenti hev *ft*, so nær som i bøygningsformer av ord som endar paa *p* i roti: *aftr* a_{22} (5g), *ęftir* b_{23} (2g), *skifti* e_{12} ofl. s. n. *skrifta* a_{14}; men *keypti* d_{11}.

16. Av serskilde former er merkande:

For *byskup* og *konungr* hev handskrifti berre avstyttingarne *b* og *k* og dativformerne *be* a_{17} og *ke* b_{26}. Endingi *e* i dativ syner oss at der med det strengt gjenomførde ljodsamhøve i dette fragment maa ha stade *o* i stavingi fyre, og at uppløysingi maa vera: *kononge* og *biscope* (eller *byscope*)[1]; — *bœ* e_5 dsg; — *goðgęfe* f_7; (= *guðrsgæve* G, cap. 85_9); — *hiuscap* b_{22} *hiun* c_1 pl. (2g); — *or* e_3 præp.; *igognum* e_{18}; — *ęrendreke* a_{25}; — *firi* b_6 (10g) *yf(ir)* a_{22} — *of* f_{21} præp. = *umb* e_8 (4g) *vmb* b_{18} *um* e_{18} ofl. — *aldrigi* a_{22}.

Merkn. 8. Aksentar er sjeldsynte, men finst: *á* f_{12} 3sp (av *eiga*) *á* f_{12} asg av *á* (elv), *úillt* f_{24}.

Merkn. 9. Den bilabiale spirant vert skriven *f* ogso i innljod: *hafe* e_{17} (4g).

Merkn. 10. Framfor palatal vokal stend *k*: *kennd* a_2 *kętil* a_9; elles jamnaste *c*: *coma* a_{22} *cono* a_6 *cann* a_4 *fcal* a_8 *crist* a_{14} *přęscold* b_7 (men *þręskeldi* b_7). Likevel er der nokor ustøda, t. d. *taka* a_9 (*taca* b_{20}) *skrifta* a_{14}. Framfor tviljodar som byrjar med *u* stend *q*: *queðr* a_8.

Merkn. 11. *z* i *manz* e_3 *garz* e_{10} *fiallz* f_7.

Merkn. 12. Refleksivendingi i verb er alltid *-sc* eller *-zc*: *abyrgiasc* d_5 *blandasc* a_{20} *lizc* e_2.

Merkn. 13. *vęl* a_9 adv., ogso *vel* b_{13}.

§ 17. Ordfanget. Merkande er *kna* a_{20} 3sp (av *knega*); *quio* e_3 synest her vera dat. sing. av eit nom. *kvía* f. (= *kví* f. som i dsg alltid hev *kví*). Ordet er i nyn. som i gn. einstavingsord so nær som paa Sunnm. og i Fjordarne, der det no heiter *kviə*. *liðis* f_{10} er fulla

---

[1] I avtrykket i Ngl. II sida 496_4 og 497_{15} er uppløyst *byscupe* og *konunge*, som visst ikkje er rett. G. hev paa same staden *kononge* (Ngl. I sida 19_{21}), og alltid *biscop*; Gfr. II hev alltid *byscop* og *konongr*.

gsg av *liði n.* = *lið n.* her med tydning »folkehjelp«. Paa Karlevisteinen vert ordet bruka i nom. sing. — *liþi* med tydning hovdings fylgje; *lyrittar eið* a_{27}.

§ 18. Etter dette høyrer Gfr. I i maalvegen til nordvestlandsk. Med di den private partikel er *ú-* og der er *mn* (ikkje *fn*) og *ft* (ikkje *pt*) samstavar maalføret med maalføret i Ytre Sogn. (Sjaa § 11).

III. 3 fragment av den eldre Gulatingslog (Gfr. II).

Grunnlag: avtrykk i Ngl. IV, 3—13 etter upphavsskrifti i Am. 315 f fol. Faks. Ngl. pl. I 3. Tilvisingar til kapiteltali i logi.

§ 19. I desse fragmenti, som er fraa tidi fyre 1200 — sjaa Innl. sid. 9 — finn me:

1. *u*-ljodbrigdet av *a* er gjenomført, ogso um *u* er halden i andre staving: *holf* 228_4 *houuð* 10_4 (3g) *foður* 21_{11} (9g) *oll(u)* 302_3 *somu* 225_3 (5g) *somo* 226_4 *monnum* 156_{10} (2g) *morcum* 10_8 (10g) *ol'um* 10_1 (3g) *oðrum* 227_{17} *ondo* 20_9 s. f. ds *sogu* 156_1.

Undantak er: *marcum* 12_8 *kallum* 10_4 *ma(tunœyti)* 20_{16} (trøndsk paaverknad).

Merkn. 1. *skolu* 10_8 er den vanlegaste form (13g; *skulu* 9_2, 8g); i fyrrtid *skylde* 21_2 og i fleirtal *skylldo* 21_3.

2. *u*-ljodbrigde av *á* i: *œr* 153_5 s. f. dsg (aar i baat), *rœs* 152_2 s. f. dsg, *tolmonoðr* 12_{17} apl, (*tolfmanaðr* 11_3 apl. *tolfmanaðr* 10_7 npl. *tolfman(a)ðer* 12_7 npl. og blandformi *tolfmonaðr* 21_{17} apl.) *voro* 21_1 dsn, *nottena* 21_5 *nottom* 304_7. Ogso dette ljodbrigdet er her vel gjenomført.

Merkn. 2. Av ordformer som *u-* og *v*-ljodbrigdet plar hava verknad paa, er merkande: *honum* 20_4 ofl. *gera* 11_2 *byskop* 9_2 (6g) *micla* 156_2.

3a. *i*-ljodbrigdet av *a* er oftast *æ*, t. d. *bæria* 20_1 inf. *æftir* 21_5 *fæðr* 226_4 dsg (2g), *fæsta* 20_4 inf. *fællr* 12_6 3sp *gærð* 10_5 *gængr* 304_3 *hælldr* 20_{10} *hæui* 9_3 1sp (av *hafa*) *auskæri* 153_5 dsg, *læggia* 305_3 inf. *stændr* 11_3; sjeldan *e*: *gera* 11_2 ofl. *menn* 9_2 ofl. (*men* 21_6) *selia* 20_{15}.

Merkn. 3. *hværr* 225_{11} (*hværn* 10_{13} *hværri* 304_2 ofl.) *hvervetna* 227_{18} *hværgi* 12_{11} *hversso* 224_7.

Merkn. 4. Ikkje ljodbrigde i *utlagr* 302_2.

b. *e*-ljod, uppkomen av *ei*, vert skriven *æ*: *ængi* 21_8 ofl. *hælgi* 10_2.

c. Upphavleg *e* vert jamnaste skriven e: *ber* 22_1 3sp (av *bera*) *drepa* 21_{11} *ec* 9_3 *eða* 10_6 ofl. *eta* 20_{10} ofl. *nema* 156_6 konj. (4g; ogso *næma* 21_2) *queðr* 20_4 *vera* 11_2.

d. Etter *v* og framfor *rð* vert skrive *æ* eller *e*: *værðr* 11_3 *verðum* dpl. 21_{12}.

Upphavleg lang *e* (*é*) i: *se* 10_{13} 3spk *tre* 10_{13}.

Merkn. 5. Etterljodbrigde ved *i* er der ikkje merke etter i hdskr. *giallda* 153_1 ofl.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* er *æ*: *bæðe* 301_{14} *fær* 20_9 3sp (av *fá*), *færre* 301_9 komp. *hælar* 21_3 *lætr* 12_{17} 3sp (av *láta*) *mæla* 21_{11} *næsta* 156_6 *ærend-* 9_1 (2g) = *ærand-* 20_2 (2g). Undantak: *frendr* 152_3 *frendsime* 227_{18}.

5. *þat* 10_1 *þar* 21_4 *þaðan* 152_3 *þingat* 21_2 (2g); *þann* eller *þenn* finn me ikkje i hdskr.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) er *œ*: *kœmr* 10_7 (5g) *rœr* 301_{14} 3sp (av *róa*) *fœtr* 303_5.

7. Privativ part. er *ú-* t. d. *ufratt* 21_{10} (veikt), *ugort* 301_{13} (ugjort).

8. Ingen halvljod: *ulfr* 156_{10} *kœmr* 10_7.

9. Tviljodarne vert skrivne:

au, t. d. *auða* 12_{18} *laust* 21_6 adj. n. — 1 gong *ꜹ* i *hins dꜹ* 227_7 (misskrift for *dꜹða*), *hins dauða* 152_3 225_3 ofl.

æi, t. d. *næi* 22_6 *þæim* 10_1, *æigi* 10_7 (*þœir*? 304_3 for *þæir*).

æy og *œy*: *æyða* 12_5 (3g) *læyuir* 302_4 (2g) *dœyia* 21_4 *œyre* $10_{13 \cdot 14}$ *œyri* 225_6.

Stigande tviljodar i: *biarga* 20_9 *bioða* 20_8 *fiorar* 227_3 *siuct* 21_7 *kiot* 20_{11}; 1 gong *ja* i *jamna* 226_5; ogso *ea* (= *eá*) i: *atean* 227_7 *fear* 21_{17} *þrea* 12_{19} (2g); og *eo*: *skeota* 153_4; *hverretna* 227_{18} *sva* 9_2 *tva* 226_{11} (2g; *tua* 303_4) *tritug-* 301_1 *tvær* 21_{15} (2g) *hoggva* 301_7 *þvi* 10_1.

10. Ljodsamhøve millom *e* og *i*, *o* og *u* i endingar, men med eit drag burtimod *e* (for *i*) og *o* (for *u*), helst naar *e* og *o* stend i utljod. Handskrifti hev daa:

a. *e* etter *a*, *á*, *e* (upphavl.) *o*, *ó*, *ǽ*, *ø*, t. d. *barne* 21_{11} (6g) *aller* 9_2 (16g) *baðer* 21_{19} *reke* 20_7 3spk, *boret* 21_1 (3g) *dome* 10_1 (2g) *bæðe* 301_{14} *fœðer* 21_{16}.

Undantak etter *a*: *nakki* 21_2 *talit* 303_9 part.; etter *o*: *brœðrongi* 226_6 3g (*brœðronge* 225_7, 4g).

b. *i* etter *æ* (ljodbr. *a*) *i*, *í*, *u*, *ú*, *y*, *ý*, *au*, *ei*, *ey*, t. d. *hæuir* 12_{19} (4g) *hværri* 304_2 *vili* 21_9 *tiðir* 21_6 *systrungi* 226_{11} (2g), *uti* 302_4 *syni* 224_1 dsg (av *son*) 20g, *lysir* 156_3 *caupi* 302_2 *æiði* 303_{12} *œyris* 228_2.

Undantak etter *æ* (ljodbr. *a*): *kænne-* 9_2 (men *kænnir* 20_2 3g), *sætte* 10_2 (av *setja*) *ge(n)gner* 10_8 12_7; etter *i*: *timbre* 12_{14} *penninge*

20_{11} (21_{17}) *hinne* 21_{13} *inne* 21_{15} (2g) *jnne* 21_{17} (*inni* 156_{16}) *spiller* 22_{1} (2g) *ritne* 156_{2} *kile* 301_{7} *liðe* 301_{11}; etter *u*: *iorðunne* 12_{20}; etter *y*: *fylkes-* 10_{8} (*fylki* 10_{4} *fylkis* 10_{5} 4g) *skylde* 21_{2} *yuer* 21_{11}; etter *ey*: *œyre* $10_{13 \cdot 14}$ (*œyri* 225_{6} 3g).

Merkn. 6. *frendsime* 227_{18} for *frendsemi* synest vera ei tiljamningsform: *-semi* > *simi* > *sime*; smlk. *firi, firir* i hdskr.

c. *o* stend etter *á*, *e* (upphavl.) *o*, *ó*, *œ* i fyrre staving t. d. *attongr* 10_{11} (2g) *ero* 10_{3} (14g) *-sesso* 301_{1} *ærtogom* 225_{11} *moðor* 225_{3} (18g) *broðor* 225_{7} (5g) *nottom* 304_{7} *brœðrong-* 225_{12} (15g).

Undantak: etter upphavleg *e* stend *u* i *verðum* 21_{12}. Merk *u* etter *a* i *marcum* 12_{8} (*morcum* 10_{8} 9g) og *kallum* 10_{4} (trøndsk).

d. *u* stend etter *e* (ljodbr. *a*) *i*, *í*, *u*, *y*, *ǫ*, *au*, *ei*, *ey* i fyrre staving, t. d. *stæmnu* 21_{13} *hværiu* 10_{4} *kirkium* 10_{1} (2g) *sinu* 22_{2} (2g) *lutum* 225_{5} (2g) *fyrstu* 21_{13} *systrungr* 227_{1} ofl. *foður* 21_{11} *aurum* 9_{1} (9g) *hæiðnu* 22_{6} *æigu* 10_{11} 3pp (7g).

Undantak: *o* stend etter *e* (ljodbrigda *a*) i *hversso* 224_{7}; etter *y*: *skylldo* 21_{3}; etter *ǫ* i *ondo* 20_{9} dsg (av *ǫnd*, sjæl), *somo* 226_{4} (*somu* 225_{3}, 5g)[1].

Merkn. 7. Ljodsamhøvet er gjenomført i endingar paa *-ing*(*r*) og *-ung*(*r*): *peningum* 225_{10} *systlingi* 225_{8} *attongr* 10_{11} (2g) *brœdrong*(*r*) 226_{1} ofl. *fiorðongr* 10_{10} *konong*(*s*) 20_{12} *systrung*(*r*) 227_{1} ofl. *þriðungi* 227_{19} ofl.

Merkn. 8. Den etterhengde artikel berre i *nottena* 21_{5} og *iorðunne* 12_{20}. — *þic* 21_{11} *sic* 301_{10} ofl.

Merkn. 9. Etter *æ* av upphavleg *ei* fylgjer *i* og *u*, t. d. *ængi* 21_{8} *hælgi* 10_{2} *hælgu* 21_{5}. — I former av *gera* og *mega* er der jamnaste *e* og *o*: *mege* 21_{7} *mego* 21_{8} *gerer* 12_{13} ofl. (*-ir* 12_{12} 301_{14}).

11. Adjektiv-artikelen er *hinn* 10_{2} *hins* 152_{3} *hinum* 156_{4} *hitt* 227_{2} (*hit* 156_{2}) *hinu* 224_{5}.

12. *þ* og *ð* som i vanleg gamaltrøndsk. *lð* hev vorte *ld*, t. d. *talder* npm 224_{7} *talda* apm 227_{17}.

13. Handskrifti hev *mn* i ord som *namne* 21_{11} *stamne* 302_{1} *stæmnu* 11_{2} ofl. *jamna* 226_{5} (i samansetning *jam-* 225_{4}).

14. *gh* finst ikkje.

---

[1] I staden for *hitt somu* 227_{2} hev G paa same staden *at somu* liksom dette fragmentet $225_{3 \cdot 7}$. Men merkelegt er det at me ogso andre stader raakar paa den same uregelretta, soleis *hit somo* Gfr. III 85 (Ngl. I sid. 118_{12}) og *hit sømu* Ældr. Frost. XI, kap. 24_{5}. Truleg er det ei samanblanding (berre i skrift?) av *at sǫmu* og *hit* eller *et sama*.

15. Fragmentet hev *ft* i ord som *aftr* 302_2 (2g) *æftir* 21_5 (2g) *haft* 21_{13} (av *hafa*) *skifta* 10_{11} *tuft* 10_6 (9g); berre 1 gong *pt* i *skripta* 21_{18} (latin).

16. Serskilt er merkande:

Fyrrnordisk ljodskifte *e* og *i*, *o* og *u*: *rennr* 153_4 ofl. 3sp (av *renna*), *viganda* 225_1 ofl. (præs. partic.) *konongr* 10_2 (2g) *oxa* 303_4 asg, *sunr* 227_2 ofl. *sonar*(?) 21_{12} gsg, *syni* 224_1 ofl. *rossa* 20_{11} gpl, *þrea tugu* 12_2 apl. — *boande* 12_{12} *or* 10_{11}, præp.

Fyrrnordisk *aiw* til *æ* i *sæ* 305_2 asg.

Substantivendingi *-endi* berre i *ærendreki* 9_1 11_2 *ærandreke* 20_2 22_5 (jfr. nyn. *ǣrand*, Selja i Nfj.).

Ljodbrotet er gjenomført paa vanleg vis; merkande er *fiugurra* 227_3 gpl.

Ingi aksentar.

Ymse vokalhøve:

koma hev i notid *kœmr* 10_7 ofl. *œfsta* 227_{16} 228_5 skifter med *æfsta* 227_{17}. *ærtogom* 225_2 ofl. *orkymlum* 21_2 *orsæckir* 301_4 *œrsæckiu* 303_8.

firi 10_{10} (31g) *firir* 12_{16} (3g); men *yuer* 21_{11} *skylde* 21_2 3si (av *skolu*); *frendsime* 227_{18} (< *frendsimi* < *frendsemi*).

Ingen yvergang fraa *i* til *y* framfor *rð*: *hirða* 304_1.

Konsonantyvergang.

ðl > *ll* i *bralla* 21_7 adv.; *-nn* > *ð* i *muðr* 156_1.

nd > *ld* i *hœgelde*(*kirk*)*iur* 12_4 (jfr. nyn. *tarvelle* Ryf. *tarvelda* Nhl. for *tarvende*, gn. *þarfendi*).

For klanglaus konsonant stend klangfør i *stiugsyni* 225_{10} (berre for auga?).

ver 10_1 pers. pron.

Midkonsonant er burtfallen i *anlit* 21_2 *tolmonoðr-* 12_7. *-m* er burtfallen i verbalending framfor *vér*: *æigu ver* 10_6 *skolu ver* 10_8 (*ver æigum* 10_4). *r* er burtfallen i *þrim* 225_2 (4g; *þrimr* 10_{12}, 13g) og alltid i *tvæim* 225_5; jfr. nyn. *trēm'å* og *tvōm'å* dat. av *tri* og *tvo*, Sunm. (foraldra); sameleis er *r* burtfallen i *við* 9_1 ofl. præp. etter jamlaging med *með* 21_2 (*viðr* adv. hev halde paa *r*, t. d. 152_5).

r er innskoten etter *ð* framfor *n* i *hæiðrnu* 22_3 (*hæiðnu* 22_6 *hæiðnum* 21_4). Sjaa G. Tr. § 44 merkn. og jfr. nyn. *fraa einare ho'ja* Sfj. av *frá hæiðrnum haugi* (*frao hin hauj'en*, indre Sogn).

l er lengd framfor *d* og *t* (ikkje gjenomført) t. d. *alldrigin* 12_{13} *giallda* $153_{1\cdot2\cdot3}$ *hallda* $10_{2\cdot5}$ ofl. *hælldr* 20_{10} *allt* 302_5 304_4, og jamvel *mællt* 303_{11} (tala); men *n* er ikkje lengd i denne stoda, t. d. *hundr* 20_{10} *blanda* 20_{16}.

Lang konsonant stend for einskild ogso i: *skippræiðu* 304_6, og umvendt stend stutt konsonant for lang i: *ber* 22_1 3 sp (av *bera*) *men* 21_6 npl av *maðr* (oftare *menn*, t. d. 9_2).

Ymse konsonanthøve.

Framfor palatal vokal stend alltid *k*: *kænnir* 20_2 *kirkiu* 10_4 *slikir* 156_9 *orkymlum* 21_2. I andre høve vert helst skrive *c*: *morcum* 10_8 *cristnum* 10_1, men ofte er der ogso *k*: *konongr* 10_2 *skolu* 10_8 *kallum* 10_4; framfor *ue* stend *q*: *queðr* 20_4. Lang *k* vert helst skriven *ck*, men ogso *kk*. t. d. *usæckiu* 153_4 *sæckizc* 9_1 *nakki* 21_2.

Den bilabiale spirant vert skriven *f* i utljod, men oftast *u* i innljod, t. d. *þarf* 10_{13} *hæui ec* 9_3 *hornstauer* 10_6 *graua* 21_{12}; i innljod ogso *fu*: *halfua* 224_6 og *f*: *hafa* 12_{11}. Upphavleg *v* vert oftast skriven *v*: *værðr* 11_3 *tva* 226_{11}, men stundom *u*: *tua* 303_4 *queðr* 20_4.

z i: *manz* 153_4, *firrizc* 227_{18}.

17. Ordformer.

Av substantivformer er serleg merkande bøygningi av *sunr*, gen. *sonar* (?) sjaa ovanfor under 16. — *nauðr*, 20_7 (naud). — *ondo* 20_9 dsg (sjæl).

Adjektiv: *sa mælanda muðr* 156_1.

Pronomen: *ver* 10_1 ofl.

Talord: *tvæim* 225_5 *þrimr* 10_{12} (13 g; *þrim* 225_2, 4 g) *fiugurra* 227_3.

Verb. *kna* 21_{12} 3 sp.

Refleksive verb endar alltid paa *sc* eller *zc*, t. d. *nemasc* 10_{10} *firrizc* 227_{18}.

Adverb. *ælligar* 152_4 *alldrigin* 12_{13} *væl* 11_3 adv.

§ 20. Ordfanget. Merkande er *orkymlum* 21_2 og *lyrittar* 20_5.

§ 21. Umskoding. Den boki som desse fragmenti hev tilhøyrt, maa ha vori avskrivi etter ei bok som knapt hev vore yngre enn midten av det 12te hundr. At fragmenti hev tilhøyrt ei avskrift kann me sjaa av den ustøda det ofte er i skrivemaaten. Sumt av dette, so som *æy* no og daa for *øy* eller *ey*, og ordformer som *marcum* og *kallum*, hev fulla sinn grun i det at avskrivaren hev vore paaverka av trøndsk skrift, som ikkje kann ha vore uvanlegt paa den tid me maa tru desse fragmenti vart skrivne (umkr. 1200). Men samstundes er der ogso noko skjepl med umsyn paa ljodsamhøvet millom endingarne *e* og *i*, *o* og *u*, helst soleis at me ikkje sjeldan raakar paa *e* for *i* og *o* for *u* i utljod. Med di maalføret i fragmenti likevel i det heile er nordvestlandsk, som kjennemerki tydeleg syner, kann eg ikkje forklaara denne ustøda

paa annan maate enn at upphavsskrifti til fragmenti eller fyrelegget hev vore paa eit rygsk eller hordsk maalføre[1], og at sumt av dette hev vorte sitjande att i avskrifti.

Vitnesburd um ein høg alder er millom anna den jamne skrivemaaten *u* for bilabial spirant i innljod, det gjenomførde ljodbrigdet av *á* ved *u* og bøygningsformerne *sunr*, *sonar*, *syni*.

Merkn. Dei randmerknader som ei hand fraa 2dre helvti av 13de hundr. hev skrive paa fragmenti, inneheld for det meste reine rygske former: *hofoð-*, *kollom* 1 pp (av *kalla*) *langa-fosto*, *orkymlom*, *fylkess* ofl. som tyder paa at handskrifti paa denne tid hev vore brukt einkvarstad paa Rogaland.

IV. Gamalnorsk homiliebok 1ste hand (1200—1225).

Grunnlag: Gammelnorsk homiliebog — avtrykk etter Am. 619 qv. — ved C. R. Unger, Christiania 1864. — Fornnorska homiliebokens ljudlæra av Elis Wadstein, Upsala 1890. — Faksimil i Ant. Russ. I, pl. IX og i Pal. pl. 10.

§ 22. Gamalnorsk homiliebok er skrivi med tri hender. Den fyrste handi (Hom. I) hev skrive s. 1—32 og 155_{26}—160 i hds. (= Ung. utg. 1—64_{10} og 195_{24}—201). Andre handi (Hom. II) hev skrive s. 33—136 og 145—155_{25}, hds. (= Ung. 64_{11}—181_{12} 183_{25}—195_{22}). Tridje handi (Hom. III) hev skrive 4 blad, s. 137—144 (Ung. 202—213) som eigenleg høyrer til ei onnor bok, men som ved eit høve hev vorte innskotne paa ein stad som der i homilieboki nettupp er ein glepp (lakuna) paa 4 blad[2].

§ 23. Med umsyn til dei maalmerki me hev sett upp for nordvestlandsk hev det seg soleis i Hom. I[3]:

1 a. *u*-ljodbridbrigdet av *a* er jamnaste gjenomført framfor *u* i næste staving, t. d. *hofuð* (-) 47_{18} (5 g) *hiortu*(*n*) 45_{14} (3 g) *hofðu* 19_{14} *hondum* 2_1 (2 g) *logðu* 63_{14} *morgum* 2_{10} (2 g) *oðru* 50_4 (2 g) *ofund* (-) 41_1 (14 g) *ollum* 5_5 (13 g) *ollyngis* (> *ǫllungis*) 30_{14} *onnur* 26_7 (4 g) *utækunni* 33_{11} *veroldo* 60_{25} (6 g).

---

1 Ogso formi *hœgelde* (*kirk*)*iur* 12_4 for *hœgendi-* minner um desse maalføri.

2 Um 2dre hnd. sjaa næste stykke; um 3dje hnd. sjaa under Sudvestlandsk og G. Tr. 8.38.

3 Tilvisingarne gjeld Ung. utg. med Wadsteins rettingar. Wadsteins statistik er bruka der som det hev vore mogelegt; men i sumt er synsmaatarne for skilde — som naar W. tek *nokkor* med under det vanlege *u*-ljodbrigdet av *a*, men ikkje former som *giofum*, *diofull* —; dessutan er Hom I og II (for) ofte samanslegne hjaa W.

Hertil lyt me ogso rekna former som *giofum* 43_4 *stiornu* 60_{13} (2 g), med di endingi *-u* (ikkje *o*) syner oss, at *io* her er lik *iǫ*.

I Hom. I er der likevel mange undantak fraa hovudregelen. Mot umkr. 200 ljodbrigda former stend umkr. 55[1] ikkje ljodbrigda. Desse er:

aðrum 200_{19} (men *oðrum* 5_{12} 12 g), *allu* 5_5 (2 g; *ollu* 9_{16} 5 g; *Aollu* 41_7) *almoso-* 28_{17} (6 g; *olmoso* (-) 5_2 12 g; *olmosu* 62_{16} *olmosor* 64_3) *ambun* 40_{15} *ambonar* 10_{13}, *ambunar* 16_{20} (3 g; *ømbun* 40_4 *ombun* 39_4 *ombunar* 45_5) *bardagum* 13_{15} *dagurð* 24_{14} *diafull-* 199_9 (5 g; alle 5 gonger i Oratio dominica) *diofull* 3_8, 20 g) *faður* 8_{13} 196_{27} (5 g) *faðurleg-* 2_2 *fastur* 45_1 (*føstur* 27_{17}, 6 g) *-fastum* 47_{12} (*-fostum* 47_9 2 g) *gatu* 8_{10} (2 g; *gotu* 32_{19} *gøtu* 24_4, 2 g, *gøtur* 32_{16}) *gangum* v. 197_{29} (*gøngum* v. 19_{15}) *gauuglegre* 2_4 (*gofug* 8_1, 9 g), *-giarnum* 36_{16} *-giarnom* 9_7, *hauum* v. 57_{10} = *hafum* 5_{16} 201_4 (*houum* 55_5, *hofum* 18_{10} 2 g) *iarðu* 197_5 (*iorðu* 33_{17}, 3 g; *jorðum* 29_3) *kallum* 61_{19} *craftum* 42_{10} *lagum* 198_{26} *langu* dsn. 24_7 *-lastum* 51_{10} *mannum* 196_{23} 200_{34} (2 g; *mønnum* 11_{19}, 10 g; *mǫnnum* 45_8 *monnum* 40_{14} 8 g; *-monnom* 55_{13}; tils. *u*-ljodbr. 20 g.) — *samom* 9_7 *samu* 2_{16} 199_{18} (3 g; *somu* 21_{11}) *sannu* 38_{19} 2 g (*sonnu* 39_{16}, *sønnu* 12_{14}, 2 g) *scammu* 4_{13} (*scommu* 1_5 2 g) *sakū-nøutum* 198_9 (*søcum* 40_3 *socum* 49_6 *socom* 46_{11}) *sialfum* 11_{10} (*siolfum* 3_1, 7 g) *talu* 27_6 (*-tølo* 22_4) *upphafum* 2_8 *varom* 63_{28} 1 ppl, imper. (av *vara*).

Som ein ser, er dei ikkje ljodbrigda formerne av eit ord alltid faa; det er berre 4 former (*ambun diafull faður almosa*) som naar upp til 5 gg; dei fleste av dei andre ovrar seg 1 g (eller 2) gjenom heile skrifti og tevlar med ljodbrigda former, som mest alltid fær yvertaket, og er di vissare paa aa vinna, di oftare ordet vert brukt i skrifti, soleis *aðrum* 1 g, men *oðru, oðrum* 14 g, *diafull* 5 g, men *diofull* 20 g, *mannum* 2 g, men *monnum* etc. 19 g. Der er fulla nokre ord som kann segjast alltid vera utan ljodbrigde (*kallum, craftum, lagum, langu, varom, dagurð, bardagum, upphafum, sakū-nøtum, -lastum, -lastom, faður*); men alltid vil her segja berre 1 gong, for oftare finst ikkje kvar av desse formerne i skrifti so nær som *faður*, som finst 5 g og dessutan 1 g i samansetn. *faðurleg* —. Ljodhøvi i dei ordi som syner fram ikkje ljodbrigda former, skil seg ikkje ut fraa dei andre paa ein slik maate at me i deim kann finna nokon grunn til dette uregelrette tilstandet.

Det er sjølvsagt at slik uregelretta ikkje hev aatt heime i noko livande maalføre[2]. Me kann ikkje tenkja oss eit vanlegt maalføre soleis

---

[1] Av desse stend 15 berre i eit stykke Oratio dominica (s. 195—201).

[2] Det skulde daa vera i eit yvergangsmaalføre eller yvergangstid. Men me kann ikkje ganga ut ifraa, at all den norske skrift me finn slik ustøda i, hev vorte til nettupp paa slike stader og i slike tider.

bygt at same mannen skulde segja *oðrum* og *aðrum* (eller *aðrum'* med ettertrykk paa siste staving), *ollum* og *allum* etc. um kvartanna, endaa mindre etter ei procentvis utbyting av ljodbrigda og ikkje-ljodbrigda former av same ord. Naar skrivaren av Hom. I gjenom heile skrifti elles brukar formi *diofull*, men paa dei 2—3 siste sidorne (199_9—201_{18}) blandar inn 5 gonger formi *diafull* attmed 4 gonger *diofull*, maa det vera ein ytre grunn til dette umskifte liksom til at han i dette siste stykke fører inn formi *hanum* (197_{28}, 4 g) for *honom* ell. *honum* som han elles hev bruka.

Gjeng me ut fraa at dei formerne som er dei fleste og jamnaste, syner fram det eigenlege maalføre i skrifti, som ogso oftaste vil falla saman med maalføret aat avskrivaren, lyt me forklaara dei ikkje-ljodbrigda formerne i Hom. I som innverknad fraa eit anna eller andre maalføre med slike former. Eg tenkjer meg daa at innverknaden skriv seg fraa austnorske maalføreformer i fyrelegget. Med dette er det like-vel ikkje sagt at det næmaste fyrelegget hev vore paa reint austnorsk maal. Der er tvertum mykje som talar for at innehaldet i homilieboki er samla fraa ymse kantar, visseleg ogso fraa fyrelegg med ulike maal-føre, at ho i det heile er ei av dei mange preikesamlingar som me kann tenkja oss var i umlaup millom presteskapet i Norig i det 12te og det 13de hundr. og som vart avskrivne snart her og snart der, med eller utan brigde i formi og i innehaldet. Paa denne maaten — og berre paa denne maaten — synest det raad til aa forklaara seg dei mangeslag former som me finn i heile denne boki, og som ikkje kann ha vore brukte soleis paa ei og same tid paa ein og same stad, men som er merke etter gamall tid og yngre tid, og som me maa vera budde paa aa leita etter i maalføre i vest og aust, i sud og nord.

Aa granska etter kvar dei einskilde stykki i Hom. hev sitt eigenlege upphav, ligg paa ein maate utanfor fyreloga her, som er aa finna hovud-svipen eller hovuddragi i den maalformi hdsk. syner fram, og som i den gamle tid ho er skrivi, oftaste hev vore det same som maalføret til av-skrivaren, anten det han tala eller det mynster han hadde lært aa skriva etter. Men so mykje um dei einskilde stykki i høve til sine fyrelegg som synest naudturvelegt for dette hovudfyremaal, er det sjølvsagt me lyt taka med. Og dette vil verta gjort i »umskodingi« nedanfor, § 24.

Merkn. 1. *Skulu* v. hev formi *sculu* 32_2, men oftare *scolu* 37_6 (3 g) som kann vera ei ljodbrigda form av *scalu*. Dei andre former av dette verbet i Hom. I er i præs. *scal*, *scalt* 16_{18}, *scal* 2_{14} *scolum* 6_{16} (10 g; *scolom* 23_4 7 g; *scalum* 12_{11} 197_{18} 5 g); *scalu þer* 12_{12} (2 g); *scyldi* 60_{15} (3 g). — *munu* 5_{13} (8 g; *monu* 9_2 *mono* 64_6) finn me i desse former:

Præs. 1 sg: *mon* 8_{16} (6 g; *man* 6_5, 3 g); 2 sg: *montu* 24_9 30_{14} (*mantu* 15_{18}); 3 sg: *man* 9_{10} (26 g; *mān* 13_{15} *mon* 27_{14} 7 g; *mꜵn* 26_1; *mun* 31_5); 2 pl: *munu þer* 58_1. 3 si: *myndi* 36_1 (2 g). Inf. præt.: *myndu* 30_5.

b. Til trøndske verbale tristavingsformer paa -*aðo* etc. svarar -*aðo*: *fagnaðo* 18_1 *glataðo* 49_1 *þionaðo* 61_2; *bannaðo* part. dsn. 62_8; 1 gong *ælscaðeð* 2 pi (misskr. for -*uð*?) 63_{24}; præs. part. dpl. endar paa -*andum*, t. d. *misgerandum* 11_7 *hæfiandum* 47_{12} (i alt 10 gg -*andum*; 1 g -*andom* i *æigandom* 29_6 og 1 g -*ændum* i *domændum* 37_{15}, etter *domændr* 37_{12}). Sameleis i adj. i komp. *siðaru* npf b. f. 200_{26} og superl. -*asto*: *diupasto* 4_{13}, og -*astum*: *grimastum* 37_{16}. Like eins substantivformer som: *þionasto* 5_2 (*þionæsto* 3_8, men *þionosto* 57_9), *sculdarum* dpl 10_{15} *bardagum* 13_{15}. *hiartano* dsg b. f. 18_{11} og dilike former, som er samansette, høyrer sjølvsagt ikkje hit.

Merkn. 2. Adjektiv som er tvostavingord med stutt avleidingsending, som inneheld *a*, fær i nsf & npn *u* eller *o* for *a*: *hæilog* nsf 8_6 ofl. *yður* nsf 46_{14} *onnur* 26_6 (4 g). — Particip paa -*aðr* fær i fem. -*að*: *blæzað* 61_{31} *ritað* 8_7 *hungrað* 36_{18} (jamlagingsformer). — Subst. fem. paa -*an* (ikkje) -*un*): *blæzan* 34_1 *huggan* 1_5 *scipan* 2_8 ofl. *yfirstoplan* 41_4 og *yfirstaplan* 39_2 (etter *stapull*, trøndsk for *stǫpull*); av andre subst. med avleidingsending som inneheld *a* og som hev burtkasta -*u* (eller *o*) i 3dje staving er merkande *vesold* f. 18_5 (5 g). — Subst. m. paa -*aðr*: *fagnað* asg 60_{23} *metnaðar* gsg 37_5.

2. *u*-ljodbrigdet av *á* er for det meste skrive med eit serskilt teikn, naar -*u* hev falle burt; oftast (42 g) *ꜵ́* ell. *ꜵ*, ogso *ao*, *ǫ*, og helst naar vokalen er nasal *o*, *ó*, t. d. *ón* prp. 4_7 (4 g; *ꜵ́n* 54_9 *ǫn* 11_6 *Áon* 37_5) *ambott* 50_2 *forsió* 51_{13} *nótt* 17_{19} (*nott* 61_{14} *nót* 198_{14}, *not* 60_{10} 3 g *skuggsió* 7_{10} *tꜵ́r* npl 17_{18} (3 g; *tꜵr* 17_{15} 2 g) *rópn* npl 28_2 *rór* pr. nsf 7_4 (2 g); rugling i: *ꜵst* 6_{11} (13 g; *ast* 4_{15} 6 g; i gsg: *astar* 8_1) *mꜵl* npl 8_5 (3 g; *mál* 2_9 2 g) *nolgasc* 32_{19} (*nalgalsc* 15_9) *nang*(*r*) 5_8 (4 g; *nꜵngs* 33_8 2 g; *nꜵnge* dsg 12_{15} 2 g; *nꜵnga* 9_{11} 2 g) *Pꜵll* 63_{30} *Pꜵl* 33_{10} ofl. (*Pall* 46_5) *vón* 49_{16} (*vꜵ́n* 53_{15}, *vꜵn* 7_2 7 g, *vaon* $6_{8\cdot 10}$ *ván* 6_{14}); *sár* npl 19_{14} hev berre denne form. Etter W. hev Hom. I 23 g *á* (eller *a*) for *ǫ́* i slike høve som her er umrødt.

Naar *u* er halden, er der oftaste (58 g, W) ikkje ljodbrigde av *á*, *dramblátom* 15_5 ofl. *fiandom* 37_{16} *framcvamo* 30_9 *hattom* 39_{18} ofl. *malom* 62_{32} *sálum* 58_2 *váro* 17_{18} 3 pi, *þo at tvaro* $198_{26\cdot 32}$. Men merkc etter ljodbrigde finn me ogso i dette høve, t. d. *tꜵrum* 17_{13} dpl. (2 g; *tarom* 6_{14}) *vꜵrum* 12_{17} pron. (3 g; *vꜵrom* 18_{15}, 3 g; men *varom* 12_3, 9 g).

Merkn. 3. Med di *u*-ljodbrigdet av *á* gjerne vert skrive *o*, *ó*, naar *ǫ́* hev vore nasalera, er det trulegt at vokalen i desse høve hev gjenge yver til *ó*. Sumtid er den ljodbrigda vokalen yverførd til former der han ikkje eigenleg er heime, t. d. *vǿr* 21_7 pron. nsm. (*vár* 60_{10} ofl.) *vørar* 52_5 pron. apf. Dette tyder paa samanfall av *á* og *ǫ́*.

Merkn. 4. Av andre verknader av *u*- (og *v*-) ljodbrigdet er merkande: *noccor*, som alltid vert skrive soleis, t. d. 4_8, so nær som at dsn heiter *nøccve* 50_4 der *ø* er *v*-ljodbrigde av *e*, liksom i *algørfi* 4_{17}. — *honom* 16_7 (9 g) er den vanlegaste form; dessutan finn me *honum* 61_2 (5 g) *hanum* 197_{28} (4 g; alle 4 gonger i Oratio dominica) *hanom* (for *hánom*?) 60_9. — *hon* 22_6 ofl. med gen. *hænnar* 32_{19} (oftast; ogso *hennar* 32_{17}) og dat. *hænne* (oftast; ogso *henni* 197_{17}). — *gera*, vanleg form, t. d. 199_{17} (*gøra* 199_{17} i Orat. dom.). — *mykil* nsm 17_5 ofl. *mykit* 8_2 ofl. med *y* i alle former. — For *millum* vert alltid brukt *meðal*, *á meðal*.

Merkn. 5. Merkelegt er *aruar* 30_{10} for *arvan* asm av *ǫrr* (gjevmild), det einaste døme i homilieboki paa *a* framfor halden *v*; men heile ordet ser ut som ei mistyding.

Merkn. 6. Etterljodbrigde av *u* i *kyrlæik* 44_6 og *ukyrrir* 43_{15} 3 sp (2 g).

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert jamnast skrive *æ*, umkr. 511 g (W) t. d. *fræmiasc* 59_1 *samtængisc* 27_{15} *sændir* 1_2 *stadfæsta* 47_5, men ogso ofte *e* — etter W 249 g — t. d. *lengi* 24_{13} (*længi* 24_{14}) *menn* 15_8 ofl.; sjeldan *ę* (34 g, W) t. d. *ęftir* 13_{10} (*æ* 16 g, *e* 4 g).

Merkn. 7. *hværr* 59_{10} *hværiungi* 48_4 dpl; *hværsu* 20_{11} (8 g; *hvæsso* 12_4 *hvęsso* 10_{13} *hversu* 11_{10}) *hværvitna* 3_3.

b. Den *e*-ljoden som er uppkomen av tviljoden *ei*, vert oftast skriven *æ* (eller *ę*) t. d. *æld* 33_6 asg *ængi* 50_{16} *æcci* 5_1 (men ogso *engi* 37_{16} *ecci* 38_{14}) *hælga* adj. 197_{14} *hęlgum* 6_2 *męst* 6_{11}.

c. Upphavleg *e* vert skriven *e*: *ec* 63_9 ofl. *eða* 53_5 ofl. *-gefeð* 11_9 *nema* konj. 19_3.

d. Etter *v* eller straks fyre og etter *l* eller *r*, som høyrer til same staving, vert oftast skrive *æ*, t. d. *cvæðr* 24_{10} *hværf* 24_6. *Værðr* 25_5 *værc* 13_{13} ofl.; *vera* (liksom *vesa* 196_5) vert likevel skrive med *e*, so nær som *væra* 26_3 *vær* 30_5. Dessutan 25 g i (*fyrir*)*gæfa* t. d. 12_{11}. Istaden for *æ* vert stundom skrive *ę*, t. d. *bęr* 3 sp (av *bera*) 37_3 *gęfa* 31_{13} *vęrða* 19_3. Merkande er *męð* 41_{11} (elles alltid med *e*).

e. Lang upphavleg *e* vert skriven *e* eller *é*: *retlátr* adj. 19_{15} *vér* pr. 19_{15} ofl. (ogso *ver* 10_{11}) *séér* 2 spk (av *vera*) 17_5; undt. *hvæ* (ɔ: *hvé*) 14_{18}.

Merkn. Etterljodbrigde ved *i* hev me i *biærgr* 3 sp (av *biarga*) 23_3, men elles er dette ljodbrigdet ukjent i Hom. I.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert oftast skrive *æ* (eller *ǽ*): *hæðar* gsg 16_7 *mælom* 52_4; sjeldan *ę*, *ę́*, t. d. *mętom* 7_{14} *ę́tne* 49_4, eller *e*, t. d. *fyrirlet* 1 sp 8_{16}.

Merkn. 8. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er nemnande: *bazt* sup. 6_4 10_{17} men alltid *bættra-(i)* 28_{14} (umk. 10 g). — *frælsi* s. n. 23_6 *fræls* imper. 200_9 *frialslega* 27_{15}, liksom i den eldste trøndsk. G. Tr. s. 48.

5. *þann* 5_{20} ofl. (*þan* 20_{14}) *þat* 58_{16} ofl. *Dat* 50_9 *þar* 60_{24}; *þaðan* 41_{14} ofl. *Daðan* 50_5 *þangat* 18_6.

Merkn. 9. *hingat* 61_6 *hængat* 62_{13}; *heðan* 197_{10}.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) vert skrive *ø*, *œ* (*œ́*): *kømr* 60_5 *cœmr* 62_2 *døma* 38_{10}, *œ́ska* 60_{21}.

7. Den privative partikel er oftast *ó-* (42 g) eller *o-* (31 g) tils. 73 g. t. d. *óscil* 13_7 *omildi* 55_{17}; men ogso *u-*, *ú* finst (tils. 20 g) t. d. *umattolect* 4_3 *úvinato* 40_5.

8. Ingen halvljod; men gen. sing. *ofmetnaðr* 16_{16} for *ofmetnaðar* og *hæitir* 24_1 for *hæitr* kunde høyra hit. G. Tr. s. 91.

9 a. Tviljodarne vert skrivne:

au (oftast) t. d. *þau* 6_3 *auð-* 2_9; sjeldan *ǫu*, t. d. *dǫuðr* 22_{14} ofl. eller *ou*: *þou* 2_7 *douð* 4_{11} *a brout* 58_8.

æi (oftast) t. d. *æin* 11_7 (27 g, W; *ein* 3 g, W); sjeldan *ei*, t. d. *ei* adv. 30_{15} (ogso, men sjeldnare *æi*), *Eigi* 21_{12} og fleire stader naar ordet vert skrive med stor fyrstebokstav; elles *æigi* t. d. 3_{13} ofl. Med *ęi* vert skrive *ęilíf(r)* 58_{4-5} (4 g; men oftast *æi-* endaa i same lina som *ęi-* 58_4.

øy, *œy* og *æy*, t. d. *høyra* 10_2 *øyrna* gpl. 12_{16} *hœyrir* 25_4 *æyrna* 29_{13}; *æu* i *æuru* 31_8 (misskrift?).

b. Dei stigande tviljoder vert skrivne: *ia*, (sjeldan *ja*, *iæ*), *io* (for *iǫ*, *ió*; 1 gong *iœ* for *iǫ*), *iu*, t. d. *gialda* 30_5 (*biærgr* 3 sp. 23_3 1 g) *riðsmiorvi* 32_{13} (*hiœrtum* 18_{15}) *þiofr* 35_{18} *driupanda* 32_{12}.

Merkn. 10. Derimot vert skrive *va*, *ve*, *vi* (ogso etter konsonant): *dralt* 23_{12} *hvarge* 11_6 *hværr* 12_{14} *hvilic* 7_{10} *cvælr* 41_{17} *qrala* 23_{12} *sva* 43_{18} ofl. *træim* 3_{10} *þvisa* 199_{28}; *byggva* 16_4; *scva* 24_{17} apl. (for *skvá*?).

Sjeldan *j* for *i*: *jarn* 14_{11} i *jorðum* 29_3 *jatta* 19_{17} 20_1 *jattem* 19_3.

10. Ljodsamhøvet i endingarne er gjenomført som i trøndsk, soleis at det stend

a. *e* etter *a*, *á*, *e* (upphavleg, naar han ikkje etter 3 d hev gjenge yver til *æ*) *é*, *o*, *ó*, *ǫ*, *ǽ*, *ø* og *ǿ*.

Undantak: *altaris* 34_9 *illgiarnir* 37_{18} *almatigs* 12_{16} *þrøngvisc* 6_{12} *algørfi* 4_{17} (3 g). Merk at *i* stend i utljod berre i *algørfi*.

b. *i* etter *e* (i ljodbr. *a* og *e* som hev vorte *æ* etter 3 b og d ovanfor) *i, í, iǫ, u, ú, y, ý, au, ei* og *ey*.

Undantak: *brenner* 41_{17}; *ælsce* (-) 5_{16} (3 g; *-i* 57_1) *ærfeðe* 201_{15} *ærfęðe* 49_4 *ærvæðes* 52_{11} *erfæðe* 200_1), i alt 7 g; *hende* 13_8 (*-i* 37_3) *æilifre* 28_{15} (*-i* 3 g) *gulle* 29_3. Merk at *-e* stend i utljod i alle undantaki, so nær som i *brenner, ærvæðes*.

Etter *ǫ* berre tvo døme: *hofði* 62_{26} (som i trøndsk), men *algorfre* 5_{19}.

c. *o* etter *á, e* (upphavl.) *é, o, ó, ǫ́, ǽ, ǿ*.

Undantak: *sálum* 58_2 (2 g; *-o(r)* 61_{12}, 10 g, W) *varum* pr. 34_{11} (2 g; *-om* 12_3 11 g, W; *varo* 200_1); *orrestum* 2_1, *æfstu* 47_{13}; *vélum* 35_3; *boðorðum* 4_{16} (3 g; *-om* 26_{16}) *forðume* 6_{18} *horfum* 196_2 *orðum* 198_{10} (5 g; *-om* 4 g, t. d. 199_5); *domum* 37_7 (*dómom* 38_{17} 3 g) *fiorum* 39_{18} (3 g) *fótum* 15_3 (2 g) *goðum* 28_{10} (6 g, *-om* 8 g, *-o* 14 g, W) *omoðum* 2_{18}; *tørum* 17_{13} (*-om* 2 g) *rørum* pr. 18_{15} (3 g, *-om* 12_{17} 3 g); *øuðæfum* 35_{12} (2 g) *hæstum* 17_7 *þrælum* 52_8 (*-om* 9_{17}).

d. *u* etter *a, e* (ljodbr. *a* eller *e* etter 3 b og d) *i, í, ǫ, iǫ, u, ú, y, ý, au, ei, ey*.

Undantak: *ambonar* 10_{13} (*ambunar* 16_{20} 3 g) *varom* 63_{28}; *ælsco* 5_{14} (*-u* 3 g) *hvæsso* 12_4 *hvęsso* 10_{13} (men *hværsu* 20_{11} 7 g, *hversu* 11_{10}) *langfæðrom* 62_{14}; *drotningo* 50_2 *paradiso* 28_1 *fægnom* 60_9 *hærmonnom* 55_{13} *hoggnom* 48_5 *olmoso-* 5_2 (18 g; *-u* 62_{16}; dette synest visa at andre vokalen i dette ordet hev gjenge yver til *o*) *socom* 46_{11} (*-um* 40_3 49_6) *veroldo* 60_{25} 7 g, *vættratølo* 22_4; *fylgðo* 63_{25} *fyrsto* 49_1 196_8 *mgcclo* 26_4 *ofdryccio* 28_8 (*-u* 62_{19} ofl.) *ymsom* 29_{10}; *hæilso* 2_5 (*-u* 12 g (W) t. d. 2_{11}) *hæilog* 8_6 (7 g) kanskje for *hæilǫg*.

Merkn. 11. Endingi er *i* i ord paa *-endi* som *læiðęndi* 18_3 *hæilendis* 200_{29}; undantak *hyggiænde* $3_{7\cdot8}$ (*-i* 4_2, 2 g). Agjektiv paa *-legr* fær endingar med *e* og *o*, t. d. *astsamlegre* dsf 3_2 *iarðlegom* 41_3; undt. *-legum* 6_{14} (3 g).

Merkn. 12. I ord med *e* (*æ*) av upphavleg *ei* er endingsvokalarne *i* og *u*, t. d. *ængi* 50_{16} *hęlgum* 6_2.

Merkn. 13. I former av *gera* oftast *e* og *o*: *gere* (-) 200_4 (44 g; *-i* 24 g, t. d. 45_{17}) *gerom* 19_1 (4 g; *-u-* 201_7, 3 g); i former av *mega* alltid *e* og *o*, t. d. *mege* (2_9 *meger* 2 spk 6_6 *megem* 1 ppk 196_{16} ofl. *mego* 60_{26} — *hænne* (for *hǽnne*) 33_9 ofl. (*henni* 197_{17}), — *þesse* hev *e* og *o*, t. d. *Þesser* 55_{10} *þesse* dsf 60_2 *þessom* 61_3 (14 g; *þesso* 3 g; *-um* 48_{14}, 5 g).

Merkn. 14. Tristavingsformer paa *-o*; men dersom *-m* kjem attaat, vert endingi *-um*, t. d. *glataðo* 49_1 *diupasto* 4_{13} *þionasto* 5_2, men *iðrandum* 20_5; undantak *siðaru* 200_{26} *æigandum* 29_6 *osiðsamom* 9_7 *æignaðome* 35_5.

Merkn. 15. Dei vanlege avleidingsendingar er med i ljodsamhøvet, t. d. *alden* 61_{31} *ængil* 61_{31}. Undantak:

a. substantiv paa *-ing, -ingr* utan umsyn paa vokalen i fyrevegen, t. d. *ændrminning* 18_4 *hæilsulæcning* 19_{12}; berre desse ordi hev *-eng*: *dømengen* 24_5 (3 g) *framneng* 53_4 *iatneng* 19_9 (2 g; *-ing* 53_2) *lesneng* $7_{8 \cdot 11 \cdot 16}$ 8_1 (*-ing* 53_1) *læreng* 197_{21} (*-ing* 34_{10}) *viðrcomnengar* 17_{14} 18_{12}.

b. adjektiv paa *-legr* og adverb paa *-lega*, t. d. *ranglega* 19_3; nokre faa hev *-lægr* eller *lęgr*: *diofullęgre* 26_{18} *licamlęgs* 32_{11} *dyrlægsta* 62_{10} *hærfilægsto* 24_{17} *manlægs* 45_7 *nylægs* 50_9; vokalen *i* hev berre *nauðsynligt* 34_8.

c. den etterhengdė artikel hev alltid *e* (som i trøndsk) t. d. *lyðren* 9_{19}.

Merkn. 16. *mic* 2_4 (*mik* 1_3) *þic* 15_{18} *sic* 15_2, alltid med *i*.

Merkn. 17. *andlete* 17_{18} dsg. (*andlæte* 14_{10}) for *andliti* er vel ogso ein verknad av ljodsamhøvet, sjaa G. Tr. 113 merkn.

11. Adjektivartikelen er *hinn* m. 3_4 (15 g, *hin* 2_{17} 2 g) *hin* f. 29_{12} (7 g, *hinn* 10_5 2 g) *hit* 2_7 (23 g, *hitt* 201_2). Av *enn* finn me *ens* gsg 61_{21} *et* asn 197_{23}, *lifs ens æilifa* 199_{25} = *lífs hins æilifa* 201_4; *enn* er rygsk, men kann vel ogso ha aatt heima i andre maalføre.

12. *þ* vert bruka i fyrstningi av ord, *ð* etter vokal, *f*, *g* — ogso: *hængðr* 63_{13} *længð* 22_9 — og *r*; etter andre konsonanter stend *d*, undt. *hæmðar* 36_{14} og 4 gonger *styrcð*, t. d. 56_9 (elles alltid *-t* i dette høve).

For *þ* stend ofte *Ð* i fyrstningi av ei setning baade i pron. og andre ord, t. d. *Ðesser* 56_7 *Ðæcciley* 18_{11} (i denne boki soleis reint grafisk skilnad).

Merkn. 18. 2 pers. pron. pl. heiter alltid *þer* eller *þér* (ikkje *ér*). *þú* vert ofte tiljamna etter ordet som gjeng i fyrevegen, anten til *ðu*, eller *tu*, og *þér* til *ðer*; t. d. *gerðu* (ɔ: *ger þú*) 22_2, *hafe ðer* 63_{23} *montu* (ɔ: *mont þú*) 30_{14}.

13. Hom. I hev 25 g *mn* og 19 g *fn*. *-mn* i *himneskr* 29_1 *himni* etc. 30_{16} ofl. *hæmndar* 20_5 *hæmdar* 14_{11} *hæmðar* 36_{14} *hæmnanda* 20_{15} (men *hefna* 14_9 *hæfna* 14_7 52_1 *hæfndar* 43_{15}) *iamn-* 3_2 *iam-* 56_{16} 196_{18} *iamt* 59_5 *hiamt* 59_6 *nemna* 6_5 (men *næfna* 196_{10} 8 g) *namne* 57_{12} *nómn* pl. 56_2 (men *nafn* 196_{10} 8 g) *ramnen* 25_7 *ramnleg* 25_6 *samna* 50_{13} *samnasc* 49_{12} *samner* 2 spk 30_7. Berre *svøfne* 52_{16} *hafnan* 5_1 (3 g) *hafnar* 3 sp 9_5 er utan sideformer med *mn*.

14. *gh* hev ikkje Hom. I.

15. *ft* og *pt* finst paa lag like mange gonger (47 *ft* & 45 *pt*, W.) og me finn dei fleste ordi snart med *ft* og snart med *pt*, soleis: *aftr* 2_{13} (5 g; *aptr* 22_1 2 g) *æftir* 3_9 (6 g; *ęftir* 13_{10} *eftir* 21_{18} 2 g; tils. *ft* 9 g; *æptir* 20_5 9 g, *eptir* 23_6, 2 g), *craftr* 3_{16} (10 g; *crafta* 27_3 3 g,

crafte 17_{10} 3 g, *craftum* 42_{10} *craft* 21_{7}, tils. *ft* 18 g; *crapte* 16_{18}) *oftar* 8_{8} (3 g) *oft* 2_{16} (4 g; *opt* 2_{1}; 16 g, *opleg* 7_{11}) *scriftar* 18_{16} (*-pt-* 18_{18} 20_{12}, 10 g).

Berre med *ft* finn me: *hæift* 43_{7} (4 g).

Berre med *pt*: *køypti* 196_{33} *apne* (ɔ: *aptne*) 38_{12}.

Merkn. 19. *crapz* 51_{11} er vel for *crapts*; *fs* i *ræfsing* 37_{4}.

16. Former av ymist slag:

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e — i*. Hertil former:

med *e*: *drenar* 3 sp 52_{9} (nyn. *drēna* Helg. *dvæn(a)* Lof. *dvína* Hard.) *regner* 3 sp (pluit) 11_{2} *tvennom* 17_{14} (men *tvin* npn 53_{9} *trinna* 7_{16}) *præmr* 49_{5} *prænnar* 22_{6}.

med *i*: *ifan* 46_{9} *ifanalaust* 3_{15} (2 g) *ifi* 3 spk 23_{1}; *yfanda* 18_{14} (for *ifanda*; *i* > *y* gjenom paaverknad av *f*).

Merkn. 20. I Shl. Ryf. og Jæd. segjer dei enno mange stader *yvast* um aa *evast* eller kvida seg; paa Jæd. ogso *ivast*. Elles heiter det no *ēva*, *ēvast*, *ǣvast* i Berg. bp. og Vinje i Tel. *īve* Tel. I Sogn *øva seg*, som kann vera baade *ifa* og *efa* i gamalt maal.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o — u*. Hertil former:

med *o*: *fogls* 58_{9} *goðlegar* 8_{6} (elles allstad *guð-*); *or* præp. 42_{18}, ogso som præfiks: *óræigi* 31_{1} *orvilnan* 11_{8} *orvilnasc* 6_{11} (*ol-* 6_{17} misskrift), men *urug-* 24_{2} (2 g) og *urøyndr* for *urendr* 4_{10} (jfr. *orheimings* Sfj. Ytre Sogn); *sonr* 2_{17} 8 g, *sonar* gsg 59_{11} *sona* gpl 26_{7} (2 g) *sono* apl 24_{16} 3 g (men *sunar* gsg 5_{19} *synir* npl 26_{9}; um *søynir* sjaa nedanfor under h, 2) *cono* 33_{10} ofl. *læiðtoga* obl. 8_{10} ofl. *øret* adv. 11_{5} (*øyret* 25_{9}).

med *u*: *gull* 36_{10} ofl. *cumum ver* 201_{4} (elles alltid *coma*; sjaa § 24) *tyia* v. (hjelpa) 2_{4} (55_{13}).

Merkn. 21. Merkelegt er *hugrær* 16_{4} adj. *hugværs* 16_{2} adj. for vanlegt *hógværr*; jfr. nyn. *hugmoe seg* Hall. Vald. for *høgmoda seg*.

c. Frumnordisk *aiv* hev vorte *ei* (eller *æi*) 30_{15} o. m. fl. st. Men ogso *æ* (*ǽ*) vert brukt, t. d. 200_{22} ofl. *æ* (= *eigi*) 3_{13}.

Frumnordisk *auh* hev vorte *ó* i *hór* adj. nsm 15_{6} *hó'egra* 42_{13}; etter jamlaging med adj. (som *blǫ́r*) hev former med *á* fenge yvertaket (*hár* 15_{4} ofl.).

d. Av substantiv paa *-endi* hev hdsk. *hyggiændi* 4_{2} (*-e* 3_{7} ofl.) *læiðęndi* 18_{3} *hæilendis* 200_{29} (undt. *illyndi* 53_{16} saman sett med *lyndi*?); *morgen* 25_{6} ofl. *morgon* 24_{8} ofl.

e. Ljodbrotet er i det heile gjenomført paa vanleg maate; merkande er: *viðsmiorvi* 32_{13}; *guðspialle* dsg 11_{18}. Uvanlege former er: *giarðe* 20_{18} 3 si for *gerði* (av *gera*). Jfr. hermed *giarði* 3 sik i den egt trøndske hdsk. Tüb. 3_3 (umrødd i G. Tr. 85 merkn. 2); men nyn. *(g)jåri* 3 si av *(g)jera* Vest Tel. Set. av **gjárði* < *giarði* viser at denne formi hev vore i bruk ogso paa Sudlandet, — *giata* inf. (= *gæta*) 196_6. Denne formi (*gjáta*), som me ogso finn i Hom. II $66_{4 \cdot 18}$ 134_{16} og som eg ikkje hev sét paavist annarstad enn i homilieboki, hev eg funne ogso i Am. 307 fol., ei handskrift av Gulatingslog (landslogi) fraa midten av 14 hundr. med maalføre fraa Sudvestlandet.

I 307 fol. er ordet ofte bruka (53 b, 67 b, 69 b), ogso i particip *vangiat* 52 b (hovudhdsk. av landslogi i Ngl. sid. 148_2: *uangætt*). Det er venteleg same ordet som enno liver i Shl. i formi *jatta* (*jatta på*, *jatta te*, *jatta ette*)[1] med tydingi »lægge mærke til, agte paa« og som er utskilt fraa *(g)jæta*; med umsyn til ljodyvergangen jfr. gn. *játa* (segja ja) > nyn. *jatta* (segja ja). I Hom. I stend ordet i det stykke som er mest trøndsk og hev vel ogso aatt heima der.

f. Vokallengjing. Præp. *at* 13_8 ofl. hev ogso formi *át* 199_9.

Framfor *l* + kons. vert ikkje vokalen lengd, t. d. *hiolp* 199_{34} *hialpar* gsg 61_7 *(vatn)kalfr* 50_{14} *sialfr* 36_{12} ofl. (formerne *sialfum* 11_{10} *siolfum* 3_1 (7 g) med endingi *-um* her i Hom. I syner at *a* er stutt). Hdsk. hev *jarn* 14_{11}.

Merkn. 22. I *háls* 32_{13} *órmsens* 62_6 *æinárt* 199_{24} (oftare *æinarðr*, t. d. 199_7) og *vesálz* 31_5 er den lange vokal anten innverknad fraa maalføreformer i fyrelegget, eller aksenten er berre grafisk som paa fleire andre stader i Hom. Smlk. nyn. *æinåra* adj. (truskyldig) Ryf. (Saua, Suldal), medan det elles fraa Fjordarne og nordetter til Innh. heiter *einart*; *orm* (med trong *o*) Jæd.?; *vesålla* f. (stakar) Ryf. Shl. Desse former synest tyda paa at der i alle fall sume stader i Rogaland i eldre tid hev vore lengjing av *a* og *o* i slike høve som her er i umtale, kanskje ogso i *hals*, som enno hev *å* i V. Agder, Rbg. Set. og V. Tel.

Merkn. 23. Aksent yver lang vokal er ikkje gjenomførd, men stend ikkje so sjeldan, t. d. *mál* 2_9 *sé* 3 spk (av vera) 3_6 *tíu* 61_2 *tóm* 4_{10} *ón* 4_7 *tár* 17_{18} *úrinato* 40_5 *mæ'ler* 195_{28} *o'ska* 60_{21}.

g. Vokalstytting. *hænne* (for *hænne*) 33_9 ofl. hev ogso den stuttare form *henni* 197_{17}, som endingarne *-e* og *-i* syner. — *gømdir* 201_1 for *gøymdir* er venteleg misskrift, som endingi *-ir* synest visa.

h. Ymse vokalhøve.

α. *e* hev vorte *ø* i labial umstoda i *svøfne* 52_{16} nsg (jfr. nyn. *søvn* Førde i Sfj. *svøbn* Rog. (Dal.)).

[1] Chr. Vidsteen: Ordbog over Bygdemaalene i Søndhordland. Bergen 1900.

Stutt *æ* (*e*) og *ø* skifter i *æðli* 32_7 44_1 og *øðle* 22_{17} 56_6, *æfsta* superl. 26_2 (4 g) og *ø(f)ste* 24_4.

Lang *æ* og *ø* skifter i: *auðæfe* 29_2 (5 g) og *auðøfe* 30_{12} (5 g; *auðøue* 29_{16}, 2 g).

For *ó* stend *é* i *métto* (3 pi av *mœta*) 109_{31} i ein randmerknad, som etter Wadst. sid. 1, note 2 truleg er skriven av fyrste hand.

I alle desse høvi — so nær som *æðli* — er der labial i nærleiken aat vokalen.

Merkn. *mætto* (for *mátto*) 20_9 og *veg* 37_2 (for *vág*, angels. *wǽge*) synest vera misskrift. Sameleis *værðvæizlu* (for *varð-*) 5_{10}.

β. *i* held seg framfor *l* og *r* med konsonant etter: *silfr* 35_{10} *kirkia* 196_7 *virða* 61_{20}. *í* hev vorte *e* (*é*) i *tvevaldan* adj. asm 20_{17} (2 g).

γ. *y* held seg i *fyrir* 3_8 ofl. (ogso *fyri* 4_4 ofl.) *yfir* 11_3 ofl. *ymsom* 29_{10} *ymisar* 57_2; like eins i fortidformerne *scyldi* 60_{15} ofl. *myndi* 36_1 ofl.

δ. For *a* i endingi etter lang staving finn me stundom *e*, soleis ofte i participformer, t. d. *brennande* gsm 63_{26} *leitande* 3_6 ofl., men ogso i *ende* adv. 199_{19} *nærre* adv. 199_{27} *hæste* 61_{27} superl. asm b. f. (av *hár*), 62_2 gsm, 17_7 nsn, *iatte* 1 si 2_4 *scammesc* 3 sp $20_{12 \cdot 14}$ 26_3. Ogso etter stutt staving *ritaðe* 1_3 (1 sik). Sumt av dette kann vera misskrift; me finn stundom ogso *a* for *e* ell. *i*, t. d. *mæira* asf 65_2 *biartara* nsm 32_{18}. Sjaa elles merkn. 24 her nedanfor.

ε. For *u* (ell. *o*) stend i ljodlinn staving *e*, (*i*, *æ*) i: *orrestum* 2_1 *þionæst(o)* 3_8, *ælskaðeð* (for *-uð*) 63_{24} *orøkteð* (for *-oð*) 63_{24} *kusið* (for *-uð*) 63_{23} (men *fylgðo þer* 63_{25} *gerðu þer* 63_{16} *þér kunnuð* 63_{19}, og fleire andre stader paa same sida *-uð* og *-oð*). Som dømi syner, er stavingi i fyrevegen snart lang og snart stutt.

Merkn. 24. Sét i samanheng med yvergangen *a* til *e* (under *δ* straks ovanfor) er dette venteleg, der det ikkje er misskrift, ei tidleg ovring av den ljodlogi, som i fjordemaali sidan hev gjort so mange endingar *a* og *u* til *e* (ə).

ζ. Etter stutt *e* (*æ*) vert ender og daa innskote ein *i*, naar det kjem *i* i næste staving: *dæigi* 10_{13} *sæigi* 34_2; sameleis vert *y* innskoten etter *ø* i same høve: *øyret* 25_9 *søynir* 26_8 (Smlk. G. Tr. § 99).

i. Konsonantyvergang.

ðt > *tt* i *batt* 2 si (av *biðia*) 1_3 2_{15} = *bazt* 4_{14}.

f > *v* i *tvevaldan* adj. asm 20_{17}.

Um *auga* 41_{13} ikkje er misskrift for *auka*, er det innverknad fraa rygsk.

nn hev vorte *ð* framfor *r* i *fiðr* 53_6 3 sp for *finnr*.

rs er utjamna til *ss* i *Hresso* 10_{13} (12_4) *Þystir* 3 sp. 17_{17} (2 g) *hæstileg* adj. 43_{11}.

Etter den gamle *s* i ord som *vesa*, som i Norig umkr. midten av det 12te hundr. hev gjenge yver til *r*, er der merke i *vesa* 196_5 (elles alltid *vera*) og *est* 2 sp 15_{18} 17_6.

-lð og *-nð* hev vorte *-ld* og *-nd*.

r > *m* i *mér* 5_{16} (*hafum mér*); elles *vér*, t. d, 5_{19}. *at hváro* hev vorte *at tváro* 198_{26}.

j. Konsonantburtfall.

g held seg i framljod framfor *n* i *gnótt* 29_4, men ikkje framfor *l*: *lícr* adj. 41_{10} ofl.

h er burtfallen i *hl*, *hn* og *hr* liksom i heile homilieboki, undt. i *hriug* (ɔ: *hring*) 41_2. Sjaa nedanfor sid. 54 note 1.

v er burtfallen i dei vanlege høve i framljod framfor *r* og *u*, t. d. *ræiði* 39_9 *urðu* 48_8 3 pi (men *svicvum* dpl 201_{11}).

For *svicva*, inf. 199_{20} finn me *svikia* 199_{12}; *pinsl* hev alltid denne form, t. d. 20_7.

Konsonant millom konsonantar fell ofte burt, t. d. *apne* 38_{12} (for *aptne*) *dramlátr* 16_6 (3 g) *morne* 38_{12} (for *morgne*) *opleg* 7_{11} (for *optleg*) *værz* 47_5 (for *værks*) *hæmdar* 14_{11} (= *hæmndar* 20_5) *syngi* 196_4 (for *syndgi*) ofl.

Endings-*b* er burtfallen ell. utjamna i *um*, allstad skrive *umm* so nær som 58_8 (*umb*).

ð fell burt i endingi av 2 pers. pl. av verb framfor *þér*, t. d. *kunnu þer* 63_7 *hafe ðer* 63_{23}.

g er burtfallen fyre *ð* i *munuð* $33_{2\cdot4}$.

Endings-*r* er oftast burtfallen i *við* præp. t. d. *við* 198_{12} (*viðr* 197_{30}, 3 g); alltid *með*, t. d. 197_{31}.

Sameles *r* burtfallen i *tvæim* 3_{10} (men *þræmr* 49_5).

Etter *st* fell ofte ein konsonant (*r*, *s*) burt i utljod, t. d. *briost* gsg 60_5 *Crist* gen. 62_1 ofl.

k. Konsonantinnskot.

h vert sumtid sett framfor ord som byrjar med vokal: *hiamt* 59_6 (for *iamt*) *hugganda* 25_{10} (for *uggande*; sameleis *huggir* 16_3 23_{15} for *uggir*) *hilmr* 58_4 (for *ilmr*); jfr. § 8 merkn. 50.

l. Konsonantlengd.

α. For stutt konsonant stend ikkje sjeldan lang, serleg *ll* framfor *d* og *t*, t. d. *hallde* 196_{22} *illt* 12_{12} ofl. (*ilt* 20_{19}). Sjeldan *nn* framfor *d*: *hunndr* 22_1 *hanndar* 37_3; *myccla* 26_4 *spaccra* 37_7 *æppli* 62_7.

β. For lang konsonant stend ikkje sjeldan stutt, baade etter stutt og lang vokal, millom vokalar og framfor konsonant: *miscunar* gsg

21_{4} *ìateng* 17_{11} *fulr* 38_{9} *rænr* 52_{11} *rétlátr* 19_{15}. — I utljod stend ofte stutt konsonant etter ljodsterk lang vokal, lang konsonant etter ljodsterk stutt vokal, t. d. *sæl* 3_{15} *ræin* 21_{14} *fát* 38_{15} *call* 43_{9} *batt* 1_{3}: (*hinn* nsf 10_{5}).

Merkn. 25. Pron. *oss* vert skrive soleis 80 g (W) og *os* 7_{14} (3 g) som kann vera *ós*. Sjaa nedanfor Hom. II og Wadst. sid. 133.

m. Ymse konsonanthøve.

Guttural *k* vert oftast skriven *c*: *callasc* 9_{3} *soc* 12_{9} *scal* 9_{19}, framanfor *v* ogso ofte *q*: *qvað* 13_{17} (*cvað* 12_{12}). — Palatal *k* vert oftast skriven *k*: *speki* 3_{6} (*spacr* 3_{14}). Men regelen er ikkje gjenomførd; serleg er der mykje *k* for *c*. No og daa vert det innskote ein *i* etter *g* og *k* til aa syna den palatale uttale, t. d. *giængr* 197_{34} *giæte* 3 spk 197_{7} (= *gæte* 197_{5}) *kiænning* 200_{28} (G. Tr. § 18 merkn. 5).

Lang *k* vert skriven *cc* eller *ck*.

v vert oftast skriven *v*, sjeldan *f* som i *algørfi* 4_{17} *bolfan* 45_{10}, eller *u* som i *Euo* 62_{5}. — Upphavleg bilabial spirant vert oftast skriven *f*, men ikkje sjeldan *u*, t. d. *haue* 3 spk 13_{11} (*hafa* 13_{13}).

z = *ts*, t. d. *rétz* 51_{15}; = *ðs*, t. d. *góz* 59_{10}; = *ds*, t. d. *holz* 32_{6}; = *s* i *aldyggrazta*, superl. 29_{12}; = *st*, t. d. *sýniz* 51_{16}.

17. Ordformer.

α. substantiv: *sonr* nsg 3_{4} *limar* m. npl (for *limir*) 32_{1} *drycs* m. gsg 49_{1} *-vega* apl (av *vegr*, via) 197_{15} ofl. — *endir*, nsg 197_{1} ofl. men *enda* cas. obl. 196_{34} ofl. — *hiortun en* apl (for vanlegt *hiortun*) 45_{14}. — Merk *postola* 21_{18} *vilia* 197_{8}, baae former nom. sing.

β. *pæccia* adj. asf. 11_{5}; *siðaru* komp. npf. b. f. 200_{26}. (Sjaa Noreen[3] § 425 merkn. 2).

γ. pron. *mér* 1 pl. 5_{16} (1 gong for *vér* 2_{1} ofl.); *sia*, dem. nsm 9_{6}, nsf 4_{2}; — *þesser* nsm 60_{3} (2 g), *-or* nsf & npn 25_{4} 198_{7} (8 g), *þesse* dsf 60_{2} (2 g) *þvisa* dsn 199_{28} (ogso *þesso* 5_{8} ofl.), *þesse* npm 6_{7} (*-er* 18_{7} ofl.); *huilícr* 47_{13} 7_{10}; *huatke* 10_{1} ofl.; *ængi* asm 62_{21} 196_{1}, *engi* asf 201_{9}. — *nøccre* dsn 50_{4}.

δ. talord: *træim* 3_{10} *præmr* 49_{5}.

ε. verb paa *-va* etter *g* og *k*: *byggva* 16_{4} *ryggvisc* 41_{18} (4 g) *sløcver* 31_{6} *svicra* 199_{20} (*svikia* 199_{12}) (*syngia* 61_{3}).

2 pers. pl. endar paa *-ð*, t. d. *erođ* 5_{13} *gefeð* 11_{19} *rakoð* 63_{3}. Merk: *hværf aftr þu til guðs oc liui* (lat. vives) 24_{6}; *liui* imperativ?

Merk: *hæitir* for *hæitr* 24_{1}. (vokalen *i* i *-ir* er vel halvljod).

Refleksive verb paa *-sc* 235 g (derav 225 paa s. 1—59, 3 paa s. 60—64, 7 paa s. 197—201) *-zc* (2 g), ogso *-z* (11 g), og *-s* (11 g) og *-st* (3 g)

t. d. 2_6 14_2 22_6 17_2 22_1. Dessutan *-ume* i sp 1_2, *-ome* i sp 35_5, *-ume* i pp 5_{18} 6_{18} 29_{17} 60_9, *-ome* i pp 26_9 27_9, *-omse* i pp 12_5, *-emse* i ppk 10_{12} 199_1.

ζ. adverb: *aldrigin* 22_{15} (3 g) *aldrigi* 36_1 (2 g) *ævl* (alltid med *æ*, t. d. 4_5); adverb paa *-a*: *harða* 57_{14}, *harðla* 18_{13} *anðværlla* 55_{12}; *siðarsta*, superl. 39_{13} (jfr. nyn. *seinaste* adv.).

η. For præp. *millum* finn me allstad berre (*á*) *meðal*, t. d. 5_{14} 198_{11}. — *or* 42_{18} (4 g).

af- vert nokre gonger bruka som præfiks med same tydning som *of-*, t. d. *afát* 48_{18} (= *ofát* 28_8) *afáte* dsg 62_{16}; jfr. *afgamla* D. N. IV, 90_{53} (Stavanger 1311, rygsk maalføre), *å*, *år* = *of*, Nfj. og *å-*, *å(v)*, *av-* Sudvestl. t. d. *åstōr'ə* (ɔ: *ofstórr*) Nfj. *āvræa* f. (ovleg stor ting) Li.; og *Aaboin*, *Aabuen*, *Aamycke*, Chr. Jensøn.

§ 24. Umskoding. Som denne etterrøknaden syner, hev Hom. I i det heile dei merke me set upp for nordvestlandsk maalføre; men ho hev ogso fleire former, som ikkje kann ha vore til i denne landsluten i det 13de hundr.

For det fyrste er der i Alcuins De virtutibus etc. (Ungers utg. 1—59) og i Oratio dominica (Unger: 195—201) nokre former som er mykje eldre enn den tid homilieboki — som ho no ligg fyre oss — kann vera skrivi, t. d. *vesa* 196_5 *est* 15_{18} 17_6 *þesse* npm 6_7, kanskje ogso *vilia* nsg (for *vili*) 197_8. Desse former læt seg forklaara som atterstødor fraa eldre norske fyrelegg, ikkje yngre enn midten av 12te hundr.[1] Med umsyn paa stykket De natiuitate domini sermo (Unger 60—64) er det vandare aa segja noko visst um alderen for fyrelegget; det hev i det heile ein yngre svip (alltid *armr*, adj. for *aumr*; *sala* for *ond*; *vægsemdar* 61_6), um endaa refleksivformerne, som alle endar paa *-sc*, syner at ogso her ligg det eit fyrelegg til grunn, som ikkje kann vera yngre enn umkr. 1200.

Men umfram dette er der i alle tri stykki[2] nokre former her og der, som ikkje høver med maalbygnaden i Hom. I i det heile og som ikkje kann ha aatt heima paa Nordvestlandet.

Soleis er der ymse undantak fraa ljodsamhøvet i endingarne (sjaa ovanfor under § 23, 10) som for det allermeste peikar paa eit maalføre

---

[1] Dersom *hriug* 41_2 (for *hring*) i Alcuins bok ikkje er islandsk paaverknad — i so maate den einaste av dette slaget i heile homilieboki — kjem me endaa lenger upp i tidi. Er *hr* paa denne staden islandsk, maa det vel vera paaverknad paa avskrivaren etter islandsk lesning, ikkje etter islandsk fyrelegg, med di Alcuins bok ikkje synest kjend paa Island anna etter ei isl. umsetjing fraa 15 aarh.

[2] Hom. I inneheld berre dei 3 stykki som her er nemnde.

utan slikt samhøve, men med einkyndte endingar paa *-e*, *-o* og *-um* (ell. *-om*); slike maalføre kjenner me fraa Rogalandskanten paa Sudvestlandet.

Til sudvestlandsk lyt me ogso rekna former som *æinárt*, *háls*, *órmsens*, *vesálz* (sjaa ovanfor under § 23, 16 f), *yfande*, *hyrfa* 21_{18} (jfr. nyn. *hyrva*, v. (*ar*) Dal. gaa i ørska), *svæfne*, kanskje ogso *hiortun* (*en*) 45_{14} og — um det ikkje er misskrift — *auga* 41_{13} for *auka*. Umbytingi nokre faa gonger av artikelen *hinn* med *enn*, og formerne *hæmðar* og *hængðr* ofl. — um ikkje desse former er alderdomsmerke — høver ogso best til sudvestlandsk. Den sterke halting millom *fn* og *mn*, *pt* og *ft*, priv. part. *ú-* og *ó-* kann ogso hava sin grunn i sudvestlandsk innverknad; men desse sistnemnde former finst ogso paa Nordvestlandet, som det fyrr er paavist.

Denne utvilsame sudvestlandske paaverknaden kjem sterkast fram i Alcuins De virtutibus etc. og tyder paa at det n æ m a s t e fyrelegget for dette stykke hev vore skrive paa ei maalform fraa Rogalandskanten, paa lag som Hom. III a (Unger: 202—210_{22}). I dei tvo andre stykke, serleg det siste, er der ikkje meir av dette slaget enn som me kann tenkja oss hev fylgt med i pennen fraa tidlegare avskriving etter rygsk fyrelegg.

Men ogso etter austnorsk er der ymse merke i Hom. I. Denne innverknaden, som i ljodformerne paa denne tid best syner seg ved det, at der vantar *u*-ljodbrigde av *a*, kann me raaka paa her og der gjenom heile handskrifti (sjaa ovanfor under 23 1a). I Alcuins bok er der ikkje meir av det enn som kann finna si forklaaring i avskrivaren sin kjennskap til trøndsk eller i det, at det er atterstødor fraa eit endaa eldre fyrelegg. Heller ikkje i De natiuitate dom. er der mykje av dette. Men so mykje meir er der i Oratio dom. (195—201). I dette stykke finn me ikkje berre vanlege austnorske former som *aðrum*, *diafull* (fleire gonger) *faður*, *gangum*, *lagum*, *mannum*, *samu*, *sakunøutem*, *skalu*, *skalum*, *gøra* (199_{17}), men endaa ofte *hanum* pron. og ein gong *cumum* (*ver*) 201_4 1 pp. *kuma* for *koma* synest vera ei austnorsk form, som me ogso finn annarstad i homilieboki i slik samanheng som syner trøndsk innverknad paa eikor vis, soleis fleire gonger i lag med andre dilike former i stykket um Olavs jarteigner i Hom. II. Like eins *kuma* i Hom. III i det stykke som er skrive paa trøndsk (Hom. III b), men alltid *coma* (med *o*) i det stykke som same handi hev skrive nøgje av etter rygsk (Hom. III a); jfr. nytrøndsk *kŷmi* partic. av *kåm*(*m*)*å* som kann vera gn. *kuma*, liksom gnorsk *muna* i Trøndelag hev vorte

má(n)ná[1]. At alt dette er trøndsk og ikkje austlandsk paaverknad i Hom. I hev me bl. a. lov aa døma av heile boki si skrift og rettskrivning[2], og denne paaverknaden er i Oratio dom. so sterk at me lyt tru dette stykke er skrive beintfram etter eit trøndsk fyrelegg.

Etter dette skulde daa avskrivaren av Hom. I havt fyre seg Alcuins bok paa eit rygsk maalføre, medan Oratio dom. (og kanskje ogso De natiuitate etc.) skulde vera avskrive etter trøndsk fyrelegg[3]. Alt hev han daa freista jamna til etter sitt eige bygdemaal. Best hev dette lukkast med De natiuitate etc. som berre hev nokre faa og smaa avvik fraa nordvestlandsk. Rettar me paa desse 4 sidor (Unger 60—64) dei sjølvmotsegjande former *fægnom*, *fylgðo*, *dioflinom*, *órmsens*, *varom*, *kallum*, *samu* og *uræinum*, som alle saman berre finst 1 gong, til dei fylgjerette *fægnum*, *fylgðu*, *dioflinum*, *ormsens*, *værum*, *køllum*, *sømu* og *oræinum*, fær me med umsyn paa ljodformer ei god prøva paa gamalnorsk fraa Sunnmøre eller ytre Nordfjord soleis som me lyt tenkja oss maalføret der i fyrstningi av 1200-talet.

Med det som her ovanfor er bore fram, er likevel ikkje noko sagt um det eller dei upphavlege fyrelegg til Hom I. Det synest meg rimelegast at alle tri stykki hev sitt fyrste norske upphav fraa Trøndelag. For dette talar — umfram dei oftnemnde trøndske ljodformer, som ein til deils kann forklaara paa annan maate — den store mengd med refleksivformer, mest i De virtutibus etc., som ikkje sjeldan hev passiv tydning, liksom ofte i trøndske diplom og ikkje sjeldan i det nytrøndske folkemaal no. I Alcuins bok er ikkje berre dei latinske passiva stendigt umsette med refleksiva: *dømasc* (judicantar) *callask* (vocari), men refleksiva vert endaa stundom bruka med passiv tydning, der latinen ikkje

---

[1] Elles er der kanskje merke i dei nye maalføri i Snm. (og Fjordarne?) etter eit *kuma*; sup. heiter soleis mangstad paa Snm. *kȳmə* (av *kumit*, jfr. *gjelə* av *gala*), *kjēmə* Førde i Sfj. og Eid i Nfj. — kann vera etter præsens, men er underlege avvik, som ikkje er kjende andre stader i landet.

[2] Homilieboki brukar soleis latinsk ell. høg *f* (*f*), skriv den gutturale spirant *g*, hev ikkje sjeldan *æy*; i austl. er alt dette annarleis. Sjaa Innl. s. 8 nedst og 9 øvst; s. 12 (um *g* og *gh*); s. 25 øvst.

[3] Paa same vis hev fulla avskrivaren av Hom. III havt fyrelegg fyre seg paa ulike maalføre. Men han hev skrive meir bokstavrett av baade Hom. III a (rygsk) og Hom. III b (trøndsk). Dette maa vera grunnen til dei 2 maalføri med same hand. Det er ikkje eingong visst, at noko av dei tvo maalføri er hans. Wadsteins forklaaring i Ljudl. s. 2 er annarleis, men tildeils bygd paa fyresetningar um maaltilstand og maalvokster, som ikkje er hævdande.

krev det, t. d. *Ef ræiði stoðvasc æigi* 51_{13} = Hæc (ira) enim si cordi insidet; jfr. *leigann skilldi oskiærd takazst* og fleire døme i D. N. III 30_{60} (Nidaros 1291), *osiðir vaxa . en siðir tynazst* D. N. VIII, 5_{17} (Kongebrev av 1202 etter vid. av 1324). Ogso ved ordbruket er der sumt som synest høva best saman med det me vanlegast finn i gamaltrøndsk. Soleis vert i desse stykki som ovanfor paavist alltid bruka præpos. *meðal* eller *á meðal* (aldri *milli*, *millum* o. s. fr.); dette synest sermerkelegt for eldre trøndsk; sjaa G. Tr. 77, merkn. 1. — Naar *aumr* i Alcuins bok vert bruka til aa umsetja lat. *pauper* (t. d. 59_{9}) minner det um Eldre Frost. II 32_{5}, der hovudteksten hev *fatœkum*, men 5 variantar hev *æymom* eller *aumum*. — *bardage* vert ofte bruka um plaaga t. d. 13_{15} 64_{7}; dette synest vera ei serleg trøndsk tydning, som derifraa hev gjenge inn i det religiøse maal; jfr. Kgs. 43_{22}; Barl. 167_{15} (etter trøndsk upphavsskrift). — *dvenar* 52_{9} 3 sp av *dvena* høver godt med dei nynorske former *dvēna* og *dvæn(a)* nordanfjells. Meir um homilieboki i det heile vil ein finna i § 27 under Hom. II.

V. Gamalnorsk homiliebok 2dre hand (Hom. II).

§ 25. Denne handi er i maalvegen meir uregelrett enn den fyrste. Med umsyn til dei uppsette maalmerke finn me her:

1 a. *u*-ljodbrigdet av *a* er jamnast gjenomført, ogso framfor *u* i stavingi etter, t. d. *hofuð* 118_{17} (41 g) *holfu* 104_{5} *cœllum* 1 pp 190_{14} (3 g) *næfnur* 116_{13}; herunder høyrer ogso i dette maalføre *biorgum* 121_{19} *diofull* 105_{32} ofl. (alltid), *giofum* 93_{27} (2 g) *iorðu* 68_{1} (35 g) *siolfu* 176_{30} (2 g) *siolfum* 66_{11} (15 g) *stiornu* 93_{26} (6 g).

Etter Wadstein (Uml. s. 15) hev denne handi 758 døme med ljodbrigda vokal og 54 utan. Dei undantaki eg hev notera, er:

allu 155_{24} (2 g; *ollu(m)* 123 g) *almoso* 98_{25} (10 g; *olmoso* 3 g, t. d. 66_{3}) *ambonar* 70_{31} (3 g) *asno* 175_{17} *bandum* 159_{20} (*bondum* 3 g) *batnom* 76_{16} *biartum* 175_{14} *dagurðar* 129_{3} *faður* 84_{26} (2 g; *foður* 12 g) *fagru* 160_{19} (*fægru* 149_{17}) *farom* 1 pp 66_{24} (2 g; *førum* 68_{2}, 7 g) (-) *fasto* 109_{7} (2 g; *fostum* 29 g) *felagum* 160_{11} *-gango* 86_{1} (*gongu* 6 g) *gangom* 133_{6} (*gongum* 2 g) *gatu* 187_{21} (*gotur* 14 g) *hafum* 187_{18} *hafðu* 161_{2} (ljodbrigda former av *hafa* i præs. og impf. 46 g) *haldom* 80_{11} (*holdum*, *hældum* 36 g) *handum* 71_{9} (*hondum* 15 g) *hialpum* 162_{5} *hiarto* 68_{21} (*hiortu(m)* 86_{10} ofl.) *hvarmum* 156_{12} ? *iarnum* 159_{20} (2 g) *callod* 99_{17} *laðum* 1 pp 102_{3} *mannum* 66_{3} (*monnum*, *-om* 99 g) *rangum* 108_{29} (*rongu(m)* 4 g) *sagur* 151_{31} (*sogur -um* 6 g) *sannu* 146_{20} (2 g; *sonnu* 3 g)

scapað 138_{11} *svartum* 64_{28} *takum* 102_{1} (2 g: *tokum* 10 g) *þaccum* 161_{8} *vacto* 69_{17} (*voctu* 2 g).

Merkn. 1. Av *skulu* og *munu* er desse former merkande:

Inf. & 3 pp: *sculu* 72_{5} (15 g; *sculo* 64_{20}, 6 g) *scolu* 66_{1}, (3 g; *scolo* 65_{27}, 3 g); 1 pp: *sculum* 83_{21} (39 g; *sculu ver* 131_{29}, 2 g; *sculom* 68_{12}, 3 g) *scolum* 64_{26} (26 g; *scolom* 71_{24}, 5 g); 2 pp: *sculu þer* 96_{22} (11 g; *scolo þer* 67_{27}, 3 g); 3 skp: *scyli* 176_{33}; 1 pkp: *scylim* 183_{27}; impf. *scylda* 96_{16} *scyldir* 191_{24} *scyldi* 67_{17} (17 g) o. s. fr. Præt. infin. *scyldu* 155_{12}. Inf. & 3 pp: *munu* 94_{34} (*muno* 190_{34}) *monu* 104_{33} (8 g; *mono* 71_{22}, 3 g; *mønu* 77_{3}) *manu* 98_{33}. 1 pp: *munum* 136_{16} (2 g) *monum* 88_{21} (9 g; *mønum* 77_{28}) *manum* 71_{10}; 2 pp: *munuð* 67_{30} *munoð* 66_{22} *muno þer* 116_{22}; 3 skp: *myni* 149_{28}; 1 si: *mynda* 194_{6} (3 g): 3 si: *myndi* 68_{23} (22 g; *møyndi* 106_{24}, 4 g; *møndi* 117_{28}). Præt. inf. *myndo* 83_{9}. I præs. ind. 1 og 3 pers. oftast *man* 76_{33} (36 g; *mon* 94_{33}, 3 g; *møn* 85_{22}, 6 g; *mǫn* 67_{28}). Um *møyndi* sjaa h, ζ her nedanfor.

Etter maaten er her soleis færre undantak fraa regelen um *u*-ljodbrigdet framfor halden *a* enn i Hom. I. Um den aalmenne grunnen til uregelretta er tala under Hom. I § 23, 1 a.

b. Verbale tristavingsformer: *dyrcaðum* 1 pi 89_{11} *fagnaðom* 1 pi 89_{6} *-samnaðum* p. 132_{9} *armscapaðum* p. 146_{11}; *-aðo* er notera 41 g. t. d. *louaðo* 67_{32} (3 g) *svaraðo* 102_{22} (3 g), *-aðu* er notera 7 g. t. d. *kagaðu* 125_{28} *ognaðu* 146_{17}; *-aðosc* 11 g. t. d. *iðraðosc* 98_{34} (3 g) *samnaðosc* 149_{4}, *-aðusc* i *vitraðusc* 183_{25}; *-ændum* 9 g, *-andum* 5 g. t. d. *logændum* 180_{33} (2 g; *-andum* 99_{20}) *þurfændum* 134_{30} (3 g; *-andum* 187_{30}) *vacændum* 69_{10}; aaleine stend *misgerændum* 77_{2} (etter pl. *misgerendr*? jfr. *domændum* Hom. I 19_{9}).

Av verb med *a* i roti stend sumtid *u*-ljodbrigda vokal framfor endingi *-aðo*, — *-aðosc*, soleis: *fægnaðu* 94_{15} (*fagnaðo* 143_{28}) *fæstaðo* $106_{14 \cdot 25}$ 162_{16} (*fastaðo* 162_{29}) *hærmaðu* 159_{26} *cællaðo* 112_{15} (*callaðo* 69_{23}, 3 g) *cællaðosc* 192_{12}. Dette er vel berre grafiske blandingsformer millom vestlandsk *hærmoðu* og trøndsk *harmaðo*, uppkomne ved innsetjingi mekanisk av den kjende trøndske form *-aðo*. Ei form av same slag er *kloppaðo* 3 pi (for *kloppoðo*) i D. N. I 168_{23} (Avaldsnes 1322, rygsk maalføre, men paaverka av trøndsk).

Superlativformer: *hælgasto* 67_{14} *hvæssasto* 107_{17} (blandingsform); merk ogso positivet *valæðum* 99_{30} (*-aðum* 110_{28}). — Substantivformer: *orræsto*, *-um* 177_{7} (4 g; *orręsto* 187_{18}) *þionasto* (15 g; *-astu* 119_{16}, 6 g; *-æsto*, *-æstu* 65_{22} 137_{21}) og former som: *iattarum* 186_{18} *licamum* 82_{18} ofl. *-manaðum* 188_{31}.

Merkn. 2. Tvostavings adjektiv med avleidingsending, som inneheld *a*, fær i nsf & npn *u* eller *o*: for *a*: *onnur* 87_{19} ofl. *ævinorð* 190_{10} *gømul*

101_{19} *heilog* 69_5 ofl. *resol* 191_{33} ofl. *gður* 86_{15} ofl. — Particip paa *-aðr* fær i same høve oftast *-að* (not. 12 g) t. d. *cropnað* 154_{23} *framað* 86_2, men 5 g *-oð*, *-æð*: *grunoð* 90_3 *hælgoð* 185_4 (2 g; *hælgað* 65_{17}, 2 g) *calloð* 99_{17} (*callað* 2 g) *scapæð* 138_{11}. — Substantiv f. paa *-an* og *-on*; oftast *-an*, t. d. *scemtan* 145_4 *vingan* 147_{32} (4 g), men ikkje so sjeldan *-on*: *freistonar*, gs 69_{20} 135_6 *guðlæstan* 114_2 (blandingsform), *huggon* 142_{16} (*hugganar* gsg 83_{19} ofl.) *iðron* 108_{17} (3 g; *iðran* 108_7 ofl.) *órvilnon* 113_{30} *ræi(n)son* 99_9 89_{16} (*ræinsonar* gsg 90_{25}, 5 g) *vilnæn* 113_{32}; av subst. m. paa *-oðr* finn me berre *getnoð* asg 89_{22} *monæðr* 170_{27} (*mænaðe* dsg 162_4, ogso *mænaðr* 184_{27}), elles paa *-aðr*, t. d. *fagnaðr* 102_{31} *costnaðr* 159_3 ofl.

2. *u*-ljodbrigdet av *á* hev for det meste sitt serskilde skriftteikn, naar *u* hev falle burt, og vert oftast (167 g, W) skrive *æ*, *ǽ*, — stundom ogso *o*, helst naar vokalen er nasalera, t. d. *æst* 72_3 (40 g; *ǽst* 120_{11}, 3 g), *litillǽt* 174_{11} (*retlót* 142_{29}) *mæl* pl. 65_{16} (8 g), *Pæl* 84_2 ofl. *sæ* 3 pi 68_5 ofl. = *sǽ* 116_{16} *tǽr* pl. 136_7; *ambót* 153_4 ofl. *not* 67_{14} (14 g; *nott* 73_{10}, 3 g; *næt* 95_3, 2 g; gpl: *natta* 106_{15} (6 g), npl: *nætr* 158_{29}); *ón* prp. 91_{24} (5 g; *on* 86_7; *ǽn* 70_{23} ofl.) *ásio* 67_6 *viðrsió* 174_{13} *vón* 129_{13} (3 g; *on* 94_{34} *vǽn* 134_{34}, 2 g, *vǫ́n* 191_3); dessutan *ǫ* i *nǫtmesso* 73_7 og *ao* i *Aost* 75_{27} (2 g). Med *á* (eller *a*) vert *ǫ́* i dette høve skriven berre 47 gonger (W).

Framfor halden *u* i næste staving vert det skrive *á* (*a*) 202 gonger (W), men 117 gonger *æ*, og — helst naar vokalen er nasal — nokre gonger *o*, t. d. *báro* 3 pi 112_{15} ofl. (*bǽro* 89_{12}) *atværo* 162_2 (*atvaro* 156_{25} *át-váro* 159_{16} ɔ: *at hváro*) *lágo* 3 pi 159_{26} (*lǽgo* 115_3) *láso* 3 pi 94_{31} *væro* 3 pi 79_{16} (27 g, *vǽro* 115_6, 9 g; *váro* 113_{17}, 12 g; *varo* 67_{21} 18 g); *ásiono* 80_{12}, *como*, *-u* 3 pi 73_3 (13 g oft.), men substantivet *qvǽmo* 129_{19} *atkvæmo* 103_5 (*atcvǽma* 162_{23} *atcrama* 161_{33}, 6 g) *framquama* 85_8 *hingat-qvǽmo* 144_{22} (*-qvæmo* 101_{14} *-cræmo* 177_{22} *-qvámo* 177_4 *-quamo* 70_6, 3 g) *undanqvamo* 151_{15} (2 g); berre 1 gong er notera *komo* asg 125_6; *mo-næðr* 170_{27} *sponum* 156_{29}; *søfðo* 3 pi (av *sófa*, drepa) 79_{15} ofl. *søfðr* part. 80_5 (3 g), jfr. nyn. *sø̄və* (drepa) Ytre Sogn (Lavik).

Merkn. 3. Det er trulegt at den *u*-ljodbrigda vokalen her som i Hom. I hev vore uttala *o*, naar han var nasalera, t. d. i *spónum* og *vón*; desse ordi hev no trong og lang *o* i nordvestlandsk: *spōn*, *vōn* (i Sfj. med tydningi slaatteteig: *vōn* og *ōn*). Liksom i Hom. I er ogso i Hom. II serteiknet (oftast *æ*) yverført til former der ljodbrigdet ikkje eig heima, t. d. *fæt* (ɔ: *fátt*, adj.) 79_{30} *mæle*, dsg 120_2 *mænaðe* dsg 162_4 *rǽt* adj. n. 119_{27} = *rát* 119_{30} ofl. *væra* pron. asf 88_8 (2 g); dette tyder paa at alt hev vore uttala *á* og soleis kome nær *ǫ́*.

Merkn. 4. Andre verknader av ljodbrigdet ved *u* (og *v*): *noccor*, *noccors* o. s. fr. men i dsn: *nocque* 76_{14} *noccve* 178_{15} (2 g) *nøcque* 111_6 *necqve* 111_7. — *honum* er vanlegast, 97 g, t. d. 72_{25}, ogso *honom* 70_4

(25 g) *hanum* 94_{17} (24 g) *honum* 77_3 (3 g) *hanum* 100_7 (6 g). *hon* 67_{22} ofl. med genitiv *hennar* 81_{29} ofl. og dativ oftast *henne* 92_1 (nokre gonger *henni*, t. d. 154_{27}) — *gera*, vanlig form (*gora* 170_{12}; *gor-* 76_{31} *gør* 78_{22}). — *byscup* 123_3. — *mykil* nsm 102_{11} ofl. hev alltid og i alle former *y*. — *í millum* 195_{12} *á millum* 147_{33} (sjaa 17 η ned.). — *syllostoccar* 132_{20} (2 g), no *sylləstökk'ə* m. Nfj. *svilləstökk* Sfj. Ytre Sogn. — *þrysvar* 68_{12} (4 g). — *í gogn* 77_{27} (3 g; *i gogn* 177_1; men *í gægn* 90_4, 15 g). — *i gognum* 171_{12} (8 g; *í gognum* 175_{16}, aldri *gegnum*; i nordvestl. no: *i jono* og *i jåna*. — *andverðu* 158_{10} (193_{30}; *andverðo* 172_{24}).

Merkn. 5. *a* stend ubrigda framfor burtfallen *v* i *sanghus* 134_2 (*songhus* 134_9 ofl.) *ottosangs* 162_{20}, og framfor burtfallen *u* i *upphafð* nsf 173_{15} (Sjaa G. Tr. § 75, merkn. 2, og s. 26, lina 7 nedanfraa). Elles er *a* alltid ljodbrigda framfor burtkvorven *u*, so nær som i dei vanlege høve: *iðran*, *cropnað* etc. sjaa ovanfor i merkn. 2.

Merkande er *orn* nsg 79_{27} (*orn* 80_7), i dsg *orne* $80_{29.31}$ (*erne* 78_{24}); no allstad i Norig *örn*.

Merkn. 6. Etterljodbrigde ved *u* i: *kyrra* adj. asf 94_{15} *kyrrir* npm 65_{23}. — *cyqvende* n. 69_5 ofl. alltid — 14 gonger — med *y*; men *quicum* 82_{19} (186_{15}) *qvicva* 139_{13}; no *kjōkandə* n. (< *kȳ-*) Lavik og Gulen, og sameleis i Sfj. etter Jensøns gloseb., og *kvīk'ə* adj. Lavik, Gulen. I indre Sogn, Voss og Setesdalen heiter subst. *kvikende*; i indre Sogn er vel „*kjök* adj. kaad og nærgaaende“ (Ross) det gamle *kykr* (jfr. gn. *kyrr* > nyn. *kjörr*).

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert i Hom. II jamnast skrive *e* (umkr. 1335 g W) t. d. *hefir* 98_{24} ofl. ofte ogso *æ* (umkr. 600 g); sjeldan *ę* (20 g), t. d. *hældr* adv. 93_9 *glær* 171_{11} ofl. (*glereno* 171_{13})[1]; *hępta* 191_{27}. Mesta alltid vert skrive *e* framfor *nn* og *n* + 1 kons. fylgd av vokal: *menn* 149_{21} ofl. *hende* 156_{20} (13 g; *-æ-* 2 g, t. d. 162_{29}) men alltid *hændr* 114_{21} (17 g).

Merkn. 7. *hver* pron. indef. 98_{23} eller *hværr* 129_{12}, alltid med *e* eller *æ*, so nær som *hvar* 157_{33} (Olavs jarteign); no *kvēr* Ytr. Sogn, Sfj. Nfj. *kvār* Sdm. Romsd. Sameleis *æinhvær*, t. d. 194_9 *æinnihverri* 102_{10}; *hverscunar* 129_8 *hværsconar* 129_9 *hvessu* 71_2 (17 g; *hversu* 83_{27}, 11 g; *hvesso* 75_3, 6 g; *hverso* 120_4, 2 g).

b. *e*-ljod uppkomen av *ei* vert skriven *æ*, *ę* og *e*: *hælgoð* 185_4 ofl. *helgi* 129_6 ofl. *enga* 102_{17} *ęngi* 70_{14} *æcci* 129_{15} (*ecci* ofte) *męsta* 163_{10}.

c. Upphavleg *e* vert i Hom. II jamnast skriven *e*, t. d. *Ec* 69_{18} ofl. *eða* (alltid), *eto*, f. 69_4, sjeldan *æ* eller *ę*, t. d. *-gæfr* 3 sp 198_{12} *gęfe* 3 skp 98_{26}.

---

[1] I umrøda um *i*-ljodbrigdet er her og annarstad i dette arbeidet medteke ljodbrigdet ved *iR* og *R*.

d. Etter *v*, og naar *l* eller *r* stend attmed vokalen i same stavingi, vert det ikkje sjeldan skrive *æ* for upphavleg *e*, t. d. *værc* 110_{23} *væstr* 140_{20} *fælmsfullir* 163_2 *bærr* 3 sp (av *bera*) 104_{32}; likevel alltid *vera* v.

e. Lang upphavleg *e* vert skriven *e* (*é*): *rettan* asm 112_{24} *rélum* 112_{12}.

Merkn. 8. Etterljodbrigde af *j* hev me vel i *ierczellauus* 148_{23} (Monumenta historica Norv. s. 130_{32}: *Ja-*). Elles er dette ljodbrigdet ukjent i Hom. II.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ* (*ǽ*) t. d. *mæla* 129_8 *usǽt* 193_{28}; sjeldan *ę* eller *e*, t. d. *nęr* 121_{30} *letr* 2 sp (av *láta*) 100_{32} (*lætr* 100_{30}).

Merkn. 9. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er merkande: *bazt* 172_{18} (2 g; *bæztu* 156_{10}; *bæzto* 168_{29}); — *blæste* m. dsg 79_{23} for *bléste* (etter nom. sing.); — *frælsa* 94_4 v. inf. (ogso trøndsk); *fræls boren* 191_{23}; — *frialsan* asm 72_{28}; — *fundar* gsg 117_{25} (2 g), men *fyndi* dsg 95_{21}; — *fyrirrennere*, m. 144_{13}, men elles endar slike ord paa *-are*; — *igær* 73_{21} ofl. — *mægni* dsg 122_9 (tiljamna etter nom. sing. *mægin*); — *mankun*(*i*) 73_2 142_{21} (elles *y*, t. d. 67_{21}); — *sát* f. 193_{18} *satarfundr* 131_{26} *sǽt* as. 187_{18} *usǽt* 193_{28} *sættar* gsg 77_5; — *ǽr* m. nsg for *-ǫrr* i *hofuðǽr* 184_2 (tiljamna etter dsg?). Serleg merkande er *biargr* 157_{17} 3 sp av *biarga* (G. Tr. 70, merkn. 1).

5. *þann þat þar* vert alltid skrivne med *a*, sameleis *þaðan* 91_{12} (15 g). — *þangat* 75_{23} (12 g) *þengat* 65_{15} (8 g) *þingat* 93_{24} (6 g) *þegat* 168_2 (2 g). — *an* konj. (qvam) 68_{27} 74_{17} (24 g; men oftare *en*, t. d. 90_8).

Merkn. 10. *heðan* 66_{24} (7 g) *hvaðan* 84_{16} (3 g) *hingat* 72_{25} (12 g).

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) vert skrive *ø* (*ǿ*) t. d. *kømr* 65_{31} ofl. *røddu* 163_{14}, stundom ogso *œ*, t. d. *bœta* 66_{30}; 1 gong *eo*: *greot*(*e*) 110_6.

7. Privativ partikel er *u-*, *ú-* (160 g), ogso *o-*, *ó-* (59 g, W), t. d. *usomar* npf 108_{24} *úaran* 66_{27} *oreinse* 70_{14} *ósið* 65_{20}.

8. Ingen halvljod vert skriven; men for endingi *-aðar* finn me ofte *-aðr*, t. d. *batnaðr-* gsg 84_4 (*-aðr* for *-aðar* not. 14 g); sameleis *mátr* 141_{19} for *máttar*; dessutan *licamr* 138_{14} for *licamer* pl., *feaðr* 154_{32} for *feaðer*; *hirðr* 69_{18} 82_{29} for *hirðir*. Ein svarabhakti er soleis i skaping, og han tek lit etter vokalen straks fyre so nær som at *feaðer* og *licamer* peikar mot *e*, den slakke vokal i nordvestlandsk liksom i trøndsk (sjaa ovanfor § 8,8 og G. Tr. § 126).

9 a. Tviljodarne vert skrivne:

au oftast, t. d. *austri* 140_{26}, ikkje sjeldan *æu*, t. d. *bæuð* 3 si 140_3, ogso *ǫu*, t. d. *brǫuð* 119_{23} (*brouð* 119_{18} *brauð* 119_{20}), og nokre gonger *ou*, t. d. *brout* 105_1 *floug* 79_{32}.

æi oftast, men ofte ogso *ei* (264 g, W); sjeldan *ęi*, t. d. *ęin* 97_{23}.

øy t. d. *høyrðu* 94_{24} *trøystisc* 83_{11}, ofte ogso *æy*, t. d. *læysa* 101_{24} *æyru* 65_{21}; sjeldan *ey*: *heyrið* 65_{4}.

b. Um dei stigande tviljodar *ia*, *io* osfr. gjeld i det heile det same som er sagt ovanfor § 23 9b um Hom. I.

Det vert oftast skrive *v* etter konsonant, sjeldan *u*, t. d. *hværfr* 3 sp 97_{24} *cviði* 170_{27} *qvalum* 170_{21} *sva* 171_{21} ofl. (*sua* 71_{5} ofl.) *þvi* 99_{11} ofl. (*þui* $67_{21 \cdot 27 \cdot 28}$). Nyn. pl. *skor* heiter i npl: *Sqvar* 121_{16} (2 g; *scvar* 121_{20}), apl. *sqva* 121_{18} *scæ* 121_{8} (misskr.?), samanlikna med skrivemaaten *truar* 129_{11} ofl. ser det ut som um uttalen hev vore *skuár* eller *skvár* (sidan > *skōr*; jfr. *svá* > *sō*).

Merkn. 11. Ogso i Hom. II finn me ender og daa *ja* for *ia*, t. d. *jartæinir* 170_{16}; stundom ogso *e* for *i*: *fear* 163_{29} ofl. (*fiar* 159_{2}, 3 g) *lea* 162_{9} (*léa* 154_{2}, *léá* 154_{19}, *lia* 151_{3}) *sea* 155_{32} (oftast *sia* t. d. 159_{34}) *seom* 65_{31} (av *vera*).

10. Ljodsamhøvet millom *e* og *i*, *o* og *u* i endingarne er ogso i Hom. II i regelen som i dei skrifter som alt er umrødde; men her er fleire undantak enn i Hom. I.

a. Me finn ikkje sjeldan *e* der me ventar *i*. Av undantaki fraa hovudregelen er der umkr. 50 ord som hev *e* (av *a*) i stavingi fyre; men dei fleste av desse er slike som hev *e* framfor *nn* eller *n* + 1 kons. + vokal (sjaa ovanfor 3 a, slutten).

Etter andre vokalar enn *e* finn me mot hovudregelen vokalen *e* i endingar paa 124 stader; i 95 av desse tilfelli stend *e* i utljod, og i 29 stend *e* framfor utljodande konsonant. Døme: *alite* 172_{2} *byscupe* 137_{24} *yngre* 81_{28} *brullaupe* 88_{32} *hæille* 190_{21}; *tiðer* 72_{30} *mæinlauser* 84_{2}. Dette peikar paa innverknad fraa eit maalføre med *e* i utljod.

b. Ikkje sjeldan finn me *i* i endingi, der me ventar *e*. Av undantaki stend *i* i 30 ord, som hev *ei* eller upphavleg *e* i stavingi fyre, men alle desse ord gjeng inn under 3 b og 3 d her ovanfor.

Etter andre vokalar enn *e* finn me *i* for *e* i 75 tilfelle; det er merkande at i 58 av desse stend *i* framfor utljodande konsonant, og berre i 17 høve stend *i* i utljod. Dette peikar i same leid som nemnt her straks ovanfor under *a*, paa innverknad fraa eit maalføre, som hev lika *e* i utljod, og *i* naar det kom konsonant etter vokalen. Døme paa undantak: *aðrir* 172_{7} (16 g; *aðrer* 9 g) *almatigr* 163_{19} (10 g? *-egr* 156_{31}, 2 g) *randir* 170_{13} *retir* 123_{19} *lærðir* 71_{29} *lostigr* 189_{27} *førðir* 2 si 194_{17}; *biartari* 172_{7} *hosæti* 146_{8} *mælgi* 65_{20}.

Merkn. 12. Etter *o* finn me *i* i *hofði* 141_{10} (3 g) *hoggnir hoggrin* 6 g. t. d. 82_{16} *noccrið* 190_{5}; men *e* i *nocque* 76_{14} (3 g); *gorfer* 70_{15}.

c. Ofte finn me *o* der me ventar *u*. Undantaki er fleire med umsyn paa skifte av *o* og *u* enn paa *e* og *i*.

Etter open *e* (ljodbrigda *a*) stend 76 gonger *o* for *u*; av desse gjeng dei fleste (48) inn under 3 a, slutten.

Naar endingsvokalen stend i utljod, er der ein sterk tilhug til *o*. Etter andre vokalar enn *e* hev eg paa dei fyrste 25 sidor (Unger 64—88) notera 108 undantak fraa hovudregelen. I 84 av desse tilfelli stend *o* i utljod. Døme: *sino* 68_{27} ofl. *funno* 68_{4} ofl. *sœmo* 71_{25} oft. *fyrsto* 69_{27} *œigo* 76_{19} *høyrðo* 68_{7} ofl.; *munoð* 66_{22}.

d. Ofte finn me *u* i endingi der me skulde venta *o*. Av dei 200 tilfelle etter upphavleg *e* hev 146 sin grunn i yvergang fraa *ei* og upphavleg *e* til open *e* etter 3 b og 3 d her ovanfor.

Etter andre vokalar enn *e* hev eg paa dei fyrste 25 sidor (Unger 64—88) funne 46 undantak. I 41 av desse kjem der konsonant etter *u* (helst *-m*) og i berre 5 høve stend *u* i utljod. Døme: *graðugre* 120_{16} *heilraðugr* 148_{9} *matugr* 177_{7} (*-ogr* 177_{6}) *haðung* 112_{11} *tacnum* (*á*) 79_{31} *hetum* 64_{16} *þioðum* 69_{8} ofl.

Alt dette tilsaman syner at Hom. II er paaverka fraa eit maalføre som hev havt *e* og *o* i endingar i utljod, og *i* og *u* framfor utljodande konsonant (sunnhordsk eller rygsk).

Merkn. 13. Endevokalen er *e* i ord som *cyqvende* 78_{29} ofl. *høgiende* 132_{30} *sannende* 191_{11}, *tiðende* 144_{3} og dilike ord; merk *ærende* 143_{16}, men *ærendis* 65_{23} med *i*, fordi vokalen ikkje stend i utljod.

Adjekt. paa *-legr* fær endingar paa *e* og *o* (i utljod, men *-um*), t. d. *licamlegre* dsf 119_{29} *itarlegre* dsf 135_{24} *dyrlegre* komp. 164_{9} *dyrleger* npm 125_{2} *manlego* dsn 120_{7} *dyrlegsto* npm b. f. 172_{4} *iarðlegum* 118_{9}. Undt. *oumrøðelegom* 90_{11}.

Merkn. 14. I ord med *e* av eldre *ei* er — som det fylgjer av hovudparagrafen — endingi oftast *i* og *u*, t. d. *hælgi* 156_{19} ofl. (*Helge þer* 2pp 110_{22}) *hælgir* npm 83_{9} ofl. *ængi, engi,* t. d. 65_{15} *flestir* 179_{21} ofl. (undt. *flester* 152_{21} *mestre* dsf 162_{25}); *hælgum* 120_{19} ofl. *engu* 91_{9} ofl. (undt. *hælgom* 171_{25} *engo* 91_{18} 96_{33} *flesto* 172_{31} *mesto* 124_{7} 161_{9}).

Merkn. 15. Formerne av *gera* er desse: *gere* (4 g, t. d. 95_{32} 105_{14}); *gerir* 77_{7} (6 g; *gerer* 76_{27}, 6 g); *gerum* 64_{17} (13 g; *-om* 92_{7}, 5 g); *gerið* 2pp 77_{16} (3 g; *-ið* 67_{4}); i impf.: *gerðe* 72_{18} (31 g; *-i* 93_{20}, 8 g) *gerðir* 2si 190_{9} (4 g *gerðum* 108_{17} (2 g) *gerðo* 76_{31} (6 g; *-u* 94_{22}, 4 g); refleks.: *geresc* 66_{19} (7 g) *gerðesc* 67_{31} (7 g; *gerðisc* 69_{1}, 5 g; *gerðiz* 146_{28}, 2 g); *geromc* 83_{18} (3 g) *gerðomsc* 85_{10} *gerðosc* 71_{4} (2 g) *gerðusc* 140_{30}. I utljod er det soleis oftast *e* og *o*; kjem det konsonant etter, er det oftast *u*, men endaa noko meir *e* enn *i*. — Endingsvokalen i former av *mega* er alltid *e*

og *o* i utljod; kjem det konsonant etter, er endingsvokalen *e* og oftast *o*: *mege* 70_{25} (16 g) *mego* 69_{11} (27 g); *megeð* 76_{11} *megem* 73_{18} (27 g); *megom* 65_{15} (19 g; *-um* 9 g). — *henne* (oftast) 92_{1} ofl. (ogso *henni*, t. d. 154_{27}). — *þesse* hev alltid former med *e* og *o* i utljod; framfor konsonant alltid *e* og oftast *o*: *þesse* 67_{14} (22 g) *þesser* nsm 126_{12} *þesser* npm 94_{24} (6 g); *þesso* 84_{15} (8 g); *þessor* npn 80_{1} (5 g; *-ur* 101_{7}) *þessom* 64_{18} (28 g; *-um* 92_{34}, 14 g).

Merkn. 16. Tristavingsformer (paa *-aðo, -asto*) endar oftast paa *o* og *um*; sjaa ovanfor under 1 b.

Merkn. 17. Um avleidingsendingar er aa merka, at dei jamnast er med i ljodsamhøvet, t. d. *drotens* gsg 131_{23} *konongsenns* 152_{16} (1 g *konunga* 95_{26}) *syndugr* 114_{13}. Undantak (jfr. undantaki under hovudregelen):

a. substantiv paa *-ing, -ingr, -ingi* utan umsyn til vokalen i stavingi fyreaat, t. d. *misgerninga* gpl 66_{32} *leiðreting* 101_{6}; berre i desse ordi *e*: *læreng* 147_{13} *forenge* 149_{6} (*-inge* 150_{19}).

b. adjektiv paa *-legr* og adverb paa *-lega,* t. d. *andlegar* apf 92_{23} *dyrlegar* apf 92_{24}; *licamlega* adv. 95_{10} (*ella* adv. 173_{9}).

c. den etterhengde artikel hev *e* (*mysteret* 131_{5} *konongen* asg 150_{34} *svæinen* nsg 163_{27}). Undt. *croffinni* dsg 104_{5}.

Merkn. 18. Hom. II hev alltid *mic* (eller *mik* 104_{9}) og oftast *þic* og *sic*; undt. *þec* 191_{7} $192_{28\cdot33}$, *sec* 195_{2}.

11. Adjektivartikelen er oftast *hin*(*n*), *hins* osfr. (umkr. 170 g) t. d. 72_{12}; men ofte *en*, *ens* osfr. (umkr. 80 g) t. d. 107_{16}, helst i stykke som viser mest rygsk paaverknad, t. d. In epiphania dom. etc. (Unger: 88_{26} —93_{5}); Sermo de sancta Maria (Unger 168—174) hev alltid *en*, so nær som eit par gonger (168_{19} 174_{12}). I stykki um Heilag Olavs jarteigner (149 flg.) er ofte *sá sú þat* bruka til artikel, der den legendariske Olavssaga hev *sá hinn* eller *hinn*, t. d. Hom. 163_{7} (Ols. 85_{12}) Hom. 163_{15} (Ols. 85_{37}).

12. *þ* og *ð* i det heile som i Hom. I. Til initial vert stundom brukt *Ð*, t. d. *Ðar* 68_{18} *Ðrir* 95_{27}.

ð vert det skrive framfor vokal og etter *f, g, r,* ogso *lg, gr* og oftast *ng,* t. d. *tælgði* 156_{19} *fægrð* 95_{29} *længð* 114_{9} 162_{27} (*hængdir* 186_{14}); *scælfðe* 117_{16}. — Stundom finn me *ð* ogso i andre høve. Soleis, um stavingi er lang, etter *m, n,* og for *þ* etter *c* (*k*) i: *dømðir* 83_{10} (*-dømdo* 98_{34} ofl. *tømdo* 98_{7}) *glæymði* 165_{23} *girnð*(-), *girnð*(*isc*) 75_{30} 86_{23} 108_{29} 114_{22} $115_{22\cdot24\cdot28}$ 117_{21} 118_{3} 190_{17} (*ágirnd* 98_{9} 118_{7} ofl.) *hefnði* 153_{21} (*hęfndi* 112_{5}) *licðe* 3 si 168_{26} (*o*)*styrcð*(-) 85_{29} 86_{1} 100_{29} $113_{10\cdot31}$ (*-ct* 119_{6} ofl.). Og, um stavingi er stutt, etter *l, m, n* i: *fiolðe* 67_{31} 75_{28} (*ld* 102_{11} ofl.) *qvælðusc* 152_{6} *skilðir -lðu* 85_{34} 95_{5} (*-ld* 120_{33} ofl.) *talðe* 78_{31} 79_{1} (*-ld-* 97_{14} 144_{31} ofl.) *valðe* 74_{8} 186_{9} (*-ld-* 78_{6} ofl.) *samðe* 162_{26} *meinsemðir* 109_{4} *synð* 90_{33} 114_{10} 115_{27} 136_{8}

(*synd* 123_{10} ofl.) *tiunð* 189_{14} *vanðe* 106_{28} (*nde* 87_{13}). Med di me ogso finn *ð* for *d* (t. d. *selði* 72_{28} *hælðr* 147_{16} *þolðe* 149_{30} 195_{18} *honð* 150_{10} *fianðans* 164_{28}, maa vel *lð*, *nð* etc. i Hom. II vera atterstødor fraa eldre fyrelegg i anna maalføre (sjaa elles Wadst. s. 106, og Hilding Celander: Om övergången av *ð* til *d* i fornisländskan och fornnorskan. Lund 1906, s. 20 ff.).

Merkn. 19. 2 pers. pron. i pl. (*ér*) hev ogso i Hom. II allstad formi *þer*, *þér*, t. d. 67_{27}. *þú* vert ofta tiljamna etter ordet i fyrevegen: *blæzaðu* ɔ: *bleza þú* 131_8 *mantu* (ɔ: *mant þu*) 193_6 *vartu* (ɔ: *vart þu*) 193_{11} ofl.

13. Oftast *fn* (74 g, W), men ogso ofte *mn* (58 g, W) og 1 gong *mfn*. Døme: *efni* 98_{27} *hafnar* gsg 194_{17} *hefna* 111_{31}.

Undantaki med *mn* er: *hamnan* 96_7 (men *hafnaðe* 165_{20}), *iam-* 65_6 (35 g) *iamt* 91_{31} (*iafn-* 187_{32} *iafner* npm 180_{16} *iafna* asf 82_{15} *iæfnum* 170_{22} *iafnaðe* dsg 150_{26} *iafninga* as 70_{13} *iafningiar* 70_{15} *iafnan* 104_{21}, 6 g); *namn* 85_{20} (2 g, *nafn* 74_{10}, 8 g) *namns* 85_{19}, *namne* 74_{12} (4 g; *nafne* 90_{24}, 8 g; *namfne* 131_9) *nomn* 176_{23} (3 g) *nómn* 176_{27} *næmn* 176_{25} *namna* 176_{24} (*nafna-* 85_8), i alt 13 gonger *mn* og 17 gonger *fn* + *næfnor* 116_{13}; *næmna* 192_{32} (*nefna* 143_6, 2 g) *nemdi* 117_{29} *nemdir* 176_{23} *nęmdr* 117_{26} (2 g) *nemdr* 163_3; *stemnir* 3 sp 159_{10} *stæmd* sup. 130_{23} = *stæmt* 125_1 (ingi former med *fn*); *semnenom* dsg 160_1 *svefn* 69_{21} (4 g) *svefne*, dsg 94_{20} — *svæfn* 111_{30} *svæfne*, dsg 94_{27}; — *svøfne* dsg 149_{12} — *søfn* 158_{31} *søfne* dsg 154_4 155_{33} *søfnenom* 154_8; merk *sofnaðesc* 155_{31}; i ny-nordvestlandsk er formi no jamnast *sømn*, *sòmn* og *søvn* (Førde i Sfj.), og formerne i Hom. II syner ogso her paaverknad fraa sunnhordsk, der me no finn baade *svevn*, *semn* (*te semms*) og *søvn*. I sunnhordsk gjeld den regel at anten eit ord hev *vn* eller *mn*, fær det alltid *m* framfor konsonant, t. d. *javn*, *jamt*; *nęvna*, *nęmt*. (Vidst. under *svevn*. Vidst. Opl. S. sid. 36).

Handskr. hev alltid *gamne* 153_9 *himni* 71_{10} *himnesca* 74_{17} o. m. fl. *samnasc* 132_9 ofl.

14. Hom. II hev aldri *gh*, men berre *g* for alle *g*-ljodar.

15. I Hom. II vert det skrive *pt* 208 g (W) og *ft* 49 g. Døme er: *aptr* 68_8 (33 g; *aftr* 76_{13} 94_{21} 96_2) *aptan* 151_7 (4 g, alltid med *pt*) *eptir* 71_{26} (96 g; *æptir* 75_{24}, aldri med *ft*) *lerept* 171_{24} *opt* 65_{15} (35 g) *scrip-ta(r)* 104_{30} 109_{16} (12 g; *scrifta* 105_{12}) *scriptir* 109_{14} (3 g).

Undantak notera med *ft* er umfram dei nemnde *aftr* (3 g) *scrifta* (1 g): *eftre* 144_{23} *gift* 96_{32} (2 g; *gipt* 143_{24} *gipsc* 192_{26}) *groft* 136_{13} (2 g), *hæift(ar)* 83_{32} (3 g), *heftu* 3 pi 158_{27} (*hępta* 191_{27} *hoptum* 142_{17}) *craftr* 64_{24} (4 g), *crafz* 89_{31} *crafte* 79_{24} (5 g), *craft* 95_{15} (3 g), *crafta(r)* 168_{20}

172_4 (8 g) *loft(e)* 81_{30} 82_{23} (5 g; *loptet* 125_{24}) *oftast* 163_{33} (*optast* 177_{13}) *scifta, -i* 161_{10} 85_8 (3 g; *pt* 12 g, t. d. 106_{17} 172_{31} 191_3).

pt i ord som *køypti* t. d. 67_9 ofl. *støyptisc* 157_{32}, og *ft* regelrett i ord som *haft* p. 70_9 *vaft* 67_{30}, so nær som *løypt* (ɔ: *leyft*) 98_{21}.

Merkn. 20. *ps* for *fs* finn me i *repssingar* 153_{22} (*refsinga* 157_{13}), jfr. ogso det nemnde *gipsc* p. 192_{26}, men *crafz* (av *craftr*) 89_{31}. No finn me *ps* for *fs* i alle bygdemaal fraa og med Sunnfjord til og med Setesdalen, men ikkje alltid i alle ord. Døme fraa Sunnfjord er: *tupsə* f. *drupsə* v. *ups* f. *upsadröpə* m.

16. Former av ymist slag.

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e-i*. Hertil former med *e*: *brenna* 97_{25} ofl.; *renna* 104_{33} ofl. med præs. *renr* 105_2 140_{26} (men *rinna* — austn. — 94_{32} 168_6); *snemma* 110_2 (2 g; no *snemmə* og *snæmə* Snm. *snimmə* adj. n. »kort, raskt« Haukedal i Sfj.); *þrennan* 89_2 *þrennar* 73_3 (3 g) *Þrennum* 89_1 (2 g); med i: *ifasc* 160_{10} *ifanalaust* 104_2 *tviðr* 109_{16} *tvinna(n)* 132_{31} (7 g) *tvin* 134_6 (2 g) *tvinno, -um* 109_{14} 81_{11} *þrimr* 80_{19} (4 g) *þrinning* 89_2 (5 g; *þreningar* 171_5, 1 g), jfr. nyn. i *tvīningå* Snm.; *illviðri* 189_4.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o-u*. Hertil former:

med *o*: *fogl* 100_3 (2 g) *fogla(r)* 92_4 79_{25} (7 g) *fogli* dsg 126_{18} (*fǫglar* 102_{16}); *goð* 114_{10}, elles alltid *guð*; *okønsco* 113_2 (2 g; *kynlect* 155_{10}); *sonr* 89_{32} (13 g; *sunr* 157_{29}, 3 g) *sonar* gsg 79_5 (3 g; *sunar* 90_5) *søne* dsg 79_{11} (4 g), *son* asg 67_{22} (14 g; *sun* 81_{25}, 2 g) *sønir* 84_{28} (*synir* 157_{27}) *sonum* 143_{10} *sono* apl. 81_{31} (3 g), i gpl er berre notera *suna* 89_{22} (2 g) — i alt 39 gonger *o* og 9 gonger *u*; *hertoge* 94_3; *øret* 119_{14}.

med *u*: *gull* 171_{29} (alltid *u*); *numen* part. nsm & nsf 106_{19} (4 g) *numet* 65_{12} (*nomner* 138_{31}), jfr. nyn. *nummin* adj. Austl. Ross; *u* og *o* i: *ux(s)e* 79_{18} 69_7 *Vxi* 69_9 (*oxse* 80_6, 3 g) *oxsa* 78_{24} (2 g; *uxsa* 79_{14}), i pl. *yxgn* 79_{14}. — *suttum* dpl 152_7 (av *sutt*, f. trøndsk form for *sótt*) i Olavs jart.

Merkeleg er haltingi i Hom. II millom *o* og *u* i nokre ord som elles i gnorsk (utanfor homilieboki) hev *o*; umfram dei vanlege former *coma, cona, hversconar* (t. d. 123_{27}) *stoðir* s. f. pl. (133_{15}) *stoða* v. (80_8 ofl.) finn me ogso: *cuma* 88_{21} (20 g) *cumasc* 159_8 (3 g) *cumum* 132_2 *kume þér* 111_{27} *cumem* 116_{30} *cum* imper. 149_{14} *cumen* nsm 194_{18} nsf 116_2 (2 g) *framcumet* part. 126_1; *cuna* 161_{29} (elles alltid *cona*, t. d. 143_5); *hverscunar* 129_8; *stuðir* pl. 134_{26}, jfr. *styð* f. (etter pl. **styðir*) Snm.; *stuðar* 3 sp 76_{15} (5 g). Sjaa sid. 55 her framanfor.

Lang *ó* i: *-bø* 158_{14} 103_{31} *hybøle* 130_{18} *ór* præp. 74_6 ofl. *or* 67_{21} ofl. ogso som præfiks *orgrunni* 150_{24} (aldri *ør-*); *ú* i *hiun* npl 162_7 (2 g); oftast *ó* i *boande* 161_{22} (8 g; *buand-* 101_{20} 102_{26};

Av andre ord som i norske maalføre ofte skifter med *o* og *u* er merkande: *clokkor* 103_{25} ofl. *corona* 149_{16}.

Merkn. 21. Ogso i Hom. II finn me *u* for *ó* i *hugvære* 76_2; sjaa Hom. I.

c. Frumnordisk *aiv* hev vorte *æ* i: *fræ* 191_8 *snehvitum* 116_{11} *sæ* 90_{12} 107_{33} *æ*, *ǽ* adv. 146_{16} ofl.; nokre gonger ogso til *ei* (*æi*): *ei oc ei* 124_5 *æi oc æi* 123_{26}.

Frumnordisk *auh* hev vorte *ó* i *hór* adj. nsm 84_{24} 154_5 *hófan* asm 160_1 (*hafan* 149_{13}) *á ho fialle* 174_{23} *hot* 158_5 (*hœt* 102_{21}); ogso i samansetning *ho*: *holæit* 51_{20} 149_{18} (9 g; *ha-* 127_1, 3 g) *hosæti* 146_8 *hotið*(-) 73_4 (umkr. 65 g; *hǫtið* 136_{16} *hœtið*(-) 88_{27}, 9 g) *høð* s. f. 126_{31}; komp. og superl. *hǽre* 192_4 *hærra* 126_{28} *hæst*(-) 118_{10} (5 g).

d. *α.* Substantiv paa *-ende*: *høgiende* 132_{30} *likendum* 169_{22} ofl. *tiðende* 68_6 ofl. *uræinende* 87_{11} *ærende* 143_{16} ofl. *sannende* 191_{11}. Undt. *sannyndi, -da* 157_{16} 157_{10} *rangyndum* $87_{25 \cdot 28}$ (3 g) og *hyggiande* 178_{22}.

morgen 159_{11} ofl. *-onen* 162_{19}; *virgil* 158_4 *-ul* 157_{31}).

β. Adjektiv paa *-igr* (*-egr*), *-ugr* (*-ogr*): *almategr* 156_{31} 188_{33} *almatigr* 163_{19} ofl. *matugr* 177_7 *matogr* 177_6; *lostigr* 189_{27} *nœuðigr* 189_{26} *uslotegr* 187_{26}; *graðugre* 120_{16} *hofuct* 191_{25} *bacmalogr* 66_{14} *hæilraðugr* 148_9 *sauruct* 96_{25} *syndugr* 97_{23} ofl. *verðuct* 150_{17} (2 g); jfr. *hyrog, forkunnuoeg* Chr. Jensøn.

e. Med umsyn paa ljodbrotet er merkande: *fiogor* 78_{15} (*-ur* 133_{14}) *fiogorra* 78_{13} (4 g) *guðspiall* 78_{31} (alltid), *mannzspæl*[1] 175_2 (sjaa G. Tr. s. 60). Uvanlege er: *giafa* 111_{25} (= *gefa*) *fyrgiafa* 77_9 *giata* $66_{4 \cdot 18}$ 134_{16} (men *gætte* 3 si 75_9); sjaa ovanfor § 23, 16 e (ogso *giafa* inf. finst i Am. 307 fol. 32 a, sudvestl. maalføre).

f. Vokallengjing. Præp. *at* vert skriven *át* 93_{31} (11 g), *af* som *áf* adv. 112_2, *ácr* 103_{17}.

Framfor *l* + kons. synest ikkje vokalen vera lengd: *fialglæikr* 162_{26} *holfu* 104_5 *kalf* 189_{19} 190_{15} *sialfr* 65_8 *siolf* f. 68_{13} (5 g) *sjolfu*(*m*) 66_{11} 176_{30} (*-o-* 17 g; aldri *a* eller *á*). Tvilsame er: *hialpum* dpl 162_5 (for

[1] *-spell*, n. skade Trøndelag, Vestl. *-spiall* Austl. Den (trøndske) Fagerskinna hev *mannspiall* (Finnur Jónss. utg. s. 127_2), men det er i eit stykke fraa hdsk. A (austlandsk).

hiolpum av *hiolp* 101_4 ofl. gsg: *hialpar* 84_{30}) og vokalen framfor *rn* i *iarn* 105_{20} (4 g) med dat. pl. *iarnum* 159_{20} (2 g), og *iórn* pl. 145_{21}; men desse tvo (*hialpum, iarnum*) stend i stykket um Olavs jarteigner, som visst fraa fyrstunne er umsett i Nidaros, og det kann soleis vera vanlege trøndske former. Meir tvilsame er *Cálfr* (*kålv'*(ə) Vest Agder, Robgd. *kåv'ę* Set. ofl.) 149_6 *licámr* 119_6 (*likåm* Setesd.) *Oláf* 151_{13} (4 g; *Olafs* 151_{18} ofl.) *scálf* 3 si 114_{33} (*skålv* Nfj. Shl.). Sjaa § 23 merkn. 22.

Merkn. 22. Liksom i Hom. I stend det ikkje so sjeldan aksent yver lange vokalar, t. d. *sá* pron. 163_{18} *vér* pron. 80_{28} *vǫ́n* 191_3. Stundom vert ogso aksent sett yver stutt vokal, sjaa Wadst. §§ 60, 61.

g. Vokalstytting kann liggja til grunn for slike skriftformer som *sinna* pron. apm 111_{17} (3 g) *sinnar* apf 174_1 (2 g); men skrivemaaten er so ustød i dette stykke, at han ikkje er aa byggja paa. *-au* hev vorte *œ* i: *œgna fullr* 78_{19} 80_{34} (liksom *ogne-* for *augna* i fjordemaal den dag i dag); *rœfum* 174_{25} (for *raufum*); *sœrgasc* v. 90_{17}; *øy* til *ø* i *føkia* 191_8 (um ikkje misskrift); *æi* til *æ* i *hælagr* 91_{16} (elles alltid *hæilagr*). — *braut* adv. heiter alltid so.

h. Ymse vokalhøve:

α. Stutt *ø* gjeng yver til *e* framfor labial konsonant i *kemr* 3 sp (av *koma*) 69_{16}, elles alltid *kømr*, t. d. 65_{31}; *ø* held seg i *søfr* 191_{32} 3 sp av *sova*; alltid *øðle-* (*-i*), t. d. 68_{29} (15 g); *ø* og *e* skifter framfor labial konsonant i *øfre* 156_{14} *øfstu* 114_{14} *æfstu* 85_{27} (2 g; *efsta* 187_{21}).

Lang *ø* (*ǿ*) hev vorte *e* i *greða* 165_{24} *retasc* 103_2.

Lang *æ* (*ǽ*) hev vorte *ø* (*ǿ*) i: *røkia* 87_{19} *øleg* 191_7 (for *ǽleg*? nyn. *eleg* Snm.).

ǫuðæfe hev alltid (5 gonger) denne formi, t. d. 110_5. — *søfðo* 3 pi (drap), sjaa ovanfor § 25, 2. — *smior* i *viðsmior* 110_{17}, dsg: *viðsmiorfe* 110_{18}.

β. *i* held seg framfor *l* og *r* + konsonant: *ilm* 87_{14} 116_{33} (12 g) *ilmande* 87_{13} ofl. *ilmingar* 87_{17} (3 g); *silfr* 171_{30} ofl.; *birtir* 3 sp 110_9 *hirðir* 110_{30} *kirkiu* 64_{21} *virkr* 127_4 (2 g) *ilvirki* m. 113_{23} (115_{18}; jfr. *Einørckin* Chr. Jensøn).

γ. *y* held seg i: *fyrir* 64_{26} (den vanlegaste formi; sjeldan *fyri* 65_{27} ofl. *fyr* 73_{19} ofl.) *yfir* 67_6 (alltid). *herbyrgi* 161_{13} *herbyrgie* 191_{21} (no *herbyrje*, Sulen, Ytre Sogn); *hymsa* (ɔ: *ymsa*) 88_3 *þyccir* 3 sp 65_6 ofl. um *myndi* og *scyldi* (av *munu* og *skulu*) sjaa ovanfor § 25 merkn. 1.

δ. For *a* stend *e* eller *i* i ljodlinn stoda etter lang staving i: *fiorði* gsm. 108_{11} *hvivitni* 66_{28} *landscialfte* asg 139_{20} *næste* adv. 168_{10} *oreinse* s. f. 70_{14} *scyldi* 1 ski 195_6 *varer* gsf 175_{26} *engu vette* 129_{27} *være* 1 ski

125_{15} *være* 1 ski 194_9; men ogso etter stutt staving: *callaðe* 1 si 68_{28} 81_{25} *smiðaðe* 1 si(k) 131_7., *altare* gsg 99_{27} *scapare* gsg 168_4, og jamvel *neme*, konj. 69_3 *same* nsf b. f. 82_{28}, so det er trulegast at dette vokalframskot ikkje hev med austlandsk aa gjera, men syner eit tidlegt tilstemne i nordvestlandsken til aa gjera *a* i endingar til *e*. Sumt kann ogso berre vera ustød skrivemaate, liksom me baade her og i Hom. I ikkje sjeldan finn *a* for *e* i endingar, sjaa Wadst. § 32 a. Um *-e* for *-a* i particip, t. d. *brennanðe* dsn 98_{20} sjaa § 23, 16 h *δ*.

Merkn. 23. *nanæsto* 168_{19} (for *nanasto*) er vel etter jamlaging med *næsto*.

ε. For *o* (*u*) stend *e* i ljodlinn staving i: *moðer* gsg 101_{27} *Møðem* 1 pers. imper. 81_7 *opnaðesc* 3 pi 114_{26}.

ζ. Etter *e* vert stundom innskoten ein *i*, naar det stend *gi* i næste staving: *dæigi* 64_{31} (notera 15 g; *deigi* 80_{19}; *dægi* 96_{12} ofl.) *sæigia* 95_{16}; sameleis er *y* innskoten etter *ø* i *møyndi* 3 si 106_{24} (4 g; *møndi* 117_{28}, oftast *myndi*).

i. Konsonantyvergang.

α. *ðl* hev vorte *ll* i *brullaup*(*e*) dsg 88_{32} ofl. *á milli* 83_{29} 126_8 131_{26} 133_5 179_{13} (*á miðli* 89_{10} 170_9) *í millum* 192_{11} 193_{10} 195_{12} *a millum* 147_{33}; *silla* 147_{29} (= *siðla* 194_{29}).

rs > *ss*: *hvessu* 128_{10} ofl. *hvessconar* 129_{12} (= *hværsconar* 129_9).

zl > *tl*: *ofgøytlan* 122_{30} (vestlandsk).

β. *lr* og *nr* etter lang staving > *ll*, *nn*, t. d. *svein* nsg 163_{23}.

γ. Um *Ð* og *ð* for *þ*, sjaa ovanfor under 12. For *t* (*tt*) stend i supinum og part. neutr. stundom berre *d* (ɔ: *dd*?): *lyd* (sup. av *lýða*) 168_9 *rød* (sup. & part. neutr. av *røda*) 94_{12} 161_{22} *stæmd* (sup. av *stemna*) 127_8; sameleis *tolfrød* nsn. 125_{26}; jfr. *beidd* i Am. 310 qv. s. 4_1 i P. Groth's utg. (Christiania 1895).

δ. *nn* > *ð*: *bruðr* 75_{29} 136_8 (*brunnr* 195_{10}); *fiðr* 3 sp (av *finna*) 133_{12} 160_{23}; *iðre* (*-i*, *-a*) 69_6 (17 g); *muðr* 144_2; *tviðr* 109_{16}; *viðr* 3 sp (av *vinna*) 179_{24}.

Etter gamall *s* i ord som *vesa* er der merke i *est* 2 sp 190_{24}.

v > *m* i *mer* (*h*)*erom* 66_{23} *hœfum mér* 121_{18}.

j. Konsonantburtfall.

α. I framljod er *g* burtfallen framfor *l* og *n*, t. d. *lícr* adj. (alltid), men stend i *gnoglegar* 69_{12} *orðgnótt* 147_8.

h og *v* er burtfalne i dei vanlege høve, so nær som *v* i *volle* 3 si 77_{25}.

Merkn. 24. *n* hev falle burt framfor *s* i *ræison* 89_{16} 99_{9} (jfr. *Eyse* adv. (ogso) for *einsig* (= fær. *eisini*) Chr. Jensøn. Sameleis er *n* burtfallen i *mystere* 131_{7} ofl. (tempel), heimenorsk form etter ags. *mynster* (= isl. *mustari* etter ght. *munustiri*). *n* held seg i *pinsl* 79_{16} ofl. *-r* hev falle burt framfor *n* i *noccon* 155_{11} ofl. (*-rn* 155_{15}) *yðan* asm 65_{1} (*-rn* 99_{24}); sameleis framfor *t* i *occat* 194_{13}; sameleis etter *ll* i *allar* 132_{21} gsf og *alla* 78_{17} gpl.

β. Konsonant millom andre konsonantar fell ofte burt, t. d. *anscotans* 147_{27} *beislæic* 91_{19} *biarlæic* 95_{5} *fylsni* 120_{31} *syst* 157_{32} *systir* 2 si 193_{21}.

γ. I utljod fell burt:

b i *um*, skriven *umm*, so nær som *umb-*(*hverfes*) $78_{16 \cdot 17}$ 80_{34} *umbscurðarskirn* 85_{28}.

m i verbalform framfor *vér*, berre i: *mego ver* 85_{16} *monu ver* 130_{2}, *sculu vér* 131_{29} 137_{35}, elles *scolum vér* 136_{9} *munum vér* 136_{16} osfr.

r er burtfallen i *turtura* npl (for *turturar* 99_{25}), *være* 2 sik 194_{7}; oftast ogso i *við*, *uið* præp. $64_{19 \cdot 26}$ ofl. (*viðr-* 128_{15}); *með* hev aldri *r*, t. d. 64_{25}.

ð fell burt i 2 pers. pl. i verbalending framfor *þér*, t. d. *høyrðu þer* 94_{24} *sculu þér* 121_{26}.

k. Konsonantinnskot.

h er tilsett i *hallzcostar* 159_{16} *hiorð* 80_{26} *herom* 1 pp (av *vera*) 66_{23} *hymsa* 88_{3}.

n stend paa uvanleg vis i ljodlinn staving etter vokal i:

(*øugun* 91_{2}) *øyrun* 102_{22}; *sunundægi* 156_{24} *hvitasunnundag* 125_{34} (gamle sudnorske maalføreformer? jfr. ags. *sunnandæg*).

l. Konsonantlengd.

α. For stutt konsonant stend ikkje sjeldan lang; sers ofte vert *l* lengd framfor *d* og *t*, og *n* framfor *d*, t. d. *alldrigi* 79_{28} *alldarfaðer* 84_{18} *arallt* 169_{16} *annde* 129_{18} *fioll* (ɔ: *fjol*) 157_{26}.

β. For lang konsonant stend ofte stutt, t. d. *droten* 80_{14} ofl. *æg* f. 65_{5} *ret* adj. n. 65_{13}. I dette stykke er Hom. II mykje = Hom. I.

Merkn. 24. Pronomenet *oss* vert alltid skrive med ein *s*: *os* 64_{14} ofl. og ofte *ós* 89_{5} 106_{6} 130_{8} 137_{6} ofl. Det synest ha vore uttala med lang vokal.

m. Ymse konsonanthøve.

Guttural *k* vert helst skriven *c*: *ælscom* 77_{13} *hælgasc* 89_{1} *cuma* 88_{21}, men ogso *k*: *kallað* 128_{9} *konongr* 67_{15} *virkr* 127_{4}, og *q* framfor *v*, t. d. *quol* 66_{31}; (*lichamleg* for *líc-hamleg*? 171_{22}). Palatal *k* er oftast skriven *k*:

mykin 67_{16} *kyni* 67_{21}, men ogso *c*: *scyldi* 67_{17}, og eit par gonger *ch*: *licnesche* 171_{28} *styrchiasc* 185_{32}. Etter *g* vert det stundom innskote ein *i* til aa syna den palatale uttale: *afgiærð* 72_{15} *giefum* 112_{25} *liggiem* 118_{9} *herbyrgie* 191_{21}. Uttalen av *g* framfor palatal vokal synest alt ha havt tilstemne til *j* etter skrivemaaten *sæia* 162_{12} (for *sægia*), og umvendt *tøygiendr* 188_{21} for *tøjendr*. — Lang *k* vert oftast skriven *cc*: *cloccor* 103_{25} ofl. (*klokkor* 104_{11}).

v vert oftast skriven *v*: *vinr* 149_{14} *við* 65_{34}, nokre faa gonger *f* og *u*, t. d. *bolfa(r)* 87_{1} (3 g) *bolfan* 122_{28} *alhófan* 160_{1} *viðsmiorfe* 110_{18}; *Uæitum* 81_{5} *Uer* 89_{26}. Upphavleg bilabial spirant vert oftast skriven *f*: *sialfr* 89_{22} *hafðe* 75_{4}, men ikkje sjeldan *u*, t. d. *ec heui* 66_{21} (*u* 20 gonger i *haua* W) *graua* 120_{3}.

z = *ts*, t. d. *bræuzc* 155_{17}; = *ds*, t. d. *anzscote* 100_{13}; = *ðs*: *-orz* 71_{21}; = *s*, t. d. *allz* 163_{28}; = *st*: *syzkinum* 123_{15}.

17. Nokre ordformer.

α. subst. m. *fyndi* dsg 95_{21} *scogs* gsg 159_{10} (3 g) *ottosangs* 162_{20} *manaðr* apl. 143_{20} *girkia* apl. 152_{4} *vængia* apl. 126_{22} *costo* apl. 107_{27}. Merk nom. sing.: *umdura* m. 118_{28} *propheta* m. 97_{26} b. f: *-an* 189_{24}.

subst. f. *ættar* pl. 114_{18} *stoðir* npl. 133_{15} *stuðir* 134_{26} (Leifar paa same stad *steoþr*) — *sunnundægi* 156_{24} *hvitasunnundag* 125_{34} — *cloccna* gpl. 103_{26} *kircna* gpl. 135_{35}.

subst. n. *fear* gsg 103_{13} *scrøcvi* dsg 164_{13} *smyrslen* n. pl. 104_{33} (jfr. Henr. Harp.) *trio* npl 192_{5} *triom* dpl 91_{12} ofl. *øyrun* apl. ub. f. 102_{22} og kanskje sameleis *øugun* 91_{2}.

Bundne former: *diofull enn* 140_{11} *stæinomenon* 74_{31} *hundumnum* 160_{26} *logomnom* 120_{27} *logomnum* 121_{26}; i dei tri siste kann ein ogso for *mn* lesa *nn*, som synest mest rimelegt, i alle fall i *hundunnum*, som stend i Olavs jart., og ikkje vel kann vera eldre enn umkring 1170.

β. adj. Merk: *ryggvir* npm 125_{29} *tortryggvir* npm 125_{20} *þungstar* 108_{23} (misskr.?).

γ. pron. pers. *mer* (*h*)*erom* 66_{23} *hæfum mér* 121_{18} (elles alltid *ver*, *vér* liksom i Hom. I); pron. dem. *sia* m. 78_{13} (17 g not.), f. 67_{17} (29 g not.), *þesser* nsm 126_{12} *þema* dsm 97_{9} (8 g; elles *þessom*) *þesser* npm 108_{19} ofl. — I gen. sing. f. alltid *þessar*, t. d. 72_{12} og dat. *þesse*, t. g. 67_{14}. — I dat. sing. n. *þvisa* 66_{24} 160_{33} (men elles *þesso*, t. d. 84_{15}); nom. pl. n. *þesse* 78_{29} *þessor*, *Đessor*, *þessur* 68_{6} (8 g).

rel. pron. er *er*, men 8 gonger *en* (73_{8} 106_{14} 132_{21} 141_{5} 145_{5} 151_{25} 180_{31} 188_{31}) som er sud- og austnorsk.

Av andre pronominalformer er merkande: *hvilic*(*r*) 90_{15} 91_{17} 144_{4} (4 g) *þvilic-* 70_{26} 136_{4} 171_{34} *hverskes* gsg 78_{18} *æinnihverri* dsg 102_{10} *hvetritna* 122_{8} (2 g; *hviritna* 146_{33}, 2 g, *hviritni* 66_{28}) (*hvarritna*, av. 100_{1}).

δ. num. *treim* 161_{5}, men *þrimr* 185_{2}; *fiorer tigir* 107_{31}, *tigum* 99_{6} ofl.

ε. Verb paa *-va*: *byggva* 114_{20} (*byggvir* 3 sp 132_{8} etc. *byggia* 118_{27}) *døggva* 78_{11} *hoggva* 145_{13} ofl. *ryggvasc* 110_{10} ofl. *sløccva* 78_{12} ofl. *styggvisc* 135_{21} *svicvin* p. 164_{25} (2 g) *sviqvit* p. 98_{16} *syngva* 68_{12} (*-ua* 73_{7}; *syngium* 128_{18}) *tortryggva* 160_{18} *þrøngvir* 111_{30}.

Merk 3 sp: *biargr* 157_{17} *hálpr* 194_{30} *skelfr* 138_{24} *svicrir* 64_{25} = *svícr* 164_{15} *hæitir* 164_{15} (jfr. *hæitir* Hom. I); 3 si: *biuggisc* 158_{8} *biuggiz* 151_{34} — *svaf* 190_{2} — *hialp* (for *halp* 158_{2} i Olavs jarteigner; synest no ukjent) — *sté* (for *steig*) 73_{30} 71_{10} (not. 12 g; *stæig* 140_{11} ofl.).

2dre pers. pl. endar paa *-ð*: *haldeð* 65_{1}; burtfallen *ð* framfor *þer*: *mæle þer* 65_{8}.

grere 3 si 156_{12} *sere* 3 si 102_{14} (4 g) *snere* (*sc*) 97_{12} (3 g).

Refleksiva endar oftast paa *-sc* (umkr. 500 g) t. d. 66_{19}; paa *-zc* 16 g, t. d. 68_{3}; paa *-z* 36 g, t. d. 64_{29}; paa *-st* 6 g, t. d. 83_{16}; eit merkelegt particip er *farezct* 72_{23}, og hit høyrer kanskje ogso ei av dei straks ovanfor nemnde former paa *-st*: *hælgast* p. 88_{27} (for *hælgasct*?).

Umfram desse finn me *-umc* 1 pp 66_{32} (18 g; *-omc* 7 g, t. d. *collomc* 85_{10} 92_{15}) *-umsc* 1 pp 115_{9} (3 g; *-omsc* 112_{19}) *-umz* 183_{30} (*-umzc* 187_{23}); *omsc-* 1 pi 85_{10}.

Formerne med *-sc* hev ikkje sjeldan passiv tydnad, t. d. $68_{19 \cdot 22}$ 85_{21} 99_{8} ofl.

ζ. Adverb paa *-la*: *arla* 122_{17} (2 g) *ella* 173_{9} *framarla* 72_{28} *harlla* 105_{20} *nauðula* 157_{31} *Norðarla* 146_{2} *siðla* 194_{29} (*silla* 147_{29}) *sciotla* 148_{29} *varla* 191_{30}; no finn me adverb paa *-la* mest i Vest-Agder, men *hardla*, *vadla* ogso i Nhl., og *vaļļə* Snm.

η. Præpositioner *á fra* 99_{30} (gtrøndsk), *á meðal*, *meðal* 95_{18} 113_{12} 150_{26} 155_{9} 163_{15} *á miðli* 89_{10} 170_{9} (3 g) *á milli* 83_{29} 126_{8} 131_{26} 133_{5} 179_{13} (5 g) *á millum* 147_{33} (berre 1 g not.) *í millum* 192_{11} 193_{10} 195_{12}.

Præfikset *af-* for *of-* er notera 9 g, t. d. *fra afáte oc afdryccio* 87_{4} *aflátr* 191_{33} *afstope* 112_{2}; sjaa § 25, 17 *η*.

ϑ. Konjunktionar. *eða* (alltid), *annat tvæggia -eða* t. d. 168_{22}; *en* (= *er*, daa) 81_{25} som ofte i Ryfylkediplom, t. d. D. N. IV $50_{1 \cdot 3}$ (1301) IV 145_{3} (1320); *en* (= *ef*) 172_{11}, jfr. *en* = *ef* i gtrøndsk (Ol.s 83_{11}) og i sudvestnorsk (Thomas 180_{12}); *er* (= *at*) 195_{13}; *hvartvæggi -oc* 77_{8} (77_{9}).

For *en* (qvam), som er den vanlege form, finn me ofte *an*, t. d. 68_{27} (25 g; soleis 7 gonger i Sermo de sancta Maria, Unger 168 ff.), venteleg ei sudvestleg form, med di ho ogso stend i Hom. III a 206_{25}, men aldri i Hom. I eller Hom. III b.

§ 26. Ordfanget. Av ordfanget i Hom. II er merkande: *aldrigi* adv. 79_{26} (15 g; *-gin* 12 g, t. d. 155_{23}). — *anzypti*, m. asg 161_{34} — Ol.s paa same stad: *ogn* — einstødingsord, men enno skynelegt i Nfj. um »det aa supa etter anden«. — *annar dagr vicu* 156_{27} ɔ: maandag, jfr. *priðia daghs* i Fagrskinna (Finnur Jónssons utg. s. 368_{29}) um tysdagen[1]. — *aren*, m. nsg b. f. 126_{20} = nyn. *āre* (ørn) m. Snm. — *armingia*, m. asg 157_{21} 159_{25} (Olavs jart. Ol. s. 81_9 82_{27}: *þann aumlega mann* og *aumingia*), soleis ogso *sa arme maðr* 158_{31} = Ol. s. 82_4: *sa hinn aumi maðr*; men Hom. II hev ogso ofte *aumr*, *aumingi* etc. — *bardaga*, m. asg (plaaga) 103_4 112_{10} (162_2). — *blaccrar* 3 sp 126_{21}, um *aren* som ikkje *blaccrar œugum*; sameleis no Snm. — *døgre*, n. dsg 64_{20} *døgramote* dsg 73_8 *samdøgres* 163_{30} er vestlandsk (trøndsk *døgn* fyrr og no, jfr. *samdœgnes* Ol. s. 86_{11}). — *eta* f. (krubba) 73_{28} ofl. enno vanlegt paa Vestlandet i NBerg. Shl. Ryf., *jøta* Nhl. (av *jata*), *hoto*, *høtu* ofl. former Trøndelag. — *fialglæicr*, m. 162_{26} (= Ol. s. 85_3: *fagnaðr*); jfr. *fjelg* »behagelig« Chr. Jensøn, og soleis endaa i Sfj. *fjel(g)də*, m. hyggja Snm. — *forøfðesc* 3 si 191_{16}, jfr. *forøven* (ɔ: bljug) Ryf. — *kagaðu* 3 pi 125_{28} (127_{13}), *calner* adj. npm 169_6; *kāgə* v. og *kālen* med same tydning som i Hom. II er enno vanlege ord paa Nordvestlandet. — *qvælne*, f. 122_{32}; jfr. *kvælen* (kjælen, kvidefull) Nfj. Sfj. og Sogn (sjaa Wadst. s. 60). — *náttarþele*, n. dsg 159_9 — utelate i Ol. s. paa same stad — av *náttarþel*; jfr. nyn. *tēl* n. i *mānətēl*, »den mørke del af maanen som viser sig kort før og efter nyet« Snm. (Aasen). — *ræfr*, n. 133_{16} ofl. jfr. *rævə* n. Snm. — *sál* og *sála* er i Hom. II det vanlege ord for *anima*, men ogso *ǫnd* stend mange stader t. d. 66_3 86_5; paa tvo stader endar *sála* i nom. paa *o* (124_{15} 126_{17}) som maa vera ustøda med *a* for *o*, liksom ogso i nokre faa andre høve, t. d. *hælgasto* 116_2. — *scilia* 160_{30} (= *sjá* Ol. s. 83_{16}) som no i Fjordarne. — *stiupdotter* 145_3. — *søfðo* 3 pi 79_{15} ofl. av *søfa*, drepa; med same tydning no *sövə* v. Sfj. Ytre Sogn. — *søler* 3 sp $96_{26\cdot27}$ av *søla*, v. stilla, fullnøgja (torsten), jfr. *sōla* v. »forslaa; tilfredsstille« Vest Agder (Ross). — *vallanda* part. præs. (kokande) 138_{27}; jfr. »*vall(a) ski*«, smyrja ski med talg og tjøra og

[1] Onsdag heiter *miðvicudagr* 149_{24}, nyn. *mekedag* Vestl. Ordet er vestlandsk og islandsk (innkome fraa tysk).

halda ell. føra deim yver logande eld — utan aa brenna deim. Ytre Namd. (Trøndelag) Helg. — *vaner* 163_{26}; jfr. nyn. *von* um stader der det er von aa leita, Øysterd. (Aasen).

§ 27. Umskoding. Denne etterrøknaden viser at ogso Hom. II i det heile syner fram nordvestlandsk maal, endaa denne handi er meir uregelrett enn den fyrste. Um dei vigtugaste maalmerki, *u*-ljodbrigdet av *a* og ljodsamhøvet, kann der ikkje vera tvil, og dei avviki me finn (t. d. *fn*, *pt* (*ps*), *u-* priv. part.) er ikkje gjenomførde og læt seg forklaara, anten soleis at denne avskrivaren hev vore fraa ei av dei indre sudlege bygder i Sunnfjord, der desse ting finst den dag idag (*navn*, *tóptə*, *tupsə*, *ūgras*), eller at han hev fylgt noko beter fyrelegget enn den som hev skrive Hom. I. Det siste er det trulegaste, med di det ogso best kann forklaara oss grunnen til undantaki i ljodsamhøvet og ikkje faa ordformer, som peikar burt imot sudvestlandsk paaverknad. I det heile syner paaverknad fraa sudvestlandske fyrelegg seg sterkare her enn i Hom. I. Serleg er nemnande s. 68—77 (Unger): In epiphania domini sermo necessaria (s. 88—99), In dedicatione templi sermo (131—136), Sermo de sancta Maria 168 ff. Paa hi sida syner umsetjingi av Acta sancti Olavi (146—168), som fraa fyrstunne venteleg er umsett i Nidaros, der dei meiner det latinske upphavsskrift ogso er uppsett umkr. 1170, meir trøndsk innverknad, so her kann avskrivaren ha havt eit trøndsk fyrelegg, liksom for Purificatio sancte Marie, sermo (s. 99—102). Det beste bilæte av avskrivaren sitt eige maalføre gjev kanskje Sermo de decimis (188—89), som hev ein sunnfjords-svip. Mykje av det som er sagt um Hom. I, gjeld ogso Hom. II. Sume av fyreleggi hev former som tyder paa ein høg alder, t. d. *stæinomenom* dpl 74_{31} *est* 190_{24}. Kyrkjedagshomilia (Unger: 131—136) finn me ogso i ei eldre isl. avskrift i H (Stockh. homiliebok, Wiséns utg. 98 ff.), og i Lhom — her eit fragment — som maa vera fraa tidi kringum 1150; alle desse tri avskrifter[1] fylgjer kvarandre so ordrett at dei maa vera komne fraa ei og den same upphavsskrift, som etter innehaldet aa døma hev vore gjord i Norig, med di det er den norske stavkyrkja som er lagd til grunn

[1] At ogso det framifraa forvitnelege fragm. i Lhom er ei avskrift, dømer eg bl. a. av di det hev sumstad bundne substantivformer, der Hom. II hev ubundne: *sem rǽfret hlíuer kirkionne viþ élom . oc scúrom* Lhom. 162_{28}—163_{1} = *sem ræfr lífir kirkio við regne* Hom. II $133_{18 \cdot 19}$, *sem rǽfr hlíver kirkio viþ regne* H 100_{33}; her synest H og Hom. II aa hava eldre tekst enn Lhom. Formerne *hornstaúar* npl Lhom. 164_{4} (utg. ranglesnad: *-steinar*), *synþaflecca* apl ibid. 164_{35} er knapt isl.

for samanlikningi millom kyrkja og kyrkjelyden; upphavsskrifti til denne homilia maa daa ha vore til i alle fall i fyrste helvti av det 12te hundr.

Med di dei tvo avskrivarar er so like i skrifti at den eine er vand aa skilja fraa den andre, hev dei etter alt likjende vakse upp i den same skriveskule. Det er difor mykje rimelegt at homilieboki, som ho no fyreligg, er skrivi i eit kloster eller klosterhospits paa Nordvestlandet[1]. Ein vil daa helst koma til aa tenkja paa Albani kloster — benediktinkloster — paa Selja i ytre Nordfjord, skipa fyre 1100. Skrifti er i det heile trøndsk, men med høg *f* (*f*) liksom i fragmenti i riksarkivet av ei trøndsk skrift um klosterreglar for benediktinmunkar (Ben. I), sjaa Innl. sid. 8 nedst.

Wadstein[2] hev bore fram den meining at denne homilieboki ikkje kann vera uppskrivi paa Vestlandet for maalet si skuld; serleg nemner han saknaden av *u*-ljodbrigdet og endingi *-un* i akk. pl. i ubundi form i nokre linne neutra. Han meiner difor at ho er skrivi paa Austlandet, og med di der sid. 153_{26} (Unger) stend »*i þes hælga manz husi í þrondhæimi norðr*«, medan der sid. 154_{32} er tale um »*i Vic æustr*«, trur han helst ho er skrivi paa Hamar. Men som det er upplyst ovanfor, er det noko glopalle *u*-ljodbrigdet i denne boki av det slaget, at det maa hava ein reint ytre tilfelleleg grunn: trøndsk paaverknad paa avskrivarane anten ved upphavlege trøndske former, som hev vorte standande att alt i fyreleggi, eller ved nokon kjennskap til trøndsk. Det kjem sterkast fram i sume stykke, som ogso hev andre avvik som tyder paa trøndsk fyrelegg, t. d. Olavs jart. 12 (Unger s. 158_{35}—161_{27}). Formi med *-un* finn me ogso i Thomas 21_{6} (sudvestlandsk maalføre) brukt i eit høve, der me venta ubundi form. Og elles kann baade desse og andre avvik finna si forklaaring i det, at homilieboki — som fyrr nemnt under Hom. I — maa ha vandra rundt og vorte avskrivi snart her og snart der. Men det som etter alt er den sermerkte hovudmaalform i Hom. kann ikkje vera austlandsk. Noko maalføre med so vidt gjenomført *u*-ljodbrigde av *a* som i Hom. kann me ikkje paavisa paa Austlandet i gamle dagar, og det synest strida mot det me maa draga ut av maaltilstandet no.

---

[1] Merkande er nokre ord i In die pentecosten sermo (Unger: 130_{16-19}: *Guð se þes lofaðr at sva erom vér oc aller saman comner til þessa(r) staðar, æigum oc allt saman, hus oc hybøle, iarðer oc aðra fiarluti sem þæir* (postolarner) *atto.* Desse ordi synest høva paa eit kloster, og ikkje paa nokon annan stad.

[2] Sjaa Fornnorska homil. ljudl. s. 2—3, s. 82 note 2 (Jfr. G. Storm i Arkiv X 197—200, og Wadsteins svar ibid. XI 351—58).

For ikkje aa tala um former som *sæ*, *fræ*[1], *repssingar* (153_{22}) *ofgøytlan* og meir dilikt, som er likso framandt paa Austlandet baade i gamall og ny tid som det er heimelegt for Vestlandet. Sjølve skrifti talar, som i Innl. paa fleire stader og ovanfor s. 56 nemnt paa det tydelegaste mot austlandsk skrivestad. At det er naturlegare for ein mann i Fjordarne paa Nordvestlandet aa tala um »nord i Trondheim« og »aust i Viki« enn for den som bur i Hamar, treng ikkje paavisning.

Gustav Storm skriv i Indledningen til Monum. hist. Norv. s. XXXVI, um homilieboki, at »dennes væsentligste indhold er en norsk afskrift af islandske homilier«. Um dette var so, er det underlegt at der i boki, som elles hev merke etter so mange maalføre, ikkje er far etter det som merkjer ut islandsken paa den tidi, korkje i skrift — t. d. *þ* for *ð* — eller i *h*-bruket framfor *l*, *n* og *r*[2].

Mykje av innehaldet er umsett fraa latin, og det synest utvilsamt at Alcuins bok og Olavs jarteigner hev vorte umsette fyrst til trøndsk. Av homiliorne maa i alle fall Kyrkjedagshomilia vera heimegjord, og det utan tvil i Norig, der stavkyrkja var den vanlege bygningsform. Fyrelegget for avskrivaren av Hom. II hev truleg vore rygsk (= Hom. III a). Med umsyn paa dei andre homilior vil venteleg ei samanlikning millom dei upphavlege latinske homilior og umsetjingarne kunna gjeva nokor rettleiding um dei norske eller islandske tekstar er eldst — held seg nærmast originalen — men denne etterrøknaden vil høva best, naar dei sudvestlandske maalføre vert umrødde.

VI. **Fragment av den eldre Gulatingslog** (Gfr. III).

Grunnlag: Upphavsskrifti Am. 315 e folio, tvo samanhengande blad in quarto av den eldre Gulatingslog. Tilvisningar til sida og lina i handsk.

§ 28. Her finn me desse maalmerki:

1 a. *u*-ljodbrigdet av *a*, ogso framfor halden *u*, er gjenomført utan undantak; t. d. *bornum* 2_{11} *gotu* 4_{31} *hofuð-* 3_{18} *monnom* 1_{10} *fiolþum* 3_{21} *oðrum* 3_{14} (2 g).

Merkn. 1. *ſkolo* 2_{11} (5 g) *ſcolu* 3_6 (2 g).

---

[1] Sid. 191_7: *vindr skal þec føkia,*
fræ þit er þrotet,
orðet at engu.

(Ogso andre stader er merke etter bunden stil, soleis 107_{25-27}).

[2] Um *hring* 41_2 sjaa s. 54 note 1 her framanfor.

b. Verbal tristavingsform: *foðlaðom* 4_{22} (ikkje andre døme).

Merkn. 2. Av ord paa *-aðr* er der berre *manað* asg 1_{17}.

2. *u*-ljodbrigdet av *á* framfor halden *u* er ikkje gjenomført i *vattum* 3_{18} *vato* 4_{21}; derimot *at huoro* 4_{4}.

Merkn. 3. Merkeleg er *aor* 4_{6}, pl. av *á* (elv). I nordvestlandsk finn me i Hom. I og II ein hende gong *ao* for *ǫ́*.

Tidleg i det 13de hundr. hev *á* venteleg gjenge yver til mesta same uttalen som *ǫ́*, og me kann finna eldre *á* og *ǫ́* etter denne tid stundom skrivne sameleis; men med di det berre er i yverskrift og etter stor fyrstebokstav at *ao* i Hom. vert bruka soleis, og *u*-ljodbrigdet av *á* i fragmentet elles berre hev serskilt teikn (*o*) i *huoro*, der labialen hev verka med til aa skapa ein *o*, synest denne forklaaringi her lite rimeleg; ein kunde mesta tru at *ao* i *aor* syner fram tviljoda uttale av *á*, som enno er vanleg sudpaa Nordvestlandet (Ladvik og Hyllestad).

Merkn. 4. Gfr. III hev *nocor* 4_{1}; — *honum* $2_{8}.3_{10\cdot11}$ 4_{17} oftast avstytt *ħm*, t. d. 1_{15}, i avtrykket i Ngl. uppløyst *honom*, som ikkje finst i hds.; — *hon* 4_{25}; — *gera* 3_{11}; — *micla* asf 1_{23} *miclo* 2_{8}; i staden for *millum* stend *a mille* 4_{12} (jfr. Hom. II).

Merkn. 5. *a* finst aldri framfor burtfallen *u* eller *v*.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert skrive *e*: *betre* 3_{2} *hevir* 1_{6} *menn* 3_{2}, *gera* 4_{20} *felr* 1_{8}.

Merkn. 6. *huer* nsm 3_{7} *huers* 3_{6} osfr.

b. *e*-ljoden uppkomen av *ei* vert skriven *e*: *engi* 1_{13} ofl. *engan* asm $1_{20\cdot21}$.

c, d. Upphavleg *e* vert skriven *e*, t. d. *geþa* 1_{12} *hendi* dsg 2_{6} *hendr* 2_{15} *vera* 4_{18} *verc* 2_{15}. Undantak: *fæla* 2_{7} (elles *fela* 2_{6} *þelr* 2_{8}) *gæþaz(ſt)* 1_{22}.

Merkn. 7. Etterljodbrigde ved *i* er der ikkje døme paa: soleis berre *ia*: *gialda* 1_{10} *fialþer* 3_{8}.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ*: *fær* 2_{12} *være* 1_{4} *præle* 1_{5} *æve* 3_{24}. Undt. *þrend(um)* 2_{16} ofl. *ʀener* 4_{2} ofl.

Merkn. 8. Alltid *ſkul(l)d*, t. d. 1_{12} *ætboren* nsm 1_{10} *frials* 1_{22}.

5. *þann* 3_{5} *þat* 4_{24} *þaʀ* 1_{16}.

Merkn. 9. *þingat* 3_{5}.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) vert skrive *œ*: *cœmr* 2_{23} *þœʀ* 2_{15}.

Merkn. 10. *beom* 3_{20} dpl av *bœr* stend vel for *bjóm*.

7. Priv. part. *u-* 3 g i *vmaga*, t. d. 2_{14}; *o-* i *omerctum* 3_{23} *ofœraʀ* 4_{6}.

8. Ingen halvljod; berre former som *þioþr*, *cœmr* *fialþʀ* osfr.

9 a. Tviljodar: *au* (1 gong *ou* i *loupftigi* 2_{27}), *ei*, *œy*, t. d. *caupa* 2_{1} *heim* 2_{18} *lœyfa* 2_{20}.

Merkn. 11. *marcʀenu* 4_{12} maa vera misskr. for *marcʀeinu*, som det vert skrive 4_7.

b. Stigande tviljodar: *gialda* 1_{10} *þioþʀ* 4_{17} *ʀiuþa* 1_{13};

Konsonantisk *u* vert skriven *u*: *umhuaʀſ* 1_{17} *huert* 2_1 *hoggua* 2_{22} *þui* 4_{30} *ſua* 1_{23} ofl. (nokre gonger *s* med ein liten *a* yver, som i Ngl. med urette er uppløyst *sva*, t. d. 1_7.

Merkn. 12. Stundom vert skriven *j* for *i*, t. d. *jorð* 3_7; sjeldan *e*: *ſea* 3_7 *beom* 3_{20}.

10. Ljodsamhøvet er i det heile gjenomført som i trøndsk, med nokre faae undantak.

a. Soleis finn me *e* for *i*: *a mille* 4_{12} *betre* 3_2 *hende* 2_9 (*hendi* 2_6) *ʀexſtre* 4_{30} *ſteþnde* 3_5; *tekenn* 2_{23} *Valenkunner* 3_{22} (*-ir* 3_{26}); 1 gong *æ*: *geræ* 4_{28}. Som ein ser, gjeld undantaki mest utljoden.

b. For *e* stend *i* (skr. *ı*): *legit* 4_{19} *verit* 4_{30} (1_{16}?) *verði* 2_{10}.

Merkn. 13. Etter *ǫ* finn me *e* i *hofðe* 2_{19} som er det einaste døme paa dette høve.

c. Ikkje sjeldan finn me *o* for *u*, helst naar vokalen stend i utljod: *-goto* 4_{28} (*-u*, *-ur* $4_{18 \cdot 25 \cdot 29 \cdot 31}$) *miclo* 2_5 *miðio* 3_{20} *maʀkreino* 3_{17} (*-u* 4_7) *ſino* 3_9 *ſkuldo* 2_{24} *slico* 3_{28} *ſteþno* $3_{11 \cdot 12}$ *ſomo* 4_{27} *þurro* 4_{21}; sjeldar um det kjem konsonant etter: *frendom* 2_{20} (*-um* $2_{16 \cdot 18}$) *monnom* 1_{10}.

d. *u* for *o* er der berre i *vattum* 3_{18}; ordet *konong-* er i Ngl. uppløyst 3 gonger *konong-* og 2 gonger *konung-*. Hdskr. hev berre avstyttingar *ꝁr* 1_{21} *ꝁs* 1_9 *ꝁe*, dsg. 1_9 $4_{27 \cdot 30}$; endingi *-e* i dsg viser at ein byr lesa *kononge* etter ljodsamhøvet.

Merkn. 14. I ord med *e* av *ei* er endingsvokalen *i* og *u*: *engi* 2_3 (2 g) *engum* 2_{25} (einaste døme).

Merkn. 15. I former av *gera* er endingsvokalen *i*: *gerir* 2_{10}; *henne* pr. 1_5.

Merkn. 16. Einaste tristavingsform hev *-om*: *foðlaðom* 4_{22}.

Merkn. 17. Dei vanlege avleidningsendingar er med i ljodsamhøvet; substantiv paa *-ing* og adjektiv paa *-leg* er der ikkje. Undantak er:

α. Den etterhengde subst. artikel, som hev *e*: *barnet* 1_{13} *fueinenn* 2_{26}.

Merkn. 18. Det reflex. pron. heiter her alltid *sic* 2_{24} ofl.

11. Adjektiv-artikelen er *hin*(*n*): *hin* asm. 3_{16} *hit* 4_{27} (*hit ſomo* for *at ſomo*, sjaa noten paa sida 38 her framanfor.

12. *þ* og *ð* som i vanleg gnorsk; t. d. *ſamheraðſ* 4_5 *haþðe* 3_{15} *þirðir* 4_6. *Ð* for *þ* i *Ða* 3_{16}.

13. Fragmentet hev *fn* i *ſteþna* 2_{25} og i former og ord av denne roti, tils. 8 g; men *iam-* 1_3 (3 g), *iamt* 4_{31}.

14. Alltid *g* (ikkje *gh*).

15. Alltid *pt*: *aptʀ* 2_{18} (6 g), *ſkapt* 4_{23}, *ſkipta* 3_1 (8 g) og former og avleidningar derav 18 g.

Merkn. 19. *fs* er der ikkje døme paa.

16. Former av ymist slag. Her er berre merkande:

f. Vokalen vert ikkje lengd framfor *l* + konsonant, som me kann sjaa av *fiolþum* 3_{21}.

Merkn. 20. Aksentar vert ikkje bruka; stundom ′ yver *i*.

h. Ymse vokalhøve.

γ. *y* gjeng yver til *i* i: *þicki* 3_{21} *þirir* 3_{27} (*þ*[1] 2_{26} er vel = *firi*).

δ. For *a* i kompar. finn me *e* i *fannare* nsn 3_{21} *viðaʀe* adv. 4_{25}.

ζ. Etter *e* er det innskote *i* framfor *gi* i næste staving i *hueigi* 2_{12}.

j. Konsonantburtfall.

Dei vanlege burtfall av *h* i *hl* etc. og *v* framfor *u*, t. d. *laupi* 1_7 *luta* 3_{22} *unnit* 4_{14}.

r hev falle burt i præp. *við* 3_{11} ofl: Sameleis (utan *r*) *með* 1_5.

k. Konsonantinnskot.

p er innskoten etter *m* i *heimptir* 2_{27}.

l. Konsonantlengd.

α. For lang konsonant stend stutt i *hin* pron. 1_{20} *ligr* 3 sp (av *liggia*) $4_{3 \cdot 19}$ (*liggr* 4_5) *legſt* 1_5 *sit* pron. 1_{11} *up* 4_{16} (*upp* 4_{14} ofl.).

β. For stutt *l* stend ofte lang *l* (*ll*) framfor *d* og *t*: *elldizſt* 2_{13} *giallda* 1_{18} ofl. (*gialda* 1_8 ofl.) *hallda* 1_{13} *helldr* 3_{25} *ſkulld* 1_{12} (*ſkuld* 1_{18}) *allt* 1_2 3_{26}; alltid *n* framfor *d*. *frendom* 2_{20} *hendi* 2_{13}.

m. Framfor palatal vokal vert skrive *k*: *þylkis* $1_{9 \cdot 10 \cdot 18 \cdot 19}$ *merke* 3_{22} *tekenn* 2_{23} *take* 2_{27} (sjeldan *c*: *cœmr* 3_{12}); elles *c* og *k*: *calla* 4_{11} *nocor* 4_1 *fic* 3_{13} *ſkal* 2_9 *kunnr* 2_4.

v vert skriven *v* (oftast lat. *v*; stundom ags. (*ƿ*), t. d. *ƿil* 1_{25} *ƿæl* 2_6); upphavleg bilabial spirant millom vokalar vert stundom skriven *v*: *geva* $1_{10 \cdot 12}$, men oftast *f*, t. d. *geþa* 1_{15} *haþa* 1_{23}; i andre høve alltid *f*: *fialþʀ* 3_{22} *þarþ* 2_{24}, *huerþr* 2_{15}.

z = *s*: *garðz* 4_6 *landz* 3_{10} *manz* 2_{25}.

17. Nokre ordformer.

Substantiv: *beom* 3_{20} dpl. av *bœr*, *ſkuldo* dsg av *ſkuld* f. 2_{24}.

Adjektiv: *meirum* komp. dpl m. 2_2.

Refleksive verb paa *-zſt*: *abyrgizſt* 2_{26} *aucazſt* 2_{10} *elldizſt* 2_{13} *gæþazſ(t)* 1_{22}; *-st* i: *geþſt* 1_{21} *legſt* 1_5 *œykſt* 2_8.

Adverb: *ellaʀ* 2_1 *ræl* 1_{24} o.fl. *at huoro* 4_1.
Præpos.: *a mille* 4_{12} (jfr. Hom. II); *or* 1_7.
Konjunkt.: *eða* 3_7 *annattueggia-* (*eða*) 4_8.

§ 29. Gfr. III syner næmast fram maalføret i Sunnfjord. Dei faa avvik — serleg med umsyn paa ljodsamhøvet, hev venteleg grunn i paaverknad fraa maalføre lenger sud. Det same er kanskje grunnen til *v-* (*ú-*) i ordet *vmage* (no: *ōmagje* Snm. *ūmagje* Nhl. og sudetter) medan me elles finn *ó-* i tvo ord.

VII. Den eldre Gulatingslog (G).

Grunnlag: Avtrykk i Ngl. av Cod. 137 qv. „e donatione variorum", Universitetsbibl. Kjøpenh., jamført med R. Keysers avskrift (Chr. universitetsbibl. 681 qv.). Tilvisving til kap.

§ 30. I denne handskrifti er merkande:

1 a. *u*-ljodbrigdet av *a* framfor halden *u* er i det heile gjenomført, t. d. *bornom* 66_{13} (4 g) *fongum* 8_3 (7 g) *homlo* 299_2 (6 g) *homlor* 223_9 (2 g) *ǿðrom* 34_1 (43 g; *-um* 19_4, 13 g; *oðrum* 18_4 115_{17}, *oðrom* 23_{17} 32 g) *ollum* 8_3 (8 g; *-om* 2_{15}, 18 g).

Av slike former er der umkr. 610. Hertil maa me ogso rekna former som (-) *giofum* 221_1 (2 g) *giolldum* 71_{40} (53 g; *-om* 100_7, 3 g) *siolfum* 46_5 (8 g); vokalen *u* i endingi i desse ord syner at *o* i *io* er *ǫ*; av dette slag former finn me umkr. 140.

Undantak er 6 ord: *faður* (-) 21_{13}, alltid so nær som *fǿðurbrǿðr* 237_9; *hafuð* 222_1 (2 g; *hofuð* 22 g); *hafum* 1 pp 3_1 (11 g; *hofum* 7_5, *hofðu* 2_{27}); *halfum* 195_2 (2 g; *holfu, -o, -um* 41 g, t. d. 18_4); *matu* 158_1 (3 g; *motu* 5 g, t. d. 20_{28}); *samo* 82_{17} (*somu, -o* 37_{28}, 26 g); tilsaman 109 høve, og av deim 90 paa ordet *faður* og 11 paa *hafum*. Der er soleis ikkje eit einaste ord i G som finst berre utan ljodbrigda vokal, og dei ikkje ljodbrigda formerne av dei 6 nemnde ordi hev truleg sin grunn i paaverknad paa avskrivaren fraa maalføre utan ljodbrigde, og daa i denne tidi (umkring 1250) helst fraa trøndsk, liksom sjølve skrifti er sterkt paaverka derifraa.

Som dømi viser, vert *u*-ljodbrigdet av *a* i denne handskrifti ofte skrive *ǿ* liksom *i*-ljodbrigdet av *o*. Soleis ogso *forsǿgn* 268 (yverskrifti; *forsogn* 268_1) *sǿk* 22_{10} oftare enn *soc* 39_2, *sǿkum* 229_2 og *sokum* 229_1 og fleire ord. Dette tyder paa eit framskot av *ǫ*-ljoden burt imot same stoda som *ø*, liksom baade denne ljoden og gnorsk stutt *o* i Nhl. no, tildeils ogso nord i Shl. og i Sfj., hev gjenge yver til *ø*, t. d. *øsp, støva*

følk (= gn. *ǫ* sp, *stofa*, *folk*) Nhl. Ein hende gong vert det i G skrive *au* for *o*, t. d. *laustr* 44_3 *laugunautar* 3_{20} 313_5.

Merkn. 1. *scolo* vert skrive soleis umkr. 245 gonger, t. d. 2_6, *skolo* 5_3 (10 g), *scolu* 33_2 (19 g) og *scalo* 319_{24}; av andre former finn me *skylldi* 3 si 36_4 (11 g; *-e* 21_2) *skylldu* 3 pi 21_3 (4 g) *scyli* 3 spk 15_{15}. — *mano* inf. og 3 pp 268_{19} 266_{36} (*man* 1 sp 266_{76}, 2 g) *myndi* 3 sik 269_9.

b. Verbale tristavingsformer paa *-aðo, -aðom*: *skipaðo* 142_1 (3 g) *soðrlaðom* 90_5 *veðiaðo* 266_{53} *veðeaðom* 266_{51} (2 g). Superlativ paa *-asto*, *-astom*: *nanasto* apm. b. f. 132_3 *vitrastro* 2 yverskr. ofl. *vitrastom* 2_4. Tristavingsformer av substantiv: *kunnasto* 32_{40} *manaðom* 8_5 ofl. *þionosto* 8_1 (5 g).

Merkn. 2. I tvostavingsadjektiv med avleidingsending som inneheld *a* vert *u*-ljodbrigdet gjenomført i ord som *annarr*, i nsf og npn: *onnur* 17_3 (14 g, *-or* 24_{15}, 4 g)) og *-smogall* (*garðsmogol* f. 82_6); particip paa *-aðr* fær i fem. sg. og neutr. pl. *-að*: *eindagað* f. 72_3 *handsalað* 40_1 (2 g) *heiðlaunað* 270_3 *heilspenað* 43_{17} *launað* 129_4. Substant. fem. paa *-an*, t. d. *skipan* 146 yverskr. og mask. paa *-aðr*: *fenað* asg 160_{15} *manaðr* 10_5 ofl.; pl. neutr. med ljodbrigde: *oðol* 282_1 ofl.

2. *u*-ljodbrigdet av *á*, naar *u* hev falle burt, er ofte gjenomført: *ambott* nsg, dsg, asg, t. d. 57_{10} (10 g; ogso *ambótt* 25_7, 4 g), men i gsg *ambattar* 57_{14} (6 g) og i pl. *ambatter* 198_9; *mungót* pl. 234_2 (2 g) i gsg *mungatz* 234_5); *mol* pl. 32_{21} (2 g; ogso *mál* pl. 102_{15}); *nott* 5_3 (16 g) og *nottena* asg 35_3 (men *nattar* 157_3 *natta* 11_7 (3 g) og i sams. *nat-(stað)* t. d. 156_{10}; *ró* (plata) 306_{11}; *forsio* 15 yverskr.; *sór* pl. (av *sár*, n.) 185_{15} (3 g); (-)*vón* 63_8 (3 g); *vopn*, pl. 37_{30} (2 g; oftare *vapn* 139_2, 5 g) i gen. pl. *vapna* 139 yverskr. Undantak er umfram dei nemnde: *rá* f. (paa skip) 306_9 *sal* (sjæl) 232_7 *tá* 242_4.

Naar *u* er halden i næste staving, vert *á* ikkje ljodbrigda, t. d. *arom* (av *ár* i baat) 171_5 *udaðom* 24_{29} *at hvaro* 39_2 ofl. (*at tvaro* 184_4) *hvarom* 49_3 ofl. *-ráðom* dpl 312_{17} *salo-* 233_5 (6 g) *sarom* dpl 183_2 ofl. *skalom* 185_6 *vapnom* 95_1 (3 g) *vattom* 36_5; *atto* 3 pi 115_{11} *baro* 3 pi 60_2 ofl. *kvaðo* 3 pi 267_{26} *varo* 3 pi 2 yverskr. (19 g), jfr. no i Nhl. *bårə, såtə, vå* i impf. pl. Heller ikkje i samandregne former som *spám* dpl 28_3 (2 g) vert vokalen ljodbrigda. Undantak er *nottom* dpl 27_3 (9 g) og *ambotto* dsg 61_5.

Merkn. 3. Yverføring av *o* til former som ikkje hev eller hev havt *u*, finn me ikkje.

Merkn. 4. Av ordformer som *u*- og *v*-ljodbrigdet plar hava verknad paa, er merkande: *nokorr* (*-órr*) 36_4 2_{21} *nokot* 75_4 ofl. (no: *nöken, nökin* Nfj. Sfj. *nåken* (*-in*) Ladv. Hyllest. *nåakinn* Sulen, *naokinn* Gulen; eldre

folk i Nhl.: *nókór*). — *hanom* 54_7 (og alltid; no *hånå* Sulen, *håno* Brekke). — *hon* 28_{20} ofl. (no *ho*; i Nfj. ogso *hon*). — *gera* 3_{13} ofl. (alltid). — *biscop* 298_2 (og *bcop*). — *miclu* 56_3 (*i* i alle former). — *i millum* (*-om*) 32_{38} 53_2 *a millum* 307_3 (3 g), men oftast (*á* ell. *i*) *mellom*, t. d. 4_2, ei kompromisform millom *međal* (som ogso finst i G 32_{22}) og *millum*; sjaa nedanfor sid. 92, 17 *η*. — *þrysvar* 186_1 (*-ár* 34_6). — *i gegn* 53_6 ofl. — *i gognom* 83_1 — *ondvege* 62_3 115_1 (4 g; *andvege* 266_3 35_2; no *andveg* Nhl. *andvegjesbenk* Snm. *annvebenk* Ladvik). (— *andvorđu* dsn 89_5).

Merkn. 5. Framfor burtfallen *u* eller *v* stend aldri *a*, so nær som i dei nemnde jamlaga former: *skipan*, *eindagađ* f. etc.

Merkn. 6. Etterljodbrigde ved *u* hev me i: *kyrr* adj. 81_{11} ofl., *kyrsetu* 102_{18} (nyn. *kørr* Snm. Nhl.) — *kyrkir* 3 sp 31_6 43_8 (nyn. *kyrka* Berg. stift) — *kvic* 63_2 *kvigt* 104_{10} *kyc fe* $44_{2\cdot3}$ *kvikvendi* (*-es*) 147_2 ofl. (no *kvīkendə* Hyllestad). — *tysvár* 20_9.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert i G skrive *e*, t. d. *hevi* 9_{16} ofl. *nemna* 2_5 *segir* 42_2 ofl. *sveria* 2_8. For *e* vert skrive *æ* i *hǽs* 43_9 (leikende, laupar; heiter no *hæs*, pl. *hesja* Nhl.).

i-ljodbrigdet av *ia* i *frials* (< *friáls*) vert oftast skrive *æ*: *frælsis* 56_3 ofl. (sjeldan *frelsi*, t. d. 5_3).

Merkn. 7. Sameleis hev pronomenet *hverr* i alle former og samansetningar *e*, t. d. *hverr* 2_{17} *einnhverr* 306_{15} *hverskonar* 21_{14} *hvessu* 52 yverskr. (21 g; *hvessug* 51_1, 6 g).

b. Ogso den *e*-ljoden som er uppkomen av *ei*, vert alltid skriven *e*, t. d. *engi* 21_{10} *helgi* 15_1.

c. Upphavleg *e* vert i G skreven *e*, t. d. *ec* 265_7 *međ* 2_{14} *geva* 5_1 *verđa* 2_{14} *verca* gpl 69_9.

d. Sjeldan vert upphavleg (eller sekundær) *e* skriven *æ*, soleis i *æđa*, t. d. 2_2 *væra* v. 90_1 (og mest alltid; sjeldan *vera*, t. d. 2_1) *vætra* 266_{79} (men *vetr*, t. d. 298_{15} *vetrum* 53_{16}).

e. Upphavleg lang *e* (*é*) vert skriven *e* eller *é*: *fe* 9_3 *sér* pron. 2_{17}.

Merkn. 8. Etterljodbrigde av *j* finn me ikkje.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* (og lang *æ* elles) vert jamnast skrive *æ* eller *ǽ*, t. d. *færre* 187_{12} *gæta* 2_{13} *klæđom* 57_4 *læra* 15_{16} *sæng* 185_9 *særđe* 185_5 *sær* 75_{16} (3 sp av *sá*) *sætr* 84_2 ofl. *sættar* gsg 244_5 (1 gong notera *settar* 253_3) *tǽr* 242_4. Naar *n* gjeng straks fyre eller kjem straks etter, vert det skrive *e*: *ner* 21_{15} (3 sp av *ná*) *ner* konj. 35_{11} *nest* 24_1 ofl. *netr* 61_{10} ofl. (pl. av *nott*) *rena* 32_4 ofl. *vener* 196_9 (3 sp av *vǽna*) *venesc* 254 yverskr. *frendum* 71_1 ofl. (sjeldan *æ*, t. d. *frændom* 32_{13} *uvæne* 189_{13}).

Merkn. 9. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er nemnande: *bazt* 2_6 (3 g) *bozto* dsn 198_8, men oftare *bezt*, t. d. 2_4 (og alltid *e* i komp. t. d.

betri 129_3) — *frials*, adj. 47_6 ofl.; *frælsasc* v. 64_1. — *fynd* asg 95_{10} ofl. *fyndi* 144_2, alltid med tydingi „funnen ting, fund", liksom *fynd* i Hard. (etter M. Schnabel) og *fønn* (ɔ: *fynd*) Ryf.; *fund* asg 3_1 ofl. *fundar* 161 yverskr. med tyding: møte. — *kván- kvan-* i *kvanfangs* 51_6 (61_3). — *or-kymlum* 21_2.

5. *þann, þat, þar*, t. d. 2_6 1_{14} 1_{18}; *þangat* 3_{19} (2 g), men ogso *þengat* 19_{10} (2 g) og oftast *þingat* 21_3 (21 g); *þeðan* 37_6 (18 g); *þen-nug* 21_2.

Merkn. 10. *hingat* 130_4 (2 g).

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) vert skrive *œ*, stundom ogso *eœ*, som synest hava sin grunn i ein eldre skrivemaate *eo* jamsides *oe* (sjaa Innl. sid. 20, 21), soleis: *feœrt* 310_5 *kœmr* 3_{13} *keœmr* 205_2 *keœpt* 14_4 *beœtr* 316_2 *beœta* 15_{10} (ofte), *ferfeœttre* 253_9 *gleœpr* 205_1 og mange fleire døme. Skrivemaaten *hoggr* 3 sp 242_3 *oxar* 195_1 gsg av *œx* 169_1 og *ofsta* 234_4 (*œfst-* 146_4 82_3, 18 g uppt.) kann koma seg av framskotet av *o*-ljoden til *œ* i G's maalføre, som er umrødt ovanfor under 1 a. Elles finst det paa Nordvestlandet ei form *òx* (Nfj.) og *oks* (Romsd.) for det vanlege *öks*.

7. Privativ partikel er utan undantak *u*, t. d. *uvizka* 2_2.

8. Ingen halvljod vert skriven; men sjeldsynte skrivemaatar som *brigðr* 283_5 = *brigðir* 283_4, *broðor* 246_2 (for *broðer*) syner at ein halv-ljod av same slag som vokalen fyre er i gjerdsl (*brœðor* gsg 224_4).

9 a. Tviljodarne vert skrivne:

au, t. d. *haust* 287_1

ei, t. d. *heim* 16_6 *fleiri* 2_{13}

ey, t. d. *eyða* 12_3 *Eysteins* 2 yverskr.

b. Stigande tviljodar er *ia* (for *ja* og *já*) *io* (for *jo, jó, jǫ*) *iu* (for *ju* og *jú*): *frials* 47_6 *i hia* 80_2 *skiota* 35_{16} *riuva* 107_2.

Konsonantisk *u* etter konsonant vert skriven *v*: *hvar* adv. 87_{10} *kvoðu* 37_2 *sva* 3_2 *þvi* 2_1.

Merkn. 11. Sjeldan møter me *j* eller *e* for *i* som fyrste led av den stigande tviljod, t. d. *jarls* 2 yverskr. *veðeaðom* 266_{51} *freadegi* 20_3 ofl. (= *fria-* 20_2) *smeors* 3_{27}.

10. Ljodsamhøvet i endingarne er i det heile som i trøndsk og regelrett nordvestlandsk, men ogso her er sume merkelege undantak.

a. Me finn soleis stundom *e* der me venta *i*, sers ofte etter *ę*. Dei notera høvi er:

Etter *ę* stend jamnast *e*, naar der etter stomnvokalen kjem *n* + dental, t. d. *brenne*, 305_3 98_2 8 g) *kenne, -er* 20_{16} 15_{16} 157_7 (29 g; *-i, -ir*, 4 g) *renne, -er* 43_{14} 149_{14}; *endesc* 3 sp 115_8 *hende*, dsg av *hǫnd* 30_5 (27 g, alltid) *lender* 3_9 (2 g; *-ir* 3_6) *sende, -er* 31_8 69_5,

men ogso ofte elles:

drenge apl 310_7 *efter*, *epter*, t. d. 2_{10} (alltid), *eftre* 60_3 (-*i* 151_2 ofl.) *faðerne* 57_{18} (-*i* 57_{14} ofl.) -*ferðe* 32_1 (-*i* 32_{13}) *fester* 51_{29} (-*ir* 51_{17} ofl.) *frendseme* 24_6 (6 g) *gengenn* 102_{12}, -*et* 104_3 -*ner* 12_4 (5 g; *gengit* 85_9) *hefðe* 3 sik 76_2 *heve ec* 266_{62} (*heri* 9_{16}, 20 g) *herer* 2_{22} (132 g; -*ir* 20_4, 13 g) *hverfer* 2 sp. 302_1 *hverge* 298_{16} (-*i* 12_8 ofl.) *lenge* 131_{13} (-*i* 203 yv.) *lengre* 3_{23} (-*i* 90_4) *lester*, m. pl. 41_6 *mannmenge* 144_7 *nemne*, -*er* 3_{11} (6 g) *nemde* 266_{41} *sege*, -*er* 262_6 35_{19} (not. 4 g; oftare -*ir*, t. d. 42_2) *sellde* 40_{11} (9 g; -*i* 40_{12}, 6 g), *setter* p. npm 89_5 (2 g), *skerðe* 3 spk 43_{16} *stefne*, *stemde* 37_{22} (5 g; -*i* 124_2, 5 g), *svellter* 3 sp 43_2 *teket* 223_{16} (elles -*it*, -*in*, -*inn*, t. d. 223_{19} 270_3 316_2) *vellde*, s. n. 259_1 *verðe* 311_4, dsg av *vorðr*;

(etter *i* stend alltid *i*, t. d. *inni* 43_1);

etter *u*: *hugðe* 22_{11} (-*i* 137_4, 2 g) *numet* 75_7;

etter *y*: *skyllde* 21_2 (-*i* 36_4, 11 g) *syster* 105_9 (-*ir* 105_{14} ofl.);

etter *au*: *atlaupe* dsg 191_3 *bauge* 34_3 (13 g; -*i* 185_1, 2 g) *dauðer* 23_{33} *siaunde* 134_2 (2 g) *staure* dsg 195_1;

etter *ei*: *heiter* 51_{28} (29 g; -*ir* 98_2, 3 g) *veiter* 121_9 (4 g; oftast *veitir*, t. d. 139_1);

etter *ey*: *eyrer* 238_2 (oftast -*ir*, t. d. 243_1) *leyse* 183_3 *leyste* 185_{14} (*leysir* 185_6) *neyte* 22_{13} (-*i* 22_{18}, 2 g) *neyter* 72_6 *skuldskeyter* 55_1.

b. Stundom finn me ogso *i*, der me venta *e*. Dei notera høvi er:

etter *a*: *allir* 152_2 (-*er* 157_6 ofl.) *alldri* 60_3 (2 g) og alltid i *aldrigi*(*n*), t. d. 12_9; etter upphavleg *e*, helst framfor particip. endingar -*nn* og -*t*: *drepinn* 158 yv. (-*enn* 158_2) *drepit* 214 yv. (3 g; -*et* 158_3) *gevit* 5_4 (-*et* 4_3, 8 g) *legit* 90_1 *veginn* 3_{32} (6 g; -*enn* 3_{27}, 7 g) og *verit* 47_1 (16 g; -*et* 53_{10}, 2 g), men ogso i nokre faa andre høve: *hvegi* 71_{35} (2 g) *hvervi* 3 ppk 117_3 (2 g) *fullrettis* 196_1 (-*es* 196_8 ofl.) *svefnis* 199_1 *tvivegis* 23_{43} *verði* dsg 266_{76} *verðim* 314_{41} *verki* 74_2;

etter *o*: *biscopi* 33 yv. (oftast -*e*, t. d. 20_{13}) *brœðrongi* 225_6 (3 g; -*e* 226_5, 4 g);

etter *æ*: *bæði* 8_2 (elles alltid *bæðe*, t. d. 14_2) *mælir* 28_9 (4 g; -*er* 89_2 ofl.) *særði* 3 si 185_{11} (-*e* 185_5) *væri* 3 sik 75_1 (-*e* 86_{23} oft.);

etter *ø*: *fœddir* p. 114_1 (2 g).

Merkn. 12. Etter *ǫ* stend oftast *e*, t. d. *fiorve* 137_2 *fiotre* 183_3 *hofðe* 71_{21} (7 g); undt. *hoggvinn*, -*in*, -*it* (*hoggit*) 166_2 $179_{1\cdot 3}$ 238_6 ofl. (men ogso *hoggve* 3 ppk 303_{10}) *kiotvi* 20_1. Grunnen til *e* her er vel noko at *ǫ* i maalføret hev nærma seg sterkt til *œ*.

c. Ikkje sjeldan finn me *o*, der me skulde venta *u* (helst etter *ǫ*). Soleis:

etter *a* i: *mano* 266_{36} 268_{19} *scalo* 319_{24} *samo* 82_{17};

etter *ę*: *bezto* 198_3 (4 g) *domfesto* 37 yv. (3 g) *festom* 301_1 *domstemno* 266_{45} (*-u* 267_{11} ofl.) *lendom* 47_{10} (2 g; *-um* 253_{14} ofl.) *skemrom* 86_{13} *spenom* dpl 223_3;

etter *i*: *biscop* 2 yv. 298_2 (alltid), *hino* 233_2 (2 g; *-u* 240_{10}, 3 g) *hinom* 250_5 (*-um* 251_2 ofl.) *millom* 323_8 (*-um* 53_2, 4 g);

etter *au*: *siaundo* 235_2; etter *ei*: *marcreino* 89_4 (*-u* 87_{19}); etter *ey*: *logleyso* 34_7 268_{13}; men oftast etter *ǫ*: *bornom* 66_{13} (4 g) *bozto* 198_8 *einorðom* 189_{12} (10 g) *forom* 61_6 (*-um* 3 g) *fosto* 17_2 (10 g; *-u* 15_9, 7 g) *gognom* 59_1 (2 g) *gœmlo* 253_{10} *holfo* 34_2 (17 g; *-u* 81_{12}, 4 g) *holfom* 191_3 (14 g, *-um* 18_4, 16 g) *homlo* 299_2 (6 g) *homlor* 223_9 (2 g) *hondom* 201_2 (*-um* 189_7) *kollom* 10_3 (6 g) *lostom* 57_4 (*-um* 44_3) *losto* 44 yv. *monnom* 3_9 (21 g; *-um* 2_4, 21 g) *morcom* 6_{11} (75 g; *-um* 316_2) *morco* 75_{21} (2 g; *-u* 161_1) *oðrom*, *œðrom* 34_1 (75 g; *-um* 18_4, 15 g) *oðro*, *œðro* 3_{19} (7 g; *-u* 120_1, 2 g), *ollom* 2_{15} (18 g; *-um* 8_3, 8 g), *ollo* 52_2 (3 g; *-u* 41_1, 3 g) *onnor* 24_{15} (4 g; *-ur* 17_3, 14 g) *-oro* dsg 240_3 *rostom* 266_{45} *somo* 5 yv. (3 g; *-u* 37_{28}, 23 g) *sonnom* 262_5 *tvevolldom* 199_2 *-vommom* 36_7 (*-um* 41_{12}, 2 g); *friolsom* 70_1 (2 g; *-um* 57_{22}); *fiollom* 19_6 *giolldom* 100_7 (3 g; *-um* 71_{40} 54 g) *iorðom* 32_3 (*-um* 275_5) *iorðo* 166_3 (*-u* 50_5, 58 g). I *stœðom* 130_7 stend *œ* for *ǫ*, for endingi er *um*.

Denne mengd med *-o* og *-om* i endingi etter *ǫ* hev fulla sin grunn deri, at *ǫ* i det maalføret G er skrivi, hev nærra seg til *ø*; denne meining vert styrkt ved skrivemaaten *œ* for *o* i mange av desse tilfelle, soleis *œðrom* 43 gonger.

d. No og daa finn me *u* i staden for *o*. Soleis:

etter upphavleg *e*: *brennu-* 98_3 (*brenno* 98_5, 2 g) *dreckulaun* 270_3 *fertugr* 206_2 (*-og-* 231_2 298_7 266_{79} oflg.) *messu* 6_7 (oftast *messo*, t. d. 3_{15}) — *sessu* 301_4 *sessum* 301_{10} (*sessom* 292_9 — *sessor* 315_6 — *setu* 15_8 (6 g; *seto* 73_{13}, 3 g) *spellum* 126_2 *þennug* 21_2 *vegnum* 316_{21} (3 g) *vetrum* 53_{16} (10 g);

etter lang *e*: *fiorvelum* 66_2 (*fevelom* 66_1);

etter *o*: *arofum* 272_3 (3 g) *biscopum* 2_4 (*-om* 2_{15}) *fiorðongum* 266_{45} *sarbotum* 209_5 *fotum* 223_4 *backa stockum* 223_{11} *stofu* 75_2 *þebornum* 115_{17} (*þybornom* 129_8, 4 g) *ærtogum* 225_2 (2 g; *-om* 225_8);

etter *æ*: *klæðum* 185_8 (*-om* 57_4 ofl.) *sætrum* 131_2; *mægiumc* 15_{15}

etter *œ*: *auðœfum* 63_{10} *dœmum* dpl 266_{77} *hialmrœður* 75_{13} *ufœrum* 23_{11} *œfstum* 82_3.

Merkn. 13. Av substantiv paa *-endi* finn me berre *berende* 196_4 og *kvikvendi* i nsg (165 yverskr.); gen. endar paa *-is* i *sannendis* 2_8 og *hœgendis* 12_2, og paa *-es* i *kvikvendes* 147_2 og *ærendes* 157_5 255_4.

Merkn. 14. I ord med *e* av eldre *ei* er endingi *i* og *u*, t. d. *engi* 21_{10} *engu* 51_{11} ofl. *engum* 57_{33} ofl. *helgi* 15_1 (*helge* 10_2, 2; *-i* og *-ir* 12 g) *helgu* 23_{29}.

Merkn. 15. I former av *gera* er endingsvokalen oftast *i*: *geri* 32_7 (13 g; *-e* 33_1) *gerir* 6_8 (32 g uppt.; *-er* 8_7, 13 g uppt.) *gerði* 23_{26} ofl. (*-e* 32 yverskr. 2 g); former av *mega* hev oftast *e* og *u*: *mege* 87_5 (6 g; *-i* 6_3, 3 g), *megu* 21_{10} (15 g); *henne* 8_3 (31 g; *-i* 28_{21}); *þesse* 21_{12} *þesser* 316_{19} ofl. (*-ir* 2_2), *þessom* 316_{21} ofl. (*-um* 317_{22}).

Merkn. 16. Um tristavingsformer paa *-o* og *-om* sjaa ovanfor under 1 b.

Merkn. 17. Um avleidingsendingar er aa merka, at dei gjeng inn under ljodsamhøvet, t. d. *konongr* 2_{21} (mest *ꝁr*) *hornong* 58_{16} *þritiðung* 58_5 *leysings* 62_4 *vettoge* 58_9 *morðenge* 182_2 *leysingi* 185_1 ofl. *nauðigr* 20_{20} *bloðogr* 211_1 *uheimil* f. 287_{11}. Nokor svaging er der likevel i endingarne *-ing* og *-ung*, der *-i* og *-u* gjerne vil hava yvertaket, soleis: *læcningar* 185_{11} *slætringi* 263_2 *brœðrunginum* 226_{11} (men oftast *brœðrongr*, t. d. 226_1); *systryngr* 227_5 er vel misskrift for *systrungr* som vert skrive soleis mange gonger, t. d. 227_{11}. Elles er merkande:

a. hdsk. hev substantiv paa *-endi* utan umsyn paa vokalen i fyrevegen: *sannendis* 2_8 *kvikvendi* 165 yverskr.

b. adv. paa *-lega*: *eiliflega* 2_{19} *rettlegast* 2_9. Adjektiv er ikkje uppteikna.

c. Den etterhengde artikelen er *enn*, *en*, *et*, t. d. *sveinenn* 71_{46} *gioven* 245_2 *barnet* 71_{16} *leysingianom* 106_6.

Undantak er: *eiðrinn* 136_{10} (5 g) *leiðangrinn* 301_{15} (jfr. i maalføret no: *sau'in*, *øyk'in*, men *dal'n*. Gulen); *konongsins* 2_{18} og sjølvsagt former som *kyninu* dsg 106_4 jamsides *barneno* 21_{13}, liksom i trøndsk.

Merkn. 18. *mic* 267_8 ofl. *þic* 21_{13} *sic* 2_{10} ofl. (*sik* 23_{15}).

11. Adjektiv-artikelen er *hinn*, *hin*, *hit*, t. d. 1 yverskr., 17_4 6_2. 1 gong *inn* 180_5.

12. *þ* og *ð* skifter paa vanleg vis, like eins *d* og *ð*: *kveðr* 266_9 *talda ec* 27_6. I staden for *þ* vert ikkje sjeldan brukt *Ð* til fyrstebokstav i setningi, baade i ord som *Ða* 9_7 *Ðat* 16 (ofte) *Ðegar* 106_2 *Ðær* pron. 129_7 *Ðvi* 129_3, og i *Ðrir* 247_1 *Ðioðgata* 90_1 *Ðrœnder* 315_5.

Uvanlegt er *nemðir* 2_{11} partic. (elles *nemdir*, t. d. 2_{12}). *skiollð* 309_4 og *einðaga* 51_{29} er misprentingar for *skiolld* og *eindaga* som ogso Keysers avskrift hev paa desse stader.

13. Oftast *mn*, men ogso mykje *fn*. Høvi er: *hamnar* 3 sp 70_9 *hamnleysa* 16_6 (men *hafnbit* 43_{12}); *hemnisc* 186_2 *hemnazt* 32_{10} *hemt* 152_1 (2 g), men *hefnir* 178_7 (2 g), *iamn*, *iamna* (*-ar*, *-e*, *-asc*, *-an*) 32_6 66_4 132_2 (12 g) *iamnaðe* (*-ðar*) 128_3 (5 g), *iamre* 266_{69} *iamt* 319_{45} (10 g), tils. *mn* i dette ord 28 g umfram *iam-* i samans. t. d. 66_{13} (90 g); *nemna*

(-*e*, -*er*) 2_5 (23 g) og hertil *nemde* (-*dra*, osfr.) 2_{12} 9 g, tils. *mn* i dette ord 32 g (*nefna* 28_{11}, 2 g); *stamn* 302_1 *stamna* (-*ar*) 306_{14} 5 g, tils. *mn* i dette ord 6 g (*stafn* 174_3, *stafna*, -*ar* 223_{10}, tils. 3 g); *stemna* (-*u*, -*o*; -*ir*, -*er*) 35 yv. (71 g) *stemnt* 57_{24} (2 g) *stemt* 46_6 (9 g) *stemdi* (-*e*) 124_2 (10 g), tils. *mn* i dette ord 92 g (*stefna*, -*u*, -*ur*, -*e* 78 g, t. d. 3_{18}, *stefnt* 36_3, tils. *fn* i dette ord 79 g). Dei einaste ord som berre finst med *fn* er *nafn* 21_{12} (3 g) *nafne* 21_{13} og *rafnar* 240_8.

Tilsaman *mn* 164 g (+ 90 g *iam*-), *fn* 92 g (+ *sofne* 31_{14} *sofnar* 31_{14} *svefnis* 199_1). Ustøda skriv seg vel helst fraa det, at maalføret i fyrelegget ikkje hev falle saman med avskrivaren sitt.

14. Alltid *g*, ogso for den gutturale spirant; *ng* vert ofte skrive *gn* framfor *t*: *ragnt* 314_{18} ofl. *lagnt* 145_3 ofl. (jfr. ogso *gagndaga* 18_{14}).

15. Handskrifti hev oftast *ft*. Naar me ikkje reknar ord som *ellifta* 3_3 (3 g) med *f* fraa *ellifu*, eller *keypt*(*i*) 25_2 (umkr. 30 gonger) *skipt* (-*a*, -*i* osfr.) 8_3 4_2 (86 g uppt.) *skript* (-*a*) 16_9 (16 g) som hev *p* fraa *kaupa*, *skipa* og lat. *scriptum*, er høvi desse:

berre med *ft*: *eftre* (-*i*) 60_3 (4 g) *foryftalaust* 54_4 *hefta* 189_5 (2 g) *hoftum* 68_4 *lereft* 223_{15} *oftar*- 15_{11} (3 g) *tuft* 10_5 (9 g) *þofto* 92_6 (5 g), tils. 26 *ft*.

oftast med *ft*: *efter* 2_{10} (125 g; *epter* 3_{29}, 8 g), *gift* (-*a* -*ir*) 160 yv. (10 g; *ugiptar* 128_1) *heiftugru* 98_1 (3 g; *heiptugri* 195_8) -*svift* 105_1 (55 g; *svipt* (-*ar*) 234_5, 2 g); tils. 193 *ft* og 12 *pt*.

oftast med *pt*: *aptr* 12_{16} (68 g; *aftr* 34_3 18 g).

berre med *pt*: *aptan* 96_4 *krapta* 306_8 (-) *skapt*(*e*) 90_5 150_3 189_4 (5 g) *ripta* 277_1, tils. 8 *pt*.

eftan hev 2 gonger *ft*, t. d. 3_{15}, 2 gonger *pt*, t. d. 18_{10}.

I dei her upprekna høvi tilsaman finn me soleis 239 *ft* mot 90 *pt*. Det er likt til at vokalen som gjeng i fyrevegen hev havt nokon innverknad paa valet av *ft* eller *pt*; soleis finn me etter *a* 75 gonger *pt* og 18 gonger *ft* (-*ft* berre i *aftr*). Etter andre vokalar stend 15 gonger *pt*, men 221 gonger *ft*. Smlk. hermed, at det fraa Bø sokn i Hyllestad (Ytre Sogn) er uppgjeve, at det i maalføret der no vert sagt: *jifte*, *tuft*, men *skapt*, n. og at sume maalføre i Ryfylke, som i regelen brukar *ft*, like vel hev *pt* i ordet *julapta*. Heile ovringi kann hava sin grunn i bilabial uttala av *f*, som etter *a*, paa grunn av den større munnopning, som denne vokalen alltid krev, lettare vil faa ein svip av eksplosiven enn etter nokon annan vokal.

Merkn. 19. Hdskr. hev alltid *fs*, t. d. *œfster* 146_4 ofl. *refsa* 32_7.

[1] Elles finst ogso 1 gong *skifta* 318 yv. og 2 gonger *scrifta*, t. d. 7_7.

16. Former av ymist slag:

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e* og *i*. Hertil former:

med *e*: *brennr* 3 sp 305_3 *rennr* 3 sp 85_3 (*renna* inf. 85_1) *snemma* 182_3 *tvennar*, *tvennom* 8_{10} 303_3 309_7 (i midre Sogn: *tvænt*, Ross).

med *i*: *sissa* v. 62_3 (til *sess*, liksom *gistir* 113_1 til *gestr*; jfr. *sissə* v. Nfj. (Stryn, Breim)). *þrim*, *þrimr* 6_{11} 160_1 (8 g) *andvirði* n. 40_3.

med *e* og *i*: *viga* v. $160_{2\cdot5}$ ofl. regelrett form for *vega* (drepa), *vigr* 3 sp 159_2 162_1 ofl. *viginn* part. 152_1 157_1 (ogso *veginn*, *-enn*, t. d. 157 yverskr.); — *hvervitna* 14_1 (30 g; — *vetna* 3_{39}, 9 g), *hvetvitna* 35_9.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o* og *u*. Hertil former:

med *o*: *hversconar* 21_{14}; — *oxe* 147_1 ofl.; — *ærtog* 9_2 ofl.

med *u*: *bul* 238_6; — *fulgu* f. obl. $43_{1\cdot12}$; — *guð* nsg 1_3 (*heiðit guð* 29_1); — *gull* 42_1; — *sunr* 2_2 (og alltid); — *yrnir* adj. npm 306_{14}.

Merkn. 20. *oxe* finn me no i 3 uttaleformer vestanfjells: *ukse* Snm. Ytre Nfj. Indre Sogn; *okse* Nhl. (mangstad), Sfj. (Ytre Holmedal), Ytre Sogn (Ladvik, Hyllestad); *åkse* Voss, Hard. (Granvin, Ulvik, Kvinherad), Kormt (her berre i samansetning, som *åksaȷ̧øt*, elles *stūt*).

Lang *o* (*ó*) i: *bonde* 19_6 ofl. genitiv *bonda* 303_7, men oftast *boande* t. d. 12_9 og obl. *boanda* t. d. 12_{18}, i pl. *bœndr* 131_6 ofl.; — *bœ* dsg 81_4; — *ór* præp. 3_{12} ofl. (ogso som præfiks, t. d. *orkymlum* 21_2); lang *u* (*ú*) i *hiun* n. 53_{13} ofl. *hiuna* n. 298_{12} *hiuskapr* 32_9.

Av andre ord som ofte skifter med *o* og *u* er merkande: *korona* 2_{19}.

c. Frumnordisk *aiv* hev vorte: *æ* i: *fræmæle* 75_{17} *særr* nsg (sjø) 23_4 *sæ* dsg 23_{11}, asg 30_6; *æ* adv. 105_{19} ofl. *æve* 58_{23}.

Frumnordisk *auh* hev ved jamlaging vorte *á*: *háva* asf 307_1 *hátt* 240_{10}.

Merkn. 21. Merkeleg er den nyn. form *hauset* Nhl. (for *haugsete*, gn. *håsæte*).

d. *α*. Substantfv paa *-endi*, t. d. *berende* 196_4 *kvikvendi* 165 yverskr. *sannendis* 2_8, sjaa ovanfor under merkn. 13.

morgenenn 23_{42} *morgonenn* 157_4 (oftast *morgon*).

β. Adjektiv paa *-igr* og *-ogr*, t. d. *nauðigr* 20_{20} *bloðogr* 211_1.

e. Ljodbrotet er i det heile det vanlege. Utan ljodbrot er *gelldr* 3 sp 301_{15} (av *gialda*) *berg* asg 31_5 ofl. (*biorg* pl. 69_2) *spellum* 126_2 *vapna spell* 139 yversk. *spellvirki* 96 yversk.

Merk *fiugurra* gpl 227_3; *fiors* 31_4 *kiot* 20_2 *miols* 3_{27} *smeor* 3_{30}.

f. Vokallengjing i *áer* nsg 266_{75} ofl. *át* præp. 267_2.

Framfor *l* + konsonant er der regelrett ingi vokallengjing, so som formerne *holfum* 18_4 (16 g) *friolsum* 57_{22} *siolfum* 46_5 ofl. syner. Andre døme er: *kalfs* 43_{14} *sialfr* 3_{40} ofl. *tolf* 2_4 *ulfr* 156_9, alltid utan aksent. — *iarn* 262_4.

Merkn. 22. I *máns* 57_1 gsg av *man* (træl), *mát* 312_{13} asg av *matr*, *hálft* 259_{10} (*halft* 3_{20}) er vel aksenten berre grafisk (sjaa merkn. 23); men smlk. *mát* av *meta* i Hom. I (Unger: 193_{33}) og sjaa Wadst. § 61. Merkeleg er skrivemaaten *annárs* 88_4 (*annars* 22_8) *nokkórr* 36_4 *tysvár* 20_9 *þrysvár* 34_6; *niú* 73_{10}. Jfr. Addit. 399 qv. i Am. som i ei ordlista s. 46 fraa Osterfjorden i Nhl. (1723) hev: *Einaar, Steinaar, Gunnaar, Taamaas.*

Merkn. 23. Aksent vert i G ofte sett yver lang vokal, men er ikkje gjenomførd. Døme er: *vårt* pron. 1 yverskr. *vér* pron. 1_2 *ór* 3_{33} *hús* 142_2 *tær* (av *tá* f.) 242_4 *svør* nsf. 314_{31}; *léét* 57_{40} 3 si av *láta*. Stundom stend aksent ogso yver stutt vokal (liksom i homilieboki), t. d. *sátt* 266_{36} (= *satt* 86_{17}) *férr* 3 sp 57_{11} *hvért* 59_1 (= *hvert* 3_1 ofl.) *ól* (ɔ: *ǫl*) 58_5 *óln* 235_{18} (= *oln* 235_6) *ór* 312_{5-7} (for *ǫr*, pil) *lút* asg 82_{21} (= *lut* 33_6) *vél* adv. 299_5 (= *vel* 299_4 ofl.).

g. Vokalstytting. I den vanlege formi *henne* 8_3 (31 g) kann *e* vera baade for *æ* og *ę*; skrivemaaten *henni* 28_{21} synest visa at vokalen hev vore stytt.

au er samandregen til *o* i *brott* 37_{15} (*braut* 47_6 73_{12}).

œy er sumtid stytt til *œ* framfor samansett konsonant i *keœpte, keœpt* 40_9 ofl. (for *keypti* 40_8) *sœmder* part. 306_{20} (*seymdr* 309_5) *valldœgðr* 223_7.

h. Ymse vokalhøve.

α. Stutt *ø* gjeng yver til *e* framfor labial konsonant i *kemr* 3_{17} (71 g; *kœmr, keœmr* 3_{13}, 22 g). Men alltid *œfre* 18_{16} ofl. og *œfste* 146_4 ofl. Lang *i* hev vorte *e* i *tvevolldom* 199_2 (37_{27}).

β. *i* held seg framfor *l* og *r* + konsonant, t. d. *silfr* 42_1 ofl. *hirð* 2_{16} *kirkia* 10_3 (no: *kjerkja, kjirkja* i Hosanger og Hamre (Nhl.), og sameleis med *i* i fyrste staving i Ytre Sogn og mange stader i Sfj. Nfj. og Snm.), *virðing* 115_{27} *virkan* (dag) asg 266_{39} *einvirki* m. 131_9 ofl., jfr. nyn. *virk* Sæt. og Tel. *virkevika* Tel. *vyrk* vestanfjells, soleis ogso *vyrkedag* Nhl. (*vyrkjedag* Hard.); men i gtrøndsk eit anna ord: *yrkr* (Fr. II 26_{11} i Ngl) og *einyrki* (Fr. VII 7_6) som er nyn. *yrk* Trøndel. Nord Bergenh., *ørkjedag* Innh. (Trøndel.) *yrkjedag* Sfj. *einyrkjen* adj. Helg., *Einørckin* Chr. Jensøn.

γ. *y* held seg i *þyckia* 2_4 (14 g uppt.) *myndi* 3 sik 269_9 *skylldi* 3 si 36_4, men hev gjenge yver til *i* i *firi* 2_6 ofl. (*firir* 15_8, 2 g uppt.) og *ivir* 21_{12} (alltid), *hibila* gpl. 3_8.

δ. For *a* finn me *e* i ljodlinn stoda etter lang fyrstestaving 2 gonger i *male* dsg $70_{2\cdot 6}$ (for *mála*); i komp. neutr. *e* for *a* i *sannare* 81_{10} 87_{22} 266_{54}.

ε. Yvergang fraa *o* eller *u* til *e* i ljodlinn staving hev eg ikkje uppteikna fraa G.

ζ. Um *speina* 239_6 asg (for *spena* av *speni*, m.) ikkje er misskrift, synest formi framkomi etter jamlaging med ein nom. *speini*, med *i* innskoten etter *e* framfor *i* i stavingi etter. I maalføri no paa Vestlandet *spene*, til deils *spæne*.

i. Konsonantyvergang.

α. *ðl* > *ll*: (*a*) *milli* $37_{10\cdot 11}$ $314_{16\cdot 19\cdot 22}$ ofl. *millum* 307_3 ofl. men *bruðlaups* 27 yverskr. *friðlu* 316_{10}.

rs > *ss*, *fysti* (ɔ: *fyrsti*) 1 yversk. og ofte elles (ogso former med *rs*, t. d. *fyrsta* 2_{18} ofl.).

β. *lr* og *nr* etter lang vokal > *ll*, *nn*: *þræll* 57_6.

γ. um *Ð* for *þ* sjaa ovanfor under 12.

δ. *f* > *p* i *huspreyia* 7_1; > *v*: *trevallda* v. 37_{27} (199_2).

s > *r* i ord som *vesa* er gjenomført; men merke etter *s* stend att i ordlaget: *at upvesande solo* 3_{16} 266_3.

v > *m* i *helminga* 32_{39} (Noren[3] 229_2); no *helming* Nhl. Sogn, Voss.

gilstir 312_{17} for *gisltir* kann tyda paa at den noverande uttale av *sl* som *hl* hev vore i gjerdsl. Elles vert det skilt millom *sl* og *tl* i handskrifti, t. d. *kvisl* 282_1 *skirslir* pl. 243_2 *Atle* 314_{40} *litla* 114_1.

Merk vestlandske former som *dœgrom* 27_6 *samdœgres* 102_6.

Merkn. 24. I *mannmenge* 144_5 er vel *n* framfor *g* upphavleg (got. *managș*); i Jøfrask. I 43_{5-36} finst same ordet i formi *mannmærgi* (ikkje uppført hjaa Fritzner og Vigfússon).

j. Konsonantburtfall.

α. *g* hev falle burt i framljod framfor *l* i *likare* 157_6 ofl. Sameleis er *h* burtfallen framfor *l*, *n* og *r*: *lut* asg 33_6 *nacke* 21_2 *reiðri* 75_{23}.

v hev falle burt framfor *r*, t. d. *ragnt* (ɔ: *rangt*) 314_{18} ofl. Framfor *o*, *u*, *œ* og *y* er han ogso gjerne burte, men er her ofte innkomen atter ved jamlaging etter andre former, t. d. *urðu* 3 pi (av *verða*) 70_4, men *uurðum* 1 pi 15_2 (alltid *orðet* utan *v*, t. d. 50_3); *vvnninn* part. 30_{10} ofl. *vynni* 3 pki 28_{17}; *usœrt* 119_3 (men fleire gonger *svœrr*, t. d. 314_{32}).

Merkn. 25. *r*- hev falle burt i endingi -*rar* i *frialsar* gsf 104_2 (for *frialsrar*). *n* held seg i *Monstrar þingi* 10_2 15_2 17_1 (no *Moster*).

β. Konsonant millom andre konsonantar fell ofte burt, t. d. *anlit* 21_2 *bloðre* 253_9 (for *blóðgre*) *iamt* 319_{45} (alltid), *iamre* (ɔ: *iamnre* dsf) 266_{69} *karmaðr* 107_1 (for *karlmaðr* 21_{16} ofl.) *kamstaðr* 185_{13} *nemd*,

stemt ofte; *siðrað* (for *síðpráð* s. m. asg) 306_{11}; *at traro* 184_4 (for *at hvaro* 39_2 ofl.).

Merkn. 26. Skrivemaatar som *ragnt* (t. d. 314_{18}) *lagnt* (145_3) *gagndaga* 18_{14} syner vel berre at *ng* hev vore uttala som for det meste paa Vestlandet enno med høyrleg *g*. Merkeleg er *ubuðnu* 184_2 (for *ubundnu*); det er kann henda misskrift, men det minner um den nordhordske uttalen i vaar tid *fidna, bredna* (for *finna brenna*).

γ. I utljod fell burt:

b er allstad burtfallen i *um* (t. d. 156). *r* er burtfallen i *tveim* 47_{13} (alltid?); *þrim* (oftast, t. d. 160_1; *þrimr* 6_{11}, 3 g); *við* præp. 2_7 ofl. (etter *með*, som alltid er utan *r*, t. d. 2 yversk.); i samansetning *viðr-*, t. d. 7_5. I *munr* 304_8 *vinr* 1_3 og *sunr* 2_2 held *-r* seg eller er innkomen ved jamlaging; for *sunr* ogso *sun* t. d. 91_1.

Endings *s* fell burt etter *st* i *Crist* 1_1 6_7 ofl. *prest* 23_{30} ofl.

k. Konsonantinnskot.

Etter *ð* framfor *l*, *n*, og *s* vert ofte innskoten ein *r*, t. d.: *oðrlasc* 8_2 *soðrlaðom* 90_5; *auðrn* 80_2 *kvaðrna* gpl 37_{37} *heiðrnu* 22_3, *heiðrnum* 21_3; *guðrs-* 149_{16} *liðrs* 314_{13} *veðrs* 50_6.

l. Konsonantlengd.

α. *l* vert ofte lengd framfor *d* og *t*, t. d. *elldum* 157_3 *hallda* 10_4 ofl. *skulldar* 162_4 *malltz* 3_{28} *sallt* 75_{29};

stundom vert ogso skrive *nn* framfor *z*:

lannz 2_{13} (= *landz* 2_{27}) ogso *mannz* 24_8.

β. For lang konsonant stend sjelden stutt, t. d. *kvengiaver* 221 yverskr. *upvesande* 266_3 *natstað* 156_{10} (millom konsonantar).

Merkn. 27. *oss* pron. 8_1 ofl. (alltid med *ss*).

m. Ymse konsonanthøve.

Guttural *k* vert skriven *c*, t. d. *bocar* 1 yverskr. *scolo* 2_7 *taca* 3_{42} *callasc* 156_9. Palatal *k* vert skriven *k*, t. d. *riki* 2_3. Regelen er likevel ikkje gjenomførd; soleis vert skrive *konong-*, t. d. 2_{15} (alltid), *skolom* 4_1 *kaupi* 57_2 *kono* 54_1 osfr. Lang *k* vert skriven *ck* eller *cc*, t. d. *þacca* 6_7 7_2 *seccr* 8_{10} *seckiasc* 9_{11}.

v vert oftast skriven *v*: *vattar* 55_3 *væra* (ofte) *æve* 271_4 *kiotvi* dsg 20_1; stundom (sjeldan) *u*: *uurðum* 15_2; i utljod *f*: *þarf* 105_{18} *ulf*(*r*) 156_9.

Bilabial spirant vert oftast skriven *v* millom vokalar, t. d. *Olave* 2_{20} *hever* 55_2 *hava* 8_4 *geven* 54_1 *geva* 4_6, ogso ofte etter *l* og *r* framfor vokal, naar denne ikkje er *u*, t. d. *sialvan* 163_2 *kolve* 193 *torvo* 149_5; sjeldan vert det skrive *u* i denne stoda: *þyui* 135_5. Framfor konsonantar og framfor *u* vert det skrive *f*, t. d. *arfr* 282_3 *gefr* 270_4 *halft* 7_6

sialfr 51_{34} *piofr* 150_{8}; *-giofum* 221_{1} *hofuð* 149_{3} *holfum* 223_{1} *arofum* 272_{5} (men *arorar* 272_{4}). I utljod alltid *f*: *ef* 7_{3} *af* 8_{2} *hof* 3 si 314_{17} *lif* 2_{25} *siolf* 51_{11}.

z = *s*: *allz* 58_{14} *landz* 2_{27} *malltz* 3_{28} ofl. *manz* 56_{5} *kreðzc* 57_{28} *synizt* 3 sp 2_{6}; = *ds*: *lannz* 2_{13} *ellzta* 2_{3}; = *ðs*: *garz* 37_{34}; = *ts*: *bezt* 2_{4} *bazt* 2_{6} *mallz* 3_{37} *uvizka* 2_{2}; = *tns*: *vaz* 73_{15}. Merkeleg skrivemaate er *raðza klof* 242_{3} (for *rassa-*).

17. Nokre ordformer.

α. Substantiv: *morgon* 27_{4} ofl. eller *morgen-* 23_{42}, i dat. *mørne* 122_{1} (no i Nhl.: *mårgje* Bruvik; *mørje* Hosanger, Hamre; *mårå* Manger, Samnanger; *måro* Fuse). — *Sunu* apl 15_{16}. — gen. pl: *fylkna* 4_{2} ofl. *gatna* 156_{1} *kvaðrna* 37_{37} *sesna* 315_{1}. — *s* i *Marðars* 316 yverskr. er dittogr. (*sun* kjem etter). — *sannaðar-vitni* (= *sannanar-*) 266_{37}.

β. Adjektiv. Kompar. neutr. stundom paa *e*: *sannare* 81_{10} 87_{22} 266_{54}.

γ. Pronomen. *vér* 1_{2} eller *ver* 1_{1}. — *sia*, *siá* pr. dem. 114_{3} (20 g uppt.), i nsf ogso *þessor* 316_{13}; *þeima* 3_{11}; gsf: *þessarrar* 1 yversk.; apn: *þesse* 21_{12}. — *nocorr* i npm: *nokorer* 100_{4} dat. *nocorom* 62_{8} (2 g). — *engri* dsf 21_{15} *engan* asm 46_{2}. — *hvatke* (kva helst) 42_{1} ofl.

δ. Talord. *tveim* 47_{13} *þrim* 160_{1} (5 g; *þrimr* 6_{11}, 3 g); *tuttugu* 3_{5}.

ε. Verb. *hoggva* 71_{43} ofl. (*hœggva* 303_{8}) *hogga* 58_{5} *kveikvir* 99_{2} *syngia* 23_{29}.

Merk dei sterke præsensformer i 1ste person: *bitt ec* 267_{15} *hallt ec* 267_{17} (av *bindu ek*, *haldu ec*).

2 pers. pl. er ikkje uppteikna.

Refleksive verb endar oftast paa *-sc* (117 g) eller *-sk* (5 g) eller *-zc* (1 g), tilsaman paa *k*-ljod 123 gonger, t. d. *synisc* 2_{11}; 78 gonger paa *-zt*, t. d. *synizt* 2_{6}; sjeldan (26 g) paa *-st*, t. d. *skirast* 22_{15}.

1 gong *nemc* 306_{14} = *nemsc* 3 sp.

ζ. Adverb paa *la*: *braðla* 21_{9} *ofarla* 6_{3} *ovarla* 23_{9} *siðarla* 131_{15} 182_{5} *utarla* 6_{3} 23_{10} 149_{12} *varla* 235_{6}; merkande er dessutan: *alldrigi* 12_{18} (9 g; *-gin* 12_{9}, 5 g) *alldri* 266_{72}; *allz* 316_{19} 317_{20} 318_{20} 319_{19} (i alt); — *ellar* (elles) 50_{8}; — *þar firi* 23_{23} (difor).

η. Præpositioner. Serleg merkande er *mellom*, *i* eller *a mellom* t. d. 21_{16} som er oftast bruka for *millom*; jf. no i Nhl.: *mjødlo* (< *mjodlo* < *medlo* < *mellom*) Nhl. (Fane, Haus?). I Bergens folkemaal *mællom* (etter dansk? eller) etter ei eldre form *mellum*. Ei onnor form for *millom* i G er som fyrr nemnt *i millom*, *a millum*, *i millum*; til denne formi høver den vanlege nordvestlandske formi no: *myllo*, *myllå* (Fjordarne), *mydlo*,

mydlá Ytre Sogn og Nhl. Umfram desse former finn me ogso *a međal* 32_{22} *međal* 255_{7} (mest brukt i trøndsk), og *milli, i milli* 314_{16} ofl. *a milli* 314_{22} som synest næmast aa ha aatt heima paa Sudvestlandet, men som det er likt til no hev lote vika sessen allstad for andre former. Me finn soleis dei same præp. her som i Hom. II + den hordske form *mellom.* — *of* (for *um*) 21_{19}, 14 gonger uppteikna.

ϑ. Konjunktioner. *annattveggia -æđa* 37_{3} ofl. — *ella* 163_{3} *ellar* 142_{4} (no: *elle* Hosanger, men det er vel likso snart av *helder*). — *unnz* (til dess) 37_{27} 306_{14}.

§ 31. Ordfanget i G finn me for det meste att i det gamle Gulatingslag den dag i dag. Um ordi ikkje alltid no er utbreidde yver det heile, er det sjølvsagt at dette hev vore annarleis fyrr, og endaa i vaare dagar kann dei vera mykje meir utbreidde enn ordbøkerne gjev upplysning um. Eit ord som *flœđarmál* 16_{6} (flodmaal) synest no vera brukt berre i Hardanger; *húf* 306_{5}, *si-* (i *siđrađ* 306_{11}) finn me hjaa Aasen berre fraa Sunnmøre; *ruva* f. 183_{4} (rur paa saar) hjaa Ross fraa Setesdal og Telemark, *næfra kimbul* 307_{6} hjaa Ross fraa Dalarne i formi *nævrakjemel,* i formi *-kimla* fraa Sunnhordland, det usamansette *kimbel* fraa Valdres, umfram at ordet finst i Innherad og Namdalen og jamvel i Vesteraalen, medan Aasen ikkje synest kjenna desse ordi; *samtynis* 19_{5} 88_{2} finn me att i *samtynt* Hard. (Ross), men dette ordet finst ogso i Nhl. (Samnanger). Der er elles i G fleire ord som i form og tydning peikar sterkt mot bygderne sunnan um Firdafylket, soleis *hæs* 43_{9} (Nhl.) *eindaga* 36_{4} (Nhl.); *florfili* m. 75_{7} (Førde i Sfj. og bygderne søretter til Lista hev *flor*, i Nfj. og nordetter er det *fjøs*); *nœker* 149_{16} (Shl.; i Fjordarne er det *nekkja*); *renne staurr* 43_{9} (Nhl.); *sniđill* 145_{5} (Sogn); *sœvezc* 3 sp 149_{13} (*søva* = drepa, Ytre Sogn). Serleg er merkande ordet *sykn dagr*, som vert brukt fleire stader (16, 266, 306) jamsides *virkr dagr* (266). Desse tvo ordi er den dag i dag dei vanlege ordi for »kvardag« paa Vestlandet, soleis at *syknedag* — og *sykna* um vika — vert sagt i Sogn, medan *vyrkedag* — og *vyrka* um vika — vert sagt i Nordhordland (t. d. i Gulen) Voss og sudetter. Fraa og med Sunnfjord og nordetter heiter det *yrkedag, yrkjedag* — og *yrka* um vika, liksom me i gtrøndsk finn *yrkr dagr* (sjaa ovanfor § 30 under 16 h *β*). Paa Austlandet heiter det som i Sogn *sykne, søknedag,* og her er ogso *sykn dagr* det vanlege ord i dei gamle skrifter (t. d. E I 16_{2}; B I 143_{1} i Ngl.).

Der er soleis god grunn til aa tru at desse nemningar *sykne-* Austl. og (derifraa?) Sogn, *vyrke-* Vestlandet fraa Sogn og sudetter, *yrke-* Fjordarne og Trøndelag hev vore bruka yver noko nær same vidd i gamalnorsk tid som no.

§ 32. Etter det som ovanfor er sagt — serleg um ljodformer som *søk, mellom, ollǫm, u*-priv. part. og ordformer som *morgen, nøker* — synest det mest trulegt at G syner fram gnorsk maal som det hev vore tala nord i Nordhordland eller ytre Sogn. Den ustøda me finn ender og daa (*kemr* oftast, men sumtid *kømr*; *aptr*, og stundom *aftr*; *nafn*, men *nemna, stefna* og *stemna, øðrom* og *oðrum*) kann daa her hava noko sin grunn i det at maalføret i desse bygder daa som no hev vore eit yvergangsmaalføre, og noko i det at fyrelegget ikkje hev havt nett same maalføre som det avskrivaren bruka, umfram annan paaverknad [1].

Det er ikkje so faa ting, som syner at handskrifti beinveges eller umveges skriv seg fraa fyrelegg fraa elde-gamall tid, soleis: *uppresande solo, á Monstrar þingi, ond* for *sál*, notid-formerne *bitt* og *hallt.*

VIII. Skraa for eit Olavsgilde i Gulatingslag.

Grunnlag: avskrift av Arne Magnusson i De Bartholinske Samlinger Tom. VIII (K) s. 273—77, prenta i Ngl. B. V, hefte 1 s. 7—11.

§ 33. Denne gildeskraai syner fram slike maalmerke:

1 a. *u*-ljodbrigdet av *a* er gjenomført i *foþur* 12_1 (2 g) *hofum* 1 pp 1_1 (3 g) *ollum* 11_2 *oþrum* 39 (2 g). Undantak: *afundaþr* part. 36_1 (men *ovundar* 3 sp 36_1) *halfu* 27_2 (men *holfu* 6_3) *ingangu* 46_4 (venteleg trøndsk paaverknad).

Framandordet *quatro*(*tafl*) 38 hev visst vore uttala med lang *a* (*á*) i fyrste staving, sjaa nedanfor under 10 c.

Merkn. 1. *skolu* 5_2 ofl. *skolum* 1_2 ofl. tilsaman umkr. 36 gonger; *skulu* (trøndsk) 45_1 1 g.

b. Verbal tristavingsform: *eftermælandum* 32_2.

Merkn. 2. *manaþr* (gen. *manaþar* 26_2 ofl.) fær i dpl *manoþum* 1_2.

2. *u*-ljodbrigde av *á*, naar *u* er burtfallen: *moll* 39 apl av *mál*, *gilda moll* apl 36_2 40_2 *vopnn* apl 18 *on* præp. 12_5; undantak *var* 44_1 pron. apn. Naar *u* er halden, vert ikkje *á* ljodbrigda: *hvarom* pron. 32_5 *nattom* 2_1 *ranom* 30_3 *salo-* 34_3.

Merkn. 3. Av andre verknader av *v*- og *u*-ljodbrigdet er merkande: *nokor* nsm 6_1 (2 g) *nokot* 5_1 *nokorum* 2_2; *honum* 12_2 (9 g); *hon* 12_4; *andort* 28_2 ɔ: *anduert*; *gera* 25_2.

---

[1] Eg held det ikkje umogelegt at sjølve handskrifti er uppskrivi i Gulen, som ordi „*her i Gula*" kap. 3 ogso kunde synast visa; i det austnorske fragment av logi, som me hev i Am. 309 fol. er *her* paa denne staden utelate.

Merkn. 4. Framfor burtfallen *u* eller *v* stend aldri *a*.

Merkn. 5. Etterljodbrigde ved *u* i *so* 32_3 (oftast *sva*, t. d. 1_1).

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert oftast skrive *e*, t. d. *hendr* 39 *tekit* 6_1 *telia* 12_2, sjeldan *æ*: *æftir* 12_1 (men *eftir* 4_1 (3 g) og *efter* 12_4 32_2) *ærfþr* part. 45_1 (*erfþum* 12_5) *fær* 31_4 (3 sp av *fara*) *sæker* nsm 35_2.

Merkn. 6. *hver* nsm 6_4 ofl. *eithvert* 34_1; men *hvarvetna* 46_1 (for *hvervetna*).

b. *e*-ljod uppkomen av *ei* vert skriven *e*: *engi* 12_1 ofl. *helge* 1_1.

c. upphavleg *e* vert oftast skriven *e*: *bera* 39 *skera* 34_1 *vera* 5_1 ofl. *megom* 1 pp 32_2 *meþan* 22_1 ofl. *sem* 3_1 ofl. *en* (= *ef*) 30_1; *vegr* 3 sp 32_1; *vetra* gpl 8_1; undantak *æþa* 3_2 (13 g; *eþa* 5_4, 4 g; *eða* 9).

Merkn. 7. I *gelda* v. 31_3 (= *gialda* 25_3 ofl.) og i *kærf* 25_3 kann *e* og *æ* vera skrivemaate for *iæ* (*i*-ljodbrigde av *ia*), men er vel snarast upphavlege, ikkje ljodbrotne former (*kærf* for *kerf*).

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ*: *bæþe* 1_4 45_3 *fær* 3 sp 31_4 *eftermælandum* 32_2 *mælt* part. 1_1 ofl. (men *melt* 11_1, og *mele* asg 27_1 ofl.) *slær* 3 sp 20_1 *farsældar* 46_3 *sæte* apl 37 *sætta* inf. 36_1. Framfor samansett eller lang konsonant ofte *e*, helst naar der er *n* straks fyre eller straks etter vokalen: *frensime* 32_4 *nefra* gpl 25_3 *nester* superl. nsm 12_3; *ferre* 6_4 *þretta* inf. 15_1.

Merkn. 8. *eftans* 23_4 (blandform); *þerf* 3 sp for *þarf* (av *þurfa*) 6_5 er vel uppkome etter jamlaging med vanlege sterke notidsformer (Noreen[3] § 513, Anm. 3).

5. Skraai hev former som *þan, þat, þar*, t. d. 6_2 35_2 23_2.

Merkn. 9. *hengat* 18, *hingat* 7_1.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) er skilt ut fraa *i*-ljodbrigdet av *á*, t. d. *mørna* apl (av *morgon*) 15_3 *røkiast* 35_2.

7. Privativ partikel er alltid *o*-: *ofritt* 30_3 *osektu* 32_6.

8. Halvljod vert ofte skriven og er *e*: *Maþer* 8_1 (oftast *maþr*, t. d. 12_1) *prester* nsg 22_1; *nester* (ɔ: *næstr*) nsm 12_3 *sialfer* nsm 29_3; *lyter* 23_1 3 sp av (*h*)*liota*, *brener* 27_1 28_1 3 sp (av *brenna* st. v.) = *brenr* 27_2; *aþer* 25_2 (= *aþr* 31_3) *niþer* 20_1; *after* 19_2.

nemest 6_1 og *næmest* 25_4 er vel helst 3 sp av eit lint verbum *næmast*, med same tyding som *nemast* v. st.

9 a. Tviljodarne vert skrivne *au, ei, øy*, t. d. *haukr* 21_1 *kaupa* 8_2 *heims* 1_5 *heilax* 1_3 *øyris* 3_2 *løyvi* 17_2.

b. Stigande tviljodar *ia, iu* osfr. t. d. *sitia* v. 2_2 *iafnnan* 17_1 *siukir* npm 9. Men det vert oftast skrive *va, ve* osfr., t. d. *hver* pron. 6_4 ofl. *qveþr* 3 sp, *qveldum* 15_3 *sva* 1_1 *sveit* 6_5 *þri* 13_2, sjeldan *ua, ue*: *quatro tafl* 38 *huer* 31_2 *huerfer* 31_5 3 sp.

Merkn. 10. *j* for vanlig *i* i *joll* $27_{1\cdot2}$.

10. Ljodsamhøvet millom *e* og *i*, *o* og *u* i endingar er gjenomført, i det heile paa vanleg vis, men med eit tilstemne til *i* (for *e*) etter *a* i fyrre staving, og til *u* for *o* i endingi *-um*. Døme: *Olave* 1_1 *faþer* 12_2 *satter* 15_1 npm *leset* 23_4 part. *skotet* 7_2 part. *bæþe* 45_3 *foþer* 25_1 3 sp; *hefir* 12_2 *vili* 2_2 *guþi* 1_1 *synist* 5_1 *fyrri* 8_2 *kaupi* 34_5 3 spk *eigim* 39 *øyris* 3_2; — *nattom* 2_1 *ero* 22_2 *orþom* 15_2 *moþor* 12_4 *nokot* 5_1; *ingangu* 46_4 (trøndsk) *stefnu* 2_1 *gildum* 5_1 *sinu* 30_1 pron. *fulgu* 28_2 *iorþu* 29_2 *oþrum* 39 *skolu* (av *skalu*) 5_2 *heitu* 4_1.

Undantak er:

a. *e* for *i*: *efter* 12_4 32_2 (*eftir* 4_1, 3 g; *æftir* 12_1) *gester* 24 npl.

b. *i* for *e*: *gialdi* 16_1 (2 g; *gialde* 6_2, 15 g) *lati* 21_1 (*late* 34_3) *allir* 32_2 (3 g; *aller* 6_1, 8 g) *margir* 26_1 *sialfir* 30_3 *konongi* 1_2 (*kononge* 45_3) *lokit* 23_5. — *aldrigi* 33_2.

c. (*o* for *u*: *quatrotafl* 38; men med di me elles aldri her finn *o* etter *a* i stavingi fyreaat, stend *quatro* visseleg for *quátro* og er daa regelrett).

d. *u* for *o*: *honum* 12_2 *qveldum* 15_3 *manoþum* 1_2 *nokorum* 2_2

Merkn. 11. I ord med *e* av eldre *ei* er endingarne *i* og *u*: *engi* 12_1 ofl. *helgi* 46_2.

Merkn. 12. *megom* 1 pp 32_2.

Merkn. 13. Tristavingsformer endar paa *-um*, men der er faa døme: *manoþum* 1_2 *eftermælandum* 32_2 *nokorum* 2_2.

Merkn. 14. Avleidingsendingar er med i ljodsamhøvet: *konongr* 45_3 *helmingi* 42 *niþingr* 33_1 *skyldugir* 31_4 npm.

Av adjektiv paa *-legr* eller *-ligr* og dermed samsvarande adverb finn me berre *sanlig* 39 apn og *sanlega* 42.

I den etterhengde artikel rettar vokalen seg etter vokalen i fyrre stavingi: *starfet* 6_2 *gildit* 14_2 *gildarner* 46_2.

Merkn. 15. *mik, þik* osfr. er der ikkje døme paa.

11. Av adjektivartikelen finn me *hin* 12_4 nsf, *hins* 1_3 gsm, *hinum* 1_1 dsm; men ogso *en* (*helgi Olafr*) 46_2 og *enum* (*helga Olaue*) 45_2. Etter bruket synest *en* her ha vore halde for høgtidlegare eller vyrdslegare enn *hin*.

12. *þ* vert her regelrett bruka ikkje berre i framljod, men ogso i innljod og utljod for den klangføre dentale spirant: *maþr* 13_1 *erfþ* 12_4 *framlogþ* 21_1 *greiþa* 14_1 *orþom* 15_2. Undantak er berre: *eða* 9 (men *æþa* 12_5 ofl. *eþa* 5_4 ofl.) *med* 3_2 (*meþ* 37), *bæde* 1_4 i Ngl. er misprenting for *bæþe*. Sjaa elles Innl. s. 15.

13. Hdskr. hev *fn* i *-stefnu* 17_1 ofl. *iafnnan* 17_1, men *mn* i *nemnir* 26_1 3 sp. I samansetning *iam*: *iamgoþ* 19_2 (2 g) *iamvell* 24. Merk *helmingi* 42.

14. Den gutturale spirant vert skriven *g*: *eiga* 1_2.

15. Alltid *ft*, men domi er berre: *aftter* 19_2 31_5 *eftans* 23_1 *æftir* 12_1 *eftir* 4_1 (3 g) *efter* 12_1 32_2.

16. Ymse former.

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e* og *i*. Merkelege er formerne *Brener* 27_1 28_1 *brenr* 27_2; men med di skraai ogso skriv *anars* 46_3, kann det henda at det berre er gløymt aa setja det striket (i avskrifti?) yver *n* som gjev *nn*, eller at det er vanleg (grafisk?) avstytting, sjaa nedanfor under 1 *β*. — *prereter* 7_1.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o* og *u*. Hertil *kona* 3_2 ofl. *trog* 6_6 (men ogso den uvanlege form *trug* 3_2).

hiun 25_1 *or* præp. 35_1 ofl.

Merkn. 16. *trēvēt* (og *trēvēta*) Nord. Berg.; *trug* heiter no (allstad?) *trǫ́g*; men jfr. *sug* (for *sǫ́g*) Ytre Sogn.

c. Frumnordisk *aiv* er der ikkje døme paa.

d. Av adjektiv paa *-igr* og *-ugr* ovrar seg berre *skyldugir* 31_4 npm.

e. Ljodbrotet er gjenomført paa vanlegt vis, so nær som i *gelda* 31_3 inf. (= *gialda* 25_3 ofl.), som kann vera upphavleg (sjaa ovanfor i merkn. 7).

f. Vokallengjing. Framfor *l* + konsonant kann der i maalføret ikkje ha vore lang vokal; dette syner *holfu* 6_3 og *halfu* 27_2 (trøndsk), som maatte ha enda paa *o* dersom stomnvokalen var lang; sameleis *helgi* 46_2 som med lengd vokal vilde heita *helge*[1].

I *halfs* 16_1 *tolf* 1_2 *sialfir* 30_3 maa difor ogso vokalen ha vore stutt.

Merkn. 17. Aksentar finst ikkje. Den tviskrivne *i* i *sliikt* 14_1 hev ogso lite aa tyda, med di ogso *vilii* 19_1 hev tvo *i*'ar.

g. Vokalstytting er der i *brot* 44_1 *brott* 30_5 ofl. for *braut* adv.

h. Ymse vokalhøve.

α. Stutt *o* held seg i *komr* 4_2 ofl. ogso *kœmer* 29_1 (og *komer* 6_6 34_2 der venteleg krullen yver *o* er gløymd).

Lang *ø* (*ǿ*) hev vorte *æ* etter labial konsonant i *færa* 6_4 og *framfærlomen* 2_2 5_2 (= *framfœrlomen* 6_1 *framfœrslo men* 6_5).

e (stutt) og *ø* skifter i *ertog* 6_6 ofl. *ærttog* 34_5 *œrtog* 6_5.

Merkn. 18. Merkelegt er *mangate* 20_1 dsg for *mungate*; kanskje misskrift; men jfr. *manugð* og *munugð*, *manvit*, *munvit*, *monvit*.

β. *i* framfor *lf* og *rd* er der ikkje døme paa.

[1] *helge* 1_1 hev *e* for *a*. Sjaa nedanfor under vokalyvergang.

γ. I ljodlinn staving hev *y* og *e* vorte tiljamna til *i* framfor *i* i næste staving i *firir* 2_1 (27 g; *fyrir* 45_2) og *frensimi* 32_4.

δ. Ljodlinn *a* hev vorte *e* etter lang staving i *helge* 1_1 dsm. b. f.

i. Konsonantyvergang.

v hev gjenge yver til *m* i *helmingi* 42.

j. Konsonantburtfall.

α. *h* er burtfallen framfor *l*, *n*, *r* som i vanleg heimenorsk.

β. Konsonant millom konsonantar er burtfallen i: *gilbrøþr* 34_3 *gilfaster* 32_1 nsm og fleire samansetningar med *gild-*, naar stavingi etter byrjar med konsonant; *frensimi* 32_4 *hansals* 14_2 *lans* 45_3 (gsg av *land*), *framfærlomen* 2_2 (6_1) for *framførslomenn*; fraa nordvestlandsk synspunkt er burtfallet av *s* i det sistnemnde ordet ikkje so underlegt, med di ordet her kann ha vore uttala *framferhlomen* (*sl* > *hl*).

γ. I utljod er burtfallen:

b i *um*, som alltid heiter so.

n i *himirikiss* 46_4.

r i *viþ* 13_1 ofl. laga etter *meþ* 37 (*med* 3_2).

s etter *st* i *Krist* 22_1 (23_2).

l. Konsonantlengd.

α. For stutt konsonant stend ofte lang baade etter lang og stutt vokal, t. d. *joll* 27_1, *moll* 39 ofl. pl. av *mál*, *sall* (sjæl) 34_3 *siopss* 34_3 *sveitt* s. f. 12_2 *utt* 16_1 ofl. *ropnn* 18; *karll* 15_1 *mattborþ* 13_1 *summri* 12_6 *uttan* 34_5 *vell* 15_2 *ærttog* 34_5 *oll* 16_1 *skall* 3 sp (av *skolu*) 41_1 (*skal* 39 ofl.); *haldett* 12_5 part.

β. For lang konsonant stend stundom stutt, t. d. *alra* 9 gpl, *alrar* 1_4 gsf, *anars* 46_3, *hveri* 3_2 pron., *mina* 27_2 kompar. *prigia* 3_1 gpl, vel ogso *brener*, *brenr* $27_{1\cdot2}$ 28 3 sp.

Merkn. 19. *oss* pron. 40_1 ofl. men ogso *os* 1_4.

m. Ymse konsonanthøve.

Guttural *k* vert skriven *k*: *karll* 15_1, sjeldan *c*: *luca* 31_2 *lyctt* 31_5 *tøct* 5_1 (*tøkt* 5_3) *coma* 4_1 *Crist* 23_2 (*Krist* 22_1). Framfor *r* stend *q*: *qreþr* 15_3 *qveldum* 15_3.

Palatal *k* vert alltid skriven *k*, t. d. *skyldugir* 31_4.

Upphavleg *v* vert skriven *v* og (sjeldan) *u*: *vell* 15_2 *hvarom* 32_5 *huer* pron. nsm 31_2.

Upphavleg bilabial spirant vert skriven *v* eller *f*: *løyvi* 17_2 *løyfi* 16_2 *hafa* 13_1 ofl. *hava* 6_3 *lofa* 2_2.

z = *s*: *vagz* 3_2 (*vags* 6_6) ɔ: *vax*; *manz* 21_1 (*manss* 27_1); = *tz*: *malz* 3_1; uvanleg er *lansz* 9 (ɔ: *lands*).

17. Nokre ordformer.

Substantiv: *gesta* 25_1 apl, jfr. Hom. her ovanfor s. 53, 71. *mœrna* 15_3 apl; *þrita* 3_1 = *þritna* 7_1 gpl av *þrita* f. = *þreiti* i tydning.

Pronom.: *ver* 1_1 ofl. — *nokor* 22_1 nsm *nokot* 5_1.

Verb: *syngia* 34_3 45_1; *þerf* (for *þarf*), sjaa merkn. 8 ovanfor; refleksiva paa *-st*: *rœkiast* 35_2 (*andadst* 34_1 3 sp stend vel for *andazt*).

Konjunkt.: *en* 30_1 = *ef*.

§ 34. Ordfanget.

flor asg 25_2 synest visa at upphavsskrifti hev aatt heima paa ein stad sunnanfor Nfj. Sjaa ovanfor § 31. — *kærf nefra* 25_3, no *nervekjærve* Sfj. — *hœylaþe* m. og *kornlaþe* m. (27_1 28_1); paa Vestlandet er desse ordi (*-la*(*d*)*e* m.) enno i bruk i Hardanger (Kvam og Ulvik). — *þvita* n. 3_1 7_1 er einstødingsord, ikkje uppført hjaa Fritzner. — *vægе* n. 3_2 (vegt); jfr. nyn. *vægje*, n. 1. = *vaag*, Sogn, Sfj. 2. age, fynd, kraft Nhl. — *farar beini* m. 26_2 = *fārbeinə* YSogn.

§ 35. Umskoding. Gildeskraai er skrivi paa nordvestlandsk maal. Serleg er merkande *u*-ljodbrigdet av *a* saman med ljodsamhøvet, den privative partikel *o*-, halvljoden *e* og uttalen *hl* for *sl*, som skrivemaaten *framfærlomen* synest fyresetja. Ordfanget og nokre einskilde former som undantaki med *i* etter *a* (*margir*, *sialfir* og dilikt), *en* konj. = *ef*, kanskje ogso *fn* for *mn* tyder paa innverknad (av eit fyrelegg?) fraa Hordalandskanten; skraai minner ikkje so lite um Munk. helst med umsyn paa bruket af *þ* og kann vera skrivi i Bergen.

Den handskrifti Arn. Magnusson hev skrive etter, kann ikkje ha vore eldre enn umkr. 1300, heller noko yngre etter slike merke som halvljoden *e* og framskot av *a* til *e* i *helge*.

IX. Den nye landslogi — Gulatingslog.

§ 36. Av den nye landslogi for Gulatingslag ved Magnus lagabøtar hev me enno atter ei heller lang rekkja med avskrifter fraa den fyrste helvti av det 14de hundradaaret[1]. Av desse vil me her serleg festa oss ved

Am. 322 fol. (hand c.).

Grunnlag: handskrifti Am. 322 fol. hand c, fraa blad 30 a — 74 b. Tilvisningarne gjeld bladtali; sumstad er ogso gjort tilvisningar til blad 74 b — 84 a i same handskrift, som inneheld Bergens bylog (Bylogi) med same hand.

[1] Sjaa: Om Haandskrifter og Oversættelser af Magnus Lagabøters Love, af Gustav Storm (Vid.-Selsk. Forh. 1869, no. 14), og N. G. L. II s. 3—4.

Handskrifti er fraa tidi umkr. 1320[1]. Fraa den same avskrivar hev me ogso andre avskrifter av denne same landslog: Am. 60 qv. 304 fol. og Ra. 35 (fragment); dei skal verta umrødde sidan.

§ 37. I Am. 322 fol. finn me:

1 a. *u*-ljodbrigde av *a*, ogso framfor halden *u* i næste staving. Den ljodbrigda vokalen vert oftast skriven *o*, men stundom *au*, t. d. *faul* adj. npn $54a_1$ (= *fol* $54a_2$) av *falr*: *oðaul* pl. $49a_2$; *forauð* pl. $64a_1$; sjeldan *ø*, t. d. *søðull* nsg $39b_2$. Ljodbrigdet er gjenomført utan undantak i desse høvi: *bolkunum* $30a_1$ *bondum* $42a_2$ (2 g) (-) *bornum* $51b_1$ (4 g) (-) *dogum* $36b_2$ (4 g) *fiogur* apn $66a_2$ *fiorðu* $36b_2$ (-) *fiorðum* $31a_1$ (3 g) *fioru* $41b_2$ (7 g) *foðmum* $58b_1$ (2 g) *ett forum* dpl $36a_2$ *forumanna* $65b_2$ (2 g) *forunøyti* $45a_2$ (-) *fostu* cas. obl. (av *fasta* f.) $30b_2$ (7 g) *tilgiofum* $48a_2$ *giolldum* (*-om*) $41b_2$ $49a_1$ (5 g) (-) *gronnum* $61a_2$ (2 g) (-) *gognum* $69a_1$ (3 g) *gomul* $47b_2$ (2 g) *gongu* cas. obl. $73b_1$ *gorðum* $56b_1$ (12 g) *gorfu* dsn $36b_2$ *gorfum* dpl $61b_2$ (-) *gotu* cas. obl. $63b_2$ (5 g) *-gotur* $56b_1$ (4 g) *hiorðu* $63a_1$ *hofðu* 3 pi $35a_1$ (3 g) *hofnum* dpl $40b_2$ *hoftum* dpl $42a_2$ *hofuð* (-) $35a_2$ (7 g) *holldum* 1 pp $37a_1$ *homlu* cas. obl. $38a_2$ (2 g) *hondum* $53a_2$ (3 g) *honkum* dpl $61a_1$ *norðhorðulande* $31a_1$ *sunnhorðum* dpl $31a_1$ *hormulega* $33b_2$ *iorðu* dsg $40b_2$ (63 g) *iorðum* $40a_2$ (3 g) *krofu* cas. obl. $69a_2$ (2 g) *kuoðu* gsg $69b_2$ (2 g) *korlum* $51b_1$ *logðu* 3 pi $65b_2$ *lognum* $65a_2$ (-) *laugu* $30a_1$ (-) *logu* 30a (5 g) *laugonautar* $32a_1$ *logunautar* $72b_1$ *laugum* $35a_1$ *logum* dpl $30a_2$ (83 g) (-) *londum* $33a_2$ (4 g) *longu* dsn $53b_1$ (-) *longum* dpl $68a_1$ (2 g) *lostu* apl $62b_2$ *monnum* $30b_2$ (72 g) *monum* $33b_1$ (11 g) *morgum* $60a_2$ *morku* dsg $36b_2$ (5 g) *endimorkum* $33b_2$ *morkum* $31a_2$ (31 g) *nofnum* dpl $33b_2$ *rongum* $74b_1$ *krokroftum* $57a_1$ *heimrostum* dpl $67a_1$ *skiolldum* dpl $38b_1$ *snoru* $67a_1$ *stoddum* $33b_2$ (-) *stoðum* dpl $52b_2$ $30a_1$ (7 g) *stokku* $63a_1$ *stongu* dsg $65b_2$ *søðull* $39b_2$ (*her*)*soghu* $36a_1$ (9 g) *somu* $43b_2$ (4 g) *sonnu* $46a_2$ *tioru* $65b_2$ (2 g) *tokum* 1 pp $36b_2$ (-) *tolu* $34a_2$ (3 g) *tolur* $69a_2$ *þockum* dpl $36b_2$ *þokkum* 1 pp $30b_1$ *-uoku* $32a_2$ (3 g) *uockum* dpl $70b_1$ *uolldum* $46a_1$ (3 g) *torfuolum* $57a_1$ *handuommum* $65b_1$ (4 g) *uorðzlu-* $51b_1$ (2 g) *uorðzlum* dpl $51a_1$ (3 g) *landuornum* dpl. $37a_1$ *roru* asg $55b_1$ *uoxtum* $41b_2$ (6 g) *roztum* dpl $68b_1$ *oðruuis* (*-viss*) $30b_1$ (8 g) *ofund* $44a_1$ (24 g) *olldung* asg $39a_2$ *ollu* $33b_1$ (22 g) *onnur* $30b_1$ (22 g) *orfum* dpl (av *arfi* etc.) $47b_2$ (2 g). Tilsaman 534 høve.

Utan ljodbrigde er:

faður $47a_2$ (30 g; men *foður* $33a_2$, 12 g) *hafum* 1 pp $46b_1$ (*hofum* $30a_1$, 6 g) *uskaddum* $33a_2$ *forstaðu* $52a_1$ (*-stoðu* $62a_2$, 3 g; jfr. *instøðo*

[1] Um handskrifti er utgreidt i N. G. L. IV. Vanlege avstyttingar er *ħ* = *hann*; *ħ*[s] = *hans*; *m*[r] = *maðr*; *þ* = *þat*; *þ*[i] = *þui*; *oðrū* = *oðrum*.

51 b_1, 3 g) *salu* cas. obl. 58 b_2 (-) *solu* 31 b_1, 4 g; *solum* 32 b_1, 3 g) *-taku* cas. obl. 55 a_2 (2 g; *-toku* 38 a_2, 6 g; *tokum* dpl 32 a_2) *vtalulegs* 33 b_1 *aðru* 33 b_1 *oðru* 32 a_1. 11 g) *aðrum* 46 b_1 (*oðrum* 30 a_2, 70 g) *allum* 30 a_1 46 b_1 (2 g; *ollum* 30 a_2, 47 g) *almosa* 53 a_1 *almusu* 46 b_2 (*olmoso* 64 a_2 *olmusu* 33 b_1) *ambuna* 53 a_1. Tilsaman 209 høve; av deim 44 utan og 165 med ljodbrigde.

Av 743 høve, som er uppteikna, er soleis ljodbrigdet gjenomført i 699, medan 44 er utan, derimillom 30 gg *faður*. Naar me tek undan *uskaddum* og *vtalulegs* — som finst 1 gong kvart — inneheld denne handskrifti ikkje noko ord av det her umrødde slaget som alltid er utan *u*-ljodbrigde. Undantaki maa difor hava sin grunn i paaverknad fraa anna maalføre.

Um *frialsom*, *halfu(m)* og *sialfum* sjaa 16 f her nedanfor.

Merkn. 1. *skolu* er den vanlege form gjenom heile hdsk. (t. d. 30 b_1); soleis ogso *skolum* 1 pp 30 b_2 ofl. *skolut* 2 pp 30 a_1; *skulu* er uppteikna 1 g (60 b_1). I fortid *skilldi*, t. d. 30 a_1, *skylldu* 3 pi 35 a_1. — Av *monu* finn me i denne hds. berre *mon* 3 sp 30 b_1 og *man* 44 b_1.

b. Verbale tristavingsformer oftast paa *-aðu* etc: *iðraðozt* 33 b_1 *iutaðo* 3 pi 34 a_1 *markaðu* dsn 53 b_2 *vmarkaðom* 53 b_2 *sakaðum* 31 b_1 *sifiaðum* 31 b_1 *skipaðu* dsn 36 b_2 69 a_1; men ogso *-oðu*: *kolloðu* 3 pi 34 a_1 *þionoðu* 3 pi 34 a_1. — Superlativ paa *-astu*, *-aztu*: *nanastu* 47 a_2 *skynsamaztu* 30 a_1 (6 g) *vitraztu* 34 b_2 (2 g); men ogso *-ostu*: *hollostu* 35 a_2 (= *hollastu* 35 b_2). — Tristavingsformer av andre adjektivformer og av substantiv med *a* i andre staving og *u*-endingar: *domarum* 70 b_2 *heilogum* 30 a_2 *kerolldum* 73 a_1 (*kerallde* dsg 73 a_1 *kerolld* pl. 69 a_1 ofl.) *kunastu* asg 70 a_2 *manaðum* (*-om*) 30 b_2 ofl. *oðalum* 53 b_2 (2 g; *oðolum* 30 a_2) *orostu* 51 a_1 (2 g) *pundarum* 73 a_1 *skynsamum* 66 b_1 *þionostu* 35 a_2 *vmagum* 51 a_1 (2 g; *vmogum* 51 b_2, 3 g).

Merkn. 2. Tvostavings adjektiv med stutt avleidingsending som inneheld *a*, fær i nsf og npn *u* eller *o* for *a*: *gomul* 47 b_2 *heilog* 33 b_1; particip paa *-aðr* fær i nsf og npn *-að* (eller *-at*): *andat* nsf 49 b_1 *handsalat* npn 70 b_1 (3 g) *heilspenat* nsf 71 b_1 *timbrað* nsf 67 a *uitnað* npn 70 b_2 (2 g). — Tvostavings substantiv som er neutra: *forauð* npl 64 a_1 (av *forað*) *oðol* npl 30 a_2 (3 g; *oðaul* 49 a_2, 3 g); tvostavings feminin i eintal paa *-an*: *blezan* 36 a_1 (*blæssan* 30 b_2) *iðran* 33 b_1 *skipan* 30 a_1 ofl. *þarnan* 44 a_2 *ætlan* dsg 54 a_2 (-) *reinsanar* gsg 33 b_1; tvostavings maskulin paa *-aðr*: *bunað* asg 36 a_1 *kostnað* asg 35 a_1 *trunaðar* gsg 37 a_1.

2. *u*-ljodbrigde av *á*, naar *u* er burtfallen i næste staving, hev handskrifti i: *forsio* f. 30 a_1 *nott* f. 37 a_1 ofl. (men *natta* gpl 61 a_2 *nattum* dpl 39 b_1) *on* prp. 61 a_2 *von* f. (spes) 37 a_1 *vopn* n. pl. 38 b_2 (men oftare *vapn*, *uapn* t. d. 32 a_1). Oftast er dette ljodbrigdet ikkje gjenom-

ført, t. d. *ast* f. dsg 33 b_2 *mal* n. pl. 36 b_1 ofl. *sal* f. 52 b_1 *uar* pron. f. & npl t. d. 30 b_1. Um *holf* og *sjolf* sjaa lenger ute i denne § under 16 f.

Naar *u* (eller *o*) stend i stavingi etter, vert *á* ikkje ljodbrigda, t. d. *salum* dpl 53 a_1 *sarom* dpl 31 b_2 *uaro* 3 pi 34 a_2 ofl. *rapnum* dpl 36 b_2 *vattom* dpl 62 a_1; ogso *fam* (dpl for *fáum* av *fár* adj.) 30 a_1 og *iamham* dpl 78_1 (Byl.) dpl av *-hár* adj. I *akomur* pl. 58 b_2 og *vuiðrkœmilikt* 43 b_2 kann det vera tvil um me hev fyre- eller etterljodbrigde, kanskje ogso i *von* og *vopn*.

Merkn. 3. Av ordformer som *u*- (og *v*-) ljodbrigdet plar hava verknad paa, er merkande:

nockor nsm 37 a_1 (sjeldan *nokor* 31 b_1). — *honom* 30 a_2 (6 g; *honum* 35 a_1, 4 g; oftast avstytt *ħm*). — *hon* pron. er den vanlege form, men me finn ogso *hun* 48 b_2 (5 g); *hennar* gsg t. d. 30 a_2 *henne* dsg 30 a_1 (sjeldnare *henni* t. d. 48 b_2), *hana* asg t. d. 30 a_1. — *gegnum* præp. 38 b_2 ofl. — Ordet for „bisp“ er alltid avstytt til *ƀp*. — *myklum* 33 b_2 *mykilli* 33 b_2 (2 g) *mykla* asf 33 b_2 (2 g) *mykit* 57 a_1; elles hev hds. berre former med *i*, t. d. *miklum* 53 a_1, *miklu* dsn 30 a_2 (5 g), i det heile 44 g *i* og 6 g *y*. — *millum* (*i millum, a millum*) 30 a_2 (47 g). — *þrysuar* 80 a_2 (Bylogi) *þrysuor* 86 a_2 (Bylogi). — *biorguin* 31 a_1. — *þiuckr* 61 a_2 *þiuckan* asm 61 a_2 *þiuckare* adv. 39 a_2, jamvel *þiuckt* s. f. 39 a_1. — *anduegi* 51 a_2 (2 g) *anduærðu* 30 a_2 (2 g).

Merkn. 4. *a* stend aldri ubrigda framfor burtfallen *u* eller *v* so nær som i dei ovanfor nemnde former *timbrað* nsf, *blezan, skipan* etc. der han er innkomen ved jamlaging.

Merkn. 5. Etterljodbrigde ved *u* hev hds. i: *kyr*, adj. nsm 37 a_1 (2 g) *kyrkir* 3 sp 71 a_1 *tysuar* 86 a_2 (Bylogi). Men *kuik fe* 71 b_1 ofl. *kuikt fe* 68 b_2 *kuikuendi* 45 b_2.

3 a. *i*-ljodbrigdet af *a* vert oftast skrive *e*: *fer* 3 sp 37 b_2 ofl. (av *fara*, sjeldan *fær*, t. d. 37 a_1) *hefir* 3 sp 30 b_1 *segja* 34 b_1 *selia* 37 a *setia* 30 a_1 *sueria* 30 b_2 ofl. *ketti* dsg 74 a_2 (av *kǫttr*) *hende* dsg 34 a_1 (av *hǫnd*; *hændr* pl. 31 b_2) *kendir* 32 a_2 *sendir* 30 a_1 *stendr* 3 sp 31 b_1 ofl. *gengr* 3 sp 31 b_2 ofl. Men ofte er der svaging millom *e* og *æ*: *bæst* 30 a_1 *beztra* 30 a_1 *ellzti* 34 a_2 ofl. *ællzti* 34 a_1 ofl. *forællra* 30 b_1 *erfir* 3 sp 30 a_2 *ærfða-* 30 a_2. Fleirtal av *maðr* er oftast *mænn*, t. d. 30 a_1 (sjeldan *menn*, t. d. 30 b_2). Merk *fæn*, n. 61 a_2 *hæluiti* 33 b_1 *væð*, n. 30 b_1.

Merkn. 6. *huer* pron. nsm 31 a ofl. vert skrive med *e* i alle former, t. d. *huern* asm 31 a_2 *huerri* dsf 31 a_2 *huert* nsn 54 a_2 *huerium* 58 b_1 ofl. Sameleis *huergi* 43 a_2 *huert* av. 40 a_1 og *hueruitna* 32 a_1 (33 g; *-uetna* 32 a_2); like eins er *huersu* alltid notera med *e*, t. d. 30 b_1 (65 g) so nær som 1 g *huærsu* 30 b_1.

b. *e*-ljod, uppkomen av tviljoden *ei*, vert skriven *e*, t. d. *elldr* 61 a_1 *elldi* dsg 60 b_2 ofl. (sjeldan *æ*: *ælznœytis* 60 a_1) *engi* pron. 31 a_1 (med *e*

i alle former: *engan*, *engum*, *ekki* etc. (uppteikna umkr. 100 g; med *æ*: *ængara* gpl 30 a_2) *flestar* 30 a_1 ofl. *mest(r)* 32 a_1 ofl. Berre i den samandregne form av *heilagr* hev *æ* yvertaket: *hælgi* 30 a_2 ofl. *hælgu* 54 b_1 (6 g; *helgu* 57 b_1).

c. Upphavleg *e* vert oftast skriven *e*, men ogso her er skrivemaaten ustød, so det stundom vert skrive *æ*. Døme: *bregðr* 3 sp 43 b_1 *dreckr* 3 sp 41 b_2 *drepr* 41 a_1 ofl. (*dræpr* 40 b_2 ofl.) *ek* pron. 70 a_1 *ætr* 3 sp 41 b_2 (til *eta*) *með*, *meðr* præp. 69 b_1 53 a_2 (not. tils. 155 g; *mæðr* 43 b_1, 4 g) *sem* 30 a_1 *sker* 3 sp 63 a_1 ofl. *stelr* 3 sp 73 a_1 ofl. — *bera* inf. 33 b_2 ofl. (*bæra* 31 b_1) *drepit* part. 73 b_2 *æða* 30 b_1 ofl. (ogso *eða* 33 a_1) *æta* inf. 74 a_2 *gefa* 30 a_1 *gera* (*geri*, *gerði* etc.) alltid, t. d. 35 a_2 33 b_1 *lesit* part. 44 b_1 *meðan* 31 a_1 (*mæðan* 31 b_1) *megu* (*-o*, *i-* etc.) 35 a_1 30 a_1 43 b_2 (*e* 35 g; *mægo* 31 b_2) *mæta* v. st. inf. 36 b_1 (3 g) *presti* 66 b_2 *segli* dsg 39 b_1 *stæla* inf. 32 b_1 *þegna* apl 30 b_1 *þessi* pron. alltid med *e*, t. d. 42 a_2 74 b_2 (men *þætta* 65 a_2) *þrættan* 33 a_2 *uera* 33 a_1 ofl. (*uæra* 30 a_2 ofl.).

d. Ogso etter *v* og framfor lang eller samansett konsonant er skrivemaaten ustød: *vægr* 3 sp (drep) 31 b_2 *uerð* 3 sp 74 a_2 *anduærðu* 30 a_2 (2 g) *verðir* adj. npm 36 a_1 (3 g) *uærka* gpl 30 a_2 *uerndar* 33 b_1 *uestan* 32 b_1, oftast *vetrum*, *uettrum* 37 b_2 48 a_2 ofl. (*uætrum* 54 a_1) *kuænna* gpl 30 b_1.

Upphavleg lang *e* vert skriven *e*, t. d. *retter* adj. npm 35 b_2 ofl. *senum* dpl. 37 a_2 (part. av *sjá*) *þer* pron. 30 a_1; ogso stundom *ee*: *seet* part. 70 b_2 (av *sjá*). Merk *læn* 38 a_1 (ɔ: *lén*).

Merkn. 7. Etterljodbrigde ved *i* finst ikkje i hds. Det heiter alltid t. d. *biarga* 60 a_2 ofl. *fiall* 59 a_2 *fiarðar* gsg 31 a_1 ofl. *giallda* 59 a_2 (*gialkyri* 82 b ofl. i Bylogi) *giarna* 66 a_1 *iamn* (*iafn-*) 30 b_2 ofl. *iarðir* 40 b_2 ofl. (*skialðili* 78 b_1 *skialdarar* 78 b_2 i Bylogi) *skiart* 71 b_1.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ*, men ogso ofte *e*, helst straks etter eller fyre dental nasal, t. d. *bæði* npl 67 b_2 *fræmæle* asg 58 a_1 *fær* 3 sp 40 b_1 (av *fá*) *gæta* v. 34 b_2 *indælla* 32 b_2 *læknis* gsg 42 a_2 *mægðom* 69 a_2 *mælir* 3 sp 46 a_1 ofl. *olærðr* 34 b *særer* 3 sp 31 b_2 *sætrum* dpl 66 a_2 *ukuæðismal* 46 a_2 *utlægðar* gsg 40 a_1 *ctlægr* nsm 37 a_1 (*-legr* 37 a_1) *æfi* 53 b_2 *æsta* v. 40 a_1 63 b_1 *ætla* 30 b_1 ofl.

ner (ɔ: *nær*) 74 a_2 ofl. (*nær* 30 b_1) *nestr* adj. sup. 30 a_2 ofl. *netr* 41 b_2 (pl. av *nott*) *frendom* (*-um*) 54 a_1 ofl. *frendkonum* 32 b_1 *rena* inf. 41 a_1 *rener* 3 sp 59 a_2 *uenastir* sup. 30 b_2. Undantak: *næpna* gpl 74 a_2. Med *e* vert ogso skrive: *gezlo* 71 a_1 ofl. *hette* dsg 34 a_2 (*háttr*) *ler* 3 sp 35 a_2 (av *ljá*) og *rezlu* (ɔ: (*h*)*ræzlu*) 33 b_2.

Merkn. 8. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er merkande: *bezt*, 30 a_1 64 a_1 alltid; men i Bylogi *bazt* 75 a_2. *einkanlega* 66 b_2. — *firir*

bioð ek 59 b (i ein formular); elles alltid ljodbrigda former i notid eintal av sterke verb. — *gelldr* 38 b_1 3 sp (av *giallda*, som i Bylogi ogso i inf. hev *gellda* 76 b_1, jfr. *bergst* 3 sp 79 a_2 (Bylogi) av *biargast*). — *frelsi* s. n. 30 a_2, men *frialsar* 3 sp 37 b_1 og *frialsom* adj. dsm 72 a_1.

5. *þan* (*þann* 32 a_1 ofl.), *þat*, *þar* er dei vanlege former, t. d. 30 b_2 30 a_1; 1 gong *þen* 56 a_2. *þannig* 66 a_2 (3 g), oftast ogso *þangat* 33 a_1 (9 g; *þængat* 52 b_2 *þengat* 58 a_1). *þeðan* (og *þæðan*) 31 a_1 (10 g; aldri *þaðan*).

Merkn. 9. *hingat* 31 b_2 *hegat* 52 b_2 *heðan* 37 b_1.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* og *ó* vert skrive *ø*, *ǿ* og *ǫ*, som me her av praktiske grunnar vil skriva *ø*, t. d. *bøta* 30 a_1 *søkia* 30 b_1; soleis ogso *høggr* (*høggr*) 3 sp 58 b_1.

7. Privativ partikel er i regelen *u*-, oftast skriven *v*-, t. d. *uspaka* 30 b_1 *vfagnat* 33 b_1 (*u*- 21 g, *v*- 149 g; tils. 170 g); *o*- er uppteikna 29 g, t. d. *olut* 31 b_2.

8. Halvljoden er *e*, som ofte vert skriven baade i substantiv, verb, adjektiv og adverb, t. d. *hogster*, n. 36 a_2, *maðer* nsg 44 b_2, *retter* m. nsg 32 a_1, *bønder* 39 b_2, *dotter* npl 50 a_2, *frender* pl. 35 a_1 (2 g), *uetter* apl 55 b_1; *feller* 3 sp 36 b_2 (av *falla*), *hellder* 3 sp 34 b_2, *kemer* (*kæmer*) 55 b_2 52 b_2 *teker* 3 sp 49 b_2, *teker* 1 sp 69 a_1; *gramer* adj. nsm 35 a_1(2 g), *krossfester* nsm 33 a_2, *lender* nsm 37 a_1, *retter* adj. nsm 44 a_2; *hellder* av. 35 a_2 (2 g), *lenger* 48 a_2 (2 g). Etter *i* vert skrive *i*: *sitir* 3 sp 37 a_1, *skilir* 67 b_1.

Halvljoden synest sumtid vera samanblanda med endingi -*er* (og -*ir*) som ofte vert skrivi -*r*; t. d. *broðr* 34 a_2 (4 g; *broðer* 49 b_2, uppt. 10 g), *dottr* 49 a_2 (3 g; *dotter* 49 b_2 ofl. *dottir* 35 a_1, 2 g), *faðr* 33 b_1 (21 g; *faðer* 49 b_2 ofl. *faðir* 49 a_2, 5 g) *moðr* 34 b_1 (9 g; *moðer* 49 b_1 ofl. *moðir* 35 a_1), *iarðr* apl 30 a_2 (2 g; *iarðer* 70 b_1, *iarðir* 40 b_2 ofl.) *sakr* pl. 31 a_2 (*sakir* 38 b_1 ofl. *saker* 41 a_1), *skortr* 3 sp 30 b_1, *taldr* part. npm 34 a_2, *baðr* pron. npm 33 a_2. — I den tidgjengde skrivemaaten *broðr*, *faðr*, *moðr* kann me kanskje sjaa eit tilstemne til aa gjera desse ordi til einstavingsord *brôr*, *fâr* og *môr*, som no er dei vanlege former i nordvestlandske maalføre.

9 a. Tviljodarne vert skrivne *au*, *ei* og *øy* (*ǿy*), t. d. *þau* 30 b_1, *naumudale* 31 a_2, *raumsdale* 31 a_2, *haulldr* 59 b; *eigi* 30 a_1, *heilagrar* 30 a_2, *þeim* 30 a_2, *eið* 30 b_2; *øyða* 36 b_1, *køypti* 3 si 55 b_1.

Merkn. 10. For *ei* stend ved misskrift *e* i: *egi* av. 66 b_2, *fleri* 58 b_1, der *fle*- endar ei rad, og næste rad byrjar med *ri*. — Merkande er *þøma* pron. dpl 38 b_2 45 b_1.

b. Stigande tviljodar som byrjar med kons. *i* er: *ia* (ogso *ea*), *io*, *iu* osfr., t. d. *sia* inf. 30 a_1 (ogso ofte *sea*, t. d. 40 b_1) *fiar* gsg 32 a_2 (= *fear* 32 b_2) *þria* num. apm 30 b_2, *biar* gsg 31 a_1 = *boar* 32 a_1; for *iu* vert skrive *yu* i *ryufa* inf. 33 a_1 = *riufa* 33 a_1.

Stigande tviljodar som byrjar med kons. *u* vert skrivne *ua*, *ue*, *ui* osfr. t. d. *sua* 30 b_1 ofl. (*Sva* 51 b_1) *huers* pron. gsg 30 b_1 ofl. (*Hver* nsm 60 b_1) *þui* 30 a_2. Skrivemaaten med *v* (*Hver*, *Sva*) vert berre brukt i fyrstningsord i kapitel etter stor bokstav.

10. Ljodsamhøve i endingarne maa segjast vera regelen i hds.; men undantaki er ikkje faa, og dei fleste gjeng i den stemna at *e* og *o* vert umbytte — etter fylgd — med *i* og *u*, sjeldan umsnutt.

Av undantak fraa dei vanlege trøndske reglar er soleis uppteikna[1]:

a. *e* vert sett i staden for *i* i desse høvi:

etter *e* (*ę*): *bælke* dsg 36 a_2 *dege* dsg 45 b_2 (-*i* 39 a_1 ofl.) *malefne* 30 b_1 (-*i* 30 b_1) *uigaferðe* 30 b_2 *hende* s. f. dsg 32 b_2 (2 g; -*i* 42 b_2 ofl.) *kennem* 1 ppk 30 a_1 *nefne* 3 spk 34 b_2.

etter *i*: *uitend* 46 a_1 — *riðinne* 45 b_1.

etter *u*: *heiftugre* 45 b_1 (-*i* 61 a_1) *heimuler* adj. npm 34 b_2 *uankunnend* 30 b_1.

etter *ei*: *þeire* 37 b_2 (-*i* 39 b_1 ofl.).

b. *i* i staden for *e* er uppteikna i desse *høvi*:

etter *a*: *aðrir* 32 a_2 (19 g; -*er* 32 b_2, 6 g) *acti* 3 ppk 66 b_1 *alldin* 74 a_2 *alldinsgorðum* 73 a_2 (*aldengorðum* 74 a_2) *alldri* 31 b_2 (7 g; -*e* 43 b_1) *allir* 59 a_1 (15 g; -*er* 59 b_1 ofl.) *andaðizt* 54 b_2 (2 g; -*ezt* 55 a_1, 2 g) *andizt* 3 spk 56 a_2 *arðir* npl 56 a_1 *arðri* dsg 59 a_2 (3 g), *arfi* 49 a_2 (6 g; -*e* 49 b_1 ofl,) *baki* dsg 64 a_1 *faðir* 49 a_2 (5 g; -*er* 49 b_2 ofl.) *fallin* part. nsm 34 b_2 *fari* 3 spk 63 a_2 (2 g; -*e* 44 b_2 ofl.) *farit* part. 62 b_1 (2 g; -*et* 51 b_2) *fartalmi* m. 64 b_1 *fenaði* dsg 62 b_1 (3 g), *frialsir* 37 a_2 (-*er* 42 a_2) *gagni* dsg 65 a_2 *gangi* 3 spk 36 b_2 (2 g; -*e* 37 a_2 oft.) *garði* dsg 54 b_1 (3 g; -*e* 67 b_2 ofl.) *giafir* 47 a_2 (3 g) *gialldi* 3 spk 38 a_1 (4 g; -*e* 38 a ofl.) *grafir* apl 67 b_2 (2 g) *hafði* 56 a_1 (-*e* 59 a_1 ofl.) *hafi* 3 spk 35 a_1 (69 g; -*e* 35 a_1 uppt. 45 g) *hafi* dsg 72 b_1 *hafit* part. 67 b_1 *halldi* 33 b_1 (4 g; -*e* 41 b_1 ofl.) *halldizt* 3 spk 56 a_2 *huacki* pron. 67 b_2 *iamni* 3 spk 59 b_2 *iamnizt* 49 b_1 *iarðir* pl. 40 b_2 (8 g; -*er* 70 b_1 ofl.) *laðit* part. 63 b_1 (7 g) *lagðir* npm. 66 b_1 *lagi* dsg 50 a_1 *landi* 56 a_2 (2 g; -*e* 64 b_2 ofl.), *manni* (oftast skriv *m* med *i* ovanfor) 73 b_1 ofl. (*manne* 73 b_1 ofl.)

[1] Substantivartikelen er her berre medteken for artikelendingi sitt vedkomande i tvostavingsformerne.

manaði apl 67 b_2 (2 g) *margir* npm 35 b_2 (3 g; *-er* 50 a_1) *markir* npl 36 b_1 *mati* apl 38 a_2 *natstaði* apl 66 a_1 (2 g) *sakir* 38 b_1 (11 g; *-er* 41 a_1 ofl.) *sali* dsg 55 b_2 *sannir* npm 74 b_2 *sialfir* 37 a_1 (4 g), *siðastir* npm 72 b_1 *skapti* 64 a_2 *skilrikaztir* npm 39 b_1, *skynsamir* npm 36 b_1 (52 g; *-er* 45 a_1, 3 g) *standi* 3 spk 65 a_1 *suari* 3 ppk 37 b_1 (*-e* 38 a_1 ofl.) *taddi* 3 si 59 a_1 *taki* 3 spk 56 a_2 (2 g) *-taki* dsg 73 b_2 *taldir* npm 34 a_2 (2 g) *talin* nsm (part. av *telja*) 50 b_2 *vmagi* 51 b_2 (2 g; *-e* 51 b_2, 3 g) *ualldit* part. 30 b_1 *vali* apl 65 b_1 (3 g) *uarizt* 3 ppk 44 b_1 *uarin* nsf 66 a_1 *uenastir* npm 30 b_2 (*-er* 31 a_1).

etter *á*: *baðir* 54 b_1 (3 g) *dainn* 52 a_1 (3 g) *fai* 3 spk 56 a (4 g) *huargi* pron. nsm 54 b_2 (7 g) *huargir* npm 39 b_1 *huarir* npm (baae flokkar) 64 b_2 *huarki* 60 a_2 (2 g; *-e* 48 a_1 ofl.) *huarkis* 64 b_2 (2 g) *lati* 3 spk 59 b_1 (3 g; *-e* 68 b_2 ofl.) *latið* part. 69 b_2 *latri* dsg 68 b_2 *nai* 3 spk 41 b_2 (3 g) *sattir* npm 68 b_2 *vagir* apl 69 a_1 (3 g) *valinkunnir* 53 b_2 (4 g) *valinkunnigr* 59 a_1 *vanir* apl (s. f.) 67 a_2.

etter *e*: *aberi* m. 42 a_2 (6 g) *afellis* 44 b_1 *anduegi* 51 a_2 (2 g) *averki* nsg 59 b_2 (9 g) *beri* 3 spk & 3 ppk 36 b_2 (12 g) *berizt* 3 ppk 73 b_2 *drepi* 3 spk 62 b_1 (2 g) *drepinn* 41 b_1 *drepit* part. 73 b_2 *faðerni(s)* 34 a_2 (2 g) *felli* 3 sik 40 b_1 (2 g) *fengi* 3 sik 43 b_1 (2 g) *gefi* 3 spk 56 b_2 (7 g) *gefin* nsf 48 a_2 *gefit* 53 b_1 (3 g) *gefnir* 30 a_2 *getinn*, part. nsm 49 a_2 *getin* nsm 49 b_2 (37 g) (-) *getin* nsf & npn 50 a_1 (27 g) *getnir* 49 b_2 (11 g) *haseti* m. 65 a_2 (2 g) *hefnizt* 45 a_2 *hesti* dsg 64 a_1 (2 g) *huerfi* 3 ppk 51 b_2 *kueðit* 59 b_2 *legin* nsf 47 a_1 (4 g) *legit* 46 b_1 (8 g) *lesit* 44 b_1 *meti* 3 spk & 3 ppk 31 a_2 (4 g) *metin* nsm 65 a_1 *metin* nsf 54 b_2 *metið* 57 a_1 *metnir* npm 47 b_1 *osaenni* 53 b_1 *ovnnenni* 53 b_1 *presti* 66 b_2 (2 g) *refsi* 3 spk 38 b_1 *reki* 3 spk 61 b_2 (2 g) *rekin* nsm 46 b_2 *rekit* 62 a_2 *reknir* npm 39 b_2 (2 g) *renni* 3 spk 61 b_1 *segli* dsg 39 b_1 (-) *setri* 46 b_2 *skeri* 3 spk 42 b_2 (9 g) (-) *spelli* dsg 34 a_2 *Tunsbergi* 38 a_1 *tuiregis* adv. 42 a_2 *þegit* 46 a_1 *veðri* 32 b_2 (2 g) *uegi* 3 spk 40 b_2 (3 g) *uegin* nsm 43 a_1 (2 g) *veginna* gpl 38 b_1 *veginnar* gsf 73 a_2 (2 g) *uegit* 40 b_1 (6 g) *uegir* npl 64 a_1 (4 g) *verði* 3 spk 30 a_2 (17 g) *verðir* npm 36 a_1 (3 g) *veri* 3 spk 30 b_2 (7 g; *-e* 47 b_2) *verit* part. 33 b_2 (21 g).

etter *é*: *rettir* adj. npm 35 a_2 (*-er* 35 b_2) *-rettis, -retis* gsg 44 b_2 38 b_2 (6 g; *-es* 46 b_2; *-e* 44 b, 16 g).

etter *o* (*ó*): (-) *boði* 59 a_1 (4 g; *-e* 60 a_2) *boðin* 37 a_2 (2 g) *boðit* 32 b_1 (8 g) *bondi* 66 a_1 (*-e* 66 b_1 ofl.) *borgit* part. 60 a_2 *borit* part. 50 a_1 (8 g) *bornir* 54 b_2 *broðir* 47 b_2 (2 g; *-er* 49 b_2 ofl.) *brogðit* part. 73 a_2 *domi* dsg 60 b_1 (2 g; *-e* 60 b_1 ofl.) *dottir* 35 a_1 (2 g; *-er* 49 b_2 ofl.) *-drottin(n)* nsg 56 a_2 57 a_1 (oftast: *-en(n)* 57 b_2 ofl.) *drot(t)ni* dsg 56 b_2 (11 g; *-e* 56 b_2 ofl.) *folgit* part. 53 a_2 *foli*, m. (tjuvkost) 74 a_1 *folki* dsg 35 a_2 (2 g)

goðir npm 56 a_1 *golldit* 51 b_1 *hofi* dsg 44 a_2 *horfi* 3 spk 46 b_2 *horfin* nsm 66 b_2 *horni* dsg 63 b_1 *komi* 3 spk 63 b_1 (-*e* 41 b_1, 6 g) *kominn* 50 a_2 (4 g) *komin* nsm 33 b_1 (5 g; -*enn* 49 b_1, 4 g; -*en* 34 b_1, 3 g) *komin* nsf & npn 47 b_2 (4 g; -*en* 50 a_1, 3 g) *kominni* dsf 33 b_2 *komit* part. 39 b_2 (6 g: -*et* 44 a_1) *kommit* 50 a_2 *komnir* npm 35 a_1 (2 g; -*er* 50 a_1, 12 g) *komizt* part. 30 b_1 (2 g) *ljosi* 74 b_1 *orlofi* 60 a_2 *lokin* part. nsf & npn 61 b_2 (3 g) *lokinni* dsf 58 a_1 *lokit* 54 b_1 (6 g; -*et* 57 b_2) *lotin* npn 53 a_2 *lotið* 53 b_1 (-*eð* 44 a_2) *moðir* 35 a_1 (-*er* 49 b_1 ofl.) *molki* 3 spk 63 a_1 *noðit* part. 38 b_2 *nokorir* 31 b_1 *nomit* part. 58 a_2 *oðli* dsg 50 b_2 (2 g; -*e* 50 b_2) *orðin* 41 b_1 *orðit* 46 a_1 *orti* 3 si 67 b_2 *ottizt* 3 ppk 34 a_2 *plogi* dsg 59 a_2 (2 g) *rofin* nsf 43 a_1 *skorit* part. 63 b_1 *skotin* 31 b_2 (-*en* 43 b_2) *soknir* npl 68 b_2 (2 g; -*er* 70 a_1, 3 g) *soltin* nsm 63 a_1 *stolin* nsm 73 b_2 (4 g) *stolinn* nsf 67 a_1 *stolit* 56 a_1 (7 g) *suorit* 61 a_1 *þiofi* 73 b_1 (4 g).

Dativ eintal av ordet for »konge« finst i formi *kn̄ge* 31 b_2, som venteleg stend for *kononge*; men 73 gonger er uppteikna *kgi* (t. d. 32 a_1) og 1 gong *kngi* (59 a_2), og desse avstyttingar maa daa standa for *konungi*, som soleis her er den vanlege form; fullt utskrive *konungha*, *konungs* 33 a_2.

Etter *æ*: *bæði* 67 b_2 (-*e* 68 a_1 ofl.) *hæðir* apl 43 a_2 *ukuæðismal* 46 a_2 *ytlægir* 44 b_2 *læknis*- 42 a_2 *mælir* 3 sp 46 a_1 (3 g; -*er* 73 b_2 ofl.; *mæler* nsg (maal) 73 a_1) *mælis* gsg 73 a_1 (2 g; -*e* 69 a_1 ofl.) *fornæmi* 64 b_1 *retnæmir* npm 66 a_2 *renir* 3 sp 73 b_1 -*sætir* npm 37 a_2 *sættizt* 3 sp 45 b_2 (-*ezt* 46 b_1) *æfi* 53 b_2 *ætli* 3 spk 58 b_2.

etter *œ* (*ø* og *ǿ*): (-) *bœli* asg 56 b_2 (4 g) *nybœlis* gsg 65 b_2 *bœti* 3 spk 63 a_1 (-*e* 63 a_1 ofl.) *dœgri* dsg. 64 b_1 (-*e* 42 a_2) *samdœgris* 41 a_2 (6 g) *dœmdizt* 32 a_2 *dœmizt* 32 a_2 (3 g; -*e* 41 a_2 ofl.) *ymdœmis* 34 b_2 *fœðir* 45 b_2 *fœri* 3 spk 63 b_1 (2 g; -*e* 68 a_1 ofl.) *fœrir* 3 sp 59 a_1 (5 g; -*er* 68 b_2) *fœrizt* 3 spk 60 b_1 *hœfi* 3 spk 44 a_2 *hœfir* 44 a_1 (2 g) *rœgir* 38_1 *rœkizt* 3 sp 45 a_2 71 b_2 *afrœktizt* 45 a_2 (-*ezt* 45 a_2) *sœki* 3 spk 42 b_2 (2 g; -*e* 45 a_2, 6 g) *sœkir* 3 sp 74 a_1 (2 g) *tœmizt* 41 b_1 (2 g) *œxi* 44 b_2.

Merkn. 11. Etter *o* stend *i*: *hofði* 41 a_1 43 b_2 *hoggi* 3 spk 60 a_2.

c. *o* stend for *u* i desse høvi:

etter *a*: *rettaranom* 46 b_1 (-*um* 41 b_1, 6 g) og nokre faa andre mangstavingsformer, sjaa merkn. 15.

etter *ę*: *brendo* part. 55 b_2 (-*u* 55 b_1) *endom* 61 b_1 (-*um* 61 a_2) *erfðom* 47 b_1 (4 g; -*um* 47 b_2, 2 g) *samfæddom* 50 a_2 (-*um* 50 b_1) (-) *fæðrom* 52 a_1 (2 g) *festo* dsg 33 b_2 *nefndom* 46 a_2 (2 g) *huerio* 30 b_2 (-*iu* 30 b_2 ofl.) *skæmdom* 44 b_2 (*skemdu* 44 b_2) *stefno* 37 a_1 og *stefnor* pl. 32 a_2 (tils. uppt. 45 g; -*u*, -*ur*, -*um* 32 b_2 40 b_1, 18 g).

etter *i*: *hino* 30 a_1 *miklo* asf b. f. 33 b_2 (*miklu* 30 a_2 ofl.) *sino* 30 a_1 64 b_1 (*-u* 64 b_2 ofl.) — *folkino* 33 b_2 (4 g) *lifino* 73 b_1 (*-inu* 41 b_1).

etter *ǫ*: *giolldom* 49 a_1.

etter *ei*: *fleiro* dsn 30 a_2 *heimol* (-) 47 b_1 (6 g; *-ul* 34 b_2).

etter *œy*: *nœytzlo* obl. 60 a_1 (2 g).

d. *u* stend for *o*:

etter *á*: *arum* dpl 71 a_1 *attu* 3 pi 35 a_2 (5 g) *barratur* pl. 44 b_1 *hattum* dpl 44 b_1 *huargum* 65 a_2 *huaru* dsn 68 a_2 *huarum* dsm 51 b_2 (5 g) *malum* 39 b_2 (3 g) *natttum* 39 b_1 *paskum* 32 b_3 (2 g) *raðum* dpl 42 b_2 (2 g; *-om* 35 b_1) *salum* 53 a_1 *skalum* dpl 73 a_1 *slattur* pl. 67 b_2 (*-o* 67 b_2) *vandum* adj. dpl 33 b_2 *vapnum* 36 b_2 ofl. *varum* 36 a_2 (5 g; *-om* 55 a_1) *vattum* dpl 36 b_2 (18 g; *-om* 62 a_1).

etter *e*: *bergum* dpl 65 b_1 *brennu* obl. 61 a_1 (2 g; *-o* 61 a_1) *eru* 3 pp 30 a_1 (alltid) *fengu* 35 a_2 *frækum* 44 a_1 *skilgetnum* 52 b_1 *hestum* 56 b_2 (2 g) *megum* dpl (for *vegum*) 64 a_1 (2 g) *messu* 32 b_2 (*-o* 32 b_2 ofl.) *metum* dpl 73 a_1 *œrendrekum* 33 b_1 *sætu* 52 a_1 (*setuhus* 66 a_1 *þarsetu* 63 b_1, 2 g) *tuennum* 44 b_2 *uegu* apl 64 a_1 (3 g; *uegum* 56 b_1, 2 g) *andverðu* 69 a_2 *anduærðu* 30 a_2 *verkum* dpl 43 a_2 (3 g) *uettrum*, *uætrum*, *vetrum* 48 a_2 54 a_1 37 b_2 (7 g). *landenu* 36 a_1 (*-eno* 30 a_1, 5 g) *mannenum* 41 2_2.

etter *é*: *rettu* dsn 34 a_1 *logrettu* 30 b_2 (14 g; *-o* 30 a, 10 g) (-) *rettum* 31 b (12 g; *-om* 30 b_2, 4 g).

etter *o* (*ó*): *firir bioðum* 53 a_1 *fiandboðum* 54 a_2 *abotum* dpl 34 b_2 (-) *botum* dpl 30 b_1 (12 g; *-om* 43 b_2) *brotum* dpl 69 b_2 *domum* dpl 36 a_1 (3 g) *dottur* 33 a_2 (3 g; *-or* 34 b_1 ofl.) *fiorum* num. dpl 67 a_2 *fornum* 66 a_1 *goðum* 33 b_1 (3 g; *-om* 33 b_1) *hioggu* 3 pi 39 a_2 (2 g) *iolum* dpl 32 b_2 (2 g) *akomur* 58 b_2 *konur* 35 a_1 (2 g; *-or* 41 a_2, uppt. 17 g; *kono* 41 b_2 ofl.; *konum* 41 a_1 3 g) *moður* 43 a_1 (2 g; *-or* 45 a_1 ofl.) *morgunen* 58 a_1 *nockorum* 43 a_1 (3 g; *-om* 30 b_1; *nockoro* dsn 32 b_1) *oðlum* 53 b_1 (5 g) *oðum* adj. dpl 42 a_1 *orðum* dpl 37 a_1 (2 g; *-om* 54 a_1) *rofu* obl. 62 b_2 (2 g) *domrofum* 45 a_2 *kauprofum* 54 a_2 *sloknum* 61 a_1 *soknum* 70 a_1 (4 g) *sottum* dpl 30 a_2 *hirðstiorum* 34 b_2 *stofu* 58 a_1 *stormum* 65 b_1 *storum* 53 a *togum* dpl 65 a_2 (2 g) *ærtogum* 37 a_2 ofl. *toku* 3 pi 72 b_1 (4 g) *þiofum* 34 b_2 *þiofsku* 41 a_1 *þionum* dpl 33 b_1.

etter *æ*: *frendum* 47 b_2 (3 g; *-om* 54 a_1 ofl.) *vtlægum* dsm 73 b_1 *nestu* apm b. f. 59 b_1 *sætrum* dpl 66 a_2 *sætu* obl. 59 a_1.

etter *œ*: *brœðrum* 49 a_2 (2 g; *-om* 50 a_2, 2 g) *dœttrum* 48 a_2 *samfœddum* dsm 50 a_1 (2 g) *uhœfu* 46 b_1 *vhœfur* pl. 66 b_1 *sammœddum* 50 b_1 (5 g; *-om* 50 b_1 ofl.) *stœrum* komp. dpl 38 b_2 *stœrstum* 53 b_1 *sœmdum* 45 b_2 *meinsœrum* dpl 74 b_1 *fatœkium* 66 b_1 (3 g; *-om* 66 b_2).

Merkn. 12. Endingi er *i* i ord som *fliotendi* 65 b_1 *sannendi* 44 a_2 ofl. (sjaa nedanfor 16 d, *α*); i genitiv eintal er endingi *is*, og i dativ fleirtal *um*, t. d. *sannendis* 34 b_2 *rangendum* 44 a_2 *þarfendum* 70 a_2 *lunnendum* 35 b_2 (i alt *-um* 5 g; 1 gong *-om* i *likændom* 32 a_2). Dette synest visa at endingi *-endi* i hds. sitt maalføre er *-ęndi* og hev vakse fram av eit eldre *-andi*.

Sameleis hev adjektiv paa *-legr* endingar med *-i* og *-u*, t. d. *virðulegi* 40 b_1 *natturrlegu* 44 b_1 *loglegum* 51 a_1 ofl. (*loglegom* 38 b_1).

Merkn. 13. I dei ordi som hev *e* (eller *æ*) av eldre tviljod *ei*, er endingarne *i* og *u*, t. d. *engi* 34 a_2 58 a_1 ofl. *enskis* 54 b_2 ofl. *helgi*, *helgir*, *hælgir* 30 a_2 40 b_2 69 b_1 ofl. *engum* 59 b_1 ofl. *engu* 72 b_2 (3 g; *-o* 55 b_1) *flestum* 32 a_1 *helgum*, *hælgum*, *helgu*, *hælgu* 33 b_1 70 a_1 54 b_1 57 b_1 ofl. *mestu* dsn 38 b_1.

Merkn. 14. I former av *gera* er berre uppteikna endingar med *i* og *u*, t. d. *geri* 3 spk & 3 ppk 35 a_2 63 a_2 *gerir* 3 sp 44 a_1 *gerði* 3 si 37 b_1 *gerizt* 36 a_2 *gerðizt* 49 a_1 (i alt uppt. endingar med *i* 95 g), *gerum* 1 pp 37 a_1 *gerðu* 3 pi 33 b_1 *gerðuzt* 30 b_1. — I former av *mega* er berre uppt. *-i*: *megi* 3 spk og 3 ppk t. d. 30 a_1 (21 g); *megu* 3 pp 43 b_2 (9 g; *mego* 3 pp 35 a_1, 4 g; *mægo* 31 b_2). —

henne 30 a_1 ofl. (sjeldan *henni*, t. d. 48 b_2). — *þessi* nsm, nsf, npn 74 b_2 43 a_1 53 a_1 (13 g; *-e* nsf 34 a_1) *þessir* npm 33 b_1 (2 g) *þessir* nsm 30 a_1; i dativ fleirtal *þessom* 30 b_2 (8 g; *-um* 42 a_2, 6 g) *þessu* dsn 34 a_1 (4 g; *-o* 53 a_1, 2 g) *þessor* nsf & npn 54 a_1 b_2 (6 g; *-ur* 53 a_1).

Merkn. 15. Tristavingsformer paa *-u* og *-um*, t. d. *kolloðu* 3 pi. 34 a_1 *skipaðu* dsn (part.) 36 b_2 *vitraztu* 34 b_2 *þionostu* 35 a_1 *domarum* 70 b_2. Undantak: *iataðo* 3 pi 34 a_1 *ymarkaðom* 53 b_2 *manaðom* 32 a_2 (4 g; *-um* 30 b_2, 3 g) *iðraðozt* 33 b_1. Sjaa ovanfor under 1 b.

Merkn. 16. Med umsyn paa avleidingsendingar er aa merka:

a. Substantivendingar paa *-end* (*f*) *-endi* (og sjeldan *-yndi*) *-ing*, *-ingr*, *-ung*, *-ungr* utan umsyn til vokalen i stavingi fyre, t. d. *vitend*, f. 63 a_2 *uankunnend* 30 b_1 *lunnendi* 54 a_2 (*rettyndi* 33 a_1) *æring* asg 65 b_2 *haðung* 46 a_2 *attung* 37 b_1 *brøðrungr* 34 a_2 (4 g) *fiorðungr* 62 b_2 (12 g) *konungs* 33 a_2 *konungha* gpl 33 a_2, liksom *filungr* 36 b_2 *fimtungs* 53 b_1. Undantak: *linkind* 30 b_1).

b. Adjektiv paa *-legr*, og adverb paa *-lega* (uppt. yver 100 g) t. d. *loglega* 45 a_1; stundom *-lægr*, *-læga* (uppt. 22 g) t. d. *iðulæga* 30 a_1; sjeldan *-ligr* *-liga* (uppt. 9 g) t. d. *hofsamliga* 30 a_2. Serskilt merkande er *ella* 66 b_2 (3 g) *elligar* 32 b_2 (4 g; *ellig*[s] 34 b_2) *ellegar* 44 b_2 *ellagar* 45 b_2 (*ellagr* 72 a_2) *retlagazt* 35 b_2.

c. Vokalen i den etterhengde substantivartikel rettar seg oftast etter vokalen i fyrevegen, so det vert ljodsamhøve; men ikkje sjeldan er der tilstemne til *i* for *e*, (helst i nom. & akk. sing. i neutrum) og *u* for *o*. Døme paa hovudregelen er: *domren* nsm 44 a_2; *-domsens* 35 a_1 (4 g) *sueinsins* 48 b_2 (2 g); (-) *domenom* 42 b_2 (3 g) *sueininum* 48 a_2; *mannen* asg 44 b_1 *heiminn* asg 33 b_1. *riðinne* dsg 45 b_1 *ættenne* dsg 34 b_1 (3 g); *barnet* 34 a_2 *husit* 57 a_1 (3 g); *landeno* 30 a_1 (5 g; *-enu* 36 a_1) *þinginu* 42 b_2 (3 g).

Undantaki fraa denne hovudregelen er desse:

Mannkynsord. Dat. sing.: *bolkenom* 30 a_2 *-dominom* 63 b_2. Akkus. sing.: *akrinn* 61 b_2 (3 g) *-dagin, -inn* 54 b_1 b_2 (*dagen* 55 a_1, 4 g) *-dominn* 30 a_2 (*-enn* 44 a_2, 2 g) *leiðangrin* 38 b_1 *morgunen* 58_1 *rettinn* 47 a_1 *staðin, -inn* 64 b_1 57 a_1 (*-en* 58 b_2, 3 g) *uetrin* 72 a_2 (*-en* 37 b_2 71 b_1).

Kvendkynsord. Nom. sing.: *hæmdin* 45 a_2 (*-en* 45 a_2). Gen. sing.: *bokarinnar* 30 a_2 *konunnar* 46 b_1 (2 g; *-onnar* 47 b_1). Dat. sing.: *bokinni* 74 b_2 (*-enne* 30 a_2, 2 g). Merk: *iorðinni* 60 a_2 (*-unni* 56 a_1, 2 g) *koronenne* 35 a_1. Akk. sing.: *bokina* 30 a_2 *eignena* 54 a_1 *engena* 59 b_1 *nottina* 42 a_1 (*-ena* 54 a_1, 9 g).

Inkjekynsord. Nom. og akk. sing.: *feit* 53 a_1 (2 g; *-et* 69 a_1) *folkit* 33 b_2 *hofit* 44 a_2 *landit* 35 a_2 (9 g) *lanit* 72 b_2 *uarit* 57 a_2 (2 g; *-et* 54 b_1, 2 g) *uerðit* 71 a_1. Dat. sing.: *folkino* 33 b_2 (4 g).

Merkn. 17. Alltid *mik, sik,* t. d. 35 b_2 33 b_2.

11. Adjektivartikelen er *hin(n), hin, hitt,* t. d. 30 b_1 34 a_1; 1 gong *en* nsm 34 a_2.

12. *þ* og *ð* vert bruka paa vanleg maate: *þann, eða, stoð, hafðe, orskurð* (*lengd* 69 a_2). Stend eit ord som byrjar med *þ* i andre samansetningsled, vert ofte skrive *ð*, t. d. *alðyða* 30 a_2 ofl. *illðyði* 34 b_2 *oðocka* asg 46 b_2 *halfðynnu* obl. 38 b_1 (2 g) *langðili* 58 a_2 *þuerðili* 58 a_2 (men *laua þili* 58 a_2 i tvo ord) *logðing(i)* 30 b_2 (10 g; *logþingis* 31 a_2) *samðyk(k)ia* (*-ðyct*) 31 b_1 b_2 ofl. *misðyrmt* 45 b_2 (3 g). Denne yvergangen er fulla berre i skrifti, og hev vel ikkje vore i uttalen.

Merkn. 18. 2dre personlege pronomen i fleirtal heiter *þer,* t. d. 30 a_1.

13. *fn* er det vanlege i ord som *nafn* etc. t. d. *efni* 45 b_2 (4 g) *hefna* 40 a_2 (4 g) *nafn* 30 b_1 (6 g) *nefnd,* s. f. 38 a_2 *stafn-* 36 b_1 (4 g) *stefna,* s. f. og verb. *stefnu, stefnur* etc. 30 a_2 30 b_2 (tils. yver 100 g). I det heile *fn* 240 g mot 26 *m, mn, fm, f̄n* (*iafn* ikkje medrekna).

Undantaki er: *hemden* 45 a_2 *hæmdin* 45 a_2 *hemdizt* 45 a_2 *heimnizt* 40 b_2 *hefmdir* pl. 44 a_2 *Naf̄ne* dsg 34 a_1 (*nafne* 36 a_2) *naf̄nbotum* 59 b_2; *nef̄na* (*nef̄dir, nemfdar*) 40 b_2 38 a_1 a_2 (tils. 10 g; *nefna, nefnd* etc. 41 g, t. d. 30 b_1) *stef̄ni* 52 a_2 (3 g) *stef̄nt* 33 a_1 *stefmt* 32 b_2 (2 g) *stefmdr* 32 b_2 (2 g) *sialfstemt* 32 a_1. *iafnan* 30 b_2 (9 g; *iaf̄nan* 45 a_1, *iamnan* 49 b_2 2 g) *iafnað(ar)* 37 b_2 (6 g; *iamfn-* 36 b_1, 3 g; *iamn-* 37 b_1, 7 g); *iamni* 3 spk 59 b_2 *iamnizt* 49 b_1; *iamna* adj. apm 74 b_1; *iamn-* 34 b_2 *iaf-* 62 a_1 *iam-* 34 b_2 (56 g) *iamt* 50 a_1 (2 g) *iams* adj. gsg 62 a_2. I alt *iafn-* 15 g; *iamfn-, iaf-, iaf̄n-* 5 g; *iamn-* 13 g; *-iam-* 59 g.

f̄n (*p̄n*) kann vera baade *mfn* og *fmn*; i *fmn* hev me kanskje upphavet til noverande *bmn, bm bn* i Sogn, Hordaland, Ryfylke, Jæren og Vest-Agder, t. d. *stebmno* Nord-Sunnhordland (sjaa Ross under *stemn*).

Ikkje medrekna er *lifna* v. 43 b_1 (3 g) *himna* gpl 33 b *helming-* 32 a_1 (7 g).

14. Spirantisk *g* vert stundom skriven *gh*, t. d. *uegh* 31 b_1 *deghi* 35 b_2 *loglægh* 31 a_2, men oftast berre *g*.

15. *pt* er det vanlege i ord som *skapt*, s. m. Ialt er uppt. 480 *pt* mot umkr. 20 *ft*. Høvi er desse:

aptr, *apter* 31 b_2 37 b_2 (57 g) *eptir* 30 a_2 (245 g med *p*; 1 gong *eftir* 59 b_2) *æptan* 30 b_2 *apni* dsg 67 b_2 *gipta* v. *gipting* s. f. *giptar-* t. d. 30 a_2 47 a_2 b_1 (*giftingar* 30 b_1) *heipt* 72 b_2 (*heift* 44 b_1; *heift* 44 a_1, 2 g) *krapte* dsg 33 a_2 (jfr. *lopt huss* 78 b_1 i Bylogi) *opt*, *optar(e)* *optlega* 34 a_1 31 a_1 73 b_1 35 b_2 (tils. 15 g) *skapt-* 43 a_2 (9 g) *skept(ra)* part. 38 a_2 (3 g) *skipta* v. *skipti* s. alltid, t. d. 47 b_2 *skripta* gpl 66 b_2.

Berre med *ft*: *giaftar mali* dsg 66 b_2 *hefta* 39 a_1 *heiftugri* 44 b_2 (3 g) *hoftum* dpl 42 a_2 *krokroftum* 57 a_1 *tuft* 39 b_2 (6 g) *þofto* 38 a_2 (3 g).

At *pt* hev havt yvertaket i maalføret, ser me ogso av former som: *køypti* 40 a_1 ofl. og endaa *daupt* 71 b_1 adj. n. (for *dauft*) *krapt* (part. av *krefja*) 67 a_1 *lerept* 70 b_1 *vløypt* 60 a_1 (ɔ: *uleyft*).

Merkn. 19. Handskrifti hev *fs* i: *efztum* dpl (siste) 58 a_2 *ofsa* gsg 53 a_1 *refsa* 30 a_2 *refsing* 63 a_1 *skafs* 58 a_1 (gsg av *skaf*, n.) *stufs* 60 a_1 (gsg av *stufr*).

16. Former av ymist slag:

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e—i*. *æuazt* 3 pp 37 b; *tuen* apn 57 b_1 *tuent* 34 a_2 *þrimr* 37 a_2 (*þrim* 37 b_2) *þriningu* dsg 34 a_1; *sili* m. (sele paa hest) 39 b_2, men *selabeizl* 59 a_2; jfr. *stegi* m. (for *stigi*) 79 a_2 i Bylogi.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o—u*. Hertil former med *o*: *brogðit* part. 73 a_2; *allzkonar* 73 a_1 (ogso (*hvers*)*kyns* 47 b_1); *ærtogum* 35 a_1; *bocka bot* 74 a_2. Umfram *son* (som er vanleg nominativ sing. t. d. 30 a_1) hev handskrifti ogso nokre faa gonger former med *u*: *sun* nsg 53 a_2 *sunar* gsg 49 a_2 (8 g) *suna* gpl 49 a_2 *sunum* 59 b_1 *sunu* apl 59 b_1; men formerne med *o* er i stor yvermengd, soleis i nom. sing. notera 41 gonger *o* og 1 gong *u*; dat. sing. alltid *syni*, t. d. 66 a_1. — Av former med *u* er merkande: *gulli* dsg 55 b_1 *vetr rug* 58 a_1 *hertugi* nsg 35 a_1 *hertuga* 33 a_2 (6 g; *hertoga* 59 b_2); *vxi* 63 a_1 ofl. *vxa* obl. 39 a_2 (5 g) *yxna* gpl 45 b_2. — Svagande millom *o* og *u* er: *nomit* 58 a_2 og *numit* 58 a_2, *vonna* 59 a_2 part. asf (av *vinna*) og *vnit* part. 62 b_2. — Lang *o* (*ó*) i *bonde*, t. d. 35 a *bœr*, *bœar* etc. 66 b_1 41 b_1 ofl. *or* præp. og præfiks (alltid), t. d. *oreigar* npl 48 b_1 *orlendis* 42 a_1. — Lang *u* (*ú*) i *hiun* npl 51 b_1 ofl. (*þat hiuna*) 48 a_1 *hiuna i millum* 48 a_2).

Av andre ord som i norske maalføre skifter med *o* og *u* er endaa nemnande: *klokku* 31 b_1 (2 g) *koronenne* dsg 35 a_1 *coronaða* gsg 53 b_1 *koronaðr* 35 a_2.

c. Frumnordisk *-aiv* hev vorte:

æ i: *fræ-* (*frækorn* 56 a_2, 4 g: *fræmæle* asg 58 a_1): *a meðan* 47 b_1 (2 g).

io i: (*all*)*miot* nsn 44 a_2 *miora* komp. 44 a_2, *sior* nsg 39 b_2 (*a sio* 36 b_2 *rið sio* 37 a_1) *snior* 63 b_2 (2 g).

Frumnordisk *auh* hev vorte *á* i *hafan* asm 61 a_2.

d. *α.* Handskrifti hev endingi *-endi* i subst. som *fliotendi* 65 b_1 *høgendi* 57 a_1 *likendi* 41 a_2 *lunnendi* 54 a_2 (2 g) *orendis* gsg 73 b_2 (*erenda* 54 a_1 *ærenda* gpl 37 a_2) *rangendum* 44 a_2 *sannendi* 44 a_2 ofl. *þarfendum* 70 a_2 ofl. *ulutuendi* 46 b_2. Undantak 1 gong *-yndi* i *sannynda* gpl 41 b_1 og alltid i *rettyndi* 33 a_1 (8 g).

β. Adjektiv paa *-igr* (*-egr*, sjeldan) og *-ugr*: *kunnikt* 43 b_1 (3 g) *fakunnig-* 30 a_1 (2 g) *vankunnega* 30 a_1 *nauðigr* 46 b_2 (2 g): *skylldugr* 41 b_2 ofl. *vuerðugr* 35 a_1; i Bylogi ogso *prettugum* dpl 88 a_2.

γ. Adjektiv paa *-uttr*: *kolluttum* dpl 63 a_1.

e. Ljodbrot av *e* er ikkje gjenomført i: *berg* 77 a_1 (2 g) *bergum* dpl 65 b_1 (men *biarga* v. 60 a_2 ofl. *biorguin* dsg 38 a_1 *biorguinar* gsg 38 a_1) *gegnum* præp. 38 b_2 ofl. *-spell* n. i mange samansetningar: *iarðar spell* 56 a_1 (2 g) *markarspell* 60 a_1 (4 g) *netia spell* 65 a_2 (3 g) *raðspell* 60 a_1 (3 g) *ueiðispell* 65 b_1 (2 g) *spelluirki* 56 b_1 (5 g) og dessutan *i spelli* dsg 34 a_2 *-spellum* dpl 50 a_2 (2 g), *vspellat* 48 b_2 (2 g). Serleg merkande er *miaðkonor* pl. 76 a_2 i Bylogi (jfr. Ngl. II, s. 204_{10}: *mioðkonor*).

f. Framfor *l* + konsonant er det likt til at vokalen *a* hev vore lengd i *frialsom* dsm 72 a_1 *halfo* 58 b_1 *halfu* 58 b_2 ofl. *sialfum* 33 b_2 ofl.[1] Dersom vokalen her var stutt *a*, synest det uskynande at alle desse former, uppt. 29 gonger, alltid er utan ljodbrigde i denne handskrifti, som elles hev so regelrett *u*-ljodbrigde av *a*. Mange av formerne hev dessutan *o* for *u* i andre staving *-frialsom* 42 b_1 72 a_1 *halfo* 49 b_1 (2 g) *halfom* 45 b_2, og handskrifti hev elles ikkje *o* etter stutt *a* i tvostavingsformer, men regelrett etter lang *a*; at dei oftast hev *u* i andre staving hev mindre aa segja, med di denne hdsk. ofte hev *u* etter lang *a* (sjaa framanfor under 10 d). For lang *a* talar ogso *half* i pl. n. 32 b (3 g), medan *holf* 39 b_1 (4 g) og *siolf* 47 a_2 (3 g) anten er yverførde fraa

---

[1] Soleis ogso Am. 304 fol. og Am. 60 qv. med same hand. Am. 304 hev ogso *hialmunvolr* i Farmannalogi.

eit tidlegare fyrelegg, som hev havt stutt *a* i desse ordi (t. d. trøndsk), eller er eldre former med *u*-ljodbrigde av *á*, som elles er ukjent her utan etter *v* og i *nótt* (sjaa ovanfor under 2). I *balka* 62 a_1 gpl. hev stomnvokalen venteleg vore stutt, sidan me ofte finn *bolkr* nsg og *bolk* asg. Sameleis synest *helgi* og *hælgi* ha havt stutt vokal, med di der i andre staving alltid fylgjer *i* eller *u* (ikkje *e* og *o*), sjaa ovanfor i merkn. 13.

Merkn. 20. *halv* syner no lang vokal i Set. og Vest-Tel. (*håv'ę*) Rbg. (*hål'vę*) Vest-Agder (*hål(v)*). *sjølv* heiter no: *sjål* (*sjålve*) Vest-Agder. At denne ovringi i gamle dagar hev havt eit større maalvald er der grunn til aa tru, ogso etter merke i maalføri no, soleis: *håvsletta* Ryf. (Skutnes) for *halvsletta* (sjaa Ross), *hålvsygring* Num. (Ross). Naar me finn dette ljodhøve i Am. 322, maa me daa forklaara det som innverknad fraa maalføre lenger sudpaa, som der ogso andre stader er merke etter i handskrifti.

Merkn. 21. Aksentar vert ikkje bruka i handskrifti.

g. Vokalstytting. Skrivemaaten *henni* som no og daa vert nytta for *henne*, t. d. 48 b_2, synest visa at fyrste vokalen her er stutt. *au* hev vorte samandrege til *o* i *brott*, *brottu*, t. d. 70 a_2.

h. Ymse vokalhøve.

α. Stutt *e* gjeng yver til *œ* etter labial konsonant i *samfœddar* og *samfœddum* 50 a_1 [1].

Stutt *œ* gjeng yver til *e* (eller *æ*) framfor labial konsonant i: *kemr* 3sp 31 a_2 (54 g; ogso: *kemer*, *kem*, *kæmr* (10 g) *kæmer* (1 g), t. d. 55 b_2 53 b_1 31 b_2 52 b_2; aldri med *œ*), *kemzt* 40 b_1 (3 g); *sæfr* 3sp 60 b_2 (av *sofa*); *efsta* 33 b_1 *efztum* 58 a_2 (siste) for det vanlege *œfsta* i andre bøker stend vel eigenleg for *epsta* (til *eptri*).

Lang *œ* gjeng yver til *æ* etter labial konsonant i *færzslo*, asg 73 a_2 *færslur* pl. 73 a_2 73 b_1.

e (*æ*) og *œ* skifter i *erenda* 54 a_1 (*ærenda* 37 a_2) *œrændum* 31 b_2 ofl. Handskrifti hev: *smœr* 38 a_2 (8 g); *ærtogar* 32 a_1 ofl.; *œxi* asg 38 b_1 ofl.

β. *i* framfor *lf* og *rð* hev i det heile halde seg, t. d. *silfr* 62 a_1 ofl. *hirð* 34 b_2 ofl. *virða* 69 b_1 ofl. (Undantak: *fyrðafylki* 31 a_1). Sameleis hev *i* halde seg i ord som *kirkja* 33 b_1 ofl. *timbr* 60 b_2 *andvirki* 61 a_2 *einvirki*, m. 66 a_2 ofl.

i hev vorte *y* i *fyrra* v. 48 b_2 (ɔ: *firra*).

γ. *y* held seg i *ymiss* gsg 33 b_1 (*ymizt* 37 b_2 *ymisir* npm 33 b_2 *ymisum* 30 b_1 ofl.) *herbyrgi* 41 a_2 (*-gis* 36 a_1 *-gium* 66 b_2) og *herbyrgia* v. 66 b_1 (2 g). Men elles hev *y* i ljodlinn staving ofte gjenge yver til *i*,

[1] Soleis ogso Am. 304 fol. medan Am. 60 qv. hev *samfædd-* paa baae stader.

naar det i stavingi etter kjem ein *i*; præpositionen »for« vert skriven *fir*[s] 33 b_2 (30 g) og *firir* 39 a_1 (5 g), men oftast berre *f* med ein *i* yver, som helst stend for *firi*, som me ogso finn heilt utskrive, 33 a_2; *ifir* 30 a_2 (31 g; ogso *ifuir* 40 b_2 *iuir* 32 a_2); *hibila* gpl 60 b_2; *nauzinia* gpl 31 a_1 (og venteleg etter jamlaging med dette *nauzsin*, nsg 35 a_1); *skilldi* 3 si av *skolu* 30 a_1 ofl. (*skylldu* 35 a_1, 1 g): *pikkia* v. inf. 31 b og andre former av dette ord, t. d. *pickir* 3 sp 31 a_2 ofl.

δ. For endingi *a* finn me *e* i komparativ paa *are*, ogso naar ordet vert bruka som adverb, t. d. *likare* 41 a_2 ofl. *liosare* 30 a_1 ofl. *optare* av. 73 b_1 *rangare* 60 b_1 *rettare* 60 b_1 *sannare* 33 a_1 (9 g) *uiðare* 63 b_2, men *lengra* 58 b_1 ofl. *loglegra* 31 b_2 *purftulegra* 44 b_1. *En ef einnhuer hafi breiðare teig eða lengra* 59 a_1.

ε. Far etter ein yvergang fraa *o* til *e* i ljodlinn staving er der i dativen *koronenne* 35 a_1; jfr. *iorðinni* 60 a_2 med *iorðunni* 56 a_1 (2 g) og nyn. *kruninne* Nfj. Sfj. Snm.

ζ. Etter *e* vert stundom innskoten ein *i*, naar stavingi etter hev *i*, t. d. *sueiri* 3 sp 32 a_2 *heimnizt* 3 sp 40 b_2 *kreifia* inf. 36 a_2 *eingia* gpl 59 b_1 *einkis* pron. gsg 42 b_1 = *einskis* 59 b_2 ofl. = *enskis* 54 b_2 ofl.

η. *i* er burtfallen etter *g* i *haddinga dale* 31 a_1.

i. Konsonantyvergang.

α. *ðl* vert tiljamna til *ll* i *frillu* 49 b_2 (6 g) *brullaup* 44 b_1 (7 g).

ðn > *nn* i *sunnes* (for *suðnes*: no *synnes* (haugen) i Bergen) 83 b_2 i Bylogi.

rl > *ll*: *iallz* gsg 33 a_2 (2 g; *iarll* 35 a_2, *iarle* 35 b_1); *kallmaðr* 47 b_2 (3 g) *kallmanz* 49 a_1, ogso *kalmaðr*, *kalman*, *kalmænn* 40 b_1 35 a_1 (*karl-* not. 12 g, t. d. 48 a_1; jfr. *kallar* pl. 76 a_2 i Bylogi); jfr. nyn. *kālmann* Sfj. (den einaste bygdi som etter det eg veit hev denne formi).

rn > *nn*: *fonre* dsf 38 a (for *fornre*) *fynska* f. (for *fyrnska*) 54 b_1 *rendar* gsg (for *verndar*) 35 b_2 36 a_1 *missunnar* akk. pl. 34 a_1.

rs > *ss* i *skiskotað* (for *skirskotað*) 42 b_1.

β. *lr*, *nr*, der *r* er bøygningsending, vert som vanleg til *ll*, *nn* etter lang vokal og i avleidingsendingar, t. d. *einn*, *drottinn*, *heill* adj. *þionn* 36 a_2.

γ. Klanglaus konsonant hev vorte klangfør i *iambiðit* 63 b_1 (for *iambitið*) misskr.?; *sygnum* adj. 32 b_2 ofl. (*sykn* 56 a_1); *b* og *p* skifter i *dubl* 72 b_2 og *dupla* 72 b_2.

Um *ð* for *þ* sjaa ovanfor under 12.

δ. *f* vert til *p* i *husprœya* 57 b_2 ofl. Um *f* framfor *t* sjaa ovanfor under 15.

t > *ð* i neutr. partic. naar verbalstomnen endar paa *t* (ell. *tt*), t. d. *fimtað* 65 a_1 *getið* 49 a_2 *glatað* 74 a_2 *heitið* 64 a_2 *iattað* 35 b_1 *lateð* 51 a_1 (-*ið* 69 b_2) *loteð* 44 a_2 *metið* 57 a_1 *skoteð* 52 a_1 *skiskotað* 42 b_1 *slitið* 58 b_1 74 b_1: stundom ogso elles: *gefið* 35 b_1 *uerið* 67 b_1 (*verit* 33 b_2, 21 g).

Ogso -*t* i den etterhengde substantivartikel vert no og daa til *ð*, naar substantivet i ubundi form endar paa *t*: *haustið* 32 b_2 (-*it* 54 b_1, 2 g) *ritið* (pengeboti) 38 b_1.

t vert i utljod nokre gonger skriven *th*: *blindath*, part. neutr. 33 b_2 *friðbroth* 32 a_1; umsnutt vert substantivendingi -*að* stundom skrivi -*at*: *vfagnat* 33 b_1 *fagnat* 33 b_1 (jfr. *kostnað* 38 a_2).

helming (for *helfing* ell. *helfning*) 32 a_1 (7 g):

r > *m* i *megum* (for *regum*, etter *tueim*) 64 a_1 (2 g); i 1ste pers. personlege pronomen, dualis og pluralis, er derimot denne yvergangen ukjend i handskrifti, t. d. *uaro uit* 55 a_2 ofl. *skolu ver* 69 a_1 ofl. eller med heilt utskrivi verbalending *vilium ver* 72 a_2 (aldri *mit* og *mer*).

j. Konsonantburtfall.

α. I framljod er *g* burtfallen framfor *l* og *n* i ord som *likr*, *likare*, t. d. 41 a_2 *nogr* 44 a_1 ofl.

h er burtfallen framfor *l*, *n* og *r* paa vanleg vis: *laupa* 32 a_1 *nyckir* 45 b_1 *ringia* 31 b_1.

Ikkje so sjeldan fell ogso *h* burt i *heita*, t. d. *eitir* 3 sp 59 a_2 *eiti* 3 spk 59 a (*æiti* 74 a_2); men oftast vert *h* her skriven, t. d. *heitir* 3 sp 60 b_2. Merk ogso *ælldusshurð* 58 a_1.

v fell alltid burt framfor *r*: *rangr*, adj. 32 a_{22}, sameleis ofte framfor *o*, *u* og *y*, t. d. *orðinn* part. 41 b_1 *urðu* 3 pi 72 a_2. Undantak er *uorðet* 53 a_1 *urðu* (ɔ: *vurðu*?) 32 a_1 *rynni* 3 pki 74 b_2, der *r* er innkomen att ved jamlaging etter *varð* og *vann*.

v er burtfallen etter *gg* i *hogga* inf. 60 a_2 (oftast *hoggua*, t. d. 39 a_2) og i *hoggit* part. 67 b_2 (oftast *hogguin* og *hogguit*, t. d. 40 a_2 39 a_2).

β. Millom konsonantar er stundom ein konsonant burtfallen, soleis:

d: *vanlega* (for *vandlega*) 72 a_2 *uerallægs* 30 a_2 (*veralldlegr* 30 b_2 ofl.)

f: *þarnazt* 51 b_1 ofl.

t: *apni* dsg 67 b_2 (for *aptni*).

γ. I utljod fell stundom ein konsonant burt, soleis:

ð er burtfallen etter *r* i *orskur* asg 32 b_2 33 a_1 (3 g); *skipger*, s. f. 36 b_1 (= *skipgerð* 36 a_1). Dette burtfallet i uttalen er kanskje ogso grunnen til den uvanlege form *orskurðin* nsg 44 a_2. — *d* er burtfallen i *husbona* 44 b_2 dsg (for -*bonda*) som vel er misskrift, liksom *husbon*, nsg

79 b_2 i Bylogi; formerne svarar elles godt til uttalen paa Vestlandet no: *huspond*, *huspon* (*haaspaan* Austl.).

m i 1ste pers. plur. av verb framfor *uit* og *uer*: *varo vit* 69 a_2 ofl. *skolu ver* 69 a_1 ofl.

r i *son*, nsg 30 a_1 (18 g: *sonr* 33 b_1, 4 g: *sonn* 36 a_2, 9 g; *sun* 53 a).

r i nokre endingar paa *-ar* og *-ur*: *suara* 3 sp 55 a_1 *domara* npl 44 b_1 *sticku* npl 73 a_1 (*-ur* 73 a_1) *halfra* gsf 72 b_2. Her kann det vera vandt aa avgjera, um det er misskrift, eller um det er den same tilstemna til aa kasta burt *r* i desse høvi, som i Hundeidesbrevet (sjaa sid. 23 **j** *γ*) og som det sidan er gjenomført i alle nordvestlandske maalføre. Um burtfallen *-r* i verbalformer som *kem* for *kemr*, sjaa nedanfor 17 *ε*.

k. Konsonantinnskot.

ð er innskoten i *beiðtt* 30 a_1 (etym.).

p i *ypp næmpt* 39 b_2; jfr. *uarmpt* i Harp. (fonetisk utvokster).

r er innskoten etter *ð* i *meðr* 53 a_2 (72 g; *mæðr* 43 b_1, 5 g), jamlaga etter *uiðr* t. d. 36 b_1 72 b_1, men er i nordvestlandsk skrift innkome fraa sudnorsk eller austnorsk; *með* og *uið* (*við*) er dei vanlegaste former (ofte vert skrive *mʒ*); *siðrsemdar* 32 a_1 (2 g).

Ikkje sjeldan er *r* innskoten millom vokal og *s*: *forstrs* 73 a_2 (2 g); *tyrsdagin* 54 b_1; *þers* 35 a_1 ofl. (*þerss* 59 a_1, men jamnast *þes*, *þess*, t. d. 51 a_1 73 a_1 ofl.); *þerssir* npm 46 b_2 *þersa* asf 45 b_1 *þerssum* 44 b_1, og i andre former av *þessi*; *austarster* adj. sup. npm 37 a_2.

t i *aflazt korn* (ɔ: *afláts korn*) 58 b_2.

l. Konsonantlengd.

α. For stutt konsonant stend ikkje sjeldan lang. Soleis vert *l* mykje ofte lengd etter stutt vokal framfor *d*, ofte ogso framfor *t*, t. d. *alldri* 40_1 *hallda* 30 a_2 ofl. (*halda* 36 a_1) *ualld* 33 a_2; *silld* 65 a_2; *skulld* 32 b_2 *giolld* 32 b_1 *allt* 48 a_1 *sallt* 65 b_2 *hællzt* 33 b_2; endaa *mællt* part. (av *mæla*) 31 a_1 (uppt. 8 g); dette synest peika paa palatal uttale av *l* framfor *d* og *t*. *n* framfor *d* vert ikkje lengd, t. d. *landi* 56 a_1.

Ogso andre konsonantar vert ofte lengde, baade etter lang og stutt vokal. Her er nokre døme:

etter lang vokal: *sammøddr* 50 a_1 *einn* f. (art.) 53 b_2 *sinn* apn 38 b_1 *vttan* 30 b_1 ofl. *ættla* v. 51 b_1 *vtt* av. 31 b_1 ofl.

etter stutt vokal: *ackre* dsg 59 a_1 *fyllgia* 73 b_1 *odalls* 40 b_1 *gammall* 51 b_2 *bornn* 47 b_2 (2 g) *hanns* 41 b_1 *hinn* (art.) f. 34 a_1 (2 g) *honn* nsg 39 b_2 *huerrir* npm 62 b_1 *gortt* part. 40 b_1 *þingitt* 31 b_1.

β. For lang konsonant stend ofte stutt. Soleis t. d. etter lang vokal: *greidi* 3 si 39 b_2 (*fek* 3 si 45 b_2 ofl. *gek* 3 si 57 b_1) *doter* 49 b_2, *-dratar* gsg 39 b_1 *rinata* 35 a_2;

etter stutt vokal: *dryk* asg 31 b_1 ofl. *drykr* nsg 31 b_1 *ful* apn 32 b_1 *finazt* v. inf. 35 a_2 *fyr* av. 31 a_2 ofl. *skatlondum* 33 a_2 (*os* pron. 30 b_2, elles *oss*, t. d. 30 a_1).

m. Ymse konsonanthove.

k-ljoden (stutt) vert skriven *k*, t. d. *kono* 47 b_1 ofl. *huarkis* 64 b_2 ofl. *c* finst i *coronaða* gsm b. f. 53 b_1.

Lang *k* vert skriven *ck* eller (stundom) *kk*: *nockorn* asm 62 a_1 *ecki* 43 b_1 ofl. (*ekki* 51 b_1).

Upphavleg *v* vert skriven vel so ofte *u* som *v*, endaa i framljod t. d. *æue* 51 a_1 *uatta* 47 b_1; *uið* prp. 60 a_2 *uiðr* 30 a_1 (tils. uppteikna yver 140 g; *við* 35 a_1, uppt. 14 g). Umsnutt vert vokalen *u* vel so ofte skriven *v* som *u*, sjaa ovanfor under 7.

Upphavleg labial spirant vert i innljod og utljod skriven *f*, millom vokalar stundom *u*; t. d. *þiofum* 34 b_2 *sialfra* 34 b_2 *holf* 39 b_1; *hafi* 3 spk 35 a_1 = *haui* 63 a_1.

x for *s* i *felagx* 48_1.

z = 1. *ds*, t. d. *lanz* 32 b_2 (*landz* 36 b_2; sjølvsagt hev uttalen vore *lants*); *nauzinia* 31 a_2 (ogso *nauðz-* 31 b_2 ofl. *nauðs-* 31 a_2).
2. *ts*, t. d. *beizl* 59 a_2.
3. *s*, t. d. *allzkonar* 73 a_1 *manz* 67 a_2 ofl.

17. Ordformer.

a. Substantiv. Av former innanfor mannkynsordi er merkande: Ordi paa *-angr* held jamnast uppe *r* i alle kasus, t. d. *arangre* dsg 36 b_1 *leiðangr* asg 37 b_1 (10 g) *leiðangrs* gsg 36 a_2 (6 g) *leiðangre* dsg 36 a_1 (3 g); *kaupangr* hev akk. sing. *kaupangr* 37 b_2, i gen. sing. *kaupangrs* 52 a_1 (3 g; *kaupangs* 52 a_1), men i dat. *kaupange* 37 b_2 (5 g).

Yvergang til linn bøygning er der i *reiðir*, nsg 36 a_2 *reiða* asg 36 b_2 ofl.

Gen. sing. av *bœr* vert skrive *bœar* 66 b_1 *biar* 41 b_2 (2 g).

Dat. pl. *bœam* (uttala: *bjám*?) 53 b_2; *tueim megum* 40 a_1.

Akk. plur. paa *-u*: *gripu* 35 a_1 (*-i* 47 b_1) *limu* (lemer) 43 b_2 *lostu* 71 a_2 *sonu* 50 b_2 *sunu* 59 b_1 *spono* 63 b_2 *vegu* 64 a_1 (3 g; ogso *vega* 38 b_2).

Av former innanfor kvendkynsord er merkande: *merkr* gsg 51 b_2 (4 g). — *solo* dsg (av *sól*) 64 b_1 (4 g). — *grindr* apl 61 a_1. — *æue* nsg 51 a_1, men i gen. sing. *euar* 36 a_1. Gen. plur. paa *-na* av linne kvendkynsord er ikkje sjeldsynte, soleis: *næpna* 74 a_2 *skiðna*(*garðr*) 61 a_2 *skipreiðna* 37 b_1 *uikna* 32 a_2 ofl.

Av former innanfor inkjekynsord er merkande *trio* pl. (av *tré*) 64 a_1; *fylkna* gpl 37 b_1 (2 g) *langna*(*sott*) gpl 71 a_1.

β. Adjektiv. Merkande former i positiv: *gorvan* asm 71 b_2 *gorua* asf 73 b_2 *gorvar* npf 43 a_2 (2 g): *miðiar dyr* apl 66 a_1. *miðium* 64 a_2: *usenan* asm (perf. part. av *sjá*) 71 b_1.

Komparativendingi *-are* ender paa *-e* ogso i neutr. og i dei oblike kasus i mask. Sjaa ovanfor under 16, **h** *δ*; *meiru* dsn 41 b_1 *fleirum* dpl 70 b_1.

I superlativ *venster* npm 75 a_1 (= *venaster* 31 a_1); denne stuttare bøygningsformi i dette ordet synest no berre vera kjend nokre stader i den sudvestlege landslut (Agder, Set. Tel.).

γ. Pronomen. 1ste pers. pron. i dual. og plur. er *uit* 55 a_2 ofl. *ver* 69 a_1 ofl. (*uær* 52 a_2).

þessir nsm 30 a_1 (oftast *þessi* 67 b_2 ofl.), *þessor* nsf og npn 54 a_1 (6 g, ogso *þessar* npn 53 a_1; oftast *þessi*), *þatta* nsn 57 b_1 (elles *þætta*; jfr. *datta* jamsides med *detta* Shl. Nhl. Sogn og paa Nordvestlandet). *þessarar* gsf 30 b_1 *þessare* dsf 43 b_1 ofl. *þuisa* dsn 30 a_2 (5 g; elles *þesso*, *þessu*); *þeimma* dpl 31 b_1 *þœma* dpl 38 b_2 45 b_1 (oftast *þessum*), *þessara* gpl 34 b_1 ofl.

en rel. pron. 43 b_1 50 a_1.

I *einnhuer* (nsm 31 b_2, 5 g) vert jamnast *einn* og *huer* serskilt bøygde, t. d. *einum huerium* dsm 72 a_1, men det heiter ogso *eins huerium* 36 b_2 ofl. Av *engi* (m. 34 a_2, f. 58 a_1) *ecki* (n. 43 b_1) er merkande *enskis* gsm & gsn 54 b_2 (3 g) *einskis* 55 a_1 (3 g) *einkis* 42 b_1 (upphavsform til nyn. *inkjes*) *engan* asm 33 b_2 ofl. *engare* dsf 53 a_1 ofl. *ængara* gpl 30 a_2.

nockor (nsm 34 a_1, 15 g; *nokor* 31 b, 5 g) hev oftast lang *k* (*ck*) og vert ikkje samandrege i bøygjingi, t. d. *nockoro* dsn 32 b_1.

δ. Talord. *tueimr* dpl. 31 b_2 (2 g; *tueim* 33 b_1, 3 g) *primer* dpl 63 a_1 (*prim* 62 a_2.).

ε. Verb. Merkande notidform i 1ste pers. er *firir bioð ek* 59 b (i ein formular; jfr. *byð ek* 54 a_1). I notid eintal (serleg av sterke verb, men ogso av linne) er der sterk svaging i bøygningsformerne, soleis at former med *r* vert bruka ogso i 1ste person, og formerne utan *r* (upphavleg 1ste persons form) kann verta bruka ogso i 3dje pers. Soleis i 1ste pers. *lygr* 35 b_1 ofl. *skytr* 35 b_1 ofl. *teker* 69 a_1, *ek uerðr* 54 a_1, *gerir* 54 a_1 ofl. *leggr ek* 35 b_1 *segir* 35 b_1 ofl. *ættleiðir* 51 a_1; i 3dje pers. *kem* 53 b_1 *stel* 59 a_2 *uerð* 74 a_2 *skil* 34 b_2. Formerne med *r* er talrikast og varslar um at 3dje personsformerne vil faa yvertaket i heile eintal. Av *vera* finn me enno i 1ste pers. notid *em* 35 a_2. Andre merkande notidformer er: *nær* (av *ná*) 65 b_1 *ror* (av *róa*) 38 b_1 *sær* (av *sá*) 66 a_2 *tryr* (av *trúa*) 33 b_1, alt i 3dje pers.

2 pers. plur. endar paa *-t* i notid og fortid t. d. *skolut* 30 a_1 *trøystut* 2 pi 30 a_1.

eiga 32 a_2, *mega* 60 b_1 *þurfa* 59 b_1 ofl. *uita*, *vita* 62 a_2 endar paa *a* i infinitiv. I 3 pers. plur. notid er endingi oftast *-u*, t. d. *eigu* 31 b_2 ofl. *megu* 43 b_2 (9 g; *mego*, *mægo* tils. 4 g) *þurfu* 58 b_1 ofl. *uitu* 36 a_1 ofl. men det finst ogso *megha* 33 b_2 *þurfa* 58 b_2 og *vita* 34 a_2 ofl.

Av fortidformer er merkande *ek uissa* (av *vita*) 70 a_1; *saðe* 3 si (for *seri*) 58 a_1.

Av *koma* og *laupa* finn me i impf. konj. 3 sg.: *køme* 41 b_1 *lypi* 82 a_1 (i Bylogi).

Notid partic. endar paa *e* i neutr. *greinande* 73 a_2; stend part. substantivisk fær det i plur. *-endr*: *komendr* 35 b_2 ofl. *kennender* 40 a_1.

Gamalt perf. partic. er *talin* nsm 50 b_2 (= *taldr*).

Refleksivendingi er jamnast *-zt* (uppt. yver 300 g) t. d. *finnazt* 30 b_2; sjeldan *-azst* (*bitazst* 40 a_2), *-z* (*fryz* 3 sp 32 a_2) *-st* (*skerst* 3 sp 32 a_1 *skilst* 48 b_2, *berst* 55 a_2 ofl.).

ζ. Adverb. *eigi* er vanleg neittingsord; ogso *ei* 33 b_2 (uppt. berre 3 gonger); *ella* 55 b_2, *ual* 31 b_1 (aalm. er uppt. 25 g; *vel* 56 b_2; jfr. *likva* Hard. (Ulvik), *loqva* Jens. Glos. fraa Sunnfjord, *loll* Sogn (for *likval* ɔ: likevel), som alt viser at *val* hev vore bruka for eller i breidd med *vel* paa desse kantar av landet); *uarla* 35 a_1.

η. Præpositionar. *millum* (*a millum*, *i millum*) er der mykje av, sjeldan *meðal* 36 b_2 (3 g; *mæðal* 46 b_2, 2 g).

§ 38. Ordfang. Av ordfanget er serleg merkande:

Umfram *abyrgð* (aalm. t. d. 66 b_2) vert ogso nokre gonger bruka former som byrja med *al*, soleis *albyrgð* 33 b_2 52 b_2 64 a_2 og *albyrgi* nsg 52 b_2; i maalføri paa Vestlandet no hev dette ordet former med *l* i Shl. Ryf. og Jæd. (*aalbryst*).

giaftarmal 66 b_2; *giaftar* gsg av *gioft* eller *gift*, det aa gjeva, serleg um aa gjeva krøteri mat, fodring. Smlk. hermed nynorsk *gift*, f. foring for krøteri, Sfj. og *gjæft* f. portion, helst av fôr, Nhl.

sæuizt 3 sp 68 a_2; jfr. hermed *sæva* v. (faa til aa sova) Shl. Elles paa Vestlandet *svævə* Nfd. *svævə*, *søvə* Sfj. *svæva*, *svøva* Nhl. Voss Hard. *svæva*, *søva* Sogn.

Umfram *hon* pron. finst ogso nokre gonger *hun*, t. d. 48 b_2. Smlk. hermed *hu* i Shl. for *ho*, som er den vanlege form paa Nordvestlandet (i Nfj. ogso *hon*).

§ 39. Maalføret i denne handskrifti stend paa yvergangen til sudvestlandsk, med di der er mange undantak fraa dei vanlege reglar for

ljodsamhøvet i endingar (sjaa § 37, 10 og merk serleg former som *fullrette, fullrettis, kono, konur*) og sameleis sume ordformer som ikkje synest eiga heima paa Nordvestlandet (t. d. *hun* sume gonger for *hon, en* rel. pron. *sæmizt, albyrgð, ellagar, retlagazt* 35 b_6 og serleg *halfo, frialsom, sialfum* med lang *a*), former som me kann venta aa finna lenger sud. Der er mest likt til at avskrivaren hev vore fraa Sudvestlandet, men han hev gjort avskrifti etter eit nordvestlandsk fyrelegg, og dette hev han i det heile fylgt so vel at me lyt rekna maalet hit, endaa det hev sloppe inn sume ting som ikkje eig heima her.

Fraa denne same handi hev me tvo andre avskrifter av landslogi, Am. 304 og Am. 60 qv. I den fyrste av desse hev avskrivaren fylgt upphavsskrifti betre med umsyn paa ljodsamhøvet enn i den som her er umhandla; han skriv soleis alltid *ero* (av *vera*)[1]. I den andre hev han med umsyn paa *u*-ljodbrigdet av *a* i det heile fylgt det mynstret som i fyrstningi av det 14de hundr. arbeidde seg fram i det norske riksmaal; han skriv soleis *aðrum, hafuð, lagum*, men *bornum, hondum, monnum, rongum* osfr. Denne avskrifti brukar *ó-* til priv. partik. dubbelt so ofte som *ú-*, og endingi *-ligr* i adj.

Am. 60 skil seg soleis ikkje lite ut fraa dei tvo andre i maalvegen. Men det er evelaust at avskrivaren er den same for alle desse 3 handskrifter. Am. 60 er den fullkomnaste med umsyn paa innehald og er difor lagd til grunn for teksti i Ngl. Sjaa elles prøvorne att i boki her.

X. **Bergens bylog** (Bbyl.).

Til grunn for etterrøknaden ligg hovudhandskrifti av Bergens bylog (Bbyl) i Am. 323 fol. prenta i Ngl. II s. 185—274, og 287—288. Hds. er fraa tidi millom 1325 og 1350.

§ 40. **1 a.** I denne hds. er *u*-ljodbrigdet av *a* gjenomført framfor halden *u* i stavingi etter i desse høvi: (*mat*)*aunnungar* npl X_{42} *bolkum* Pr.$_{18}$ *bondum* IV 9_1 (2 g) (-)*bornum* IV 18_{31} (5 g) *dogum* III 2_{12} *-forum* III 1_5 *forunøyti* IV 20_{22} *fotum* dpl VI 12_6 *gognum* VII 3_1 *gorðum* (*-om*) VI 10_9 III 6_3 (3 g) *hofnum* IV 34_8 *hoftum* IV 9_8 *homlu* III 10_7 (2 g)

[1] Av anna som kann vera merkande i Am. 304 nemner eg: *allbyrgð* 96_2 og *albyrgiazt* (t. d. 36_1) som er vanlege former i denne handskrifti; *skepia aptr gisla* 4 b_2 = hovudh. *selja a. g.* Verbet *skepja* (gjeva etter rett maal) vert no berre bruka i Dal. og Jæd. *ska* 3 sp 4 b_2 (for *skal* av *skulu*) og *ti* 5 a_1 (for *til* præp.) er vel her misskrift; men det er dei vanlege former paa Vestlandet no.

hondum (*-om*) II 3_{9} (2 g) *hormulega* II 3_{3} *log*(*h*)*um* (*-unum*) Pr.$_{29}$ (64 g) *-londum* II 4_{3} *morgum* X_{11} *morku* (*-um*) III 2_{15} (42 g). *nofnum* II 2_{10} *rongum* VIII 16_{5} *-stoðu* V 14_{6} (3 g) *stopuls* VI 3_{20} (2 g) *svorðnum* p. dsm II 5_{12} *sogu* III 5_{2} (5 g) *sonnu* IV 24_{6} (2 g) *tosku* VIII 8_{6} *þokkum* dpl III 3_{5} *rokkum* dpl VII 5_{15} (-)*roku* VI 3_{30} *rolldum* I 4_{5} *rorðu* apl III 4_{12} *-rornum* III 3_{19} *roxtum* dpl IV 8_{14} (5 g) *oðru* Pr.$_{30}$ (7 g) *oðrum* Pr.$_{2}$ (50 g) *oðruvis* Pr.$_{46}$ (11 g *ofund* IV 22_{6} (6 g) *olldung* III 14_{8} *ombunu* v. V 21_{7} *ombunar* gs. X_{57} *onnur* Pr.$_{14}$ (13 g). — Hertil maa me ogso rekna *fiorðu* apl III 3_{10} *fioru* IV 8_{2} (2 g) *-giofum* V 3_{16} *giolldum* IV 6_{4} (3 g) *iordu* IV 3_{1} (6 g) *iorðum* IV 1_{3} (4 g) *skiolldum* III 12_{5}. Tils. 267 hove.

Undantak er: *arfum* dpl V 2_{2} (3 g) *faður* II 4_{1} (27 g) *farmunum* dpl VI 15_{3} (-)*fastu* (*-um*) III 13_{2} (2 g) *fostu* X_{29} *frealsum* IV 12_{3} (-)*gangu* VI 5_{7} (3 g; *gongu* VI 3_{36} 3 g) *gatu* (*-ur*) III 3_{10} (3 g) *hafðu* II 5_{25} (2 g) *hafum* 1 pp Pr.$_{5}$ (4 g; *hofum* Pr.$_{17}$, 3 g) *hafuð* VII 12_{13} (*hofuð* II 6_{11} 6 g) *halldum* 1 pp III 3_{18} *halfu*, *-o* VI 1_{3} (5 g) *harðum* IV 17_{13} *kallum* 1 pp VI 6_{3} *karlum* V 14_{1} *tillagu* IV 18_{15} (*-logu* Pr.$_{12}$ 2 g) *-langu* (*-um*) VI 8_{28} (2 g) *mannum* II 1_{19} (4 g; *monnum* Pr.$_{2}$ 74 g) *sealfum* X_{33} II 2_{8} (tils. 4 g) *vskaddum* II 1_{6} *staðum* IV 3_{4} (*stoðum* Pr.$_{12}$, 7 g) *salur* VI 2_{7} (*solu*, *-um* VI 8_{13} 7 g) *samu* IV 15_{17} *takum* 1 pp VI 2_{6} (*tokum* III 3_{5}) *takum* dpl I 5_{9} (*toku*, *-o*, *-um* III 10_{9}, 6 g) *þackum* 1 pp Pr.$_{50}$ *utaluleg*s II 2_{1} (*tolu*, *-ur* II 4_{21}, 5 g) *varðzlo* VII 25_{14} (*vorðzlu*, *-um*, *-ur* V 14_{4}, 9 g) *allum* II 1_{14} (*ollu* *-um* II 2_{12}, 57 g). [*platomæistarar* VI 8_{20} av *pláta* (no Nhl. *plaata*) høyrer ikkje hit; jf. *plato meistarar* Am. 322 bl. 78 b_{2}.] I alt 77 undantak mot 181 etter regelen.

I alt er soleis av 525 høve *u*-ljodbrigdet gjenomført i 448, medan der er 77 som ikkje hev dette brigde. Av undantaki er serleg merkande *faður*, som er uppteikna 27 gonger; dei fleste andre ovrar seg berre her og kvar, sume berre 1 gong eller i alle fall ikkje ofte, og mange av deim finst ogso i ljodbrigda form. Dei merkjer seg ikkje ut ljodleg paa ein slik maate at ikkje-ljodbrigdet kann hava sin grunn i det, og me lyt difor tru at det kjem utav utvertes umstodor, som ikkje hev noko med sjølve maalføret aa gjera, kanskje med undantak av *faður*, den vanlege formi ogso i G. Sjaa likevel nedanfor under **16** f.

Merkn. 1. *skulu* er den vanlege form (uppt. umkr. 120 g, t. d. II 10_{2}); *skolu* finst eit par gonger II 9_{1} III 18_{7}. I imperf. *skilldi* Pr.$_{6}$ ofl. men ogso ei nyare — som det synest eigenleg austlandsk — form *skuldi* III 13_{5} ofl. Av *munu* hev handskrifti *man* 3 sp IV 18_{32}.

b. Verbale tristavingsformer paa *-aðo* osf. i: *kallaðo* II 3_{8} *skipaðo* III 3_{8} *pionaðo* II 3_{6} *skipaðozt* I 5_{3} *komandum* X_{49} *sakaðom* I 3_{8} *sifiaðom*

I 3_8. — Superlativ paa *-aztu* (og *-azto*): *skynsamaztu* Pr.$_{17}$ III 4_{20} IV 3_{31} *uitrazstu* III 3_4 (IV 13_3) *nanasto* V 1_2 *skynsamazto* Pr.$_4$. Andre tristavingsformer av subst. og adj.: *þionostu* II 2_8 *olmosu* IV 28_1 (*almoso* II 1_{14}; *olmosa* nsg V 24_3) *orostu* V 10_1; men elles: *heraðum* VII 22_1 *manaðom* I 1_4 (8 g) *þundarum* VII 28_{20} *umagum* V 15_1 *hæilagum* Pr.$_{32}$ *skynsamum* IV 16_4. — *kerolldum* VII 28_{21} (2 g) kann ha ǫ fraa *-kerolld* npl VII 28_{11} ofl. av eintal *keralld* (VII 28_{21}).

Merkn. 2. Av tvostavingsadjektiv med *a* i andre stavingi hev handskrifti *hæilagr*, som i nsf hev *hæilogh* II 1_{11}; particip paa *-aðr* endar i nsf og npn paa *-að* (eller *-at*): *andað* nsf V 7_{18} *handzsalat* npn VII 4_1 (5 g) — i Hirdskraai, som er skrivi med same hand i same handskrift, finn me i kap. 28 siste lina: *ræinsoð* nsf. — Tvostavings substantiv, som er neutra: *hundrat* pl. X 54 *oðol* Pr.$_{35}$ V 7_{10} (3 g). Tvostavings feminin paa *-an*: *blezsan* I 1_1 *iðran* II 1_{12} *skipan* Pr.$_9$ ofl. Tvostavings mask. paa *-aðr*: *fagnað* asg II 1_{18} *kostnað* asg III 10_8 *manaðe* dsg III 10_9 *trunaðar æið* II 10_{16}.

2. *u*-ljodbrigde av *á*, naar *u* er burtfallen i næste staving, hev me i *forsio* f. Pr.$_8$ *not* f. III 4_6 ofl. (*nattom* dpl III 8_2 ofl.) *ron* f. III 4_1 (2 g; men *vanar vol* IV 28_2) *vor* pron. apn VI 1_6 (men *var* nsf Pr.$_{48}$, og *var* genitiv VI 2_6 ofl. *varom* dpl I 4_{19} ofl.). Oftast *uopn* npl I 4_6 (19 g; *vapn* pl. IV 8_9, 1 g; *vapnum* dpl III 3_3, 5 g). Ogso *mál* hev 2 gonger i pl. *mol*, t. d. Pr.$_{44}$, men elles *mal*, t. d. I 3_{27}.

Men utanum desse høvi finn me ikkje ljodbrigde av *á*; det heiter soleis *sar* n. pl. VII 12_{25} *ast* f. dsg II 2_{11} *sal* f. ds. V 24_3 *vand* adj. apn I 5_{20}; *a* f. VII 26 (i alle kasus); præp. *án* finst ikkje.

Naar *u* er halden i stavingi etterpaa, hev hdsk. aldri ljodbrigde av *á*. Døme umfram dei nemnde: *atto* (*-u*) 3 pi II 6_{14} ofl. *baðom* pron. IV 13_{15} ofl. *batom* VII 23_1 *haðungar* IV 25_1 (-)*hafum* dpl VI 4_8 (av *hár*) *huaro, huarom* III 7_5 IV 13_9 I 6_{12} ofl. *akvamur* IV 17_2 *naðolega* I 3_{24} *paskom* VII 22_4 *raðom* dpl II 8_6 ofl. *salo-* II 6_{10} *skalom* dpl VII 28_8 *varo -u* 3 pi (av *vera*) I 4_{19} ofl. *warom* 1 pi V 19_3 *vattom* (*-um*) dpl III 3_{10} (uppt. 14 g).

Merkn. 3. Av ord som *u*-ljodbrigdet elles plar verka paa er nemnande: *nokor* nsm I 3_{17} som er den vanlege form, sjeldan *nockur* VII 13_{14}. — *honum* Pr.$_{33}$ (sjeldan *honom*, t. d. III 1_9). — *hǫn* V 13_7 ofl. *hennar* gsg Pr.$_{24}$ ofl *henne* V 2_{16} ofl. — *i gengnum* III 12_{12}. — *gera* I 2_5 (alltid). — For „bisp“ berre *bp.* — *myklum* II 2_{10} *-mycklu* VI 2_{17} *mykilli* dsf IV 18_3 *mykit* III 1_{11} (11 g; *mikit* III 3_4, 3 g); *-mikils* V 1_{19}; alt i alt 29 gonger uppt. med *y*, og 4 gonger med *i*. — *millum* Pr.$_{28}$ ofl. — *þrysuar* VI 17_{23} (2 g). — *Biorgwin* hev alltid (12 g) denne formi, t. d. Pr.$_3$ (gen. *-inar* I 4_{11}, 8 g; *-iniar* VII 6_1, 3 g). — *þykkare* III 13_{16}. — *andregi* V

12_{3} *andrerðu* (-*rærðu*) Pr.$_{19}$ VII 3_{8}. — Merkande er *hyðium* Pr.$_{47}$ for *hiðium* 1 pp (av *hiðia*); *syskynum* II 4_{33} (-*ina* II 4_{32}).

Merkn. 4. Framfor burtfallen *u* eller *r* stend aldri *a*, so nær som i *skipan* osfr.

Merkn. 5. Etterljodbrigde (?) ved *u* i: *kyr* adj. III 3_{12} VI 1_{4}; *tysuar* VII 22_{12}.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert jamnast skrive *æ*, t. d. *bætr* Pr.$_{21}$ *bæzt* Pr.$_{8}$ *ærfð* II 4_{27} *hælzt* II 2_{13} *sælr* 3 sp (av *sælia*) III 7_{13} *sætia* VII 5_{7} *rælldi* III 3_{2} *tækr* VII 1_{4}; *kiællda* f. VI 12_{1}.

Skrivemaaten er likevel ikkje lite ustød (*æftir* Pr.$_{15}$ *Eftir* Pr.$_{27}$), og framfor nasalar vert skrive *e*: *kemr* I 2_{6} *lemstrar* 3 sp IV 20_{14} *skemdum* I 4_{6} *hende* VI 9_{9} *hendr* VI 12_{10} *kendir* I 4_{20} *sender* Pr.$_{1}$ *stendr* I 3_{16} *fenget* IV 27_{4} *gengr* I 3_{10} *lengi* I 3_{21} *men* Pr.$_{4}$ (og alltid).

Merkn. 6. *huer* I 2_{6} (-*æ*- I 3_{26}) *huert* III 12_{9} (-*æ*- III 13_{11}) *huærium* I 1_{4} (-*e*- Pr.$_{45}$); *huersu* I 4_{18} (-*rss*- IV 15_{9}); *huerretna* IV 3_{11} (3 g; *huær*- I 5_{12}; *huarvetna* V 7_{24}, 6 g).

b. *e*-ljod, uppkomen av *ei*, vert oftast skriven *e*, men ikkje sjeldan *æ*: *ellda* VI $9_{5 \cdot 11}$ *elldi* VI 17_{9} men *ælld*, *ælldi* oftast, t. d. VI $9_{2 \cdot 3 \cdot 9}$; *engi* I 3_{19} med *e* i alle former (framfor *n*, sjaa straks ovanfor under *a*); *flestar* Pr.$_{5}$ (*flæstum* I 4_{10}); *helga* I 1_{12} *hellghu* I 1_{2} (*hælga* I 1_{2} ofl.); *kuældet* VI 17_{29}; *mest* I 4_{9} (*mæstr* I 4_{10}).

c. Upphavleg *e* vert i regelen skriven *e*: *ek* II 7_{3} *sem* Pr.$_{9}$ *eða* Pr.$_{3}$ *bera* Pr.$_{9}$ *dreckkr* IV 7_{1} *drep* 1 sp VIII 5_{5} -*geten* part. II 4_{30} ofl. *meðan* I 1_{14} *nema* konj. I 3_{16} *renna* v. VI 12_{3} *skera* III 3_{7} *þess* I 1_{12} *þegar* I 3_{12} *vera* Pr.$_{23}$. Men ogso her er skrivemaaten noko ustød, soleis *æða* II 6_{15} ofl. *blæzsat* Pr.$_{50}$ *blezsan* I 1_{1}, *veg* VIII 13_{1} og *vægh* I 3_{19} av *regr* m. (men *veg* VII 9_{11} av *veggr*). *þægna* Pr.$_{42}$ *þætta* Pr.$_{3}$.

Stend *e* etter *v* og framfor lang eller samansett konsonant vert det ofte skrive *æ* for upphavleg *e*. Men regelen er ikkje gjenomførd. Døme: *værða* v. Pr.$_{30}$ ofl. (men ogso *verða* I 4_{4}) *uttan værðz* VI 8_{23} *værk* VIII 6_{8} ofl. (men ogso *verk* I 5_{20}) *vætr* I 5_{14} *kuænna* gpl Pr.$_{31}$ *kuærnar* VI 8_{33} *sværð* III 1_{2} *trænt* II 4_{21}; men ogso *andrerðu* I 4_{10} (-*æ*- VII 3_{8}) *restan* I 5_{16}.

Upphavleg lang *e* vert skriven *e*: *fe* I 4_{13} *her* adv. Pr.$_{18}$ *ret* s. m. asg VIII 12 *ser* II 2_{8}, ogso *ee*: *seet* IV 22_{7}.

Merkn. 7. Etterljodbrigde ved *i* hev gjort *a* til *æ* i: *biærga* VI 12_{5} (*biargezt* 12_{6}) *giælkyri* I 1_{6} (21 g; *gialkyri* III 10_{13}, 56 g) *giælda* VII 13_{11} (oftare *giallda*, t. d. VII 12_{37}) *skiældarar* VI 8_{22} *skiællðili* V 18_{9}. — Tvilsame er *gellda* (betala) VII 12_{15} *giærð* VI 5_{7} (*gerð* eller *giarð*?) *kierti* VI 9_{11}.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert jamnast skrive *æ*: *hærðr* III 3_{4} *færom* komp. Pr.$_{11}$ *giæta* I 4_{8} *hætte* dsg I 5_{8} *mætte* 3 sik Pr.$_{11}$ *næpnα* gpl VIII 14_{1} *smære* I 4_{11} *sær* asg VI 8_{24} *særðer* I 4_{4} *slæz* 3 sp I 3_{1}; *præl* III 3_{13} *ætla* Pr.$_{48}$. Men ogso her er skrivemaaten noko svagande, so me finn t. d. *mælt* I 2_{1} (partic. av *mæla*) og *melt* I 3_{11} *ner* VIII 13_{1} og *nær* II 6_{3}, *næsta* I 1_{4} og *nesta* I 1_{8} *settar* VIII 10_{3} ofl. (av *sætt*, forlik) og *sætt* VII 15_{9}; framfor og straks etter *n* (og *m*) vert helst skrive *e*: *frendkonom* I 5_{19} *netr* III 3_{9} (pl. av *nott*) *rentr* (av *ræna*) VIII 6_{12} 15_{6} *venazster* I 1_{9} *uvidrkvemilekt* IV 16_{1} (*-kvæ-* V 24_{7}). Merk *ler* 3 sp (av *liá*) VII 18_{6} ofl.

Merkn. 8. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er merkande: *bæzt* Pr.$_{8}$ *frelsi* Pr.$_{28}$, men *frealsar* v. III 6_{3} *fund* IV 2_{11} *takr* 3 sp (for *tækr*) IV 2_{8} (innverknad fraa svensk, liksom *biuðr* 3 sp (for *býðr*) i Hird. 32_{10}).

5. *þan*, *þat*, *þar*, *þaðan*, *þangat* er dei vanlege former i handskrifti, t. d. Pr.$_{33 \cdot 39}$ Pr.$_{11}$, I 4_{11}, I 3_{27}. Men det finst ogso *þet* uppteikna 8 gonger, t. d. Pr.$_{9}$; *þatt* VII 18_{2}.

Merkn. 9. *hingat* V 20_{7} *heðan* III 5_{1}.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) vert skrive *ø*, t. d. *røger* III 9_{13} *møðr* II 4_{36} *sløkkua* VI 12_{8} (jfr. 16 **h** *α* her nedanfor).

7. Privativ partikel er *u-*, t. d. *ubota mal* I 4_{15} *ulærðo* II 5_{12} *usekiu* IV 9_{4}; *o-* finn me 7 gonger: *ohulda* part. VI 9_{11} *olutt* I 4_{5} *oluti* IV 17_{5} *olyðni* III 13_{18} *olutum* IV 22_{17} *onyta* VIII 19_{3} *oskil* VII 24_{11}.

8. Halvljod vert berre skriven paa nokre faa stader, og er daa *e* etter *e* i stavingi fyre: *slekter* part. nsm VI 10_{5}, *i* etter *i* og *ę*: *liggir* 3 sp IV 26_{5} *græfir* nsm II 5_{20} *hvervir* 3 sp IV 3_{28} *taksættir* 3 sp VII 24_{12}; jfr. ogso *yðr* Pr.$_{6}$ for *yður*. Nokon greid og fast halvljod syner seg soleis ikkje i skrifti.

9 a. Tviljodarne vert jamnast skrivne *au*, *æi* og *øy*: *hauk* VIII 10_{1} *naust* III 2_{15} *stæins* IV 19_{6} *hæim* I 6_{8} *møy* II 1_{4} *høyrði* VII 14_{6}. For *au* vert det 1 gong skrive *ou* i *ougu* IV 3_{18} (= *augu* X$_{31}$). For *æi* vert ofte (umkr. 100 g) skrive *ei* framfor *g* i *eigi* I 2_{3}, I 3_{12} *eiga* VII 15_{2} *oreigi* VII 13_{16}; ogso elles finn me ein hende gong *ei*, t. d. *þeir* VIII 19_{1} (*þæirre* I 3_{16}) *eið* VIII 18_{6}; um *æ* for *æi* sjaa 16 **g**.

9 b. Stigande tviljodar er *ea* eller *ia*, *io*, *iu*, t. d. *sealldan* Pr.$_{49}$ *giallde* IV 20_{2} *huæria* IV 19_{7} *bearens* I 2_{2} *freals* III 11_{8} *lea* III 13_{19} *sea* (ɔ: *siá* v.) Pr.$_{3}$ ofl. *prear* apf IV 7_{3} *hia* II 7_{8} *briota* IV 16_{3} *bryggium* IV 19_{14} *riufa* VI 13_{12}; triljod i *seaunda* V 7_{73}. Som dømi syner vert *ea* ofte bruka for *ia* i ljodsterk staving i denne handskrifti.

Konsonantisk *u* vert helst skriven *u* etter *h, k, q* og *þ*, men *v* etter *s* og *t*: *huar* II 2_{6} *hue* VII 14_{7} *hui* Pr.$_{17}$ *kuærnar* VI 8_{33} *kuænna* Pr.$_{31}$ *quæðiu* Pr.$_{3}$ *þui* Pr.$_{10}$ *sva* Pr.$_{8}$ *sværia* I 1_{10} *tvæggia* I 5_{4}.

10. Ljodsamhøve i endingar er i det heile gjenomført etter dei vanlege reglar, men der er ikkje so faa undantak, mest med endingar *i* og *u* for *e* og *o*. Soleis hev handskrifti:

a. *e* i staden for *i* i desse høve:

etter *ę*: *brenne* 3 spk VI 10_{10} *brenner* 3 sp X$_{30}$ *fenget* III 17_{4} (5 g; *fengin* V 2_{7}) *genget* VII 12_{3} (2 g; *-it* IV 13_{12} ofl.) *hæfðe* 3 sik VI 7_{12} (*hefði* IV 22_{19}) *hende* dsg VI 9_{9} (3 g; men yver 13 g *hendi*, t. d. IV 12_{20}) *huærre* pr. dsf. III 6_{5} (*-i* III 6_{10} VI 3_{39} ofl.) *kender* IV 3_{29} (2 g; *-ir* IV 9_{8} aalm.) *kennem* Pr.$_{14}$ *lester* pl. VI 17_{30} *sender* Pr.$_{1}$ *svære* 3 ppk II 10_{16} (*-i* III 4_{23}, 11 g); merk dei mange høve med nasal etter *e*;

etter *i*: *retvise* II 2_{11} (*-i* IV 18_{22}).

etter *u*: *konunge* IV 3_{3} gale uppløyst for *kononge*, uppt. 45 g (hdsk. hev berre *ꝁge*); *lute* apl VI 8_{33} (*-i* VII 28_{15}).

etter *ei*: *þæirre, þeirre* I 3_{16} III 2_{9} (6 g; *-i* V 7_{33})

etter *øy*: *døydder* npm IV 3_{31}.

b. *i* i staden for *e* i desse høvi:

etter *a*: *-aði*, endingi i 3 si IV 2_{3} II 10_{7} V 8_{4} X$_{11}$ (*-aðe* IV 12_{5} ofl.) *aldin* n. VIII 14_{2} *alldri* adv. I 4_{4} (4 g) *allnir* V 8_{3} (*-er* II 10_{13}) *arangri* III 1_{12} *arfi, arri* (s. m. & dsg av *arfr*) V 1_{10} V 4_{6} (25 g; *-e* V 7_{43}, 5 g) *barni* X$_{41}$ *bragði* dsg VIII 1_{12} *husfastir* VII 25_{12} *frealsir* VI 3_{22} (*-er* VII 6_{2}) *garði* VI 3_{6} (3 g; *-e* VI 3_{40} ofl.) *-giafir* V 12_{1} (*-er* V 22_{1}) *gialldi* 3 spk III 8_{1} (15 g; *-e* III 17_{3}, 37 g; *giællde* III 8_{11}, 3 g) *hafði* 3 si VIII 4_{6} (*-e* V 1_{15}) *hafðir* p. VII 6_{8} (2 g) *halldi* VI 5_{7} (*-e* VII 6_{12}, 2 g) *halldin* V 14_{9} (*-en* VI 3_{25}, 2 g) *halldizt* VI 15_{9} (*-ezt* VII 9_{11}) *huargi* av. V 19_{12} *iamnaði* VI 3_{40} *iamnizt* V 7_{30} *iarðir* Pr.$_{38}$ (5 g; *iarðer* II 6_{7}, 6 g) *kaupangi* III 7_{2} (9 g) *kvaddi* VII 12_{18} *lagði* VII 12_{18} *læiðangri* III 6_{2} (3 g) *margir* I 4_{18} (3 g; *-er* Pr.$_{13}$, 3 g) *sealfir* VIII 19_{3} *skaði* III 4_{29} (3 g; *-e* VI 11_{5}, 2 g) *uskaddri* X$_{4}$ (2 g) *skafti, -skapti* IV 22_{2} (3 g, *-e* VII 6_{7}) *skynsamir* III 2_{3} (10 g; *-er* IV 4_{4}, 6 g) *starfi* III 9_{4} (2 g) *-taki* ds. VII 6_{6} (4 g) *-taki* s. m. VI 17_{10} (*take* 3 spk VII 7_{8}, 4 g) *tal(l)dir* II 4_{9} (2 g; *-er* II 4_{16}, 4 g uppt.) *tamdir* VII 6_{9} *þiofnaði* VI 3_{2} *umaghi* V 14_{11} (*-e* V 14_{14} ofl.) *vani* 3 sp VII 28_{23} *vatni* VI 12_{7}.

etter *á*: *blasi* 3 spk VII 13_{18} *huarki* II 2_{13} (6 g; *-e* II 4_{18}, 19 g; *hnarkes* IV 13_{7}) *mali* V 13_{1} (2 g) *umraði* ds. II 5_{15} *upsatir* VI 8_{34}.

etter *e*: *-berghi* ds. III 9_{8}; *drepit* VIII 5_{9} (*drepen* IV 4_{2}) *fengi* IV 14_{17} (2 g) *getin* p. II 4_{12} (13 g; *-en* II 4_{10}, 45 g) *huærfi* 3 ppk V

14_{25} *kuerti* VI 9_{11} (høyrer kanskje ikkje hit: ght. *kar*:) *legit* p. IV 26_{4} (*-et* IV 29_{4} ofl.) *rekin* p. nsm IV 28_{2} *reknir* IV 27_{3} *sægli*, *segli* III 15_{3} III 15_{5} *haseti* III 14_{13} *slimusettri* IV 27_{2} *regin* dpl VI 8_{29} *reginna* p. gpl VII 22_{3} *regi* 3 spk IV 3_{1} (2 g; *-e* IV 1_{4}) *andregi* V 12_{3} *triregis* IV 11_{4} *værði* s. n. VII 9_{4} *værði* 3 spk Pr.$_{21}$ (9 g) *værðir* adj. nplm II 10_{20} (2 g) *vættri* ds. I 5_{6}.

etter *é*: *leði* 3 si (af *ljá*) VII 20_{2} *-retti* s. n. V 2_{9} (2 g; *-e* IV 23_{17} ofl.) *rettir* adj. npm II 10_{8} (*retter* adj. og s. m. npl, t. d. II 7_{5}); *-rettis* IV 23_{20} (3 g; *-es* IV 27_{3}).

etter *o*: *bioði* 3 spk VII 6_{5} (*-e* VII 13_{19}, 2 g) *forboði* VI 18_{3} (-) *bondi* VII 24_{9} (4 g; oftare *-e*, t. d. VII 24_{8}) *bornir* p. II 3_{6} (2 g; *-er* II 10_{13} ofl.) *botni* ds. VI 3_{8} *broðir* II 4_{8} (8 g; oftare *broðer*, t. d. V 7_{43}) *domi* ds. I 5_{5} (2 g; *-e* IV 2_{15}, 28 g uppt.) *hordomi* V 7_{71} *fiorðongi* I 1_{7} (2 g; *-e* I 3_{4}, 2 g) *foli* VIII 4_{4} *folki* II 7_{4} *golldin* V 14_{22} *golldit* V 14_{5} (2 g; *-et* VII 12_{12}) *horrir* 3 sp IV 19_{14} *komi* VIII 7_{3} (*-e* VIII 15_{4}) *komizt* p. Pr.$_{40}$ (*-ezt* Pr.$_{37}$) *k(onon)gi* IV 20_{1} (*-e* II 10_{5} yver 40 g) *lokit* p. I 5_{2} *moðir* V 7_{18} (4 g; *-er* oftast, t. d. V 7_{38}) *moti* s. n. ds. IV 17_{9} (2 g; oftare *-e*, t. d. VI 1_{9}) *odli* V 8_{4} (*-e* V 8_{5}) *legorði* V 5_{16} *skilorði* III 1_{7} (15 g; *e-* VII 17_{3}) *ottizt* II 4_{23} *rofin* p. IV 13_{12} *stolin* VII 7_{2} (5 g) *stolit* VI 13_{9} (8 g; *-et* VIII 2_{1}, 4 g) *piofi* ds. VIII 5_{1} (2 g) *pottizst* VII 24_{15} *rolldit* p. Pr.$_{48}$.

etter *æ*: *bræði* s. f. IV 18_{24} *bræði* 3 spk VI 10_{10} *gaumgiæfi* X$_{52}$ *hæðir* s. f. pl. IV 14_{10} (-) *klæði* VI 8_{13} (*-e* VI 8_{14}, 5 g) *ukvæðis* gsg IV 23_{16} *uriðrkremilekt* IV 16_{1} V 24_{7} *læghi* s. n. VI 15_{6} (*-e* VI 15_{4}) *utlægir* III 4_{22} (3 g) *utlægi* IV 2_{8} X$_{41}$; *eftirleti* X$_{3}$ *-mæli* IV 23_{19} *mælir* s. m. VII 28_{13} (2 g) *-mælis* IV 25_{7} (*mæles* gsg VII 28_{13}) *mælir* 3 sp VIII 5_{8} *næstir* V 7_{29} *nestir* VIII 16_{3} (*nester* V 15_{3}, 3 g) *forræði* V 2_{16} (2 g; *-e* V 2_{14}) *iamræði* n. V 2_{4} (3 g) *vandræði* V 24_{8} IV 27_{5} *rænir* 3 sp VIII 5_{1} *stræti* III 8_{5} (8 g; *-e* IV 10_{1}) *strætis* VI 5_{7} (3 g; *-es* VI 4_{11}, 5 g) *ofsvæsi* VII 25_{6} *varðsætir* adj. npm III 4_{10} *sættizt* 3 sp IV 22_{15} (*-ez* IV 26_{4}) *apættisorð* VII 26_{7} *aveni* s. n. II 4_{20} *venizt* 3 sp VIII 7_{1} *æfi* V 8_{13} (*-e* X$_{48}$) *æsti* 3 spk VI 17_{25} (4 g) *æsti* 3 si VII 25_{12} *æstir* 3 sp VII 24_{1} (3 g).

etter *ø* (*ǿ*): *dømi* s. n. & v. 3 ppk I 4_{13} (5 g; *-e* IV 3_{51}, 3 g) *dømit* Pr.$_{8}$ *dømizt* VII 17_{6} (3 g) *dømdi* I 6_{12} *domdizt* I 5_{10} *umdømis* II 5_{13} *fafrøðis* gsg V 18_{1} *føri* 3 spk VI 4_{7} (2 g; *-e* VI 4_{13}, 6 g uppt.) *førði* 3 si VII 25_{8} (2 g) *føddizt* II 1_{3} *høuir* 3 sp II 5_{9} *sammøðri* V 7_{77} (2 g) *røgir* 3 sp IV 24_{2} (*-er* III 9_{13}) *røgði* IV 24_{3} *afrøkiz* 3 sp IV 21_{6} (3 g) *støri* VI 17_{34} *søkir* III 2_{1} (2 g; *-er* III 11_{11}, 4 g) *søki* 3 spk III 10_{11} (elles *-e*, t. d. III 10_{12}) *tøki* 3 sik Pr.$_{49}$ *-tøkir* npm III 12_{6} *tømizt* IV

5_{6} (2 g) *ødi* IV 9_{12} (*-e* IV 9_{4}) *øxi* asg III 12_{15} (3 g). Merkande er *lepi* 3 sik (av *laupa*) VII 13_{5} for *løpi*.

Merkn. 10. Etter *o* stend *i*: *hofði* IV 3_{19} (2 g) *hogguin* IV 8_{1} *stopli* dsg VI 3_{25}.

c. *o* stend i staden for *u* i desse høvi:

etter *a*: *halfo* VI 1_{3} (2 g; *halfu* I 5_{11} ofl.) *varðzlo* VII 25_{14}. Um *plato mæistarar* sjaa ovenfor i **1 a**; um endingi i tri-stavingsformer sjaa under **1 b** ovanfor.

etter *e*: *ærfðom* V 2_{8} (*-um* V 3_{6}) *atfærðom* IV 21_{5} *huerio* VII 9_{9} (2 g; *u* aalm. t. d. VII 19_{8}) *kuælldom* VI 3_{32} *nefndom* IV 23_{7} (*-um* IV 23_{16} ofl.) *sendom* Pr.$_{15}$.

etter *i*: *diskom* VI 9_{12} *hæimilo* VII 6_{4} *imiso* II 6_{14} *kirkio* II 10_{21} (*-u* IV 11_{5}) *sino* X_{21} (2 g: *-u* X_{23} ofl.) *slikom* IV 20_{19} (*-um* Pr.$_{15}$) *sunnifo* X_{60} *prinningo* X_{59} (*prenningu* II 4_{1}) (-)*virðingo* IV 21_{9} (3 g; *-u* IV 21_{16}).

etter *u* stend aldri *o*.

etter *y*: *bryggior* VI 3_{6} (oftare *-ur*, t. d. VI 4_{3}) *dryckior* V 24_{4} *fylgio* V 1_{14} (*-u* aalm. t. d. V 1_{16}) *myckl0* VIII 6_{12} (*-u* VI 2_{17}).

etter *o*: *gorðom* dpl III 6_{3} (*-um* VI 10_{9} ofl.) *gorfo* III 2_{14} *hondom* II 3_{9} (*-um* VII 12_{1}) (*viðr*)*toko* asg VIII 6_{4} (*-u* VIII 7_{6}).

etter *æ* i: *hæimoll* V 3_{14} (4 g; *hæimulir* II 5_{9}).

d. *u* stend i staden for det regelrette *o* i desse høve:

etter *á*: *attu* 3 pi III 16_{11} (*-o* II 6_{14}, 4 g) *baðum* V 13_{2} (2 g; *-om* VI 8_{29}) *haðungar* IV 25_{1} *iamhafum* VI 4_{8} *hattum* dpl IV 18_{27} *huarum* III 18_{6} (*-om* IV 13_{9} ofl.) *huaru* dsn. V 5_{9} *akramur* IV 17_{2} *malum* dpl VI 6_{3} (2 g; *-om* VI 3_{29}) *matu* 3 pi II 3_{6} *raðunøyti* X_{4} *salur* VI 2_{7} *randum* adj. dpl II 2_{4} *vapnum* III 3_{3} (5 g) *varu* 3 pi IV 13_{18} (*-o* aalm. t. d. I 4_{19}) *varum* pron. Pr.$_{50}$ (3 g; *-om* I 4_{19} ofl.) *rattum* VI 13_{3} (5 g; *-om* VII 6_{5} ofl.).

etter *e*: *nefum* dp. IV 22_{2} *isetu* V 17_{5} *utisetur* IV 3_{33} *spellum* II 4_{18} (4 g) *trænum* IV 19_{15}.

andverðu Pr.$_{19}$ (2 g) *andværðu* VII 3_{8} (men *uttanværðo* VII 26_{7}) *verðum* VII 6_{1} *værkum*, *verkum* IV 14_{13} VI 1_{3} (4 g) *vættrum* III 6_{9} (4 g);

etter *é*: *logrettu* Pr.$_{20}$ (19 g) *rettum* II 3_{4} (*-om* V 6_{6} (7 g), *retto* dsn II 3_{16}).

etter *o* (*ó*): *utboðum* III 6_{8} *bondum* II 5_{7} *abotum* Pr.$_{2}$ (2 g) *umbotum* Pr.$_{43}$ (3 g; *-om* IV 9_{2}, 2 g) *broður* II 4_{12} (20 g; *-or* V 3_{18}, 2 g) *domum* II 10_{21} (3 g; *-om* VI 17_{11}) *dottur* II 4_{25} (11 g; *-or* IV 3_{24}) *ærtogum* IV 7_{4} (*-om*, aalm. t. d. IV 20_{10}) *fiorum* IV 18_{27} *fiorðung*(*r*) IV 14_{6}(7 g; *-ong*(*r*)

I 1_7 (4 g uppt.)) *goðum* II 8_6 (2 g; *-om* IV 18_{32}) *hollostu* II 6_{16} (2 g; *-o* II 6_{11}) *k(onon)gum* II 3_4 (hdsk. hev etter Keysers avskr. i Univ.bibl. *kgum*) *konur* IV 3_{36} (8 g: *-or* IV 3_{37}, 8 g) *moður* II 4_{20} (11 g; *-or* IV 3_{23}, 7 g) *morgun* VI 6_2 (4 g; *morgon* VII 12_{12}, 4 g) *nokur*, *nockur* nsm VII 13_{14} IV 17_2 (*nokor* aalm. VII 22_2) *nokorum* IV 12_{36} (2 g) *soknum* Pr $_{37}$ (2 g) *sottum* P.$_{35}$ *-stiorum* II 5_3 *-stofu* VI 2_2 *stofur* VI 10_1 *storum* dpl IV 17_{13} (*-om* V 23_3) *þiofum* II 5_8 *þionostu* II 2_8 (2 g: *-o* II 6_{14}) *þoku* II 3_2 *þriozsku* II 2_{16}.

etter *æ*: *giæzlu* II 5_7 (2 g; *-o* VIII 14_2) *kvensku* IV 3_{53} *ulærðu* II 5_{16} (*-o* II 5_{12}) *mægðum* IV 17_6 (2 g; *-om* VII 3_5 ofl.) *ræzlu* IV 18_{27}.

etter *ø*: *brøðrum* II 4_{31} (2 g; *-om* V 7_{12}) *brøðrung-* V 7_{81} (3 g) *umdømum* Pr.$_{42}$ (-) *førslu*, *-um* VII 16_{10} 25_6 (3 g) *sammøddum* V 7_{74} (7 g) *sømdum* dpl IV 22_{14} *meinsørum* dpl VIII 16_6.

Merkn. 11. Endingi er oftast *e* i ord paa *-ende* som *likende* IV 3_{52} *sannende* IV 18_{20} (*-i* IV 18_{21} og i *vlutuendi* IV 27_5); i dat. pl. endar dei paa *-um*: *lunnendum* II 10_7 *rangendum* IV 18_{23} *sannendum* (2 g); (*ærendom* I 3_{22} *rettendom* II 3_5). — Adjektiv paa *-legr* hev *i* og *o*, t. d. *virðulegi* IV 2_2 *naturulegho* IV 18_{36}; i dat. plur. svagar desse adjektivi millom *-om* og *-um*: *prettilegom* X_9 *loglegum* X_{24}.

Merkn. 12. I ord med *e* i stomnen av eldre *ei* er endingi *i* og *u*; t. d. *engi* VIII 1_1 *manhælgi* VII 26_1 *hælgi* II 7_4 *engu* VIII 15_4 ofl. *flæstum* I 4_{10} *mestu* III 11_{10} *hellghu* I 1_2 ofl. Undantak: *engo* VII 27_3.

Merkn. 13. Alltid *gere* 3 spk II 6_{11} (14 g) *gerer* III 3_{11} (28 g), men *gerði* 3 si IV 14_9 (9 g; *gerðe* III 5_4, 4 g. *gerðizt* 3 si V 5_{14}; *gerom* III 3_{20} (3 g) *gerðo* II 1_{16} (5 g; *gerðuzt* Pr.$_{16}$) — *megi* 3 spk I 4_{20} (4 g; *-e* II 2_{15}, 12 g); *meg(h)o* II 6_5 (10 g); — *henne* dsg V 2_{16} ofl. — *þessi* Pr.$_{18}$ (9 g; *-e* IV 14_3, 4 g) *þessir* VI 3_4 (*-er* II 2_4 VIII 8_9), svagar millom *o* og *u*: *þesso* II 4_{22} (4 g; *-u* II 7_2, 3 g) *þessor* IV 14_8 (3 g) *þessom* IV 11_7 (2 g; *-um* I 1_{11}, 2 g).

Merkn. 14. Tristavingsformer svagar millom *-o* og *-u*, men hev oftast *-o* og *-um*; sjaa ovanfor 1, b.

Merkn. 15. Um avleidningsendingar er aa merka:

a. Handskrifti hev subst. paa *-end*, *-endi*, *-ing*, *-ingi* utan umsyn til vokalen i stavingi fyre: *uitend* VIII 8_8 *uankunnend* Pr.$_{48}$ *likende* IV 3_{52} *skillningar* II 1_{10} *ræfsing* IV 3_{54} ofl. *morðinghi* IV 12_{15} ofl.

b. Adjektiv paa *-legr* og adverb paa *-lega*, t. d. *kristilega* asf Pr.$_{23}$ *loglegh* I 2_5 *andlegra* gpl II 2_6 *iðulega* Pr.$_{4\cdot 10}$ *æinkanlega* Pr.$_8$ *auðsyni-lega* II 2_9 *løynilega* II 8_3.

c. Vokalen i den etterhengde artikel rettar seg etter vokalen i fyre-vegen, t. d. *rætren* VII 22_4 *salena* (sjæli) IV 18_{36} *landeno* Pr.$_5$ *hæimin* II 1_{15} *huðina* VIII $1_{7\cdot 8}$ *husit* VI 7_{10} 13_9. Undantak:

e for *i*: *morgunen* as VI 6_3 *orskurðren* IV 18_8; *sæktena* III 8_7 *sæk-tenni* III 14_{14}; *knældet* VI 17_{29}; *logen* VII 6_{15} (*-in* IV 17_{11}).

i for *e*: *gardinum* VI 18_4 *k(onon)gdominum* IV 20_{23} *þiofin* VIII 4_5; *bokin* II 4_{39} (2 g) *bokina* X_{46} (*-ena* $Pr._{19}$) *bokinni* $Pr._{21}$ (3 g; *-enne* $Pr._{18}$ III 15_4); *barnit* II 4_{21} *fearins* VII 12_{18} *folkit* II 3_1 *folkinu* II 2_{12} (4 g) *maltið* VI 14_9.

o for *u*: *hofðingionom* II 2_{15} (*-unum* $Pr._{27}$).

u for *o*: *bonum* VII $24_{8 \cdot 9}$ *mannenum* IV 6_2 (*-enom* IV 6_2); *konunnar* gsg IV 29_2 (3 g).

Merkn. 16. Oftast *sik*, t. d. I 5_{18} (*sek* II 7_1, 18 g).

11. Adjektivartikelen er *hin*, *hin*, *hit*, t. d. $Pr._{26}$ I 1_2.

12. *þ* og *ð* vert bruka paa vanleg maate, *ð* etter vokalar, *f*, *g* og *r*; etter *l* stend *d*, soleis *talldir*, *talder* fleire stader, t. d. II $4_{8 \cdot 16}$.

Merkn. 17. 2 pers. pron. i plur. heiter *þer*, t. d. $Pr._4$.

13. *fn* er det vanlege i ord som *hæfndir* IV 18_{16} *hæfndin* IV 21_7 ofl. *hofn* III 6_2 *lifnar* IV 15_9 *nafne* II 4_1 ofl. *næfna*, *nefndir* I 2_3 I 1_5 ofl. (*nemfna* I 1_9) *ofn* VI 9_3 *sofna* III 4_{17} ofl. *stafna* III 2_{10} *stæfna* III 4_4. Undantak *iamnan* I 1_3 *iamnaði* dsg VI 3_{40} *iamfnaðe* III 6_{11}; *helminng(a)* III 8_{10} (3 g; *helmninga* V 3_{10} *hælningi* I 4_5, 4 g).

14. Den gutturale spirant vert ofte skriven *gh*, ogso etter *l*, *n* og *r*, t. d. *dæghi* I 3_{19} *loglegh* I 2_5 *hellghu* I 1_2 *refsingh* $Pr._{40}$ *torghe* VI 8_{32}.

15. Handskrifti hev *ft* i ord som *aftans* VII 16_8 *aftr* II 10_{21} *æftir* $Pr._{15}$ (*eftir* II 7_7 ofl.) *hoftum* dpl IV 9_8 *hæfta* III 14_4 *krafte* II 1_3 *lofthus* VI 8_{10} *skæftra* III 11_3 *tuftir* VI 5_3 *þofto* III 11_1.

Alltid *ællifta* II 4_{32} *gifta* V 2_{10} *haft* part. III 13_5 *tolfta* II 4_{35}; oftast ogso *køyfti*, t. d. VII 5_4 (*køypti* III 17_3 VI 16_8).

I sume ord er svaging millum *ft* og *pt*: *hæipt* IV 17_{12} ofl. *hæiptugri* IV 20_5 (*hæift* IV 18_{29} ofl.) *lerept* VI 16_4 (*-eft* VI 8_{13} ofl.) *opt* II 3_6 (*oft* IV 17_{12} ofl.) *skapti* IV 14_5 (*skafti* IV 22_2 ofl.), *skipta*, *skipt* III 4_{12} ofl. (*-ft* V 14_1 V 1_{14}), *skriptum* IV 17_{13}.

Merkn. 18. Handskrifti hev *fs* i ord som *refsa*, t. t. $Pr._{29}$.

16. Former av ymist slag:

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e—i*. Av ord med *e* er merkande: *brennr* III 4_{17} *renna* v. VI 3_{19} *evazt* v. III 4_{19} *tvænt* II 4_{21} (IV 19_{15}); med *i*: *þrimr* III 4_{18} ofl. *e* og *i* skifter i *þrenningu* II 4_1 og *þrinningu* X_{59}, *uiganda* part. IV 12_{17} ofl. og *veganda* IV 13_8, *vegen* part. IV 12_{36} ofl. *reget* part. ofl. IV 12_{12} *hins rigna* IV 12_7 *hins regna* IV 12_{13} (jfr. *viga* i G, § 30, 16a). I Hird. (med same hand) *snimma* kap. 25_{20}.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o—u*. Hertil former med *o*: *-konar* VII 28_{14} (ogso *-kyns* VI 8_{29}) *ærtogh* III 8_1 ofl. *hertoghe* II 8_1.

Med *u*: *guð*, t. d. II 1_9 *gull*, t. d. VII 5_{13} *sun* Pr.$_1$ ofl. *opukka* obl. IV 24_5; (jfr. nyn. *utukka* f. Shl. Voss, og *tukkna* m. (for *toknad*) Hard. (Kvam) med fleire dilike ord hjaa Ross). *uxa* obl. III 14_7 (*yxn* VII 6_9). — *rufin* part. VI 12_{14} er venteleg svensk paaverknad (= *rofin* IV 13_{12}); jfr. berg. folkem. *skötten* partic., og *skutten* hjaa Abs. Pedersen.

Med lang *o*: *bœar* VI 3_3 *bonde* II 5_{22}; med lang *u*: *hiuna* V 3_9 ofl. *hiunskap* Pr.$_{32}$.

Av andre ord som skifter med *o* og *u* i norske maalføre hev handskrifti *klocko* I 3_{15}.

Præp. *or* (alltid) og præfiks *or* i: *oreigi* VII 13_{16} *orlendis* IV 9_3

c. Frumnordisk *aiw* hev vorte *io* i *miot*, adj. n. IV 18_{18}; svagar millom *æ* og *io* i *sæ* asg VI 8_{24}, men *sio* asg III 3_{12} *sio* dsg III 3_8; *æ meðan* V 7_{30}.

d. *α*. Handskrifti hev endingi *-endi*: *likende* IV 3_{12} *lunnendum* II 10_7 *rangendum* IV 18_{23} *rettenda* gpl II 2_4 *sannendi* IV 18_{21} ofl. *þarfenda* III 1_6. Undt. *rettyndi* IV 3_8 Pr.$_{24}$ (trøndsk paaverknad).

β. Adjektiv paa *-igr* og *-ugr*: *kunnigir* Pr.$_{13}$ *nauðigh* IV 3_{51} *skylldugir* I 2_9 *vuærðugr* II 7_4.

e. Ljodbrotet er ikkje gjenomført i *spellum* dpl II 4_{18} (4 g); *gellda* (betala) VII 12_{15} kann vera skrivemaate for *giælda* (t. d. VII 13_{11}) av *gialda*, liksom umsnutt *giærð* s. f. VI 5_7 kann vera skrivemaate for *gerð* (III 7_{12}); i *fiermenningar* IV 17_{18} kunde *fier-* vera ljodbrot (for *fiær- fiar*) av *fer-*, som elles er det vanlege ogso her, t. d. *fermenningar* IV 8_4 12_{12}.

f. Vokallengjing.

Framfor *l* + konsonant er det mest likt til at der ikkje hev vore lengjing av vokalen; for dette talar *bolkum* Pr.$_{18}$ og endingarne med *-u* og *um* i ord som *frealsum* IV 12_3 *sealfum* X$_{33}$ (4 g); for *halfu* som er den vanlege form, t. d. I 5_8, finst 2 gonger *halfo* VI 1_3 VII 12_{20}. Dersom stomnvokalen hadde vore lang i desse ordi, vilde visst fleire av deim havt *o* i endingi. Ogso *holf* apn I 6_2 *siolf* IV 29_{16} (2 g) talar for det same.

Merkn. 19. Aksentar vert ikkje bruka; men lang vokal vert stundom skriven tvifelt, t. d. *baat* III 2_{16} *seet* (part. av *siá*) IV 22_7.

g. Vokalstytting.

æ hev vorte stytt til *e* i *henne*, som her er den vanlege form, t. d. V 2_{16}.

Tviljoden *au* hev vorte *o* i *brott*. *æ* stend for *æi* i *græði* V 12_8 *hæðni* IV 3_{34} *mær* II 6_3 (misskr. eller svensk innverknad). *œy* hev

vorte *œ* framfor samansett konsonant i *rœndir* VI 3_{26} (part. av *røyna*). Sjaa elles ovanfor under **9 a**.

h. Ymse vokalhøve.

α. Stutt *œ* hev vorte *e* i *kemr* I 2_6 ofl. for *kœmr* som likevel ogso her er den vanlegaste form, t. d. I 5_4; *ællzslekking* VI 3_{33} (*ellzslœkking* VI 10_5) *slekter* part. nsm VI 10_5.

Lang *œ* hev vorte *e* i labialt umvære i *færa* v. V 17_9 (= *fœra* t. d. V 20_9) *lepi* 3 sik (av *laupa*) VII 13_5 *sammeðr* V 7_{73}; jfr. *bearens* I 2_2.

Merkande er: *smior* VI 16_5 (5 g; *smœrs* III 10_7), *ertogh* og *ærtogh*, t. d. III 8_1. *ærendz lausu* VI 2_1 *œxar* gsg IV 19_6.

β. *i* hev vorte *y* framfor *l* + konsonant: *sylfr*(*s*) I 2_4 ofl. (-*i*- VII 9_3); men *i* held seg framfor *r* + konsonant, t. d. *hirð* II 5_3 ofl. *virða* VII 19_8 *kirkia* II 1_1.

γ. *y* held seg oftast i *þyckia* I 3_5 ofl. (ogso *þickia*, t. d. Pr.$_9$), er vel *i* i *firi*, skr. *f* med *i* yver; oftast *ifir* t. d. II 7_4 *ivir* Pr.$_{26}$ (*yfir* VII 6_{14}) *imis*- II 3_4 ofl. (*ymis* gsn II 2_1; *skulu* hev i imperf. oftast *skuldi* (III 13_5) men ogso *skilldi* Pr.$_6$ VI 9_9; *herbirgi* IV 3_{46}.

Merkn. 20. For *y* steng *iu* i *biugmiols* III 10_{10}, som vel maa vera svensk paaverknad, med di *biug* er ukjent i norske maalføre.

δ. Endings-*a* i komp. neutr. paa -*ara* hev vorte -*e* i: *liosare* Pr.$_{13}$ *uiðare* III 2_7 *sannare* VII 6_{14}; men ogso *a* finst t. d. *sannara* VIII 16_8.

ε. Yvergang fraa *o* (*u*) til *e* i ljodlinn staving er der ikkje merke etter.

ζ. Etter *œ* er innskoten *y* i staving etterfylgd av ending som inneheld *i* i *œyxi* asg (øks) VII 6_7 (*œksar* gsg IV 19_6).

i. Konsonantyvergang.

α. *ðl* > *ll*: *brullaupum* IV 19_3 (jfr. *mullaugu* Hird. 47_{14}) *skrilliosom* VI 9_7.

ðn > *nn*: *Sunnes* VII 26_6.

rl > *ll*: *kallar* III 8_4 (*karlmen* II 6_2).

β. *lr*, *nr* etter lang vokal hev vorte *l*(*l*), *nn*: *þræll* ns. III 3_{13} *hæil* adj. nsm II 6_{12} *sælle* adj. komp. IV 18_{18} *svæin* nsg III 8_8 *þion* nsg III 1_5 *skamsynnar* adj. gsf II 2_{16}.

γ. Klanglaus konsonant hev vorte klangfør i *skiælldili* VI 8_9 for *skialdþili*; denne yvergangen er truleg berre for auga, jfr. *skjeldtile* Hard. Sogn, *skjentile* Voss.

δ. *t* hev vorte *ð* i endingi -*it*, naar stomnen endar paa *t*, t. d. *maltið* s. n. VI 14_9 *uitið* s. n. III 11_7 *uitið* 2 pp (av vita) Pr.$_4$ *getið* part. Pr.$_4$ *slitið* part. VIII 15_4 (i Hird. 50_5 ogso *iattað*, men her i Bylogi *iattat* II 3_{13}).

ð vert i utljod skrive *t* i *handzsalat* npn VII 4_1.

r > *m* i *helmingr* for *helfingr*, sjaa ovanfor i **13**. *mit* 1 pers. pron. dual. IV 23_5 (= *vit* IV 23_5).

j. Konsonantburtfall.

α. Umfram det vanlege burtfall av *g* framfor *l* og *n* (*likt* I 5_{17} *noghar* IV 18_5), av *h* framfor *l*, *n* og *r*, og av *v* framfor *r*, *u* og *o*, er merkande:

h hev falle burt i *þusundrat* X_{54}.

l hev falle burt framfor *f* i *hava* (for *halfa*) VI 7_4 VI 15_8 *seafsætt* IV 19_4; dette slag burtfall er no ukjent i denne landsluten, men etter sume merke aa døma hev det i gamle dagar vore meir utbreidt enn no.

Merkn. 21. Ved jamlaging etter andre former hev *v* kome innatt i *volldit* part. $Pr._{48}$ *vorðit* V 24_8 (for *orðit*).

β. Konsonant millom konsonantar er burtfallen i *giælkyri*, *gialkyri*, t. d. I 1_6 III 10_{13}, *verallect* II 2_5 (*-ld-* i same lina).

γ. I utljod hev falle burt:

b i *um*, allstad for *umb*.

m i 1 pers. plur. framfor *ver* i *skulu ver* III 1_6; men oftast vert *m* standande, t. d. *Byðium ver*, *þackum ver* $Pr._{47-50}$.

r i nom. sing. av *sun* $Pr._1$ ofl. og elles ofte i nsm av ord med stomn som endar paa *r*, t. d. *huer* I 2_{10} *nokor* I 3_{17}; sameleis i *uið* præp. t. d. $Pr._9$; i *hyl* 3 sp (av *hylia*) IV 20_{15} *skil* 3 sp (av *skilia*) V $1_{5.6}$, som kanskje hev sin grunn i samanfall av formerne for 1ste og 3dje person i præsens (jfr. **17**, *ε* her nedanfor);

i endingi *-ra* i gpl *bæzta* $Pr._6$ (aalment *-ra*, t. d. *slikra* $Pr._{14}$);

i ljodlinn staving etter vokal, *annara* (for *annarrar*) V 7_{78} (jfr. *þessara* gsf Hird. 26_7) *engi* npm II 4_8 (*-ir* V 3_7).

n i *himiriki* II 1_{19}.

Um burtfall av *ð* etter *r* sjaa under **k** her straks nedanfor.

k. Konsonantinnskot.

ð er innskoten etter *r* i *svorðnum* (part. av *sveria*) II 5_{12}. Dette synest visa at avskrivaren hev vore i tvil um kva tid det skulde vera *r* og kva tid det skulde vera *rð*, eller at *ð* i talen hadde byrja falla burt etter *r*; dette finn studnad i Hird. som er skrivi med same hand, og som gjer fleire slike mistak: *varðnaðar* 38_{35} *landvorðnum* 38_{19} og umsnutt *ortak* 38_6 (for *orðtak*). Av anna slag er vel *sirðla* adv. Hird. 25_{15} for *siðla* eller *siðrla* (metathes?), no *sirle* Hard.

n er innskoten i *gengnum* præp. III 12_{12} (= *gegnum* IV 15_8).

r er innskoten i *meðr* $Pr._1$; elles *með*, t. d. $Pr._9$.

l. Konsonantlengd.

α. For stutt konsonant stend stundom lang, soleis vanleg *ll* framfor *d*, t. d. *ælldr* VI 3_{16} ofl. *ællzti* II 4_{27} *giallde* VII 25_{16} *golldet* VII 12_{12} *skulldar* VII 10_3 *tallder* II 4_{34} *valld* II 2_6; *n* vert ikkje lengd i denne stoda, t. d. *land* II 5_{11} *stendr* VII 11_4. Dette synest vitna um palatal uttale av *l*, men ikkje av *n*, framfor *d*. Ogso framfor *g* finn me stundom *ll*: *hellghu* I 1_2, men oftast berre *l*.

Ogso elles vert konsonantar stundom lengde baade etter lang og stutt vokal, t. d. *ioll* VI 3_4 (= *iol* III 7_7) *karlla* VI 7_1. For stutt *t* stend ofte *tt* i *uttan* I 3_{24} (ogso *utan*, men sjeldan) *utt* adv. VII 23_4; fleire døme er: *att* præp. III 6_1 (oftast *at* I 3_{15}), *skips brottom* dpl VII 13_{25} *fott* (ɔ: *fót*) X_{31} *hæittir* 3 sp IV 12_{22} *slimu settri* IV 27_2.

β. For lang konsonant stend ofte stutt. Soleis:

etter lang vokal: *bœt* part. I 4_{14} *hat* adj. n. (ɔ: *hátt*) VI 4_4 *miot* adj. n. IV 18_{18} *not* s. f. III 4_6;

etter stutt vokal: *annara* gpl Pr.$_{34}$ ofl. *dryk* I 3_{19} *dyr* f. (dør) III 4_4 *flut* part. I 2_7 *gamal* nsm V 20_2 *got* adj. n. (av *góðr*) II 1_{18} *hin* nsm II 4_{27} (alltid), *leg* 1 sp (av *leggia*) II 8_2 *man* IV 4_3 (*mann* 9_9) *men* (pl. av *maðr*) alltid, t. d. I 2_8 *ros* s. n. (øyk) VII 20_1 *skom* f. IV 12_{33} *tryglega* II 8_4 *up* II 1_6 ofl. (ofte).

Merkn. 22. *oss* pron. vert oftast skrive soleis, men ogso *os* X 60.

m. Ymse konsonanthøve.

k-ljoden vert alltid skriven *k*; for lang *k* vert skrive *ck* og *kk*: *backa stokka* III 2_9 *klocko* I 3_{15}. Framfor *æ* (stutt og lang) vert ikkje sjeldan skrive *ki* (og *gi*), t. d. *kiændr* part. IV 12_{37} *kiæra* I 3_{25} *giælldr* 3 sp VII 12_{14} *giæta* I 4_8, men oftast berre *k*.

Upphavleg *v* vert skriven *u* eller *v*: *Uer* pron. II 1_9 = *ver* II 1_{10} *uit* s. n. V 19_9 *vinnr* 3 sp IV 29_7. Merk: *Biorgwin* Pr.$_3$ ofl. *-vinar* IV 15_1 *-uin* X_{46}.

Upphavleg bilabial spirant vert skriven *u*, *v* eller *f*, i utljod alltid *f*, t. d. *hæuir* 3 sp (av *hava*) I 1_{12} = *hævir* II 2_5, *ivir* præp. II 1_{17} = *ifir* II 2_7 *hafa* II 1_2 = *hava* II 2_7 *Olafs* I 1_2 *lif* IV 17_2.

z = *s*: *mannz* VI 13_5 *ryskiazt* IV 22_1 *varðhalldz* VI 3_5 *vorðzlu* VI 10_{13}; = *ts*: *moz* III 4_2; = *ds*: *utlenzkr* III 4_{11}; = *st*: *kaupaz* VII 9_1. *z* er yverlaups i: *huinzsku* VI 3_2 (jfr. ogso *nauðz syniar* VI 10_7 *handzsalat* VII 4_1 ofl.

Merkn. 23. I *mozc* VII 12_{16} 16_1 *Pilazc* II 1_4 *skycz* IV 14_5 synest *c* vera misskriven for *t* (etter ei handskrift, der *c* og *t* hev vore skrive mykje sameleis).

17. Nokre ordformer.

α. Substantiv. *sauðar* gsg III 8_{9} *læknes* gsg IV 9_{10} *baðom vegin* dpl III 18_{6} VI 8_{29} *veitr* f. npl VI 4_{3} *ævar* gsg II 10_{17} (yvergang til sterk bøygning); yvergang fraa sterk til linn bøygning syner *ræiðir*, m. (III 1_{10}) *ræiða* obl. III 2_{16}, *ænda* obl. Pr.$_{51}$. Av gen. plur. er merkande: *bryggna* VI 4_{11} *kistna* VI 8_{21} *næpna* VIII 14_{1}, *ræiðna* III 6_{12}, *fylkna* III 6_{12} (av *fylki* n.). — Merk: *a Frostaþingi* II 3_{12}.

β. Adjektiv. *bæzta* gpl Pr.$_{6}$ (= *bæztra* III 1_{12}). Komparativ paa *-ara* og *-are* i neutrum (sjaa ovanfor under **16 h** *δ*.

γ. Pronomen. Pers. pron. *ver* pl. II 1_{10} ofl. *nit* dual. IV 23_{5} *mit* IV 23_{5}.

Av *þessi* er merkande: *þessor* apn IV 14_{8} (= *þessi* I 4_{3} ofl.) *þesse* dsf X$_{51}$ (= *þessare* IV 15_{8}); *þuisa* dsn Pr.$_{27}$ (3 g; oftast *þesso*, t. d. II 4_{22}); *þæima* dsm og dpl I 3_{6} (7 g) *þessa* gpl II 2_{14} III 12_{8} (*þessara* II 4_{38}).

en rel. pron. IV 17_{17} (2 g).

Av *engi* er merkande: *engin* nsm IV 23_{10} (*engi* I 1_{15}) *engi* npm II 4_{8} (*-ir* V 3_{7}); *engi* f. og npl IV 14_{4} 18_{6} *engare* dsf V 24_{7} *engaru* gpl Pr.$_{34}$.

I *nokor* vert formerne ikkje samandregne, um endingi byrjar med vokal: *nokorar* Pr.$_{33}$.

I *æin huer* (ell. *huær*) I 4_{3} vert baae ord bøygde: *æins huærs* gsm IV 11_{8} *æinu hueru* IV 3_{21}.

δ. Talord. *tuæim* dpl II 2_{2} *þrimr* IV 22_{12} (3 g); *seautigir* X$_{54}$.

ε. Verb. Notidformer: *ek em* II 7_{4} *lygr* 1 sp II 8_{9} 9_{6} 10_{11}, som syner saman med *hyl* 3 sp IV 20_{5} *skil* 3 sp V $1_{5\cdot6}$ at formerne i præs. sing. held paa aa falla saman. Elles er dei regelrette former dei vanlege. — Merkande er ogso: *brægðr* 3 sp IV 15_{2} *helpr* 3 sp VIII 1_{2} *truir* 3 sp II 1_{10}. Um *takr* (= *tækr*) sjaa merkn. 8. 2 pp endar paa *-t* (*ð*): *skulit* Pr.$_{7}$ *trøystit* Pr.$_{8}$ *varkynnit* Pr.$_{47}$.

Ubøygt præs. part. er *griplande* dpl II 3_{9}.

Refleksive verb endar oftast paa *-zt*, t. d. *finnazt* I 1_{6}, ogso (*-zst*) *-st*: *skerst* I 4_{10}, sjeldan *-s*, *-z*, *-zc*, *-sc*, t. d. *skils* V 5_{1} *slæz* I 3_{17} *iðrazc* II 1_{16} *lizc* VI 9_{4} *berasc* II 5_{1} (*-zt* og *-st* misskrive eller mislese for *-zt*, *-st*? jfr. ovanfor um *z*, merkn. 23).

ζ. Adverb. *ellar* (elles) VII 19_{11}; *elligar* II 5_{10}; *varla* IV 18_{26}.

η. Præpositionar. *millum* Pr.$_{28}$ ofl. *a meðal* III 7_{2}.

ϑ. Konjunktionar. *ella* (eller) VII 25_{2} = *ellar* V 20_{9}; *fyr er* (ɔ: fyrr en) Pr.$_{19}$.

§ 41. Handskrifti minner i mangt um G og maa, mest paa grunn av ljodsamhøvet og *u*-ljodbrigdet av *a*, reknast til nordvestlandsk. Likevel er der so mange undantak fraa det vanlege nordvestlandske og tilnærring til hordske maal, at boki skapar ein yvergang til sudvestlandsk maalføre.

XI. Fragment av Henrik Harpestrengs lækjebok (Harp.).

Grunnlag: upphavsskrifti (2 blad) Am. 696 4to I. Sjaa Gamalnorsk fragment av Henrik Harpestreng, Vid. selsk. Kristiania 1906.

§ 42. I desse fragmenti finn me:

1 a. *u*-ljodbrigdet av *a* ogso framfor halden *u* er gjenomført og vert oftaste skrive *o*: *blodru* 1_9 ofl. *hofud* 2_{14} 4_{29} *nosum* 1_{11} *ollu* 1_5; 1 gong vert skrive *au*: *daunsku* 3_{32}.

Merkn. 1. Av *munu* og *skulu* hev hdskr. berre *man* 3_{33} 3 sp og *skal*, t. d. 4_7.

b. Substantiv f. paa *-an*: *prutnan* 2_{26}. — Av particip paa *-aðr* (*stappadr* 2_{15}) i nsf og npl er der berre eit par døme: *stoppud* nsf 1_{12} (*-ut* 1_1, 4 g) (*purk*)*ad* npn 1_{21}.

2. *u*-ljodbrigde av *á* i *nott* 1_{28}.

Merkn. 2. Av ordformer som *u*- og *v*-ljodbrigdet ofte hev innverknad paa, er merkande: *hon* pron. 1_1 ofl. *-gerer* 2_{12} ofl. *gærer* 1_3 1_{25} *giorer* 2_2 (her danisme?). — *mikla* asf 3_7 *mikilli* dsf 3_{25}. — *millum* 3_{26} (2 g). — *þyckua* asf 4_9.

Merkn. 3 Etterljodbrigde ved *u*- i *synsistr* 1_{15} ofl. (svine-istra) av *suínsístr* > *suinsístr* > *synsistr*, skrive *synnsistr* 2_{19}. Dette synest vera eit godt døme paa at *ui* kann verta *y*, um det ikkje kjem *u* i næste staving.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert skrive *e*, t. d. *eppli* 4_{15} *uex* 3 sp 3_{27} *tekr* 3 sp 4_6 *berendi* 3_{29} *leggiazt* 4_2; 1 gong *æ*: *bæzt* 3_9.

Merkn. 4. *hverr* pron. 1_{16} 3_{34} *huerr* 3_{33} 4_{27}.

b. *e*-ljod av upphavleg *ei i*.

c. Upphavleg *e* vert oftaste skriven *e*: *er* 3 sp 1_3 *etr* 3 sp 1_3 *Drekkr* 3 sp 1_8 *uerk* 1_8 ofl. Undantak: *æða* 1_{13}.

d. Upphavleg lang *e* vert skriven *e*: *lettr* 3_7 *ulett* 1_{25} 3_{19}. Um *reittan* 1_{31} sjaa nedanfor under **16**.

Merkn. 5. Paa etterljodbrigde ved *i* er der ikkje døme.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert oftast skrive *æ*: *nætr* 1_{12} plur. av *nott*, *munnsære* 3_9, *þær* pron. 4_{18}, *þuærr* 3 sp 1_{13}, *lætr* 3_1 *færr* 3 sp 1_{18}; *ę* 1 gong: *męr* nsg 4_3 (mey). Undantak: *leknesdoms* 4_{14} (*læknes-* 1_9 ofl.) *lerverk* 3_{16} 4_{10} (men *lævra* gpl 4_{17}) *letr* 3_{12} (3 g).

5. Handskrifti hev *þat* 1_{10} ofl.

6. *i*-ljodbrigdet av lang og stutt *o* vert skrive *ǫ* (*ø*, *ǿ*) *sǫtan* 3_{27} *grǫnn* 4_{22} *kǫmr* 3_{17}.

7. Privativ partikel er *u*- *ulett* 1_{25} *ukunnigu* 2_{21}; 1 gong *o*: *okunnigan* 2_{22}.

8. Halvljoden synest ha vore *e*: *liver*? 1_{23} skrive *liu*^{s}*r* 3_{29} *liv*^{s}*rr* 2_{2}. Elles vert halvljod ikkje skriven. I *konr* 4_{7} plur. for *konor* og *sprungr* 4_{18} for *sprungur* er vokalen i endingi ikkje skriven, venteleg fordi han var av same slag som vokalen i hovudstavingi.

9 a. Tviljodarne vert skrivne:

au, t. d. *augum* 1_{11} *blautri* 1_{12};

ei (oftast) t. d. *eitr* 1_{29} *þeim* 1_{11} *steini* 4_{12}; men ogso *æi*: *hæilsar* 3 sp 3_{11} (*heilsar* 3_{23}, 4 g) *hæilsu* obl. 3_{6} *huæitistump* 1_{27} *mæira* 1_{30}.

ey (oftast): *reyk* dsg 3_{6} *leysir* 4_{32} (*løysir* 4_{26}).

b. Stigande tviljodar vert skrivne *ia*, *io* osfr. t. d. *iafnan* 4_{4} *miok* adv. 1_{8} *frio* 1_{20} ofl. 1 gong *eo* i *freo* 1_{25}.

Konsonantisk *u* vert skriven *u* eller *v*, som ogso elles skifter i handskrifti: *huæiti*- 1_{27}, *hverr* 1_{16} = *huerr* 4_{27} *Sua* 2_{34} *sueitaz* 3_{14}.

10. Ljodsamhøvet i endingar er gjenomført etter dei vanlege reglar, so det stend:

a. *e* etter *a*, *á* *e* (upphavleg), *o*, *ó*, *æ*, *ǫ*, t. d. *manne* 1_{25} 3_{18} *uatne* 2_{21} (3 g) *late* 2_{15} *krende* 3_{22} *henne* 1_{3} (5 g) *gerer* $2_{12 \cdot 17}$ *kome* 3_{15} *mote* 2_{5} *munnsære* 3_{9} *gærer* 1_{3}.

Undantaki er: *allir* 2_{6} *hunangi* 3_{8} *verði* 4_{18} *uedri* 3_{1} *sodin* $3_{15 \cdot 22}$ part. f. (*soden* 2_{23}, 3 g) *sodit* $3_{5 \cdot 29}$ *skorit* 4_{14} *rotinn* 4_{13} *rotin* 4_{30} *læknis*- 1_{10} (*læknes*- 1_{17}, 3 g). Som dømi syner er det mest particip som hev tilstemne til *i*. I alt er der 12 undantak mot 37 høve etter regelen [1].

b. *i* etter *ę*, *i*, *í*, *u*, *ú*, *y*, *ý*, *ǫ*, *au*, *ei*, *ey*, t. d. *eppli* 4_{15} (2 g) *merki* 1_{24} (2 g) *ruuit* part. 4_{16} *kuidi* dsg 4_{29} *litit* 3_{12} (2 g) *þrutit* 1_{7} *luti* 2_{31} *husi* 3_{24} *fyllir* 2_{33} *mykir* 2_{34} *hoggit* 4_{14} *blautri* 1_{12} *þeirri* 1_{19}.

Undantak er *leyser* 3 sp 2_{28} (-*ir* 4_{20}, 2 g), 1 undantak mot 47 regelrette tilfelle.

c. *o* etter *e*, *o*, *ǫ*, t. d. *ero* 1_{21} (alltid) *kono* 4_{26} *norreno* 3_{32}.

Undantak *vætu* 3_{7}; 1 undantak mot 7 regelrette høve; det latinske *oleum* 4_{11} (2 g) *oleo* 2_{7} (3 g) er ikkje medrekna.

---

[1] Dei tilfelli hdskr. hev avstyttingsteikn for endingi -*er* eller -*ir*, er sjølvsagt ikkje medtekne, men berre dei fullt utskrivne endingar.

d. *u* etter *ę*, *i*, *í*, *u*, *y*, *ǫ*, *au*, *ei*, t. d. *eplum* 4_{17} *kuistum* 4_{17} *sinum* 4_{29} *lungu* 2_{10} *fyrstu* 3_{17} *ollu* 1_{5} *hofut* 2_{14} *daudu* 3_{5} *hœilsu* 3_{6}.

Undantak *eyro* 2_{15}; 1 undantak mot 47 regelrette høve.

Alt i alt er av 153 tilfelle 138 regelrette og 15 undantak.

Merkn. 6. Um ljodsamhøvet i avleidingsendingar er det ikkje raad til aa vita noko visst, med di me finn berre dømi: *idulega* 2_{27}[1] *skadlig*^{s} npm 2_{6} *storliga* 1_{2}; *fleckottr* 3_{34}; den etterhengde artikel i: *loginn* 1_{17} 2_{1} *barninu* 3_{20}.

Merkn. 7. Det refleksive pronomen vert skrive *sik*.

11. Adjektiv-artikelen er *hinn* 4_{3}, *hit fyrra* 1_{10}; merk »*et mæira*« 1_{30} (= *mæira*).

12. Handskrifti hev *þ* paa vanleg vis i gnorsk; i staden for *ð* vert allstad skrive *d*.

13. Um maalføret hev havt *fn* eller *mn* er ikkje lett aa sjaa av det einaste døme *iafnan* 4_{4}.

14. Spirantisk *g* hev ikkje serleg teikn.

15. Handskrifti hev *ft* i *eftirburd* 2_{28} *oft* 2_{33} 3_{7} *kraft* 4_{31}.

Merkn. *fs* i *Cafsia* ved mislesnad for *Tafsia* 4_{8} (ɔ: *Tapsia*)[2].

16. Former av ymist slag.

Frumnordisk *aiw* hev vorte *io*: *frio* 1_{20} (4 g; *freo* 1_{25}), *miora* komp. 1_{10}.

Adjektiv paa *-igr* og *-ottr ukunnig-* 2_{21}; *fleckottr* 3_{34}.

Ingi vokallengjing framfor *l* + konsonant: *hiolp* 1_{19}. Aksent yver lang vokal er berre bruka 1 gong i: *fœrr* 1_{18}.

a held seg i ljodlinn stoda, ogso i komp. neutr. *heitara* 3_{27}.

Stutt *e* og *œ* skifter i: *kœmr* 3_{17} og oftare *kemr* 2_{21} (4 g); *œnga* obl. 1_{4} og *einga* 3_{20} av *engi*, *œngi* (for *œngui*) m. asthma.

Lang *æ* hev vorte *œ* i *nœst* 4_{6}, som vel er jamlaging etter eit komp. *nœre* for *nære* (*nœre* D. N. I 228_{7}; Sogn 1334). Lang *æ* og *œ* skifter i *munnsære* 3_{9} og *munnsœre* 1_{6} (sjaa Fragm. av Henr. Harp. s. 10 og s. 13).

Lang *œ* hev gjenge yver til *e* i *norreno* 3_{32}; jfr. *a noreno* Barl. 39_{5}.

i held seg framfor *l* og *r* + konsonant: *silfr* 4_{8} *ilm* 3_{27} *stirt* 2_{34}.

fir^{s} præp. 2_{6}, elles berre *f*^{1} (ɔ: *firi*?).

e hev gjenge yver til *ei* i *geingr* 3 sp 3_{30} *einga* obl. 3_{20} (sjaa Harp. s. 11). Sameleis lang *e* i *reittan* 1_{31} (sjaa Harp. s. 12).

---

[1] Kaalunds lesning, som eg er samd i, i staden for *iafnan*, som eg sette inn etter gissing.

[2] Sjaa Kr. Kaalund: Den islandske lægebog. Kjøbenh. 1907, sid. 358.

æ hev vorte tviljod i *fæir* 1_{26} = *fæirr* 1_{31} for *fær* 3 sp av *fá* (sjaa Harp. s. 12). *uá* > *uo* framfor *n*: *uondre* dsf 4_{23} (men *sua*, *tua*).

h hev falle burt framfor *l* og *r* i: *landreng* 4_{20}, *reinsa(r)* 2_{22} (8 g); døme med *hn* er der ikkje.

gn hev vorte *kn* i *knutt* 3_{26} (er vel = yngre gn. *gnutt* for *gnuit* part. av *gnúa*); *knu* for *gnu* er no berre kjent fraa Valdres.

rl > *ll* i *kallmanz* 4_{5}; jfr. *kalmann* Sfj.

d vert stundom skriven *t* i ending etter vokal: *hofut* 4_{29} *stopput* part. f. 1_{1} og ofte i *uit* præp. t. d. 1_{5}.

p er innskoten i *uarmpt* 3_{12} 4_{1} for *varmt*; *t* i *laustn* 3_{25}, venteleg for *lausn* med klanglaus *n*; jfr. *laustn* D. N. I 361_{8} (Veøy 1358).

For stutt konsonant stend ikkje sjeldan lang, t. d. *færr* 1_{18} *þuærr* 3 sp 1_{13}. *l* vert stundom lengd framfor *d* og *t*, men ikkje framfor *n*, t. d. *elld* 1_{21} *holld* 1_{7} *kolld* 3_{32}, men *hunda* 1_{3}; *alltt* 4_{13} (sameleis D. N. II 306_{8}; Giske 1350).

For lang konsonant stend stutt i *manz* 1_{22} *uatzsot* 3_{10} *stet* 3_{28} (*stett* ofte) *daut* 4_{26}; kann henda berre prikken som skulde staa yver konsonanten er utmaadd.

17. Nokre ordformer.

Merkande er *flæcka* apl. 2_{30} *lungusott* 2_{10}; *lunga* hev vorte kvendkyn; *hialpar* 3 sp (av *hialpa*) 1_{28} = *helpr* 4_{34}. *ual* adv. (vel) 3_{1}.

Refleksive former paa *-azt*: *temprazt* 1_{2} *stappazt* 3_{11} (2 g) *leggiazt* 4_{2} *getazt* 4_{7} *blandazt* 4_{29}; 1 gong *-az*: *sueitaz* 3_{14} *millum* præp. 3_{26} (2 g).

§ 43. Fragmentet maa etter dette vera skrive paa nordvestlandsk maal; det er venteleg ei avskrift av ei eldre gnorsk umsetjing. Sjaa elles det oftnemnde Gam. Fragm. av Harp. sid. 9—16.

XII. Innskrifter.

Antemensalet fraa Stryn[1]. — *Marmorsteinen i Tingvoll kyrkja.*

§ 44. I Bergens museum er der ei merkeleg tavla — antemensale — som i 1826 kom inn fraa kyrkja i Stryn i Nordfjord, der ho hev henge fraa uminnelege tider. Paa tavla er der i tvo rader 8 jamstore rundingar — 4 i kvar rad — med tempera-maalarstykke, som syner fram korleis persarkongen Kosro II førde burt den heilage krossen fraa Jerusalem, og korleis keisar Heraklius vann paa honom og førde

[1] Sjaa B. E. Bendixen: Das Antemensale aus der Kirche von Nedstryn i Bergens museums aarsb. 1892, og pl. II att i boki her.

attende krossen (aar 628). Umkring kvar runding er der ei innskrift som fortel kva bilætet skal syna fram[1].

Innskrifti — som er avprenta millom prøvorne atti boki her — er paa nordvestlandsk maal, som lesaren snart vil sjaa; merkande er samanskrivingi av tviljoden *au* til *ꜷ* paa tavla 8 (*daudir*); halvljoden er *e*: *kemer*, *siter* (1 gong i: *drepir*); det bundne kjenneordet er *enn*, *en*, *et*, som elles er uvanlegt i dette maalføre, og synest her som sumtid elles (jfr. Gildeskraai fraa Gulatingslag § 33 11; sid. 96 ovanfor) aa vera bruka som noko meir høgtidleg enn *hinn*; *hernemde* 3 si for *hernæm-* (*e* for *æ* millom nasalar). Ordet *port* for *lid* (*borgarlid*) og kanskje ogso *prydi* f, som her synest bruka med ei tydning som nærrar seg storlæte, byrgskap = geng. *pryde* (*pride*), fører tanken burt paa engelsk upphav; men samanlikna likevel innskrifti: *fengo daudir men lif ok sivkir heilsv* med Hom. um same emne (Ungers utg. s. 175_{22}): *þa ræis maðr af dauða ok fengo siukir hæilso.* Maalet i innskrifti er god gamalnorsk; halvljoden i *kemer*, *siter*, *drepir* peikar paa tidi umkr. 1300.

§ 45. I Tingvoll kyrkja (Romsdals amt) er der ein marmorstein i veggen attanum altaret, og paa honom ei innskrift med runer som er avprenta i Nicolaysens Fornlevninger — Kristiania 1862—1866, sid. 555. Innskrifti hev ljodsamhøve i endingarne og brukar *e* og *æ* paa same maaten som er vanlegt i nordvestlandsk. Skal ein døma etter formi *minnisk* (imperat. pl.) høyrer innskrifti utvilsamt til fyrste helvti av 13de hundradet, men formi *gerði ek* syner at mykje eldre enn 1250 kann ho heller ikkje vel vera.

XIII. Bergenske diplom.

§ 46. Dei bergenske diplomi fraa 13de og 14de hundradaaret syner fram ikkje so faa innbyrdes ulike maalføre. Soleis er D. N. II 33 fra 1293, som Jon notarius hev skrive, paa trøndsk maalføre liksom alle brevi fraa honom.

Fraa slutten av det 13de hundr. og frametter er ikkje so faa brev skrivne paa ei maalform som ein næmast kann kalla gamalnorsk riksmaal — ei millomform millom trøndsk og vestlandsk — som er næmare umrødd i utgreidingi um dei gamle norske kongebrev, og som ofte skil seg ut fraa nordvestlandsk berre ved di, at *u*-ljodbrigdet av *a* framfor halden *u* vert gjenomført etter andre reglar (sjaa Kongebr.).

[1] Bilæte og tekst minner sterkt um stykket In exaltatione sancte crucis i Hom. (Ungers utg. sid. 174—175), og bilæti høver godt ogso til dette stykket.

D. N. III 37 fraa 1296 er ei prøva paa denne formi. Nordvestlandsk maal synest elles ha vore mykje bruka i Bergen i gamalnorsk tid. Samkvæmet med Firdafylke, dei store ætterne her og paa Sunnmøre, og sambandet millom Munkeliv i Bergen og klostret paa Selja i Nordfjord hev vel gjort mykje til dette. Av bergenske og andre diplom som i gnorsk tid næmast er aa rekna til nordvestlandske, er nemnande:

D. N. II 46 (1299). Regelrett. Merk: *Bioruin*$_{3}$ ds.; *ver*$_{3}$ pron. *smœr*$_{6}$ *logmader*$_{2}$ nsg *yðr*$_{3}$ *eptir*$_{8}$ *hæyra*$_{2}$ *huern*$_{6}$ pron.

— II 58 (1300). Uregelrett: *uætrum*$_{10}$ dpl *enskum*$_{13}$ *Brimanngri*$_{5}$. Merk: *æda*$_{1}$ *sun* nsg$_{2}$ *buðin*$_{6}$ *rider*$_{9}$ præp. *apter*$_{11}$ *høyra*$_{1}$ *læysa*$_{11}$ *smiors*$_{14}$ *redrlausar oc raurhlu* (ɔ: *reðlausar ok rǫrzlu*)$_{15}$ $_{16}$ *margtt*$_{18}$ *ødru*$_{20}$ *reshnar*$_{9}$ 3 sp *þorgylsi*$_{16}$ *huærum*$_{15}$ *annra*$_{18}$ gpl av *annarr*.

— IV 52 (1301). Uregelrett: *Rondom*$_{4}$ *retligt*$_{14}$ *friaslega*$_{16}$. Merk: *d* ofte for *ð*, *æptir*$_{4}$ *ifir*$_{6}$ *domer*$_{7}$ nsg *ryfer*$_{11}$ 3 sp *mærker*$_{12}$ apl *þat hit nedra kæret*$_{13}$ *seom* 1 pp (av *sjá*)$_{14}$ *son*$_{18}$ nsg.

Dette brevet hev Baard Petersson utferda; han var fraa Hardanger. Maalformi i dei brevi me hev fraa honom lyt me for det meste rekna til riksmaal; men i dette brevet er *u*-ljodbrigdet av *a* so stødigt gjenomført at det kjem inn under nordvestlandsk liksom III 153 (fraa 1329).

— II 67 (1303). Uregelrett: *penningom*$_{10}$ *a samo are*$_{12}$ *adrum*$_{19}$ (2 g). Merk: *iærder*$_{4}$ *iærðer*$_{23}$ *honom*$_{6}$ *aptrløysa*$_{9}$ *henðr*$_{13}$ *smørs*$_{14}$ *brentsilfer*$_{15}$ *æptir*$_{16}$ *ofrialsar*$_{21}$. Merk: *huærn*$_{8}$.

— III 64 (1306). Uregelrett: *Allum*$_{1}$ (*ollum*$_{4}$). Merk: *hvært*$_{19}$.

Brevet er prenta etter ei arnemagnæansk avskrift av »en tabt bergensk Codex« (Barth. IV E). Ei mengd av diplomi i denne handskrifti hev vore paa nordvestlandsk fraa 1ste helvti av det 14de hundr.; soleis ogso dei mange forvitnelege brevi fraa bisp Haakon i Bergen, skrivne millom 1337—1341.

— I 117 (1308)[1]. Undantak: *bæsse*$_{6}$ nsg, *østein*$_{6}$ *loghliga*$_{6}$ ofl. *virðulighs*$_{18}$ *stæmdom*$_{6}$ (*fyrnæmdre*$_{14}$ *rendezst*$_{5 \cdot 13}$ 3 si) *sœrkui*$_{15}$ *messu*$_{17}$. Merk: *heyra*$_{1}$ *son*$_{2}$ *jærðar*$_{2}$ *koð*$_{3}$ 3 si (ɔ: *kuað*; jfr. nyn. *kost* i Shl. for *kvaðst*), *þar*$_{5}$ *þat*$_{4 \cdot 13}$ *þæt*$_{7 \cdot 9}$ *anfinn*$_{2 \cdot 7}$ (*Arnfinn*$^{r}_{4}$ ofl.) *hono*$^{m}_{11}$ *ept*$^{er}_{17}$ *hins koronaða*$_{19}$. Det vert gjort skilnad millom *þ*, *ð* og *d* paa vanleg vis, undt. *kærde*$_{2}$ *hafde*$_{12}$ *garde*$_{17}$ (striket gjenom *d* utmaatt av tidi?).

---

[1] Sjaa prøva no. 4 her att i boki. Tilvisningarne er til raderne i sjølve handskrifti.

Dette brevet hev logmannen Eindride Simonsson, som aatte heima paa Nordfjordeidet, utferda. Det er ei god prøva paa gamalt nordfjordmaal; det gjer soleis skilnad millom *þæt* (utan ettertrykk) og *þat* (med ettertrykk), sjaa sida 11, merkn. 13 i denne boki.

D. N. II 90 (1308, Balte klerk). Uregelrett: *sialfum*$_{13}$ *hinna*$_{4}$ art. gsf.

— VIII 47 (1314). Uregelrett: *Sœrkuir*$_{4}$. Merk *þ*, *ð* og *d* skilde; *sun*$_{2 \cdot 3}$ *þar*$_{4}$ ofl. *aftr*$_{12}$ *a sio*$_{7}$ dsg *somikit*$_{8}$ *Bœrghuin*$_{16}$ (*Eyðuin*$_{15}$ (gardsnamn).

— I 146 (1315). Uregelrett: *ollgognom*$_{16 \cdot 17}$ *hondom*$_{7}$ *monnom*$_{1 \cdot 4}$ *stofenni*$_{5 \cdot 12 \cdot 16}$ *stofena*$_{12 \cdot 15 \cdot 15}$ *fyrnemdom*$_{2}$. Merk: *d* for *ð*. *Anne*$_{19}$ (ɔ: *Arne*; jfr. nyn. *onnə* og *ånnə* i Ytre Sogn) *mer*$_{4 \cdot 5}$ pron. 1 pl., *settom ver*$_{18}$ *eftir*$_{6 \cdot 9 \cdot 10}$ *mœsso*$_{7}$ *Sæbion*$_{7}$ *son*$_{7}$ *þan*$_{8}$ *Sæbiannar*$_{9}$ *skolu*$_{11}$ *siouar*$_{12}$ gsg, *bvdinnar*$_{13}$ npl, *sæstofvna*$_{15}$ *þar*$_{13}$.

— II 122 (1315). Uregelrett: *Berguin*$_{5}$ *Vikœar*$_{7}$. Merk: berre *d* og *þ*. *mer* pron. 1 pl.$_{3 \cdot 4}$ ofl. *þar*$_{4}$ *æptan*$_{5}$ *aptr*$_{10}$ *Gratzle*$_{9}$ dsg (ɔ: *Grátle*) *nemfdom*$_{13}$ *smœr*$_{10}$ *son*$_{6}$ *þolleif(r)*$_{5}$ *huærn*$_{11}$.

— I 148 (1316). Uregelrett: *allum*$_{1}$ (men *ollum*$_{33}$) *Besse*$_{4 \cdot 8}$ (4 g) *fodurs*$_{10}$ *uiðrgongo*$_{21}$ *stadfesto*$_{40}$. Merk: *d*, *þ* og *ð* ikkje alltid skilde; *hundraþ*$_{8}$ *þushundraþ*$_{8}$ *ættzleid(dir)*$_{13}$ (15 g) *oskurð*$_{34}$ *oskurd*$_{36}$ *stæmpnu*$_{5}$ *æptir*$_{6 \cdot 13}$ ofl. *son*$_{4}$ nsg *þænn*$_{25}$ *þætt*$_{33}$ *þær* (ɔ: *þar*)$_{10 \cdot 19}$ *stofo*$_{6}$ *-messo*$_{7}$ *iattado* 3 pi 18 *hins*$_{31}$ art. *o-* priv. part.$_{9}$ (4 g), *husprœia*$_{17}$. Synest vera maal fraa Sunnmøre.

— II 129 (1317). Uregelrett: *virðulighs*$_{17}$. Merk: *d* og *ð* skilde. *eptir*$_{3}$ *aptr*$_{10}$ ofl. *ella*$_{11}$ (= *eða*) *vit*$_{14}$ pron. dual. men *mit*$_{15}$ *þatt*$_{14}$ *kemr*$_{12}$ *o-* priv. part.$_{14}$ *son*$_{2 \cdot 15}$ *hueriar*$_{7}$ apf.

— II 143 (1321). Uregelrett: *sender*$_{1}$ *agongolaust*$_{7}$. Merk: *d* ofte for *ð*. *eder* (ɔ: *eða*)$_{1}$ *Sæbion*$_{2}$ *nefnda*$_{11}$ *þat*$_{2}$ *oððrum*$_{9}$ *honom*$_{12}$ *hæifir*$_{2}$ *œyptir*$_{3}$ ofl. *syny*$_{3 \cdot 4}$ dsg av *son*$_{2}$ *vskiptu(m)*$_{3}$ ofl. Halvljod: *Finnir*$_{5}$ (2 g) *fæller*$_{9}$ (av *falla*) *apter*$_{13}$.

— V 69 (1323). Uregelrett: *hœgende*$_{8}$ ofl: *mattull*$_{13}$ nsg (men *mottull*$_{12 \cdot 13}$) *Gunnilde*$_{25}$ dat. *sinne*$_{6}$ dsf pron. *varum*$_{4}$ 1 pi (av *vera*). Merk: *d* og *ð* skilde. *Symonar*$_{2}$ *Jon falkænæra*$_{3}$ nsg *ver*$_{4}$ pron. *þat*$_{5 \cdot 7}$ *-næmfndan*$_{28}$ *lofte*$_{4}$ *æftan*$_{5}$ *smœrs*$_{7}$ *kiœrtill*$_{11}$.

— II 154 (1324). Uregelrett: *meder*$_{1}$ præp. *huarsdaglæga*$_{13}$ *sialfum*$_{6}$ *anemfdom*$_{14}$ *adernempdo*$_{19}$ *skulum* 1 pp$_{15}$ (2 g). Merk: *þ* og *d* (*ð* sjeldan). *namfne*$_{19}$ *nafne*$_{1}$ *namfnlega*$_{6}$ *gœymhlu*$_{34}$ *auranner*$_{23}$ npl (av *eyrir*) *shnunir*$_{23}$ ptc. npm, *apter*$_{23}$ *prester*$_{16}$ nsg, *guders*$_{1}$ *þrimmer*$_{5}$ dpl *þan*$_{13}$ *þar*$_{10 \cdot 25}$ *ver* pron.$_{1}$ ofl. *þersir*$_{21 \cdot 26 \cdot 28}$ nsf *so*$_{15}$ ofl. *-legr(ar)* adj.$_{4}$ (4 g; *-læga*$_{13}$) *o-* priv. part.$_{11}$ (2 g).

Dette brevet hev bispen Audfinn utferda.

D. N. I 181 (1325, fraa korsbrøderne ved Kristkyrkja. Uregelrett: *Anundar*$_5$ gen. um det ikkje stend for *Ánundar*. Merk: *d* for *ð*. (likevel *yðr*$_3$) *ædr*$_1$ (for *eða*); *son*$_2$ *vit* pron.$_3$ ofl. *æftir*$_5$ *mœsso*$_9$ *vyrdulegs*$_9$.

— II 165 (1328). Uregelrett: *hœgende*$_{14}$ *hundrad*$_{48}$ pl. Merk: berre *þ* og *d* (ikkje *ð*), *aptr*$_{42}$ *æptir*$_9$ *þrimmr*$_{19}$ *raumengen* (ɔ: *rauð-*)$_{26}$ *færskæpptor*$_{39}$ npl *sylslumadr*$_2$ *swo*$_{30}$ *fœhyrdr*$_3$ nsg *sylfr*$_{30}$ *virdulægs*$_7$ *virdum*$_{10}$ 1 pi *mæsso*$_6$ *blæghio* npl *vgyltu*$_{46}$ dsn *fiurtan*$_{46}$ *som*$_{10}$ pron. rel. *mer*$_5$ pron. 1 pl. men *ver*$_8$ ofl.

— III 153 (1329, Baard Petersson). Uregelrett: *halfw*$_3$ *hondom*$_7$. Merk: *d* ofte for *ð*. *virdulegs*$_5$ *fyrnemfnðer*$_6$ npl *ellipta*$_4$ *stemfnu*$_3$ *son*$_2$ *Olafuer*$_3$ nsg *huerra*$_{19}$ pron. gpl.

— III 161 (1331). Merk: *d* for *ð*. *Ellender*$_2$ *genger*$_3$ 1 sp *honom*$_6$ *son*$_2$ *æptir*$_9$ *skipti*$_{11}$ *þar*$_9$ *virdulegs*$_{15}$ *hnœghia*$_{10}$ (!).

— I 218 (1332). Uregelrett: *stæmstofuna*$_3$ *dœmfdom*$_{17}$ *halfwu*$_6$. Merk: *d* for *ð*. *eptir*$_{11}$ *stæmfnu*$_3$ *þar*$_{10}$ *vit*$_2$ dual. pron. *honom*$_{15}$ *son*$_2$.

— IV 208 (1333). Uregelrett: *hondom*$_{13}$. Merk: *laanggr*$_2$ nsm *þaat*$_{11}$ *huan peing*$_{12}$ *so*$_{14}$ *Bœrguin*$_4$ *kunghs*$_6$ *þoszdagen*$_4$ *eptir*$_4$ (2 g) *vitniszbur*$_{11}$ *þar*$_3$ *ver*$_3$ pron. *varo mer*$_3$ *huert*$_9$ pron.

— II 207 (1334). Uregelrett: *allum*$_1$. Merk: ofte *d* for *ð*. *hundrod*$_2$ *skulu*$_8$ *holfum*$_{15}$ dpl *holfv*$_7$ f. dsg, *byskups*$_5$ *vyrdulegs*$_4$ (2 g) *millim*$_6$ *þan*$_9$; *fyrnemfð*$_8$ *helmings*$_9$ *eptir*$_3$ *tuptum*$_{15}$ *Arnfirnr*$_{26}$ *iarngluggum*$_{11}$ *vrugga*$_{10}$ apm *þesser*$_6$ nsm *tushundrad*$_2$.

— I 233 (1336). Uregelrett: *allum*$_1$ (3 g) *hondom*$_{32}$ *efter*$_{20}$ *hefuer*$_{16}$ (3 g) *lunnendom*$_{29}$. Merk: *d* for *ð*. *namfn*$_8$ (2 g) *fyrnemfndan*$_{20}$ *skrift*$_{26}$ (*skript*$_{18}$) *tuftum*$_{15}$ (3 g) *þar*$_5$ (3 g) *þann*$_6$ (5 g) *so*$_{22}$ *ek er*$_{10}$ *þessor*$_{34}$ nsf *honom*$_{24}$ *Anfinnr*$_{35}$ *med sion*$_{22}$ (ɔ: *við sjóinn*) *floor*$_{23}$ (ɔ: *fjós*) *andazst*$_{21}$. Merk: *huærium*$_{14}$.

— II 215 (1336). Uregelrett: *varum*$_{11}$ pron. dsg *stadenum*$_{11}$; endingi: *-ligh*$_8$. Merk: *d* for *ð*. *myskun*$_6$ *-legs*$_{6 \cdot 8 \cdot 16}$ *so*$_{12}$ *þat*$_{15}$ (2 g) *þar*$_{14}$ *optnæmdr*$_{15}$ *æptir*$_7$ *eftir*$_{13}$ *Mangne*$_2$ *son*$_2$.

— I 243 (1337). Merk: *mardskinnum*$_{11}$ *so mykitt*$_2$ *biscopen*$_{18}$ nsg *salomœsna*$_8$ gpl *sylfrker*$_9$ *haalfa*$_8$ asf *aalnar*$_{10}$ npl *prestanner*$_7$ *litslu*$_6$ (3 g).

— I 253 (1338). Uregelrett: *settom*$_{30}$ 1 pi. Merk: *d* og *ð*. *æinsuordungum*$_{25}$ (serskilt), *honom*$_{15}$ *þar*$_9$ *vgyllt*$_{18}$ *hœyra*$_1$ (men *Biarkr ay*$_2$) *radis maðr*$_5$ *son*$_2$ (2 g) *opptnemfnds*$_{28}$ *nefndi*$_{21}$ *eftir*$_{22}$ *lesnre*$_{12}$ dsf *æitir*$_{19}$ (ɔ: heitir) *lisla*$_{21}$ dsm b. f. *ver*$_5$ ofl. *þessor*$_{10}$ npn, *þæima*$_{13}$ *þennan*$_{13}$ asm *haustið*$_6$; *fe hiurdir*$_3$ (sudnorsk).

D. N. V 142 (1340). Uregelrett: *raðaszmen*$_3$ (austn.) *tyktukta*$_5$ dsn b. f. *varum ver*$_7$. Merk: *a avdru are*$_5$ *myskon*$_6$ *hon*$_{10}$ *hæira*$_1$ (2 g, for *heyra*) *Byorgrin*$_3$ *fyorar*$_{12}$ *myolle*$_{14}$ dsg *sæighir*$_{20}$ *þessa*$_{16}$ nsf *vfræials*$_{66}$ nsf *Anfinner*$_2$ nom. *yder*$_4$ *son*$_2$ *vyrduleghs*$_6$ *eftir*$_4$ *Jakofsz*$_7$ *æitir*$_{11}$ 3 sp (for *heitir*) *huart*$_{12}$ *huerium*$_{16}$.

— V 183 (1345). Uregelrett: *sender*$_1$ 3 sp *hefuer*$_6$ *Gratli*$_{4.6}$ *hertøghinnunnar*$_2$ *sette ek*$_8$ *sannynda*$_8$. Merk: *d* ofte for ð. *þat*$_5$ (2 g) *dyler*$_7$ 3 sp *tæikit*$_5$ *son*$_2$ *stæmfna*$_4$ *eftir*$_{10}$.

— II 291 (1348). Uregelrett: *Berghvin*$_2$ *opit*$_4$. Merk: *vskaddom*$_5$ *svo*$_5$ *nøsta*$_8$ (ɔ: *næsta*) *eftir*$_8$ *mer*$_4$ (2 g) pers. pron. pl. *heyra*$_1$.

— II 295 (1348). Uregelrett: *kyrkte*$_{16}$ 3 si *rykte*$_{17}$ 3 si *øxi*$_8$ (2 g) *adrir*$_{11}$ *mino*$_{29}$ *sinom*$_{20}$ *sannynda*$_{28}$ *hondom*$_8$. Merk: ofte *d* for ð. *honom*$_{11}$ *þann*$_{13}$ *þat*$_{20}$ *ofirirsyniu*$_6$ *drotningh*$_9$ *adrnemfdr*$_9$ *fyrnefdr*$_7$; *þer vilir*$_{25}$; *hofdi*$_{13}$.

— III 265 (1349). Merk: alltid *d* for ð. *Biørghuin*$_4$ *honom*$_9$ *þar*$_3$ *son*$_2$ *virdulighs*$_6$ *nefndom*$_{11}$ *eiftir*$_5$ (2 g); *mer*$_3$ (2 g) 1 pl. pers. pron.

Merkn. Ogso fraa mange andre stader er der brev som hev næmaste mynster i nordvestlandsk. Paaverknaden hev venteleg gjenge um Bergen, og hev derifraa breidt seg vidare utyver, serleg millom brevskrivarar paa Vestlandet; i den 2dre fjordeparten av 14de hundradaaret (1325—1350) og tildeils noko fyrr er der ogso sterke merke etter det i Nidarosbrevi. Sjaa G. Tr. § 15 merkn. 1.

Stutt utsyn.

1. Paa nordvestlandsk maal (ɔ: maalføri fraa og med Romsdalen til og med Ytre Sogn) hev me gamalnorske skrifter alt fraa 1175, mest logbøker og brev, men ogso ei homiliebok og brot av ei jordebok og ei lækjebok.

2. Det mest sermerkelege ved gamalnorsken paa Nordvestlandet er at maalføri der hev gjenomført baade *u*-ljodbrigdet av *a* ogso framfor halden *u* (*hǫfuð*, *ǫnnur*, *gǫrðum*, *kolloðu*) og ljodsamhøve i endingar (*fjalle* dsg, men *syni* dsg av *son*). Ved dette skil maalet seg ut baade fraa gamalnorsken i Trøndelag, som hadde det nemnde ljodsamhøve (*fjalle*, *syni*) men ikkje gjenomført *u*-ljodbrigde (*hafuð*, *annur*, *garðum*, *kallaðu*), og fraa egt sudvestlandsk, som hadde *u*-ljodbrigdet, men ikkje ljodsamhøvet. Tidleg paaverknad av trøndsk skrift og maal hev elles gjort skrivemaaten i sume nordvestlandske skrifter noko ustød.

3. Ogso *u*-ljodbrigdet av *á*, baade framfor burtfallen og framfor halden *u*, er der i dei eldste skrifter til deils mange merke etter (§ 19,2; § 23,2; § 25,2; § 28,2). Dette ljodbrigdet hev for det meste falle burt i det 13de hundr., fyrst — og det fyre 1250 — i dei fleste høve der *u* (*o*) var halden (*ráðom*, *sáto*), sidan ogso i høve med burtfallen *u* (*mál* npl for *mǫ́l*, sjaa § 30,2 og § 37,2).

4. I sume skrifter er der tydelege far etter eit maaltilstand som er mykje eldre enn det som endaa dei eldste skrifter gjev oss bilæte av. Soleis raakar me paa former som *bjóð ek* (= *býð ek*), *est* (= *ert þú*), *vesa* (= *vera*), *at uppvesande solo*, *of* præp. *umb* (= *um*) *sa mælanda muðr*, ofl. Det er likjende til at det hev vore ei skrifttid daa slike og dilike former var vanlege, men av sovorne skrifter er iallefald ingi berga ned til oss.

5. Nordvestlandsken hev gjenom heile tidebilet i det store og heile den sersvip, som i stutte drag er teikna her i boki i § 9 (s. 27) etter det bilæte me fær av brevi paa Nordvestlandet fraa fyrste helvti av det 14de hundr. Likevel er det sjølvsagt at maalet hev skift noko skap i dei 175 aar, og me kann paa fleire kantar sjaa merke etter ein heller jamn vokster. Umfram det som er nemnt her straks ovanfor under 2 og 3 er soleis nemnande:

a. *þan*, *þat*, *þar* og *þaðan* er vanlege former. Former med *æ* eller *e* (*þæn*, *þen* osfr.) viser seg i dette maalet fyrst i det 14de hundr. i brev fraa bygder som ogso no hev *æ* eller *e*. Likevel hev hovudhandskrifti av den eldre Gulatingslog (G) og NGul alltid *þeðan*.

b. Yvergangen *ja* til *jæ* er ukjend i dei eldste skrifter, so nær som i eit par tilfelle i Homilieboki, der det visst berre er innverknad fraa trøndsk. Fyrst i det 14de hundr. kann dette ljodbrigde ha funne nokon inngang paa Nordvestlandet (*iærder* 1302), og er endaa etter denne tidi sjeldsynt fyre 1350. *iœ* i *Biœrguin* (for den vanlege skrivemaate *Biorguin* ɔ: Bergen) i brev fraa fyrste helvti av 14de hundr. er helst den hordske uttale av *iǫ*; sjaa § 30, 1 a (sid. 80) og jfr. isl. *Björgvin*, som ogso er den nedervde uttale av det gamle bynamnet i Bergen.

c. *i* held seg framfor *rð* og *l* + konsonant (*virða*, *silfr*) i alle dei eldste skrifter. Umkring 1300 tek *y* til aa syna seg (*þorgylsi* 1300, *ryrdizt* 1313, *hyrdmadr* 1321), og burtimot 1350 vert *y* det vanlege.

d. Yvergang av *a* og *u* (eller *o*) i ljodlinn stoda til *e*, anten stavingi i fyrevegen etter gamall regel er stutt eller lang, er der nokre faa heller tvilsame teikn til alt i fyrstningi av det 13de hundr. (*callaðe* 1 si, *same* nsf, *ælskaðeð* 2 pi, Hom.; sjaa her ovanfor s. 68 *δ*) og sameleis sidan ender og daa (*hafðe* 3 pi i relativ setning 1332), men elles held dei upphavlege vokalarne seg mykje godt i heile tidebilet.

e. Halvljoden (svarabh.) millom konsonant og endings *r*, som er ukjend i dei eldste skrifter, ovrar seg uklaart ein hende gong fyre 1225 i sin fyrste skapnad, so halvljoden tek lit etter vokalen i stavingi fyreaat (*hirðr* = *hirðir*, Hom.); men alt fyre 1300 stig han fram som *e* (*logmader*) og vert etter denne tidi vanleg.

f. Lengjing av *a* framfor *ng* finn me teikn til etter 1300 (*laanggr* 1333); no er uttalen i dette høve allstad i Fjordarne og paa Sunnmøre *å* (*lång*). Naar det derimot i skrifterne sume stader er merke etter lengjing av vokal framfor *l* + konsonant, kann dette knapt vera egt nordvestlandsk, men er heller paaverknad fraa maalføre sunnanfor. Skrivemaaten i sume brev fraa Bergen tyder paa at lang uttale der til deils hev vore kjend og bruka (t. d. *haalfa* 1337).

Lengjingi av dei gamle stutte vokalar framfor einskild konsonant, som no er det vanlege yver heile Nordvestlandet, kann ha byrja i slutten av den gamalnorske tid, um me torer døma etter skrivemaatar som *þaat* (for *þat*) 1333, *saal* (for *sal* ɔ: betaling) 1348.

g. *þ* og *ð* maa ha halde seg etter vanleg gnorsk vis heile tidebilet, berre med den skilnad, at *ð* etter *r*, helst i utljod, tek til aa falla burt i fyrstningi av 14de hundr. (*orskur* for *órskurð*, *vitniszbur* for *vitnisburð*), sjeldan elles (*raumengen* 1328 for *rauð-*). Etter 1300 vert det fulla meir og meir skikk aa skriva *d* for *ð*, mest i diplom, men endaa so seint som fraa 1323 finst det brev paa nordvestlandsk der *ð* er gjenomført liksom i det 13de hundr. (D. N. V, 69, utferda i Bergen), og den spirantiske uttalen hev i sume bygder paa Sunnmøre og i Nordfjord halde seg alt til vaare dagar.

Eldre *lð*, *mð*, *nð* hev allstad her vorte *ld*, *md* og *nd* fyre 1200, der er berre merke etter *ð* i dette høve i Homilieboki, som venteleg hev det fraa eldre fyrelegg (sjaa § 23,12 og § 25,12).

Munk og Ggildsk skriv *þ* baade for *þ* og *ð*; elles er *þ* for *ð* sjeldsynt[1].

h. *hv* vert i dei skrifter, som her er umhandla, alltid skild fraa *kv*. Men i eit brev paa nordvestlandsk, utferda paa Voss 1329 (D. N. II 232_{31}) vert skrive *kuassu* for *huassu* (ɔ: *hversu*), so yvergangen kann vera komen sumstad.

i. Yvergangen *rn* > *nn* syner seg ofte baade i stomn og endingar i fyrstningi av 14de hundr. (*Anfinn* 1308, *Sæbion*, *Sæbiannar*, *budinnar* plur. 1315 *auranner*, plur. 1324, *prestanner* 1337).

j. *sl* og *tl* er vel skilde i dei eldste skrifter. Men alt fyre 1225 finn me teikn til ugreida, med di Hom. skriv *ofgœytlan* for *ofgœyzlan*; jfr. *gilstir* for *gisltir* G (1250). Umkring 1300 maa baae ljodar ha falle saman til *hl* eller *hl̥* (klanglaus *l*) som no er uttalen allstad paa Nordvestlandet (*framfærlomen* 1300, *vaurhlu* for *vǫrzlu* 1300, *ættzleiddir* 1316, *gœymhlu* 1324[2]).

k. Burtfall av endekonsonanten *r* i ljodlinn staving, som no er so vanleg paa Nordvestlandet, synest vera ukjent fyre 1300; men etter denne tidi raakar me ofte paa denne ovringi (*þakka* 3 sp 1300, *suara* 3 sp, *domara* npl, *sticku* npl 1320, *blæghio* npl 1328, *þeira* gsf 1321, *halfra* gsf 1320). *n* er burtfallen i *himiriki* umkr. 1300.

l. Substantiv som er *an*- stomnar, viser seg no og daa baade i den eldste tidi og sidan med endingi *-a* i nom. sing. Umfram *herra*

[1] I eit brev fraa 1334 (D. N. II 207_2) stend det 1 gong *tushundrad* for *þus-*; *t* er vel her misskrift for *th*, som brevet hev i *Thorleifui* (dativ).

[2] Denne yvergangen gjeld ogso Trøndelag; fraa Nidaros hev me eit brev (D. N. II 209, 1334) med ein vid. (II, 120) der *afgreizla* er skrive *afgræillzla*. I Trøndelag hev dei i vaare dagar *hl̥* for eldre *sl* og *tl* liksom paa Nordvestl. (*hahl̥* for *hasl*; *lihl̥* for *litle*).

(alltid) finn me soleis i det 13de hundr. *postola*, *propheta*, *umdura*, og i diplomi fraa 14de hundr.: *falkenæra* 1315, *Snara* 1306.

m. 1ste pers. pron. i dualis og pluralis heiter regelrett *vit* og *vér* gjenom heile tidebilet. I fyrstningi av det 13de hundr. nokre faa gonger *mér* (Hom.), og etter 1300 *mit* (Bbyl), men oftast *vit* og *vér*.

2 pers. pron. i pluralis viser seg fyrst i Hom. og hev daa og sidan alltid formi *þér*; dualis *þit* finn me noko seinare; *er* og *it* er her ukjende.

For *sem* pron. rel. finn me *som* 1328 (1 gong), som elles er mykje sjeldsynt paa Vestlandet fyre 1400.

hverr pron. vert fyre 1300 skrive *hver(r)*, *hvær(r)*, *hvęr(r)* eller *huer(r)* osfr. i alle skrifter og brev, so nær som 1 gong *huar* i Hom. II (trøndsk, stend i forteljingi um Olavs jartegner). Det er ikkje fyrr enn i 1320—1350 at me finn eit par gonger i brevi former med *a*, men regelen er ogso i denne tidi *e* eller *æ*. *huar* er austnorsk og hev venteleg fraa Trøndelag (G. Tr. § 92 merkn.) breidt seg sudetter til Nordvestlandet, men raader enno i folkemaalet ikkje lenger enn til og med Sunnmøre. I bygderne sunnanfor segjer dei *kvēr* den dag i dag.

For *annarra* gpl finn me i 1300 (D. N. II 58) *annra* (og i 1325 *anðrum* dpl, venteleg laga etter genitiven). Desse former ligg vel til grunn for det nynorske »andre«, som det ogso no heiter paa Nordvestlandet. I mange andre bygdemaal lever det gnorske *aðrir* i formi *are* og *aire*.

n. Av *koma* er *kœm(r)* den regelrette form i notid i alle dei skrifter som her er umhandla, so nær som i NGul og innskrifti paa tavla fraa Stryn, som baae hev *kem(e)r*, og i G og Bbyl, som hev baae former. *kemr* synest vera komi sunnanfraa.

Fraa umkr. 1300 vert formerne i notid eintal indik. av regelrette verb bruka um kvarandre (*kœm* for *kœmr*, og *kœmr* for *kœm*). Oftast er det formi for 2dre og 3dje person som vinn.

o. 2 pers. plur. av verb endar i den eldste tid paa *-ð* (*eiguð*, *gáfoð*); umkr. 1300 vert skrive *-t* og i visse høve *ð*, *d* (*vitið*, *vitid*), men alt fyre 1325 kjem endingi *-r* upp i staden (*eigur* Hund.) som sidan er mykje vanleg.

Refleksivendingi i verb er i den eldste tidi alltid *-sc* eller *zc*- (Gfr. I og II), i Hom. ein hende gong *-z*, *-s*, *-st*. Etter 1250 vert *-zt* og *-st* meir og meir aalment, i det 14de hundr. ofte skrive *-zst* eller *szt*.

6. I skrifterne syner det seg ikkje sjeldan paaverknad fraa andre maalføre, i den eldste tid mest fraa trøndsk og rygsk, etter 1300 fraa hordske maal og austnorsk, seinare til deils ogso fraa svensk.

7. Mykje av den ulikskap som der er i millom maalføri i vaare dagar paa Nordvestlandet, finn me alt i dei eldste skrifterne. Soleis med umsyn paa *fn* og *mn* i ord som *namn* (eller *nafn*), *pt* og *ft* (*skapt* og *skaft*), den privative partikel (*ó-* og *ú-*), *vit* og *mit*, *þar* og *þær* ofl.

Rettingar.

For D. N. XVII i fyrste ark les D. N. XVIII.

Sid.	8_{18}	(ovfr.)	stend	*kǫngulváfuvefr*,	les	*kǫngulváfovefr*
„	8_{33}	—	—	*vorje*	„	*vòrjə*
„	8_{40}	—	—	*knode*	„	*knødə*
„	9_{8}	—	—	*fjære*	„	*fjærə*
„	12_{15}	—		Tviljodar	„	Triljodar
„	14_{5}	—	—	(ogso *læg'e*)	„	(ogso *læg'ə*)
„	19_{26}	—	—	*aadne*	„	*aðnə*
„	64_{32}	—	—	framfor vokal	„	etter vokal

Avstyttingar.

Dei same avstyttingar er bruka som i „Vestlandske maalføre fyre 1350“. Av nye er merkande:

B. K., Bjørgynjar Kálfskinn ved P. A. Munch. Christiania 1843.

Chr. Jensøn, Den Norske Dictionarium etc. ved Christen Jensøn. Kiøbenhavn 1646.

Harp., Gamalnorsk fragment av Henrik Harpestreng ved Marius Hægstad. Christiania 1906.

Innl., Vestnorske maalføre fyre 1350. Innleiding: Latinsk skrift i gamalnorsk maal. Av Marius Hægstad. Christiania 1906.

NRJ, Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarh. Udgivne ved Huitfeldt-Kaas. Kristiania 1887—1901.

For namn paa norske bygder og landsluter er bruka dei same avstyttingar som i Ivar Aasens og Ross ordbøker. Set. = Sæt. ɔ: Setesdalen.

Prøvor paa nordvestlandsk maal.

Merknader til prøvorne.

1. Bokstavformerne i handskrifti er ikkje etterlikna; i prøva er tilsett prikk yver *ı* liksom i Ungers utgaava.
2. I prøva er dei typiske bokstavformerne i hds. etterlikna, og raderne her svarar til raderne i hds. Likevel er aa merka at i hds. er *ſk* (t. d. i *ſkal* samanskriven til eit bokstavteikn soleis at *ſ* samstundes er *ſ* og langdraget i *k*; sameleis er *ar* ofte samanskriven, so det er vandt aa vita um ein skal lesa *aʀ* eller *aꝛ* (*maʀk* eller *maꝛk*).
3. Bokstavformerne i hds. er ikkje etterlikna; her er soleis prikk yver *ı*, som hds. ikkje hev.
4. Dei typiske bokstavformerne i hds. er etterlikna.
5. Sjaa plata II att i boki her.
6. Dei typiske bokstavformer er etterlikna; men prøva er ikkje heilt paalitande med umsyn paa striket yver *i* (her skrive *í*) i dei 3 hds., som i denne vegen ikkje er grannvare. Sume ovsmaa avbrigde er ikkje medtekne.

Paa pl. I er eit facsimile av bladet or Munkelivs jordebok; sjaa Innl. s. 9 og Nordvestl. s. 30 ff.

Pl. II sjaa prøva 5. Støypeplata til denne tavla hev styret for Bergens museum vore so snild aa laana ut til dette bruket.

1. Or „Gammel norsk homiliebog“ (1200—1225).

1ste hand. Etter C. R. Ungers utgaava, Christiania 1864, sid. 62_{11}—64_{10} (hds. 31—32) med Wadsteins rettingar. Sjaa Nordvestl. s. 41 ff.

De natiuitate domini sermo.

Þvi æigum vér væl at halda þessa tið með ræinum lutum, at vér mættem þoc oc lof væita varom drotne, þæim er oss scop hængat í þenna hæim, oc nu er hann her með oss þessa hina hælgu tið, þvi at hann bauð langfæðrom varom at halda með rétlæte, oc kirkiusocn, oc hælgum bonom, oc olmosugærðum. Vereð æigi í ofdryckiu eða í afáte, þvi at Salomon hinn spake mælte sva: Hvarr sem ofdryckia rikir manne, þar rikir diofullen. En drotten vár mælte í guðspialle sinu: Þæir er her a veroldo lofa ofdrycciu eða offylli, oc vilia æigi til yfirbota ganga, oc una í þæim syndum til dauðadags, þa hafa þæir ængi lut í himnum með guði, oc þæim er ætlat í hælviti með dioflum. Þar er óp oc gratr, oc hungr oc þorste, oc svælgiande ældr .vii. lutum hæitare en á veroldo mege hinn hæitasta gera. Oc þar er æi myrcr ǽn lios, ælli fyri utan øsko. Oc þo at hværr maðr hæfði hundrað hofða, oc í hværiu hofði være .c. tugna or iarne, oc þær allar mælte fra uphafe hæims þessa alt til veraldar enda, þa mætte þær æigi sægia allt þat hit illa, er í hælviti er. Þar er illr ræimr armra salna, oc mæla allar æinni roddu: Væi oss, væi oss, at vér scyldum alnar værða oc í slicum pinslum vera fyrir várar syndir.

Þa svarar drotten var með malom Dauið propheta. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate. Hvat dyrcaðer þu þa stund er þu vart a veroldo, at tu ǽcci gott gærðir oc ecci gott vildir þu gera? Þa er vesalingar como til hus þins oc baðo gefa sér olmoso fyri guðs sacar, þa vildu þer ǽcci þæim gefa, oc racoð þa fra durum yðrum. Hvat! ætlaðer þu, hinn arma sala, ef þu gæfer þæim [32] olmoso, at tu værer rænt fe þinu, oc þu hafðer æigi mild[1] *hiarta á veroldo? En þa mæler en var drotten við þær armar sálor: Mykit þolda ec fyrir yðr, en litla þocc kunnu þer mer. Ec fastaða fyrir yðr .xl. daga, oc sva natta. Ec var sældr gyðingum at crossfæsta. Þat þolda ec fyrir yðr, en þér vilduð æigi æit orð þola, er mælt var við yðr, sva at þér ræked aigi. Ec mætta, ef ec vilda, með æinu orðe sænda yðr til hælvitis. Ec var fyridømdr a domom fyrir yðrar sacar. Ec var barðr oc hængðr a crosse. Þæir toco þyrnihialm oc setto á hofuð mer til haðongar. Þæir logðu spiote í siðu*

[1] for *mildt.*

mer, sva at blod ran á iorð. Ec var grafen, oc ræis ec upp af dauða. Hvat gerðu þer fyrir mic á veroldo, siðan ec þolda sva mykit fyrir yðr? Ec gaf yðr solskin oc rægn oc iarðar blóm, mat oc clæðe, lif oc hæilsu, en þér kunnuð mer ænga þoc. Da mæler vár drotten við þær salor: Osyniu gærða ec dyrð a veroldo fyrir yðrar sakar. Nu hafe þer sialfar fyrirgort þvi, er ec hafða yðr ætlat. Eigi ma retvisa mín døma yðr annan dóm en þer hafeð til gort. Nu þat er þér kusið yðr, hafe ðer. Ðer orøcteð hit sanna lios, vere þer nu í mycr[1]*. Þer ælscaðeð dauða, se þér glataðer. Fylgðo þer dioflinom, fare þer med honum til hælvitis ælz æi brennande. Þa fara þær til hælvitis pinsla, þar er endalaus vist.*

Nu brøðr oc systr, varom oss við hælvitis pinslum þa stund er vér erom her. Guð an oss þess, at vér mættem þat riki oðlaz oc þa blezan, er Pæll postole mælte um þessom orðom: Eigi ma auga sia, oc æigi ma øyra hæyra, oc æigi ma í hiarta coma, hværsu myccla dyrð guð hæuir buit a mot vinum sinum, oc hværn dag byr hann. Nu scolum vér halda væl þessa goða tið oc tiðir søkia þessar tolf nætr, at guð se oss miscunsamr oc fyrigefe oss varar syndir, oc væri oss við ollum uræinum losta, oc þiggi varar olmosor oc bøner fyrir hans burðartið, er vér dyrcum oc virðum. En sa er hældr þessa tið væl oc røker, hann man hafa lut í himnum með guði. En þæir er æigi vilia, þæir mono þola pinsl annars hæims en bardaga þessa hæims. Holdum vér nu væl tið þesse oc gofuglega, guði til dyrðar, oss til miscunnar bæðe þessa hæims oc annars. Se honum dyrð oc vægr per omnia secula seculorum. Amen.

2. **Or den eldre Gulatingslog, Am. 315 e** (Gfr. III). Fyre 1250.

Etter upphavsskrifti bl. 2 a_1—2 b_6. — Sjaa Innl. s. 9 og Nordv. s. 76 ff.

2 a_1. . . . . *At augna ſkote ſkal oðlo^{m} ſkipta . nema alburðr þicki bet^{re}. Marcſteina ſkal niðr g^{ra}va ſe^{m} men^{n} verða a ſatter. Nu vil hin eigi til coma er ſtefnt var. Þa ſkal þo ſua ſkipta ſem nu hefi ec talt Vitni ſkal þa lata b^{era} at h^{anr} ſtefnde honu^{m} þingat þan^{n} dag til ſkiptiſ við ſic. Luti ſkal þa i ſcaut b^{era} ſua marga ſem þ^{ei}r men^{n} eigu i. Men^{n} ſcolu mark hvers þ^{eira} ſea 7 vita huar huer þ^{eira} er er i a. hus. eda iorð. Aðrer m^{enn} ſcolu i bera þ^{eira} lut er eigi vilia ſialfer. A þing ſkolo þ^{ei}r þa f^{ar}a 7 lysa oðal ſkipti ſino. Þa hafa þ^{ei}r at logu^{m} oðlom ſinu^{m} ſkipt. Nv er ſa maðr eigi in^{n}an landz er oðal a með honu^{m}. Þa ſkal*

[1] for *myrcri*.

hann gera honum .ru. Manaða ſteꝼno a þingi aptr til ſkiptiſ við ſic. Nu eꝼ hann cœmr eigi aptr i þa ſteꝼno. Þa ſkal ſteꝼna erꝼingia hans til ſkiptiſ við ſic 7 ſkipta ſua hann ſem við hin ſialꝼan. Nu ma engi oðrum alburðar ſynia innan .m. vetra. eꝼ eigi var iorð alboren ꝼyrr. Þa ſkal aꝼ lata er meira haꝼðe 7 haꝼa þo ſinn lut hin ſama er hann laut þegar er þat lytr. Þa eigu þeir um mark veino at deila. Nu vil annar ſkipta en annar eigi þa ſkal ſteꝼna þeim til er eigi vil með rattum[1] *a hoꝼuðbol 7 niota þar þat ta ſinna at hann haꝼðe ſteꝼnt honum til iarða ſkiptiſ. Sa ſkal ſkipti raða er ſtorrom vil ſkipta. Skipta beom i miðio i ſundi nema þeim þicki ſiolꝼum Annat ſannare. Nu ſkolo valenkunnir men ſkipta 7 luta a þingi. En ſiðan merki hann ſin lut ſialꝼr. Valenkunner menn caſte i lut þriotz o merctum þa ſcal þat ſkipti hallda vm alldr 7 vm ære ſiðan.*

Nu ſcal ψ. haꝼa oðalſ iorð ſina at bua a helldi en valen kunnir menn allt þat er ſamtyniſ liggr. Nu eꝼ oðalſ mantar vilia eigi ſelia honum. Þa ſkal hann bioða honum leigu ꝼirir fardaga slico ſem aðrer vilia leigt haꝼa 7 ſe eigi ꝼrandz boð.
2 b$_1$. *Eigi ſcal hann at frandz boðe Annarſ haꝼa. En eꝼ nocor ψ. ꝼer a þa rener hann þa ſkal hann ꝼiri bioða honum at ꝼara a. Þa eꝼ menn ꝼara. a. Þa ſkolo þeir aꝼ iorðu lata oc gialda ran baug. Nu ligr iorð eigi ſamtyniſ þa ſkal hann þo at huoro haꝼa eꝼ hann heꝼir ſina iorð alla ꝼyrr þa er hann a 7 liggr ſamheraðſ 7 banne eigi ꝼiall ne ꝼirðir. ne aor oꝼœrar.*

---

3. **Or Bergens bylog.** Umkr. 1300.

Etter eit fragment i norsk riksarkiv (Ra 6). Fyrr uprenta. Jfr. Ngl. II, s. 254 (Bbyl. VII, 5).

3 bl. a$_5$ *Nu skulu halldast handsalað mal. Þau er halldast mægo at logum. Þat ma æigi halldast ef maðr sælr þat manne er hann hæfir aðr oðrum sællt. En æf sa hæfir hond a er siðar kæyptti þa ma hann hallda skilia dome firi kaupi sinv til logmannzs orskurðar. Nu a sa kaup er fyrr kæyptti ef hanom fullnast vittni at skila dome þa er hinum kaupfox er siðar kæyptti. Þat er ok kaupfox ef maðr kaupir þat sem sa atte ækki j er sælldi. næma at þess raðe være sællt er atte. Nu skal hann þann*

[1] *rattom?*

hítta er h^{ano}m sælldi. ok hæimtti sitt af h^{ano}m. æn^{n} æf h^{ann} ri h^{ano}m æigi j hændꝛ sælia. Þa skal h^{ann} taksætia han^{n} ⁊ æigu stæmnr f^{iri} logm^{anni} ok níote þar ritna at h^{ann} let at logum laust ⁊ kræfi ſiar sins. ril h^{ann} æigi luka læggi h^{ano}m ran við ⁊ sæti han^{n} j ſiar tak ok. søke h^{ann} siðan æfttir biarm^{ann} logum.

4. Eindride Simonssons brev $^{13}/_{3}$ 1308 (sid. 140).

Etter upphavsbrevet i Ra. Jfr. D. N. I 117.

1. Ollum mo^{nnu}m þeım ſæm þ^{e}tta bꝛeꝼ sıa æða heyra sændır Endꝛıðı loghmaðꝛ Queðju Guðs ⁊ sına. ek vıll yðꝛ kunnıght gera at
2. bꝛıghıt baꝛðaꝛ dotter kom tıll mın ⁊ kærde ꝼ^{iri} mer a anꝼınn eılıꝼſ son vm jærðaꝛ sokn þa er endꝛıðı bonde hænnar
3. let bera a huamſjoꝛð a boꝛghund þꝛıggıa manaðar mater leıgu ⁊ vaꝛ þ^{e}tta mote kaſt aꝛnꝼınſ at h^{a}n koð vera sagt
4. ser ꝼ^{iri} annaꝛe joꝛðu aðꝛ a boꝛghund A þuı are lagðe ek þat tıll mꝫ ſamþykt bæıggıa þ^{ei}ꝛa At Arnꝼınn^{r} ſkılldı
5. ꝼara j sogn^{n} a boꝛghund ⁊ lata þaꝛ bæra vıtnı sın þau er h^{a}n ven-dezſt ꝼ^{ir}ı vmboðſ manne brıgıttar baro
6. þeſſe mæn^{n} vıtnı bæſſe ⁊ œſteın ꝼ^{iri} mer a ſtemnu — aꝛꝼínnı logh-lıga tıll ſtæmdom — mꝫ þeſſom tueım^{r} vatto^{m} hıa
7. verandom Arna langh j gylltunnı ⁊ aꝛna langh j gullskono^{m} at þæt uar ſamþykt beggıa þ^{ei}ꝛa eꝼ anꝼınnr^{r}
8. ꝼælzſt at þeſſom vıtnu^{m} at bꝛıgıt ſkılldı haꝼua ꝼ^{yr}nærnda joꝛð En Aꝛnꝼınn^{r} slıka aura sæm domſmæn^{n} mato
9. veıttı h^{a}n ⁊ vıðꝛgongu ꝼ^{iri} mer ⁊ oðꝛum dughandeſ mo^{nnu}m a ſtæm-nunnı at þæt er satt sæm vıtnın baro ⁊ ꝼyr
10. vattar j bꝛ^{e}ꝼueno Nu sıðan Aꝛnꝼınn^{r} kom heım þa ꝼor vmboðs maðꝛ bꝛıghıttar ⁊ kraꝼðe h^{a}n þeſſara vıtna
11. ⁊. sua sæm Arnꝼınn^{r} ꝼælzſt at þeſſom vıtnu^{m} þa bauð h^{o}n hono^{m} þa aura sæm A jorðu varo metner
12. Nu sakar þæſſ at mer leızſt jaꝛðaꝛ bꝛıgð þat loghıght er vmboðſmaðꝛ bꝛıghıttar haꝼde ꝼ^{ra}m ꝼaret
13. ⁊ aꝼ þuı at Aꝛnꝼınn^{r} ꝼælzſt at þæım vıtnu^{m} er han vendezſt j mote-kaſte þa er þat mın laga oꝛſkurðꝛ
14. at bꝛıghıt ſkal ꝼylgıa ꝼ^{yr}næmdꝛe joꝛðu En arnꝼınn^{r} ſlıkum auru^{m} sæm ꝼyr ſæghır þeſſom mo^{nnu}m hıauerando^{m}

15. *h^{er}ra erlingı Amunda syni. h^{er}ra ſoꝛkuı andꝛeſ syni h^{er}ra petre a eıðı h^{er}ra hæm(ı)ngı* [1] *loghmanne sıra hugha.*

16. *⁊ jone notaꝛıó ⁊ morghu^{m} goðom mo^{nnu}m. Ok tıl sanz vıtnıſburð(ar)*[2] *sættı ek endrıðı mıt ınſıglı*

17. *ꝼ^{ırı} ꝥ^{e}tta bꝛ^{e}ꝼ er goꝛt var ı bıoꝛghuın ꝼꝛıadagen neſta ept^{er} gꝛegoꝛıȷ meſſu ı ſtoꝼonne ı kon^{on}gs garðe ꝥ^{eı}ꝛ*

18. *sæm ſtæmnur ero ı haldnar A Nıunda are rıkıſ mınſ vırðulıghs h^{er}ra hakonaꝛ noꝛegs kon^{on}gs hıns*

19. *koꝛonaða.*

---

5. Innskrifti paa antemensalet fraa Stryn i Bergens museum.

Umkr. 1300.

Etter upphavs-innskrifti som eg hev teke 2 avskrifter av, den siste i mai 1907. Sjaa Nordvestl. s. 138 og plata att i boki.

1. *her byriar sogv ens helga cros so sē kosdroa h^{s}nēde han af iosa(l)*[3]*-ande til serklands.*
2. *her kemer (kosdroa til ser)k*[4] *landz med helgv̄ crosse.*
3. *her siter kos(droa a g)lerhīni*[4] *sinv med cros gvd^{s}s sol ok tvggl (ok vill hann ca)llasz*[4] *gvd.*
4. *her sigrazt eraklivs a syni kosdroa med gvd^{s}s styrk ok en(s)*[5] *hel(ga cros. a einn)i*[4] *brv.*
5. *her drepir eraklivs keisare kosdroa k ok heriar cros gvd^{s}s ok fer heim med.*
6. *her kem^{s} eraklivs til iosala borgar ok ser ekki port a saker prydi sinar*
7. *her fagnar allr lyd^{s}r til komo ens helga cros med motegōgo ok alre tign*
8. *her er vp settning ens helga cros fengo da/dir*[6] *men lif ok sivkir heilsr.*

---

[1] Den 4de bokstaven uleseleg; der er rom til *ı*.
[2] *(ar)* no uleselegt.
[3] Rom til 1 bokstav *(l)*.
[4] Rom til det som her er sett i klomber.
[5] Rom til *s*.
[6] Etter *da* ein utydeleg *v*?

6. Or landslogi (Gulatingslog) i Am. 304 fol. — Umkr. 1320.

Etter upphavsskrifti, med avbrigde etter Am. 322 fol. og 60 qv. (hovudhandskr. i Ngl.), som baae er skrivne med same hand som 304. Jfr. Ngl. II sid. 27 (Kristendomsbolken kap. 6) og Nordvestl. s. 99 ff. serleg s. 120.

En eꝼ ſua harðlæglia[1] kan^{n} til at bærazt at engi er anᵘara til. Þa ſe ſialꝼ ſteꝼnt[2] hertoga[3] æða[4] iarle eꝼ þeiꝛ ero[5] til. b^{ysko}p^{u}m ollu^{m}[6] ⁊ abotum.[7] lendu^{m}[8] monu^{m} ollu^{m}[6] ⁊ hirðſtioꝛu^{m} með hird allre at ſøkia noꝛðꝛ til nidar oſſ. til hus hælga Olaꝼs k^{onung}s til ein raðo uið erkib^{ysku}p[9] ⁊ neꝼne b^{ysku}p huer oꝛ ſina b^{ysku}pſdome ⁊ ſyſlomen^{n}[10] k^{onung}s þeiꝛ ſem þar ero xii. hina vitraztu[11] bonder[12] ept^{ir} ſin^{ni} ſamuizku. ⁊ ſe a ꝼoꝛ un^{n}an þeſſ manaðar er þeiꝛ ſpyria ꝼra ꝼall k^{onung}s. Sua ſkal ⁊ b^{ysku}p huer ⁊ ſyſlumen^{n} ætla me^{n} til hegnaðar[13] eptir ⁊ getzlo[14] mꝫ bondom[15] at geta[16] landz ꝼ^{iri}[17] þioꝼo^{m}[18] ⁊ illðyði. ſua marga aꝼ lendom mon^{n}u^{m} ⁊ ſyſlu monu^{m} i huerıu^{m} logu^{m}[19] ſem þeiꝛ ſia[20] at haſt[21] bæꝛ[22] ⁊ hoꝼer[23]. Skolu þeiꝛ er ept^{ir} ſitıa vera iamn heimuler[24] til getzlo[25] i oðꝛu^{m}[25] ſyſlum ſem ſialꝼra[26] ſin^{n}a ellig^{s}r[27] ero þeiꝛ ſann^{er} landꝛaða me^{n}. eꝼ eigi helldꝛ[28] land ꝼriði ſinu^{m} aꝼ þeiꝛa rangæzlo[29]. En þan[30] tima er þeiꝛ ero noꝛðꝛ komner er til ero neꝼndir. Þa ganga þeiꝛ olærðꝛ[31] men^{n} er til ero neꝼndir með ſuoꝛnum eiði til þeſſa umdomiſ at þeiꝛ ſkolu þan[30] til k^{onung}s taka er þeı^{m} ſynizt ꝼ^{iri} guði at bezt ſe til ꝼallen[32]. En þenna eið ſkolu iam vel[33] b^{ysku}par albyꝛgiazt[34] vıð[35] guð þo at þeir vin^{n}ı eigı ſem þeiꝛ er ſueria at han (?) leggi ſan^{n}endis vmrøðo til þeſſa mals iamvel[33] ſem hinir olærðu[36] er ſueria ſem guð geꝼ^{er} þeı^{m} ſyn til retlægazt[37] at ſia[20]. En eꝼ þa ſkil a þa ſkolu þeiꝛ ſitt mal haꝼa er ꝼleiri verða[38] ſaman ⁊ ſkılrıkare ero ⁊ erkıb^{ysku}p ⁊ aðꝛir b^{ysku}par ꝼylgia ⁊ ſan^{n}a þat með eıðı ſinū. Nu eꝼ nokoꝛ[39] lætr ſik oðꝛu vis[40] til k^{onung}s taka en nu er mællt þa haꝼı[41] ſa ꝼ^{iri}goꝛt ꝼe oc ꝼriðꝛ.

1 *harðlega* 322, *harðlıga* 60. 2 *ſealꝼſteꝼnt* 60. 3 *hertuga* 322, 60. 4 *ok* 322 *oc* 60. 5 *eru* 322, 60, og soleis jamt *eru* i desse tvo hdsk. 6 *ollum* 322, *allum* 60. 7 *abotom* 60. 8 *lændom* 60 her og sidan. 9 *erchı-* 322. 10 *ſyſlumæn^{n}* 322 her og sidan; *ſyſlumenn* 60 her og sidan. 11 *uıtraztu* 60. 12 *bondꝛ* 322, 60. 13 *hægnaðar* 60. 14 *gætzlo* 60, *gæzlo* 322. 15 *bondom* 60. 16 *gæta* 322, 60. 17 *ꝼir^{ir}* 322, 60. 18 *þioꝼu^{m}* 322. 19 *lagum* 60. 20 *ſea* 60. 21 *bæſt* 60. 22 *ber* 322. 23 *høꝼr* 60, 322. 24 *ıamheımulır* 60. 25 *gætzlo* 322, 60; *aðꝛum* 60. 26 *ſealꝼra* 60. 27 *ellıgr* 60. 28 *hellder* 322. 29 *uangetzlo* 60. 30 *þann* 60. 31 *olærðer* 60. 32 *fallin* 322, 60. 33 *iamval* 322, 60. 34 *abyꝛgiazt* 322, 60. 35 *uıð* 60, 322. 36 *vlærðu* 60. 37 *retlıgazt* 60. 38 *uerða* 60. 39 *nockor* 60. 40 *aðꝛuuiſſ.* 41 *haꝼe* 60.

7. Brev fraa bisp Haakon i Bergen 8/8 1340.

Etter D. N. VIII, 130 (Apogr. Arn. Magn.).

Ad dominum regem.

Sem ver þykkiumzst vndirstanda mon Gunnar hafwa skrifwat yðer. vm ingiolld ok vijssøyri. sem yder tilhøyrer ok fehyrdslunne j. Biorgvin. veria sik flester aller. er bæde koma nordan ok vestan. med þui. at þeer hafir boðet þæim til ydar flytia ok enghom manne reikningh. ne swor firirgera vttan yder. veenter oss. at þat þykki þæim fulnytsamleght seer vera. med þui. at yder er vkunnight. hwat æder j. hwæriu. a. æda ma j. hwærium stad falla vttan lijtir þeer seghiansogu þæirra hworsu lughandess sem þæir vilia sialfir vera. Hygdim ver med ydru orlofwe hentare vera. at þæir fulla ræikningh firir fehyrdinum gærdi. ok hann framleiðiss til yðar flytti. eftir þui sem þeer villdir bodet hafwa. ok skal fehyrdin ikki mæira taka. en yder feller j. vaaro biskupsdøme at æins. þa mon honom vandazst. yder ok minni frv þiona. eftir þui sem reett ok viderkwæmeleght være. ma þo at mynten mæghi tilhialpa. ef hon vil gæf værda. firirlatir oss er vm slijkt tolum, ok vitum þo at þeer vilir i þesso ok ollu odru so skipa sem bæzst mætte verda, villdi gud. at yder være so kunnight. sem vijda þarfwaðezst. bæde vm þessa ok annat. bioder til vaar ydars þionostomanz þat yder væl lijkar. yder ok alla yder væl viliande gøymi Iesus Christus med sinum naadom. Scriptum Bergis VI. Idus Augusti.

Trykt 24. april 1908.

Innhald.

Af Steinavage · i · manaþar matr · oc · ii · aurar silfr
Af Heri · iiii · manaþ · oc holf morc · oc vet miolf
Af Straumi · xii · manaþ · Af Rikisheimi · viii · ertogar
Af Þrouanese · holf morc · Af Ose · iiii · manaþarmatr
Af Vpsolu · i · manaþ ·
Þetta er fyrir norþan staþ ;

Af Glofafirþi · Skerttingr · Af Ongulsvic · iii · manaþ ·
Af Dumbasteini · xiiii · manaþ · Af Svinafiorþe · halfr annar manaþ ·
Af Diupvic · v · manaþ · Af Tiftarne · xi · manaþ ·
Af Svarvastoþum · v · manaþ Af Eiþi · viii · manaþ ·
Þetta er i aldafirþi ·

Af Broþrvic · xvii · manaþ Af Birkilande · x · manaþ ·

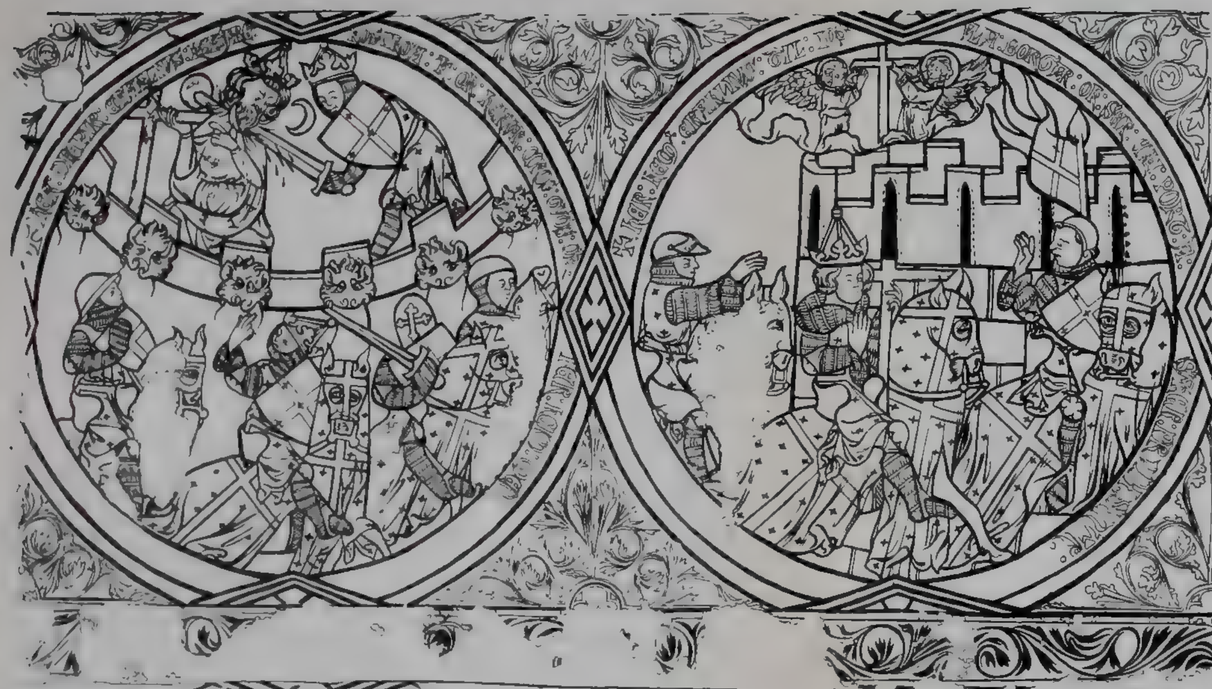
Af Miclabolstaþ · iiii · man · Af Gili · vi · manaþ ·
Af Barþe · vi · man · Af Tobnenge · i · man ·
Af Bruarase v · man · Af Biarnastoþum · halfr fiorþe
Af Hiolmufarþe · v · man Af Hiolmulande · viiii · man ·
Af Stoþlu · v · man · Af Colgrof · i · man ·
Þetta er fyrir norþan sohn fæ ·

Af Sævar ase · ix · aurar · Af Coloase vii · man · oc · xii · aurar
Af Haucase · x · aurar oc iii manaþ · Af Brunalande · iii · marc · 7 ii · man
Þetta er · i · Straumahverui ·

Af Nese · ii · marcr · oc holf vet malz · oc holf vet miolf ·
Af Þorslande · ii · marcr · 7 ii · manaþ · Af Leornalande · x · aurar ·
Af Hiolmulande · xii · aurar · 7 iii · man ·
Af Gotastaþum · xiiii · aurar · 7 ii · man · Af Scarþe · iiii · marc ·
Af Hornom · iii · marc · 7 ii · man ·
Þetta er i Lyþrisfirþi ·

Jordbokblad fraa Munkeliv kloster (umkr. 1175).

G. k. s. 1347 qv. Kphmn.

Antemensalet fraa Stryns kyrkja umkr. 1300.

S